

Қазақстан республикасы Білім және ғылым министрлігі
Ы.Алтынсаринатындағы Ұлттық білім академиясы

Министерство образования и науки Республики Казахстан
Национальная академия образования им. И.Алтынсарина

**ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ МАЗМҰНЫ ЖАҒДАЙЫНДА ҚР ЖАЛПЫ
БІЛІМ БЕРЕТІН МЕКТЕПТЕРДЕГІ 10-11 СЫНЫП БІЛІМ
АЛУШЫЛАРЫНЫҢ БІЛІМ САПАСЫН БАҒАЛАУ БОЙЫНША
ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСЫНЫМДАР**

**МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ
ПО ОЦЕНКЕ УЧЕБНЫХ ДОСТИЖЕНИЙ
ОБУЧАЮЩИХСЯ 10-11 КЛАССОВ
ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ШКОЛ РК ПО ПРОГРАММАМ
ОБНОВЛЕННОГО СОДЕРЖАНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ**

Нұр-Сұлтан
2019

Ұлттық білім академиясының Ғылыми кеңесімен баспаға ұсынылды.
(2019 жылғы 14 маусымдағы № 5 хаттама)

Рекомендовано к изданию Ученым советом Национальной академии образования им. И. Алтынсарина (протокол № 5 от 14 июня 2019 года)

Жаңартылған білім мазмұны жағдайында ҚР жалпы білім беретін мектептердегі 10-11 сынып білім алушыларының білім сапасын бағалау бойынша әдістемелік ұсынымдар әзірлеу – Нұр-Сұлтан: Ы. Алтынсарин атындағы ҰБА, 2019. – 122 б.

Методические рекомендации по оценке учебных достижений обучающихся 10-11 классов общеобразовательных школ РК по программам обновленного содержания образования. – Нур-Султан: НАО имени И. Алтынсарина, 2019. – 120с.

Жұмыста білім алушылардың білім сапасын сырттай бағалаудың халықаралық тәжірибесі зерделенді және білім алушылардың үлгерімі сапасының нәтижелерін ашатын республикалық деректер базасына, оқыту тіліне, географиялық орналасқан өңірлеріне қарай Ұлттық тестілеу нәтижесіне, оқу жетістіктерін сырттай бағалау нәтижесіне талдау жүргізілді.

Әдістемелік ұсыныстар облыстық (аудандық) әдістемелік орталықтардың/кабинеттердің басшылары мен әдіскерлеріне, орта білім беру ұйымдарының басшыларына, мектеп мұғалімдеріне арналған.

В работе изучен международный опыт внешней оценки качества знаний обучающихся и проведен анализ республиканской базы данных, раскрывающая результаты качества успеваемости обучающихся, единого национального тестирования и внешней оценки учебных достижений в разрезе регионов, географического расположения, языков обучения и др. На основе изученного материала определены тенденции по качеству знаний 10-11 классов общеобразовательных школ РК в условиях обновленного содержания образования и представлены методические рекомендации по оценке их учебных достижений.

Методические рекомендации адресованы руководителям и методистам областных (районных) методических центров/кабинетов, руководителям организаций среднего образования, учителям школ.

© Ы.Алтынсарин атындағы
Ұлттық білім академиясы, 2019
©Национальная академия образования
им. И.Алтынсарина, 2019

КІРІСПЕ

Қазақстан Республикасының мемлекеттік саясатының негізгі бағыттарының бірі білім берудің жаңартылған мазмұнын енгізуді көздейтін, орта білім беру саласындағы негізгі міндеттер мен тәсілдерді айқындайтын білім беру жүйесін жаңғырту болып табылады, онда білімнің жаңа сапасына ерекше назар аударылады.

Елбасының Жолдауында «білім беру бағдарламаларының негізгі басымдығы өзгерістерге үнемі бейім болу және жаңа білімді меңгеру қабілетін дамыту болуға тиіс», «Педагогтарды оқыту және олардың біліктілігін арттыру жолдарын қайта қарау керек болады», «білімді бағалау жүйесі халықаралық стандарттарға негізделуі тиіс» деп көрсетілген.

Білім мен ғылымды дамытудың 2025 жылға дейінгі мемлекеттік бағдарламасында білім алушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуға бағытталған міндет қойылған, оны іске асыру үшін: орта білім беру сапасын арттыруды қамтамасыз ету, PISA-2021, 2024, ICILS-2023, TIMMS-2023 білім алушылардың білім жетістіктерін бағалаудың халықаралық зерттеулеріне қатысу және білімді бағалау жүйесін халықаралық стандарттарға (PISA, SAT, AST) кезең-кезеңмен трансформациялау бастамалары айқындалған.

Жаңартылған білім беру мазмұнын енгізудің қазіргі кезеңінде аталған ұстанымдар орындалуға бағытталған.

Көптеген елдер оқушылардың білімін мониторингілеу және жақсарту үшін бағалаудың маңыздылығын, соның салдарынан оқушыларды бағалау жүйесін құру қажеттігін мойындайды. Мұндай қажеттіліктің туындауы туралы Дүниежүзілік Банктің оқуды бағалау саласындағы белгілі маманы Маргарит Кларк: «оқыту белгілі бір орын алғанда ғана, қоғам үшін білім берудің пайдасы артады деген түсініктің өсуімен байланысты» - деп атап өткен.

Сонымен қатар, көптеген елдер халықаралық салыстырмалы зерттеулер жүргізуге, мысалы, оқушыларды халықаралық бағалау бағдарламасына (PISA) және математика мен жаратылыстану бойынша халықаралық зерттеулерге (TIMSS) және т. б. белсенді қосылды.

Әдістемелік ұсынымдаманы әзірлеуде білім алушылардың білім сапасын сыртқы бағалаудың халықаралық және отандық тәжірибесі зерделенді, елдің жалпы білім беретін мектептерінде білім алушылардың үлгерім сапасын бағалау бойынша деректер базасына талдау жүргізілді, білім берудің жаңартылған мазмұнының бағдарламалары бойынша ҚР жалпы білім беретін мектептерінің 10-11 сыныптарындағы білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалау бойынша әдістемелік ұсынымдар берілді.

Үлгерім сапасы бойынша деректер базасын талдау және сырттай бағалау тәжірибесін зерделеу үшін «Қазақстан Республикасы Білім беру жүйесінің статистикасы» ұлттық жинағынан ұлттық білім беру деректер базасының талдамалы материалы, ақпараттық-талдау орталығы мен Ұлттық тестілеу орталығы ұсынған ресми дереккөздерден алынған мәліметтер әдістемелік ұсынымдаманың негізі ретінде қызмет етті.

Әдістемелік ұсынымдамада ұсынылған талдамалық материал білім алушылардың оқу жетістіктерін сырттай бағалау кезінде анықталған проблемаларды, сондай-ақ Қазақстан Республикасының жалпы білім беретін мектептері бойынша жалпы үлгерім сапасын талдау кезінде көрсетілген қорытындыларда да көрсетіледі.

Білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалау жүйесі мұғалімнің баланың өз білімі мен дағдыларының мүмкіндіктерін дұрыс бағалауын қалыптастыру мен дамыту бойынша мақсатты жұмысын қамтиды және білім беру процесінде білім алушылардың жетістіктерін есепке алу ғана емес, сонымен қатар білім алушылар, педагогтар және тіпті ата-аналар деңгейінде бағалау жүйесін қабылдауды бағалауды да болжайды.

Осылайша, білім берудің жаңартылған мазмұнының бағдарламалары бойынша ҚР жалпы білім беретін мектептерінің 10-11 сынып оқушыларының оқу жетістіктерін бағалау жөніндегі әдістемелік ұсынымдама әзірлеудің өзектілігі күмән туғызбайды және білімді бағалау жүйесін халықаралық білім беру стандарттарына сәйкестендіру және бәсекеге қабілетті білім беру кеңістігін құру қажеттілігіне негізделген.

1 БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ БІЛІМ САПАСЫН СЫРТТАЙ БАҒАЛАУ ТӘЖІРИБЕСІ

Білім беру сапасының проблемалары және тиісінше оның бағалары тек білім берудегі ғана емес, сонымен қатар жалпы қоғамдағы істердің жай-күйін талқылау кезіндегі жетекші бағыттардың бірі болып табылады. Адам ресурсының дамуды қамтамасыз етудегі басты факторға айналғанын түсіну қоғам мен билікті бұл мәселеге әлемде көбірек көңіл бөлуге мәжбүрлейді. ЭЫДҰ-ға кіретін елдер халықаралық зерттеулердің нәтижелерін белсенді талқылауда.

Қол жеткізу үшін білім алушы жастардан бірқатар беделді мойындау арқылы өзін көрсетуді талап ететін, әлемдік білім беру кеңістігі қызықты деңгей құрды. Мұндай мойындау оның халықаралық білім беру жүйесіндегі бәсекеге қабілеттілігін арттырады. Қазіргі оқушының халықаралық бағалау үдерісіне қатысуға ұмтылысы білім берудегі бағалау қызметінің мәні мен ерекшелігімен анықталады.

Педагогикалық ғылымда «бақылау-бағалау қызметі» ұғымы бар, ол оқу процесінің тиімділігін арттыруға бағытталған. Бағалау қызметінің негізі бақылау болып табылады, ол оқу және оқыту процесін өлшеу әдістері мен түрлі педагогикалық шараларды қолдануды көздейтін арнайы рәсім ретінде қарастырылады. Бағалау жүйесі оқыту процесі мен оқу процесі туралы интегралды және сараланған ақпаратты алуға, жоспарланған нәтижелерге қол жеткізудегі оқушылардың жеке прогресін қадағалауға, мұғалімдер, оқушылар мен ата-аналар үшін кері байланысты қамтамасыз етуге, білім беру бағдарламасының тиімділігін қадағалауға мүмкіндік береді.

Бағалау философиясы тарихқа тамырымен кетеді, оған сәйкес білім алудың соңғы нәтижесі бағалауға жатады, онда оқушының қолма-қол білімі мен оның күш-жігері есепке алынбайды. Демек, педагогикалық ғылымның алдында қалыптасқан білімді дұрыс бағалау міндеті тұр.

Оқушылардың оқу-жаттығуда артта қалу себептерінің бірі— өз оқу қызметінің нәтижелерін сыни тұрғыдан бағалай білудің нашар дамыған қабілеті. Мұғалім мен оқушылардың бағалау қызметін ұйымдастырудың тиімді тәсілдерін іздеу қажеттігі нақты анықталды.

Педагогикалық ғылымда және практикада тиімді бағалау мақсатында келесі үрдістер анықталады:

- оқыту жүйесінің бағалау компонентін жаңғырту
- оқыту процесін, атап айтқанда, бағалау қызметін халықаралық бағалау саясатын ескере отырып, принципті жаңа тұжырымдамалық негізде өзгерту.

Психологиялық-дидактикалық зерттеулер авторларының (А.В.Запорожец, Л.В.Занков, П.Я.Гальперин, В.В.Давыдов, Д.Б.Эльконин, Н.Т.Талызина) көзқарасы бойынша оқушылардың танымдық мүмкіндіктері іс жүзінде сарқылмайды және олардың көпшілігі оқыту процесінің және оның мазмұнының сапалық, мәндік өзгеруі арқылы мақсатты ықпалға және дамуға беріледі. Білімді меңгеру және қажетті іскерлікті дамыту процесін тиімді басқару арқылы тұтас жүйе ретінде оқыту шарттарын мақсатты түрде өзгерту

оқытудың бағалау саясатын жүзеге асыруға әкеледі. Осыған бейнелі және нақты орай айтылған Леонтьевтің «оқытуда өмір сүру» тұжырымын еске алу орынды, ол білім алушының жеке өмірінің бір бөлігіне айналғанда, ол үшін терең практикалық мағынаға ие болатын педагогикалық жағдайды белгілеу үшін қолданылады. (Леонтьев А.Н.)

Қазіргі заманғы мектептің міндеті-оқу-жаттығу бала үшін ішкі мотивпен анықталатын жетекші жеке қажеттіліктердің біріне айналуы үшін оқыту процесін ұйымдастыру.

Мұғалімнің бағалау қызметі - оқушының сабақта белсенділігін ынталандыруға бағытталған оның қызметінің құрамдас бөлігі. Ол өзін-өзі жетілдіруге, білімді, шеберлікті және дағдыларды меңгеруге, жеке тұлғаның бағалы жағымды қасиеттерін, мәдени мінез-құлықтың әлеуметтік пайдалы түрлерін қалыптастыруға ұмтылады. Бұл қызмет эпизодтық сипатқа ие болмауы, бастауыш сынып оқушыларын оқытудың жоспарланған нәтижелеріне қол жеткізу сапасын қамтамасыз ету жөніндегі шаралардың тұтас жүйесін білдіруі тиіс.

Бағалау қызметінің принциптері

1. Үздіксіздік;
2. Критериалдық;
3. Нәтижеге бағытталуы;
4. Сәйкестікті оқыту бағдарламасы;
5. Өзін-өзі бағалау және өзара бағалау
6. Кезеңділігі.

Бағалау қызметінің қисынды жалғасы бүкіл оқыту процесі бағытталған білім сапасы болып табылады. Қазіргі уақытта көптеген зерттеулер жүргізіледі, онда авторлар білімнің жеке сапасын зерттейді: сапаны анықтауды береді, оның қалыптасу ерекшеліктері мен жолдарын анықтайды, білім сапасының қалыптасу деңгейі мен өлшемдерін әзірлейді.

Білім беру қызметінің нәтижелеріне бағдарлану белсенді түрде басталуда - аймақтық және муниципалдық деңгейлердегі атқарушы билік органдары қызметінің тиімділігін бағалау кезінде, мұғалім еңбегіне ақы төлеудің жаңа жүйесін енгізу кезінде, мұғалімдер мен білім беру мекемелерінің басшыларын аттестаттау кезінде, білім беру ісінің жай-күйі туралы жария есептерде көрсетілген.

Сапаны бағалау – кәсіби білім беру қоғамдастығында жүргізілетін пікірталастардағы ең өзекті тақырыптардың бірі. Бүгінгі күні білім беру сапасын бағалау саласындағы ғылыми әзірлемелердің практикалық маңыздылығын атап көрсете отырып, білім беру сапасын бағалаудың бірқатар бағыттары бойынша зерттеулердің тұжырымдамалық базасы әлі нашар пысықталғанын, өлшеу рәсімдеріне жақындауда қажетті кешенділік жоқ, білім беру тиімділігінің жеткілікті негізделген өлшемдері мен көрсеткіштері жоқ екенін, оқушылардың оқу жетістіктерін ағымдағы тексеру мен бағалауды жетілдіруге, бағалаудың жаңа жүйелеріне көшу перспективаларымен байланысты зерттеулер жоқ екендігін мойындауға тура келеді.

Көрші елдердің тәжірибесі білім сапасын бағалауды дамытудың стратегиялық бағыттары ретінде:

- оқушылардың жеке жетістіктерін сырттай бағалау;
- жалпы білім беретін мекемелер қызметінің тиімділігін бағалау;
- білім беру жүйесі қызметінің тиімділігін бағалау.

Ақпараттық кеңістіктің маңызды функцияларының бірі білім алушылардың білім сапасын бақылау және осының негізінде оқытудың әртүрлі әдістемелерінің тиімділігін бағалау болып табылады.

Н.А. Селезневаның көзқарасы тұрғысына «білім беру сапасын білімнің түрлі қажеттіліктерге, мақсаттарға, талаптарға, нормаларға (стандарттарға), шарттарға сәйкес келуі ретінде түсіндіруге болады». Екінші жағынан, «білім беру сапасы көбінесе білім беруде алынатын нәтижелердің және оларға қойылатын талаптардың сәйкестік өлшемі ретінде түсінеді».

Сонымен қатар, қазіргі уақытта оқытушы 45-ші Еуропалық сапа конгресінде (18-19 қыркүйек 2001 ж. Стамбул, Түркия) атап өтілгеніндей, тек ақпарат таратушысы емес, білімді басқарушы, білім сапасын басқарушы болып табылады.

Оқушылардың білім сапасы оқытуды бақылау арқылы тексеріледі (оқыту нәтижелерін тексеру және бағалау). Кең мағынадағы бақылау – бірдеңені тексеру. Оқу қызметінде бақылау сыртқы кері байланысты (мұғалім орындайтын бақылау) және ішкі кері байланысты (оқушының өзін-өзі бақылауы) қамтамасыз етеді. Әрбір оқушы бақылау процесіне белсенді қатысып, мұғалімнің сұрақтарына жауап беріп қана қоймай, оның тапсырмаларын орындайды, сонымен қатар өз жолдастарының жауаптарын ұғынады, оларға түзетулер енгізеді, жеткілікті игерілмеген материал бойынша қосымша жұмыстарды орындайды. Бақылау үлкен тәрбиелік мәнмен сипатталады, өйткені ол тек оқушылардың ғана емес, сонымен қатар мұғалімнің де атқаратын жұмысы үшін жауапкершілікті арттырады, оқушыларды жүйелі еңбекке және оқу тапсырмаларын орындауда ұқыптылыққа үйретеді. Оқушылардың оқу қызметін бақылауды ұйымдастыруға белгілі бір талаптар бар:

1) әрбір оқушының жұмысына, оның жеке оқу қызметіне бақылауды жүзеге асыруды талап ететін, жекелеген оқушылардың оқу нәтижелерін ұжым жұмысының қорытындыларымен ауыстыруға жол бермейтін бақылаудың жеке сипаты;

2) оқыту процесінің барлық кезеңдерінде бақылау жүргізудің жүйелілігі, жүйелілігі, оны оқушылардың оқу іс-әрекетінің басқа тараптармен үйлесуі;

3) бақылаудың оқыту, дамыту және тәрбиелеу функцияларын орындауды қамтамасыз ететін өткізу нысандарының алуан түрлілігі, оқушылардың оны өткізу мен нәтижелерге деген қызығушылығын арттыру;

4) бақылау Оқу бағдарламасының барлық бөлімдерін қамтуы, оқушылардың теориялық білімін, зияткерлік және практикалық дағдылары мен дағдыларын тексеруді қамтамасыз етуі тиіс;

5) оқушылардың жеткіліксіз зерделенуіне немесе олардың кейбіреулеріне деген түсінікке негізделген мұғалімнің әдейі, субъективті және қате бағалау

пайымдаулары мен тұжырымдарын болдырмайтын бақылаудың объективтілігі;
б) әрбір оқу пәні мен оның жекелеген бөлімдерінің ерекшеліктерін ескеретін дифференциалды тәсіл;

7) осы сыныпта оқушылардың оқу жұмысына бақылауды жүзеге асыратын мұғалімдер талаптарының бірлігі.

Демек, бақылау барысында педагог әрбір оқушы мен оқушылар тобының білім сапасының белгілі бір сипаттамасын жасай алады. Бұның өз құрылымы бар:

1) оқушының осы пән бойынша бағдарлануы (алған білімін көрсете білу);

2) осы пәнді басқа қатардан ажырату және осы пәннің басқа ғылымдармен өзара байланысы;

3) күнделікті өмірде алынған білімдерді қолдана білу;

4) әр түрлі заттарды бір-бірімен және жинақталған өмірлік тәжірибесімен салыстыра білу (бұл кезең оқушы оқу орнын бітіргенде негіз қалаушы болуы керек).

Білім сапасы – оқушылардың бағдарламалық материалды меңгеру деңгейі. Олардың білім берудің мемлекеттік стандарттарына, яғни әлеуметтік тапсырысқа, оқушылар мен олардың ата-аналарының сұраныстарына сәйкестігін сипаттайтын қасиеттер жүйесі.

Оқушылардың білім сапасын бағалау – оқу үрдісінің маңызды элементтерінің бірі. Оқу – тәрбие процесін басқарудың тиімділігі оның дұрыс ұйымдастырылуына байланысты. Оқушылардың оқу материалын қалай меңгергені туралы тұрақты және объективті ақпаратсыз оқыту толыққанды болуы мүмкін емес.

Оқушылар оқу іс-әрекеті процесінде сапалы нәтижелерге қол жеткізуі үшін заманауи бағалау болуы тиіс:

- ✓ білім беру процесінің барлық қатысушыларына түсінікті;
- ✓ икемді;
- ✓ психологиялық жайлы;
- ✓ көпқұрамды.

Жалпы, көптеген зерттеушілер businessman.ru/new-celepolaganie мақсат қою бағалаудың ажырамас бөлігі болып табылады деп санайды. Ол бағытты анықтауға, шешім қабылдауға және жоспарды іске асыруға көмектеседі. Мақсат айқын болған сайын, бағалау тиімді және дәлірек болады. Көп жағдайда мақсат қою келесі талаптарды орындауды көздейді:

- ✓ мақсаттарды нақты тұжырымдау;
- ✓ мақсатты іске асырылатын міндеттерге бөлу;
- ✓ мотивация және табандылық;
- ✓ үздіксіз бағалау.

Айта кету керек нақты тұжырымдалған мақсаттар болуы керек

- нақты неге қол жеткізу керектігін анық түсіну үшін

- өлшенетін мақсатқа қол жеткізілді деп дәл нақты айтуға болатындай

- қол жетімді, іс-қимылға бағытталған, нақты қандай іс-әрекет қалаған

нәтижеге қол жеткізетінін түсіну үшін

- шынайы, оларға қол жеткізу үшін

- орындау уақыты және нақты мерзімі болуы тиіс

Білім сапасы - стандартты білім беру мазмұнымен және оны меңгеру міндеттерімен арақатынасында оқыту процесінде игерілген ақпараттың барлық көлемінің ерекшеліктері. Ол білім түрлерінің (заңдар, теориялар, қолданбалы, методология, бағалау білімі) білім мазмұнының элементтерімен және сол арқылы меңгеру деңгейлерімен арақатынасын қарастырады. Мұндай қарым-қатынас қажет, өйткені әрбір білім қолдану тәсілімен әлеуетті байланысты, шығармашылық процеске қосылуы және қандай да бір мәнді алуы мүмкін.

Білім сапасы келесі **өлшемдермен** өлшенеді:

- толықтық — оқытылатын объект туралы бағдарламалық Білім саны;
- тереңдік — оқушылардың білім арасындағы саналы байланыстар мен қарым-қатынастар жиынтығы; жүйелілік — иерархиялық және дәйекті байланыстағы білімнің кейбір жиынтығының құрамын түсіну;
- жүйелілік — оқушының ғылыми теория құрылымындағы білім орнын сезінуі; жеделдік — білімді бір үлгідегі жағдайларда қолдана білу;
- икемділік — өзгертілген жағдайларда білімді қолданудың вариативті тәсілдерін өз бетінше таба білу;
- нақтылық — білімді элементтерге таратып, жалпыланған білімнің нақты көріністерін аша білу;
- жалпылама — нақты білімді жалпылама түрде жеткізе білу;
- ұғыну – білімді түсіну, білім алу жолдары білу, дәлелдей білу;
- беріктік — негізгі маңыздыны есте сақтау.

(pedagogicheskaya.academic.ru)

Білім сапасы *сипаттамалардың төрт тобы бойынша* анықталады:

- а) толымдылығы, көлемі, дәлдігі, беріктігі;
- б) жүйелілік, жалпылау, ғылымилық, фундаменталдық;
- в) жеделділік, икемділік, мобильділік;
- г) іс жүзіндегі іс-қимыл, практикалық істерге бағыттылығы.

Осы көрсеткіштер бойынша білім сапасы өлшенеді және оларды меңгеру деңгейі анықталады. Білім сапасының жүйесін қалыптастыруға оқытудың барлық әдістері, білім мазмұнының барлық элементтері қатысады. Бұл үдерісте білім мен қызмет тәсілдерін нақты толықтыру маңызды рөл атқарады. Осылайша, оқыту мазмұнында әдіснамалық білімнің болмауы тиісті жүйеде құрылған теориялық білімдерсіз меңгерудің саналы болуына теріс әсер етеді, жалпылауға, білімнің жинақтылығына және т. б. қол жеткізілмейді. (Рысс В.Л. Качество знаний учащихся и пути его совершенствования, М., 1977; Лернер И.Я. Контроль знаний учащихся, М., 1982; Зорина Л. Я. Качество знаний учащихся. Какими они должны быть? М., 1978; Лернер И.Я. Системность — качество знаний, М., 1976.)

И. Я. Лернердің пікірінше, Білім сапасының қалыптасуын бақылау бүкіл оқу барысында жүргізіледі. Қорытынды тексеру кезінде әр адамның қалыптасу дәрежесі немесе олардың үйлесімі анықталады. Білімді, іскерлікті және дағдыларды бағалау деп оқушылардың оқу бағдарламасында сипатталған

эталондық ұғымдармен меңгеру деңгейін салыстыру процесі түсініледі. Білім, білік және дағдыларды бағалау процесі бақылау барысында жүзеге асырылады.

«Білім сапасын бағалау» ұғымынан басқа педагогикалық әдебиетте «білім сапасын бағалау» ұғымы бар, онда білім алушылардың білім жетістіктерін бағалау, білім беру бағдарламаларының сапасы, нақты білім беру мекемесінде білім беру процесін жүзеге асыру шарттары, елдің білім беру жүйесінің қызметі және оның аумақтық кіші жүйелері қарастырылады.
pedagogicheskaya.academic.ru

Педагогикалық ғылымда білім алушылардың білім сапасын бағалау мәселесі әрдайым ғалымдардың жіті назарында болды (Ш.А.Амонашвили, В.Беспалько, В.В.Давыдов, А.И.Липкина, А.Н.Майоров, В.М.Полонский, Е.И.Перовский, А.А. Реан, Н.М.Снаткин).

Я. А. Коменский, К. Д. Ушинский бағалау процесі білім беру үдерісінің тұрақты құрамдас бөлігі болып табылады және де дамуға жатады деп есептейді.

Ғалымдар қазіргі заманғы бағалау жүйесінің кемшіліктерін атап өтті, бұл белгі оқушылардың ақыл-ой қызметін тежемеуі тиіс деп есептеді. А.А.Бодалев, Л.И.Божович, Г.И.Мальковская, Н.Г.Морозова, Н.А.Русина, Н.В.Селезнев бағалау мәселесін әлеуметтік ұстанымдардан қарастырды.

М. В. Золотов, Майоров, В. М. Полонский, Д. В. Чернилевский ғалымдарының еңбектерінде, оқушылардың оқу-танымдық уәждемесін қалыптастыру мақсатында бағалау үдерісін сауатты ұйымдастыру сияқты мәселелер және оқу жетістіктерін ынталандыру ең маңыздысы ретінде қарастырылды, олар бағалау критерийін кейбір эталон ретінде қарастыруды ұсынады, оқушылардың оқу жетістіктерін арттыру үшін ынталандыру мәні бар оқу материалын меңгеру деңгейінің көрсеткіші.

Әлемдік білім беру кеңістігінде PISA (англ. Programme for International Student Assessment), TIMSS (Trends in Mathematics and Science Study) бірнеше беделді халықаралық зерттеулері бар

PISA зерттеуі 2000 жылдан бастап үш жылдық циклмен жүргізіледі. Елдерге талдау жүргізу және білім беру саласында басқару шешімдерін қабылдау үшін уақтылы ақпарат беріледі, өйткені бағалауды жиі жүргізу кезінде қабылданған шешімдердің тиімділігін анықтау мүмкін емес.

PISA-2015 бағалау құрылымы анықтайды

- *Жаратылыстану-ғылыми сауаттылық* ақыл-ойлы азаматтың ғылыммен және ғылыми идеялармен байланысты проблемалармен шұғылдану қабілеті. Сауатты адам ғылыми тұрғыдан ғылым мен технологиялар туралы дәлелді пайымдауларға қатысуға дайын, ғылыми зерттеулерді жобалау, деректер мен фактілерді түсіндіру дағдылары бар, ғылыми құбылыстар мен заңдылықтарды құзыретті түрде түсіндіре алады.

- *Оқу сауаттылығы* білім алушының өз мақсаттарына жету үшін жазбаша мәтіндермен жұмыс істеп, түсіну, пайдалану, ойлау, өз білімі мен әлеуетін дамыту, сондай-ақ қоғам өміріне қатысу қабілеті ретінде анықталған.

- Әртүрлі контекстерде математиканы қалыптастыру, қолдана білу *математикалық сауаттылық* ретінде анықталған. Бұл құбылыстарды

сипаттау, түсіндіру және болжау үшін математикалық ұғымдарды, рәсімдерді, фактілер мен құралдарды пайдалану және математикалық ойлау дағдылары.

Әрбір циклда үш бағыттың бірі неғұрлым мұқият талдау жүргізу үшін негізгі болып анықталады. Негізгі бағыт бойынша тест тапсырмалары барлық міндеттердің жартысына дейін құрауы мүмкін. Фокустың циклдік ауысуы әрбір тоғыз жыл сайын бағыттардың біріне мұқият талдау жасап, өзгерістер трендтерін анықтауға мүмкіндік береді. 2000 және 2009 жылдары зерттеудің негізгі бағыты оқу сауаттылығы, 2003 және 2012 жылдары - математикалық сауаттылық анықталды.

PISA-ға қатысу елдерге күшті және әлсіз жақтарын аша отырып, білім беру жүйесінің жағдайы туралы объективті баға береді. PISA-2015 халықаралық тест тапсырмаларының орындалуына зерттеудің барлық үш бағыты, тапсырмалардың күрделілік деңгейі, оқыту тілі және білім беру ұйымдарының орналасқан жері бойынша салыстырмалы талдау жүргізілді. Елдің қатысу қорытындылары ұлттық сарапшылар үшін айтарлықтай материал ұсынады, атап айтқанда, жабық мәселелер бойынша PISA-2015 Қазақстанның нәтижелері Ұлттық есепте ұсынылған.

PISA-2015 зерттеуінің алтыншы циклдың қорытындысы 15 жастағы білім алушылардың функционалдық құзыреттілігі деңгейінде көптеген елдер айтарлықтай нәтиже көрсетті. 2006 жылмен салыстырғанда жаратылыстану PISA зерттеулерінің негізгі бағыты болған кезде қатысушы елдердің төрттен бір бөлігі ғана өз көрсеткіштерін жақсартты. Сингапурдың, Канаданың, Жапонияның, Финляндия мен Эстонияның табысы – бұл елдер барлық білім алушылардың алдына жоғары планка қояды және мектептерді сапалы оқыту мен қолдауға қажетті ресурстармен елеулі көңіл бөледі. Бұл елдер білім алуға, сапалы мектепке дейінгі білім беруге қол жеткізудің жоғары деңгейіне ие, техникалық бағыттағы жолды таңдай алу үшін білім алушыларға мерзімін ұзартады, білім алушыларды бір сыныпта бірнеше жылға қалдырмайды, қолайсыз мектептер мен әлеуметтік жағынан осал оқушыларға қолдау көрсетуді ұлғайтады. PISA-ға қатысу елдерге күшті және әлсіз жақтарын аша отырып, білім беру жүйесінің жағдайы туралы объективті баға береді.

PISA – 2015 зерттеудің алтыншы циклі болып табылады, онда екінші рет «жаратылыстану-ғылыми сауаттылығы» 15 жастағы білім алушылардың негізгі бағыты ретінде бағаланды. Осылайша, елдерге PISA-2006 салыстыра отырып, тоғыз жыл бойы жаратылыстану-ғылыми білім беру трендтерін анықтау мүмкіндігі ұсынылған. (1.1-кесте.).

1.1-кесте. Зерттеудің негізгі бағыттарының циклы

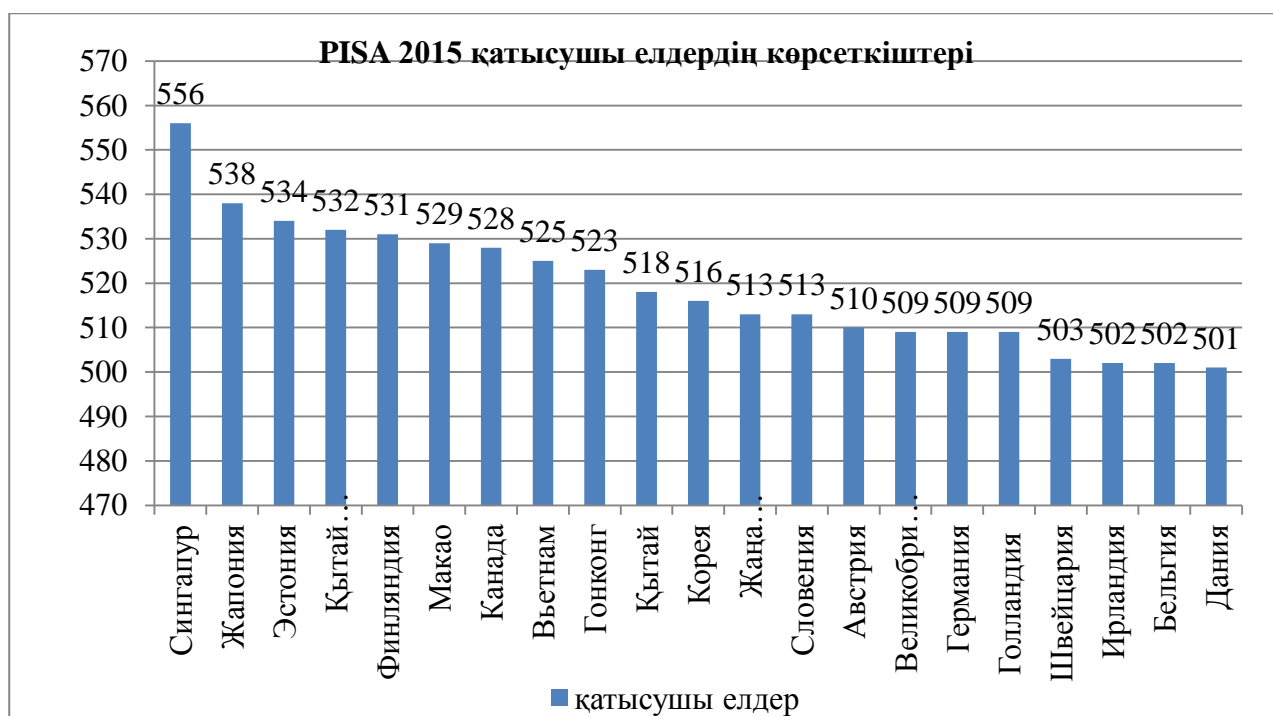
PISA-2000	PISA-2003	PISA-2006	PISA-2009	PISA-2012	PISA-2015
оқу	оқу	оқу	оқу	оқу	оқу
математика	математика	математика	математика	математика	математика
жаратылыстану	жаратылыстану	жаратылыстану	жаратылыстану	жаратылыстану	жаратылыстану

PISA-2015 халықаралық тестінің форматы әр түрлі тапсырмалар түрлерін қамтиды. Тестілеудің негізгі түрі ретінде жабық сұрақтар қолданылады. Бұл тапсырма көпше жауап таңдау, онда оқушы берілген мәтінде сөйлемді көрсету, ақпаратты мән-жайлар бойынша қосу және жауаптың бірнеше нұсқаларын таңдау қажет. Халықаралық сарапшылар мұндай тапсырмалар сенімді, тиімді және дәлірек талдау жүргізуді қамтамасыз ететінін атап өтті. PISA тестілік тапсырмаларында сондай-ақ еркін жауапты талап ететін сұрақтар қолданылады. Алайда, мұндай мәселелерді қолдану бағалау кезінде вариация салдарынан туындайтын кейбір қателікті білдіреді. Сондықтан ашық сұрақтар PISA зерттеуінің үштен бірін құрайды. Қатысушылар нәтижелерінің жақсы салыстырмалылығын қамтамасыз ету мақсатында PISA білім алушылардың белгілі бір жастағы білім жетістіктерін бағалайды. Зерттеу жүргізу кезінде қатысушылар 15 жаста (1.2-кесте).

1.2-кесте. Жаратылыстану-ғылыми сауаттылықты бағалау құрылымы.

контент	құзыреттер	білу	қатынасы
Ғылым мен технологиялар мәселелерін түсінуді талап ететін заманауи және тарихи жеке, жергілікті / ұлттық және жаһандық мәселелер.	Құбылыстарды ғылыми түсіндіру, ғылыми жаратылыстану зерттеу әдістерін қолдану, деректерді түсіндіру және қорытынды алу үшін ғылыми дәлелдемелерді пайдалану қабілеті.	Ғылыми білімнің негізін құрайтын негізгі фактілерді, идеяларды және теорияларды түсіну. Мұндай білім табиғат және технологиялар (мазмұны) туралы білімді, ғылыми білім (рәсімдер) алу әдістері туралы білімді, осы рәсімдердің негізділігін түсінуді және оларды пайдалануды қамтиды (әдіснама)	Мәселелерді ғылыми зерттеу құндылығын қызығушылықпен және түсінумен сипатталатын ғылымға қарым-қатынас. Қоршаған орта проблемалары туралы хабардар болу, сондай-ақ оларды шешудің маңыздылығын түсіну

PISA-2015 қатысушы елдердің нәтижелері келесі тәртіпте берілген. Осы бағыттағы құзыреттіліктің жоғары көрсеткіштерін Сингапур (556), Жапония (538) және Эстония (534), Қытай Тэйбэй (532), Финляндия (531), Макао (529), Канада (528), Вьетнам (523) қатысушылары көрсетеді. ЭЫДҰ бойынша орташадан жоғары және төмен нәтиже бар елдер (493 балл) (1.1-сурет).

1.1-сурет

TIMSS (Trends in Mathematics and Science Study) – 4 және 8 сынып оқушыларының жаратылыстану-математикалық дайындық деңгейін бағалаудың алғашқы халықаралық зерттеуі. Зерттеудің бірегейлігі оқушылардың бір жиынтығы зерттеледі. 4 жылдан кейін төртінші сынып оқушылары сегізінші сынып оқушылары болады. Осылайша, бастауыш мектептен негізгі мектепке көшу кезінде оқушылардың оқу жетістіктерінің өзгеруін қадағалауға мүмкіндік беріледі.

TIMSS-те оқушылардың математикалық дайындығы екі параметр бойынша бағаланады: пәндік мазмұнын білу және оқу-танымдық іс-әрекет түрлерін меңгеру деңгейі.

2011 жылмен салыстырғанда қазақстандық 8-сынып оқушылары математикадан 41 балға (528) жақсартты. Бұл Қазақстанға әлемнің 39 елінің ішінде 7-ші орын алуға мүмкіндік берді. Жаратылыстану ғылымдары бойынша 8-сынып оқушылары 43 (533) балға жақсарып, 9-орынға ие болды.

4 сынып оқушыларының жетістіктері айтарлықтай болды: жаратылыстану ғылымдары бойынша 55 балға (550) және математика бойынша 43 балға (544). Бұл тиісінше 8-ші және 12-ші позиция.

Жалпы, Қазақстан оқушылары жаратылыстану-математикалық сауаттылығы бойынша Ресеймен салыстыратын нәтижелерді көрсетіп, АҚШ, Германия, Канада, Австралия, Израиль, Швеция елдерінен өз құрдастарынан озды.

TIMSS-2015 зерттеуге 4 – сыныпта жаратылыстану ғылымдары бойынша 47 ел, 4 – сыныпта математика бойынша 49 ел және 8-сыныпта екі пән бойынша 39 ел қатысты. Екі пән бойынша рейтингте бірінші орынды Сингапур алады. Осы ел оқушыларының орташа балы математика бойынша 618 және 621, жаратылыстану ғылымдары бойынша тиісінше 4 және 8 сынып үшін 590 және

597 құрады. Екі пән бойынша үздік ондыққа Сингапур, Оңтүстік Корея, Гонконг, Қытай Тайбэй, Жапония, Қазақстан, Ресей, Норвегия, Ирландия, Англия кірді. (1.2, 1.3, 1.4, 1.5-сурет).

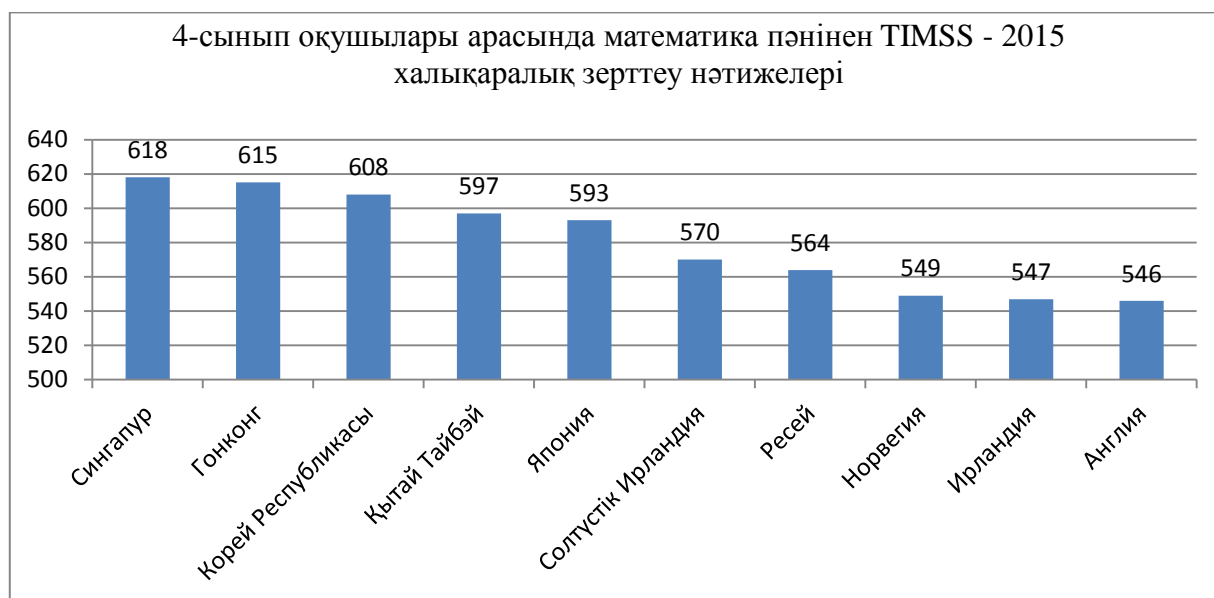
TIMSS-те оқушылардың математикалық дайындығы екі параметр бойынша бағаланады: оқу-танымдық іс-әрекет түрлерін меңгеру деңгейі мен пәндік мазмұнын білу. Пән мазмұнын білуден басқа TIMSS тесті келесі оқу-танымдық іс-әрекеттің көмегімен математика бойынша материалды меңгеруі бағаланады. Математика пәні бойынша тест мазмұны келесі пәндік салаларда берілген

1. Санының. Қарапайым және ондық бөлшек. Бүтін сандар. Қатынастар, пропорциялар және пайыздар.

2. Алгебра. Жүйелілік. Алгебралық өрнектер. Теңдеу, тәуелділік.

3. Геометрия: Геометриялық фигуралар. Геометриялық өлшемдер. Фигуралардың орналасуы және өзара орналасуы.

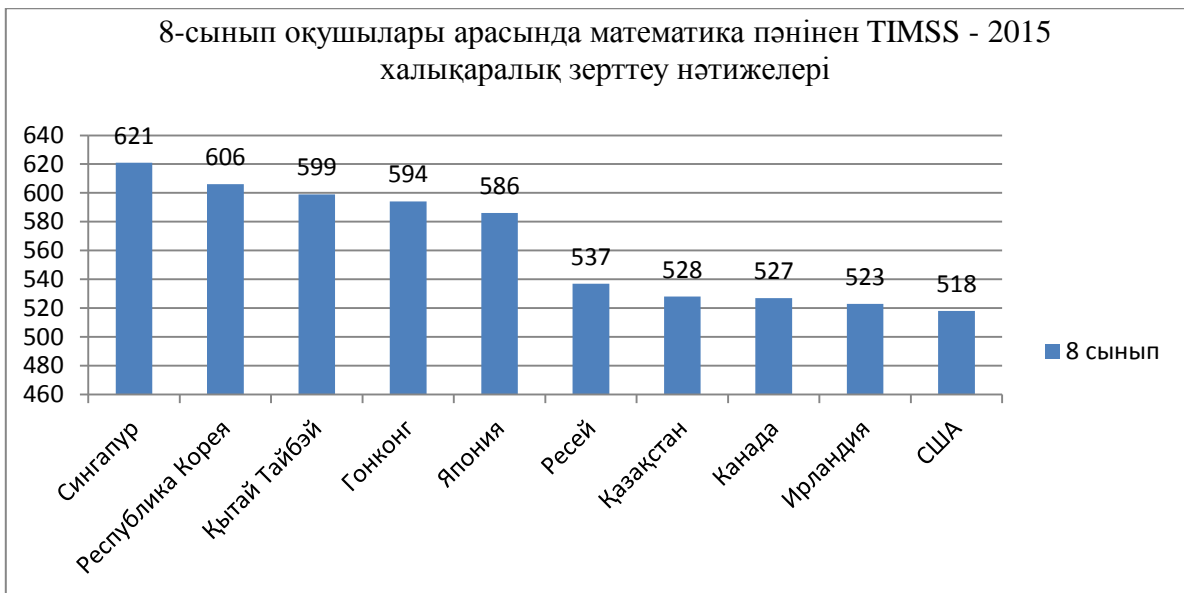
4. Деректерді талдау: Деректерді ұйымдастыру және ұсыну. Деректерді түсіндіру. Ықтималдылық.

1.2-сурет

Екі пән бойынша рейтингте бірінші орынды Сингапур алады. Осы ел оқушыларының орташа балы математика бойынша 618 және 621, жаратылыстану ғылымдары бойынша тиісінше 4 және 8 - сынып үшін 590 және 597 құрады. Екі пән бойынша үздік бестікке Оңтүстік Корея, Гонконг және Жапония кірді.

1.2-суретке сәйкес Сингапур (618 балл), Гонконг (615 балл), Корея Республикасы (608 балл) 4-сынып оқушыларының математикадағы практикалық білімдерін зерттеу нәтижелері бойынша ең жоғары балл.

1.3-сурет

TIMSS-2015 зерттеуінің қорытындысы бойынша 8 сынып оқушылары үшін математикадан үздік нәтижені Сингапур (621балл), Корея Республикасы (606 балл), Қытай Тайбэй (599 балл) оқушылары көрсетті (1.3-сурет).

1.4-сурет

Жаратылыстану ғылымдары бойынша халықаралық зерттеу қорытындысы бойынша ең жақсы нәтижелерді Сингапур (590 балл), Корея Республикасы (589 балл), Жапония (569 балл) 4 сынып оқушылары көрсетті (1.4-сурет).

1.5-сурет

1.5-суретке сәйкес келесі елдердің 8-сынып оқушылары үздік нәтиже көрсетті: Сингапур (597 балл), Жапония (571 балл), Қытай Тайбэй (569 балл).

TIMSS-ке бірқатар елдердің жоғары білікті мамандары даярланады. Пәндер бойынша мектеп бағдарламаларының әртүрлілігі тапсырмаларды құрастырудағы маңызды мәселе болып табылады. Барлық қатысушы елдер үшін әділ халықаралық құралдарды әзірлеу үшін әр елден мамандар шақырылады. Ел сарапшылары тапсырмаларды 4 және 8 сыныптарда оқылатын материалға сәйкестігін, тапсырманың бір мағыналы тұжырымы мен формаларына және басқа да бірқатар критерийлер бойынша бағалайды. Көптеген елдерде тапсырмалар пән бойынша оқу жоспарын 90% жабады. АҚШ пен Венгрия - 100%, Нидерланды - 71% .

TIMSS зерттеуінде математикалық сауаттылықтың 5 деңгейі бөлінеді:

- 5 деңгей - Жоғары (625 балл). Оқушылар берілген ақпарат негізінде өз бетінше қорытынды жасай алады. Олар стандартты емес міндеттерді, сондай-ақ бірқатар қадамдарды орындауды талап ететін тапсырмаларды шеше алады.

- 4 деңгей - Жоғары (550 балл). Оқушылар өз білімдерін әр түрлі жағдайларда қолданады, сонымен қатар әр түрлі Графиктер мен диаграммаларда берілген мәліметтерді талдайды.

- 3 деңгей - Орташа (475 балл). Оқушылар әр түрлі жағдайларда ғана негізгі білімді қолдана алады, кейбір Графиктер мен кестелерді түсіндіруге қабілетті.

- 2 деңгей - Төмен (400 балл). Оқушылар қарапайым білімі бар және кестелер мен графиктердегі ақпаратты салыстыра алады. Алайда, қарапайым Графиктер мен диаграммаларды ғана интерпретациялай алады.

- 1 деңгей - Төменгі (төмен 400 балл). Оқушыларда пән бойынша қарапайым білім жоқ (1.3-кесте).

-

1.3-кесте. TIMSS-2015 жаратылыстану-математикалық білім сапасын халықаралық зерттеудің көшбасшы елдері

Математика					
4 сынып			8 сынып		
№	ел	орта балл	№	ел	орта балл
1	Сингапур	618	1	Сингапур	621
2	Гонконг	615	2	Корея Республикасы	606
3	Корея Республикасы	608	3	Қытай Тайбэй	599
4	Қытай Тайбэй	597	4	Гонконг	594
5	Жапония	593	5	Жапония	586
6	Солтүстік Ирландия	570	6	Россия	537
7	Россия	564	7	Қазақстан	528
8	Норвегия	549	8	Канада	527
9	Ирландия	547	9	Ирландия	523
10	Англия	546	10	АҚШ	518
12	Қазақстан	544	38	Оңтүстік Африка	372
49	Кувейт	353	39	Сауд Арабиясы	368
Жаратылыстану ғылымдары					
№	ел	орта балл	№	ел	орта балл
1	Сингапур	590	1	Сингапур	597
2	Корей Республикасы	589	2	Япония	571
3	Япония	569	3	Қытай Тайбэй	569
4	Россия	567	4	Корея Республикасы	556
5	Гонконг	555	5	Словения	551
6	Қытай Тайбэй	554	6	Гонконг	546
7	Финляндия	550	7	Россия	544
8	Қазақстан	547	8	Англия	537
9	Польша	546	9	Қазақстан	533
10	АҚШ	352	10	Ирландия	530
46	Марокко	337	38	Египет	371
47	Кувейт	327	39	Южная Африка	358

Көбінесе PISA және TIMSS зерттеулері оқушылардың жетістіктерін бағалаудың ұқсас тәсілдері ретінде қарастырылады. Бұған бірқатар негіздер бар:

- ✓ Зерттеулер халықтың нақты белгілі бір тобына негізделеді (PISA-да іріктеу жас шамасына бағытталған, TIMSS сыныпқа бағытталған);
- ✓ Бір ғана құрал қолданылады (ақпарат үшін сауалнамалар және тапсырмалары бар буклеттер);

- ✓ Нәтижелері ұқсас психометриялық құралдарды пайдалана отырып өңделеді;
- ✓ Тестіленуші материалдың сапасын, аударылуын және бейімделуін қатаң бақылау сақталады;
- ✓ Зерттеулер циклдармен өтеді және уақыт нәтижелерін салыстыруды болжайды.

Қазақстанда Ұлттық бірыңғай тестілеу (ҰБТ) және оқу жетістіктерін сырттай бағалау (ОЖСБ) сияқты білім алушылардың білім жетістіктерін сырттай бағалау рәсімдері қарқынды дамуда, олардың нәтижелері білім беру сапасын бағалау, орта білім беру жүйесінің қызметін жетілдіру бойынша басқарушылық шешімдер қабылдау үшін пайдаланылады. Сонымен қатар бұл рәсімдер біздің білім беру мектептерінде басқа елдермен білім беру сапасына салыстырмалы талдау жүргізуге мүмкіндік бермейді.

Бұл үшін Қазақстанның білім беру жүйесі TIMSS, PISA және т. б. білім беру саласындағы халықаралық салыстырмалы зерттеулерге қатысады. TIMSS және PISA халықаралық бағалау елдер арасындағы мектептік білім беру сапасын салыстырудың жалғыз жалпыға танылған құралы болып табылады. Қазақстан 2007 жылдан бастап зерттеуге қатысуда (циклдік 4 жыл). TIMSS және PISA арасындағы айырмашылық TIMSS 4 және 8 сынып оқушылары, PISA 15 жастағы мектеп оқушылары мен колледж студенттері қатысады. TIMSS 4 жылда 1 рет академиялық білімді өлшейді (не? Қайда? Қашан?), онда тапсырманың 80% білімді жаңғыртуға бағытталған. PISA 3 жылда 1 рет білім алушылардың құзыреттілігін бағалайды (неге? Не үшін? Қалай?), PISA сұрақтарының жартысынан астамы алынған білімді түрлі өмірлік жағдайларда қолдануды бағалайды. Қазақстан TIMSS – 2015 және PISA – 2015 көшбасшы елдерінің қатарына енді. Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2005-2010 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасына сәйкес біздің еліміз 2007 жылы әлемнің 59 елінің ішінде TIMSS зерттеуіне алғаш рет қатысты (бүкіл әлем бойынша 425000-ға жуық 4 және 8 сынып оқушылары).

TIMSS-2007 зерттеуіне қазақ және орыс тілдерінде оқытатын 141 мектептен 3990 оқушы ғана 4 сынып қатысты. Біздің оқушылардың білім беру жетістіктері өте жоғары деп танылды – математика бойынша 5 орын, жаратылыстану бойынша 4 сынып арасында зерттеуге қатысқан 36 елдің жалпы рейтингісінде 11 орын. Математика және жаратылыстану саласындағы оқушылардың жоғары жетістіктері іргелі ғылымдар мен жаңа технологиялар саласындағы елдің бәсекеге қабілеттілігінің көрсеткіші ретінде қарастырылады. TIMSS-2011 зерттеуінде 4 және 8 сынып оқушыларының білім жетістіктері математика бойынша-7 орын, жаратылыстану бойынша – 7 орын (1.4-кесте).

1.4 –кесте. TIMSS бағалаудың халықаралық көрсеткіштері

TIMSS – 8 сынып				TIMSS – 4 сынып			
математика		жаратылыстану		математика		жаратылыстану	
11	Сингапур	11	Сингапур	11	Сингапур	11	Сингапур
22	Оңтүстік Корея	22	Япония	22	Гонконг	22	Оңтүстік Корея
33	Қытай Тайбэй	33	Қытай Тайбэй	33	Оңтүстік Корея	33	Жапония
44	Гонконг	44	Оңтүстік Корея	44	Ресей	44	Ресей
55	Жапония	55	Ресей	55	Англия	55	Оңтүстік Тайбэй
66	Ресей	66	Англия	66	Бельгия	66	Финляндия
77	Қазақстан	77	Қазақстан	77	Қазақстан	77	Қазақстан
88	Канада	88	Ирландия	88	Португалия	88	Польша
99	Ирландия	99	АҚШ	99	АҚШ	99	АҚШ

2009 жылы қазақстандық оқушылар PISA халықаралық зерттеуіне алғаш рет қатысты. Бірінші зерттеуге Қазақстанның 16 өңірінің 200 білім беру мекемесінен 5590 оқушы қатысты. Оның ішінде: жалпы білім беретін мектептер – 184; кәсіптік мектептер мен колледждер – 17; қазақ тілінде оқытатын оқушылар-3194; орыс тілінде оқытатын оқушылар-2396. 2010 жылдың желтоқсанында белгілі болған зерттеу қорытындысы бойынша зерттеуге қатысушы 65 елдің турнирлік кестесіндегі Қазақстанның нәтижелері статистикаға сәйкес Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымына кіретін елдерден айтарлықтай төмен болды – 53-60 – орын.

PISA зерттеуі үш негізгі бағытты қамтиды

1 бағыт – оқу сауаттылығы. Қазақстандық оқушылардың оқу сауаттылығы бойынша орташа балы 2009 жылы 1000 баллдық шкала бойынша 390 баллды құрады, бұл ЭЫДҰ елдері бойынша орташа балдан статистикалық төмен(493 балл). Қазақстандық оқушылар осы бағытта 58-60 орын алады (Ресей 41 – 43 орын), өлшеуге қатысқан 65 елдің ішінде.

2 бағыт – математикалық сауаттылық. 2009 жылы 15 жастағы оқушылардың математикалық сауаттылығын зерттеу нәтижелері бойынша қазақстандық оқушылар ЭЫДҰ елдерінің нәтижесінен айтарлықтай төмен елдер тобында болды. Оқушылардың орташа балы 405 балды құрады (ЭЫДҰ елдері бойынша 496), бұл 65 қатысушы елдер арасында 53 – 54 орынға сәйкес келеді.

3 бағыт – жаратылыстану–ғылыми сауаттылық 15 жастағы қазақстандық оқушылардың орташа нәтижесі 65 қатысушы ел арасында 53-58 орын.

PISA нәтижелері қазақстандық оқушылардың үлесі:

1. көп немесе аз күрделі оқу мәтіндерін дұрыс пайдалану және олардың көмегімен күнделікті жағдайларда бағдарлану оқу сауаттылығын зерттеуге

қатысушылар санының 5% - ын құрайды (ЭЫДҰ елдері бойынша орташа көрсеткіш – 28,6%).

2. нақты жағдай үшін нақты модельдермен тиімді жұмыс істеу, әртүрлі тапсырмаларды дамыту және интеграциялау, математикалық сауаттылықты зерттеуге қатысушылар санының 4,2%-ын құрайды (ЭЫДҰ елдері бойынша орташа көрсеткіш-қатысушылардың 16%);

3. жаратылыстану ғылымдарының рөлі туралы қорытынды жасауды талап ететін жағдайлармен тиімді жұмыс істеу, әртүрлі жаратылыстану-ғылыми пәндерден түсініктемелерді таңдау және біріктіру және осы түсіндірмелерді өмірлік жағдайлардың аспектілеріне тікелей қолдану жаратылыстану-ғылыми сауаттылықты зерттеуге қатысушылар санының 3,6% - ын құрайды. (ЭЫДҰ елдері бойынша орташа көрсеткіш-20,5%).

PISA зерттеуі үш жылдық циклмен жүргізіледі. Зерттеудің циклігі қатысушы елдерге оқушылардың білім жетістіктерінің динамикасын, білім беру жүйесінде болып жатқан өзгерістерді қадағалауға, орта білім беруді реформалаудың негізгі бағыттарын қалыптастыруға және оларды жүзеге асыруға кедергі келтіретін кедергілерді анықтауға, халықаралық контексте аналитикалық жұмыстарды жүргізуге мүмкіндік береді, бұл әрбір қатысушы елге білім беру жүйесінің стратегиялық мақсаттарын анықтауға мүмкіндік береді.

Жалпы, Қазақстанның PISA-2009, PISA-2012, TIMSS-2011 қатысу қорытындыларын талдау келесі мәселелерді анықтады:

"Қазақстандық оқушылар графиктер мен кестелерді пайдалана отырып үзік мәтіндерді түсінуде, сондай-ақ тұжырымдалған тапсырмаға дұрыс интерпретация жасай алмайды» (PISA зерттеу аясында Дүниежүзілік банктің мамандары.

1. "Нәтижелерді талдау қазақстандық оқушылардың оқырмандық дағдыларының проблемасы тұтас, классикалық мәтіндерді жақсы түсінумен байланысты екенін көрсетті, ал Графиктер мен кестелерді пайдалана отырып үзік мәтіндерді түсінуде проблемалар туындайды. Оқушылар ақпаратты жақсы есте сақтап, сипаттай алады, бірақ оны жинақтап, стратегиялық оқуларды бақылап отыруға қиналады. Бұл мәселе жаңа оқу бағдарламалары мен стандарттарын әзірлеу арқылы шешілуі мүмкін" (оқушы жетістіктерін бағалау және мониторинг саласындағы консультант және сарапшы, Дүниежүзілік банктің өкілі Марк Зельман).

2. "PISA-2012 нәтижесі бойынша оқушылар міндетті тұжырымдай алады, бірақ оған дұрыс интерпретация жасай алмайды. Бұл ретте он елдің тоғызы керісінше кері үрдіске ие. Бізді ойландыру қажет: PISA-2015 Қазақстанның нәтижелерін жақсарту үшін оқу бағдарламаларын қалай салу керек" (оқушылардың жетістіктерін бағалау және мониторинг саласындағы консультант және сарапшы, Дүниежүзілік банктің өкілі Марк Зельман).

3. «"Республиканың жалпы білім беретін мектептерінің педагогтары күшті Пәндік білім береді, бірақ оларды нақты, өмірлік жағдайларда қолдануға үйретпейді" (PISA-2009 қорытындысы).

4. "Қазақстан Катар мен Малайзия сияқты елдермен қатар өз нәтижелерін жақсартты, бірақ олар ЭЫДҰ бойынша орташа көрсеткіштен төмен" (PISA-2012 қорытындылары).

PISA-2015 зерттеулеріне әлемнің 72 елінен 500 000-нан астам 15 жастағы білім алушы қатысты. Қазақстан атынан еліміздің 16 өңірінің 5780 15 жастағы оқушылары мен студенттері (189 мектеп пен 27 колледж) қатысты. PISA-2012 нәтижелерімен салыстырғанда қазақстандық халықаралық тест қатысушылары зерттеудің барлық бағыттары бойынша прогресті көрсетті.

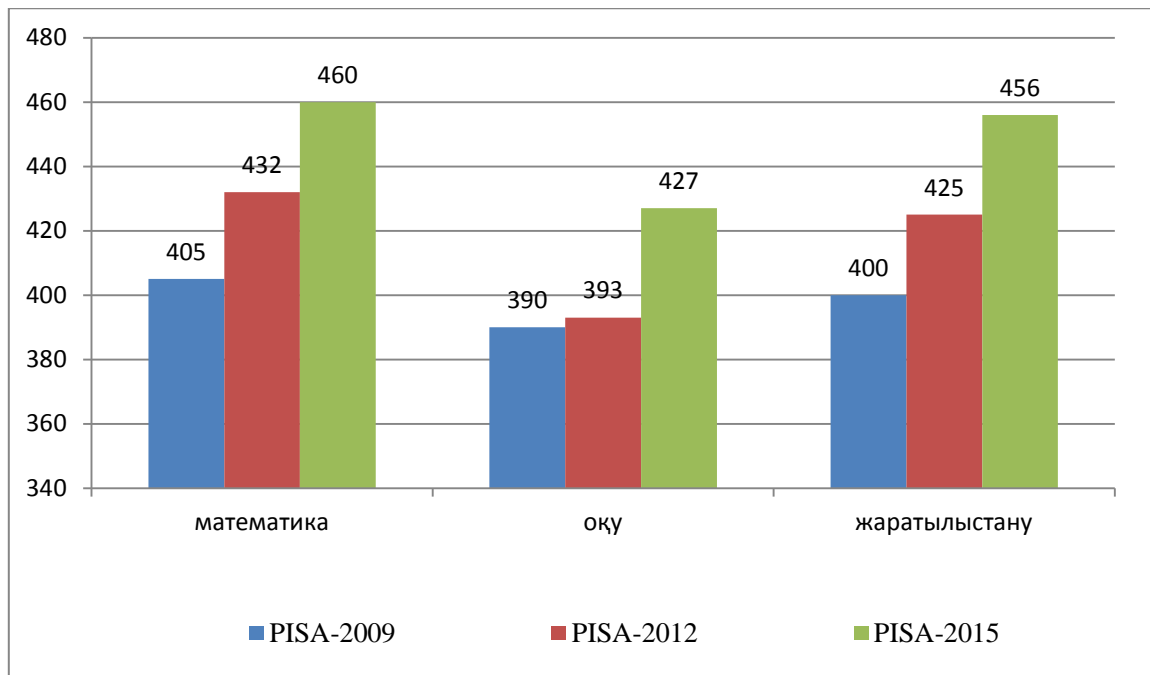
PISA-2015 мектеп оқушыларының нәтижелері Министрліктің болжамынан асып түсті.

- ✓ Математика бойынша 460 ұпай (440 ұпай күтілді);
- ✓ Жаратылыстану бойынша 456 ұпай (430 ұпай күтілді);
- ✓ Оқу сауаттылығы бойынша 427 (400 балл болжалды).

Осылайша, оқушылардың математикалық және жаратылыстану-ғылыми құзыреттіліктерінің жоғары көрсеткіштері сақталуда. 2012 жылдың нәтижелері бойынша 2009 жылдың көрсеткіштеріне қатысты осы санаттардағы ілгерілеу тиісінше 27 және 25 баллды құрады. PISA-2015 жобасына алғаш рет Назарбаев Зияткерлік мектептерінің 15 жылдық оқушылары (2 061 адам) қатысты. Математика және жаратылыстану ғылымдары бойынша НЗМ оқушыларының көрсеткіштері жетекші білім беру жүйелерінің алғашқы ондығында (Сингапур, Гонконг, Макао, Қытай Тайбэй, Жапония және т.б.). (1.6 сурет)

Бұл зерттеуде заттардың мәнін, себеп-салдар байланыстарын терең түсіну, оқу біліктілігінің негізін құрайтын әмбебап оқу іс-әрекеттері: шығармашылық есептерді шешу дағдылары және ақпаратты іздеу, талдау және интерпретациялау дағдылары тексеріледі. Оқушылар нақты өмірде кездесетін мәселелерге тартылады. Олар кешенді ойлауды, жоспарлауды және бағалауды талап ететін тапсырмаларды орындайды, мәселелерді шешеді, шешім қабылдайды, дәлелдейді және т. б.

Қазақстанда зерттеуді білім беруді басқару органдары мен білім беру ұйымдарының көмегімен Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің Білім сапасын бағалаудың ұлттық орталығы жүргізеді. Математика, Оқу, жаратылыстану пәндері бойынша PISA халықаралық бағалауының қорытындысы бойынша салыстырмалы кесте:

1.6-сурет

PISA-2012 және PISA-2015 екінші және үшінші кезеңінің қорытындысы математика, Оқу, жаратылыстану пәндері бойынша қазақстандық оқушылардың оң динамикасын көрсетті. PISA халықаралық тесті білім алушылардың академиялық білімін өлшемейді - 15 жасар оқушы меңгерген математика курсының мазмұны, ол логикалық көзқарастар мен математикалық интуицияны талап ететін жағдайларда математикалық білімдерді қолдану қабілетін тексереді (1.5 - кесте).

1.5. кесте. PISA зерттеулеріндегі тапсырмалар мазмұнының мысалдары

математика	оқу	жаратылыстану	мәселелерді шешудегі құзыреттілік
ол өмір сүретін әлемдегі математиканың рөлін анықтау және түсіну, жақсы негізделген математикалық пайымдауларды айту және математиканы қазіргі және болашақта жасампаз, мүдделі және ойлы азаматқа тән қажеттілікті қанағаттандыру үшін пайдалану қабілеті.	жазбаша мәтіндерді түсіну және оларға рефлексия жасау, олардың мазмұнын өз мақсаттарына жету, білім мен мүмкіндіктерді дамыту, қоғам өміріне белсенді қатысу үшін пайдалану қабілеті. Оқу техникасы мен	жаратылыстану -ғылыми білімді пайдалану, мәселелерді анықтау және қоршаған ортаны қызметін енгізетін өзгерістерді түсіну үшін және тиісті шешімдер қабылдау үшін қажетті негізделген қорытынды жасау қабілеті бірінші	Анықталмайтын пәнаралық нақты мәселелерді шешу үшін танымдық іскерлікті пайдалану қабілеті.

	мәтінді әріптік түсіну емес, мәтінді түсіну мен рефлексия, әр түрлі мақсаттар үшін оқылғандарды қолдану бағаланады.	көзқарастан шешу тәсілі айқын	
--	---	-------------------------------	--

Зерттеу қорытындысы бойынша математикалық және жаратылыстану-ғылыми білім беру мазмұнының ерекшеліктері, оқу бағдарламалары, оқушылардың білім беру жетістіктеріне қойылатын талаптар, оқу үдерісін ұйымдастыру, оқушылардың білім беру жетістіктеріне әсер ететін әртүрлі факторлар туралы өте үлкен және әр түрлі ақпарат алынды.

Практикалық тұрғыдан PISA-2012 (TIMSS-2011 сияқты) Қазақстанның нәтижелерін талдау білім берудің жаңа стандарттарына көшу және «Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған Мемлекеттік бағдарламасы» шеңберінде білім беру саясатының басым бағыттарының қатарына енген білім сапасын мониторингілеудің ұлттық жүйесін құру сияқты салаларда жұмыс істеу үшін өзекті перспективаны береді.

Осыған байланысты Ұлттық жоспардың міндеттері қойылады:

- Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытудың отандық және халықаралық тәжірибесін зерттеу;
- Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту бойынша шаралар жүйесін іске асыру бағыттарын анықтау;
- Білім беру процесін оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді әзірлеу;
- Оқушылардың білім сапасын бағалау және мониторинг жүйесін дамыту;
- Қосымша білім беру жүйесінің мектептері мен ұйымдарын материалдық-техникалық қамтамасыз етуді нығайту.

Мектепішілік бағалау жүйесінің маңызды міндеттері:

- білім берудің барлық деңгейінде және сатыларында білім алушылардың оқу жетістіктерін сырттай бағалауды жүзеге асыру;
- мектеп ұсынатын қызмет сапасына жүйелі және салыстырмалы талдау жүргізу;
- білім беру қызметінің нәтижелері саласында объективті ақпараттың ашықтығын, білім статистикасын пайдаланушылардың барлық санаттарына қол жетімділікті қамтамасыз ету;
- оқушылардың оқу жетістіктеріне салыстырмалы мониторинг жүргізу.

Дұрыс құрылған бағалау жүйесі еліміздің білім беру сапасын дамытуда маңызды рөл атқарады. Қазақстанда білім сапасын бағалаудың ұлттық жүйесі элементтерінің бірі оқу жетістіктерін сырттай бағалау (бұдан әрі-ОЖСБ) болып табылады.

Білім беруді дамытудың 2011 – 2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасының қабылдануына байланысты және «Білім туралы» Қазақстан Республикасының Заңына, өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»

Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес 2011-2012 оқу жылында оқу жетістіктерін сырттай бағалау – білім беру ұйымдарынан тәуелсіз оқыту сапасына мониторингтің бір түрі енгізілді.

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің деректері бойынша ОЖСБ білім беру қызметтерінің сапасын бағалау және білім алушылардың негізгі орта, жалпы орта білім берудің оқу бағдарламаларын меңгеру деңгейін және жоғары білім беру стандарттарында көзделген оқу пәндерінің көлемін айқындайды.

Білім беру ұйымдарында ОЖСБ-ның міндеттері:

- білім алушылардың оқу жетістіктерінің мониторингін жүзеге асыру;
- оқу үдерісін ұйымдастырудың тиімділігін бағалау;
- білім беру ұйымдары ұсынатын білім беру қызметтерінің сапасына салыстырмалы талдау жүргізу.

ОЖСБ 2012 жылдан бастап республика бойынша 10-20% мектеп қамтылып (негізгі және орта мектептер) өткізіледі. 2011-2012 оқу жылында республиканың 653 жалпы білім беретін ұйымдарында 9 – сынып оқушыларының оқу жетістіктерін сырттай бағалау рәсімі алғаш рет өткізілді. Негізгі орта білім деңгейіндегі ОЖСБ оқушылар оқитын ұйымдардың базасында өткізіледі. ОЖСБ өткізу ережелерінің сақталуын бақылауды Білім және ғылым саласындағы бақылау комитетінің Білім саласындағы бақылау департаменттері және Министрліктің уәкілетті өкілдері жүзеге асырады. Ол кешенді тестілеу нысанында қағаз тасығыштарды қолдана отырып, сондай-ақ қазіргі заманғы ақпараттық технологияларды, сондай-ақ уәкілетті орган бекіткен жазбаша тапсырмаларды пайдалана отырып өткізіледі. Тапсырмалар жалпы білім беретін оқу бағдарламалары негізінде әзірленеді. ОЖСБ рәсіміне 9 (10) сыныптарда міндетті түрде қазақ тілі және жыл сайын Білім және ғылым министрлігі айқындайтын 3 пән енгізіледі. ОЖСБ нәтижелерін рейтингтік зерттеулер жүргізетін ұйымдар пайдалана алады. Соңғы онжылдықтар білім беру жағдайы туралы құнды ақпаратты беретін халықаралық салыстырмалы зерттеулер жүргізумен сипатталады, оқушылардың дайындығын халықаралық стандарттармен салыстыруға, әлемде білім беру сапасының мониторингін жүзеге асыруға мүмкіндік береді.

Айта кету керек, Қазақстан 2007 жылы білім сапасын бағалау жөніндегі халықаралық қауымдастықтың мүшесі болды. Әлемнің көптеген мемлекеттерінде жалпы орта білім беру сапасын бағалау үшін ұлттық емтихандар нысанында тәуелсіз сыртқы бақылау жүзеге асырылады. Бұл ретте әрбір елде оларды өткізу нысаны өз ерекшелігіне ие.

Ең көп таралған модель бір емтихан өткізу болып табылады, оның нәтижелері мектепте және ЖОО-да (Ресей, Түркия, Болгария, Венгрия, Дания, Израиль, Индонезия, Италия, Норвегия және Финляндия) қолданылуы мүмкін. Сонымен қатар, орта білім беру курсы үшін қорытынды аттестаттау екі бақылау нысаны негізінде жүзеге асырылады: сыртқы орталықтандырылған және ішкі мектеп (Грекия, Латвия, Македония, Словак Республикасы, Словения, АҚШ, Чех Республикасы).

2004 жылғы 13 наурызда Үкіметтің №317 «Ұлттық бірыңғай тестілеуді енгізу туралы» қаулысы қабылданды. Талдау 2- бөлімнің 2.2-кіші бөлімінде толық ұсынылған. Қазақстанның халықаралық салыстырмалы зерттеулерге қатысуы білім сапасы жүйесін жалпы бағалауды құру үшін үлкен маңызға ие. Осы зерттеулердің нәтижесінде алынған ақпарат елдегі білім сапасы мен оның халықаралық білім беру стандарттарын ескере отырып, әлемдік білім беру жүйесіндегі салыстырмалы жағдайы туралы айтуға мүмкіндік береді. Әлем елдеріндегі оқушылардың оқу жетістіктеріне қойылатын бағдарламалар, оқулықтар және талаптар туралы үлкен аналитикалық материал ел мамандарына білім беру мазмұнын реформалау туралы негізделген шешімдер қабылдауға мүмкіндік береді. Әлемнің жетекші мамандары әзірлеген педагогикалық өлшеулер технологияларын пайдалану Қазақстанда әлемдік стандарттар деңгейінде білім сапасын бағалау жүйесін құруға мүмкіндік береді.

Қазіргі жағдайда білім беру өзін әлеуметтік-мәдени және әлеуметтік-экономикалық жүйе ретінде неғұрлым белсенді ұстануда, оның тиімділігіне өмір сапасының, елдің даму деңгейінің, оның бәсекеге қабілеттілігі мен халықаралық беделінің көрсеткіштері тәуелді болады. Осыған байланысты білім беру сапасын арттыру білім беру саласындағы мемлекеттік саясаттың негізгі бағыты болып табылады. Жалпы білім беру сапасын сырттай бағалау білім беру жүйесінің жұмыс істеу нәтижелері туралы олардың осы нәтижелердің сапасы туралы өз көзқарастары контекстінде нақты ақпарат алуға және осының негізінде білім беру жүйесінің мінез-құлқына қоғамдық ықпал ету нысандарын дамытуға мүмкіндік береді. Сыртқы бағалау нәтижесінде алынған нәтижелердің ашықтығы сыртқы жауапкершілікті заңды түрде күшейтуді көздейді, сондықтан тек сыртқы бағалау мен сыртқы жауапкершілік жеке алынған оқытушының, білім беру мекемесінің өзін-өзі дамуына, сондай-ақ білім беруге мемлекеттік және жеке инвестициялардың өсуіне ынталандыра алады. http://go.mail.ru/redirect?src=349b52&via_page=1&type=sr&redirect

Жалпы білім беру сапасын сырттай бағалаудың жалпыұлттық жүйесі тек қана қалыптаса бастайды, сондықтан оның қызметінің көптеген аспектілері әлі тиісті ғылыми-теориялық және практикалық ұғынуды таппады. Осылайша, білім алушылардың білім беру нәтижелерінің, білім беру бағдарламаларының сапасын сыртқы бағалау тетіктері пысықталмаған күйінде қалып отыр. Көптеген халықаралық сарапшылар көрсетіп отырғандай, Қазақстанда «сапаны бақылау» моделінен «сапаны қамтамасыз ету» моделіне көшу қажет, өйткені «сапаны бақылау» технологиясының өзі тиімді емес. Сонымен қатар, білім беру сапасымен айналысатын бірқатар бас құрылымдардың атаулары осы аспектімен – бақылаумен, тексерумен байланысты бұрынғы тәсілдерді бейнелейді. Сондықтан осы жұмыстың басты мақсаттарының бірі - әлемдік тәжірибені талдау негізінде сапалы білім беруді қамтамасыз ететін білім алушылардың білім жетістіктерін және олардың динамикасын бағалауды жүргізуге болатын бағалаудың осындай жүйесінің мазмұны мен рәсімдерін дамыту тұжырымдамасын әзірлеу.

Жоғарыда айтылғандарды түйіндей отырып, келесі қорытындылар жасау қажет:

- ҚР Білім беру сапасын тиімді бағалау мақсатында тек педагогикалық қоғамдастықтың ғана емес, ата-аналардың, жұмыс берушілердің мүдделерін білдіретін жоғары білікті сарапшылар қажет;

- білім беру ұйымдарының білім сапасының ішкі мониторингі жүйесін құруы жағдайында білім берудің кепілдендірілген сапасы мүмкін;

- білім сапасы ЖМББС анықталуы тиіс, бұл бағалаудың басты өлшемі болып табылады;

- сатыдан сатыға өту кезінде қорытынды аттестаттаумен ғана емес, сонымен қатар білім беру ұйымының түрі мен түріне, аймақтық ерекшеліктерге, жергілікті жағдайларға қарамастан оқытудың барлық кезеңінде сапаны «өлшей алатын» тәуелсіз өлшеу құралын әзірлеу қажет.;

-интернет-тестілеуді қоса алғанда, өлшеудің вариативті құралдарының болуы қажет, бұл білім беру сапасын мемлекеттік бақылау және мемлекеттік аккредиттеу рәсімдеріне енгізілуі тиіс;

- бағалау үдерісіне қоғамдық және кәсіптік сапа бағалауын, қоғамдық және кәсіптік аккредитацияны және олардың қорытындылары бойынша білім беру ұйымдары

2 ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ МАЗМҰНЫ ЖАҒДАЙЫНДА БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ БІЛІМ САПАСЫН БАҒАЛАУ БОЙЫНША ДЕРЕКТЕР БАЗАСЫНЫҢ ТАЛДАУ НӘТИЖЕЛЕРІ

2.1 Қазақстан Республикасының жалпы білім беретін мектептер бойынша оқушыларының білім сапасын талдау

Білім беру сапасын арттыру – орта білім беру жүйесінің негізгі міндеттерінің бірі. Соңғы уақытта: өмір сапасы, білім сапасы, әлеуметтік табыстылық сөз тіркестері жиі естіледі. Қазіргі заманғы педагог Марк Поташник «Білім беру сапасы – бұл білім беру үдерісінің әр түрлі қатысушыларының күткен үміттерінің қанағаттану дәрежесі, басқаша айтқанда, мақсат пен нәтиженің арақатынасы, мақсатқа жету шарасы» деп анықтайды.

Бүгінгі таңда кейбір ғылыми дереккөздерден «білім сапасы» терминінің бірнеше анықтамаларын бөліп көрсетуге болады:

1. Білім сапасы – бұл оқыту процесінде игерілген ақпараттың барлық көлемінің деңгейі және оның стандартты білім мазмұнымен және оны меңгеру міндеттерімен арақатынасы.

2. Білім сапасы – бұл мақсаттар мен нәтижелердің арақатынасы, олардың білім берудің мемлекеттік стандарттарына, яғни әлеуметтік тапсырысқа, білім алушылар мен олардың ата-аналарының сұраныстарына сәйкестігін сипаттайтын қасиеттер жүйесі.

Білім сапасы сипаттамалардың төрт тобы бойынша анықталады:

- а) толықтығы, көлемі, дәлдігі, беріктігі;
- б) жүйелілік, жалпылау, ғылымилық, фундаменталдық;
- в) жеделділік, икемділік, мобильділік;
- г) пәрменділік, практикалық істерге бағыттылық.

Осы көрсеткіштер бойынша білім сапасы өлшенеді және оларды меңгеру деңгейі анықталады. Бұл көрсеткіштер ресейлік ғалымдар М. Н. Скаткина және В. Краевскийнің педагогикалық мақалаларында бөлінді. Бұдан әрі бұл көрсеткіштерді ғалымдар былай жазады:

○ Оқушы білімінің *толықтығы* бағдарламамен қарастырылған оқылатын объект туралы барлық білім санымен анықталады.

○ Білімдер *тереңдігі* осы білімдердің саналы маңызды байланыстарының қатарына сәйкес келетін басқалармен сипатталады. Айта кету керек, толымдылық тереңдікке сәйкес келмейді, өйткені толымдылық бір-бірінен білімнің оқшаулануына жол береді. Тереңдік маңызды байланыстарды сезінуді болжайды. Бұл байланыстар неғұрлым маңызды болған сайын, олар неғұрлым жоғары тәртіптегі құбылыстардың мәнін көп көрсететін болса, соғұрлым терең білім береді.

○ Білімнің *жеделдігі* оқушының ұқсас және вариативті жағдайларда қолдану дайындығы мен іскерлігін қарастырады. Оқушы білімді қолдана алатын жағдайлардың көп түрі болған сайын, және бұл қолдану неғұрлым жақсырақ болса, дәлірек айтқанда, білімнің жеделдігі анық көрінеді.

○ Білімнің *икемділігі* оны әртүрлі жағдайларда қолдану тәсілдерін тез табу арқылы пайда болады. Жағдай неғұрлым вариативті болған сайын, оқушы білімді қолдану тәсілін тез табады, әсіресе оның білімін икемдейді. Бір жағдай үшін білімді қолданудың бірнеше тәсілдерін ұсыну қабілетін икемділік көрсеткіші деп есептеу керек. Икемділік пен жеделдікті нақты ажырату қажет. Жеделділік белгілі бір жағдайлар үшін қолдану тәсілдерін нақты білуін және оларды қолдана білуін сипаттайды. Икемділік жадыдан қажетті уақытта, жана жолды жасауды, танымал әдістен жұмыс істеу жолын, іс-әрекет тәсілін алу қабілетін болжайды. Осылайша, икемділік әрдайым жеделдеуде көрінеді, бірақ жеделділік әрдайым білімнің икемділігін білдірмейді.

○ *Нақтылық пен жалпылама* білімнің нақты көріністерін және жалпылама білімді қорытындылап жеткізу қабілетін ашуда көрінеді. Жалпыланған білім әрқашан нақты білімнің болуын қарастырады. Оқушының нақты білімдерін, фактілерін қорыта білуі маңызды.

○ *Шектелген және кеңейтілген* білімді жинақы жеткізе білумен сипатталады, бірақ ол жинақталған білімінің көрінісі жинақы көрінетін білім нәтижесі болып көрінуі қажет.

○ Білімнің *жүйелілігі* білім жиынтығының құрылымын, олардың бірізділігін ұғынуды көздейді.

○ Білімдердің *ұғынуы* олардың арасындағы байланыстарды түсінуде, білім алуда, оларды дәлелдеуде көрінеді. Ол: білім арасындағы байланыс сипатын түсінумен; маңызды және маңызды емес байланыстарды ажыратумен; байланыстардың дәлелдігін түсінумен; білім алуды түсінумен; білімді қолдану саласымен сипатталады.

○ Білімнің *беріктігі* жадыда білімнің сақталу ұзақтығын және қажет болған жағдайда олардың жаңғыртылуын білдіреді. Барлық аталған қасиеттер авторлармен бөлінеді: Скаткин М. Н. және В. В. Краевский екі топқа. Бір сапа объективті де, субъективті де болуы мүмкін.

Объективтілік – бұл өзіне тән жеке тұлғаның жағдайына жатпайтын ақпарат болып табылады. Бұл толықтығы, тереңдігі, жеделдігі, нақтылығы, жинақылық, жүйелілік, шектеулік. Бұл қасиеттер оқушылардың игерілгеніне немесе игерілмегеніне қарамастан білімде болуы мүмкін. Білім сапасы пайда болған кезде, олар жеке тұлғаның субъективті қасиеттеріне айналады.

Басқа қасиеттер тек субъективті болуы мүмкін. Икемділік, шектеу, саналы және беріктілік сияқты қасиеттер оқушы білімді меңгергеннен кейін ғана беріледі және олар оның жеке басының қасиеттеріне айналды.

Сапасын екінші тобы өзінің қалыптасуы мен түсінуі үшін мұғалімнің білімді меңгеру заңдарын және оларды оқушыларда көру тәсілдерін түсінуін талап етеді. Білім сапасының осы екі тобын ажырату маңызды, себебі бірінші топ білімнің объективті табиғатына сүйеніп алынады. Оқушы білім арасындағы байланысты, олардың көлемін, қолдану жағдайын, байланыстардың дәйектілігін, нақтылық және жалпылау дәрежесін жақсы меңгеруін ұйымдастыру үшін білуі тиіс.

Сонымен қатар, оқушылардың оқу жетістіктері тек білім беру ортасын ғана емес, сонымен қатар әлеуметтік ортаны сипаттайтын көптеген факторларға

байланысты. Олардың ең болмағанда біреуінің сапалық өзгеруі білім беру қызметтерінің сапасының өсуіне әкеп соқтырады. Қазіргі әлемде білім алушылардың білім сапасына әсер ететін белгілі бір факторлар бар:

1. оқушылардың жеке ерекшеліктерінің деңгейі (қызығушылықтары, себептері, бейімділігі, денсаулығы);
2. оқыту деңгейі;
3. сабақтан тыс тәрбие жұмысының деңгейі;
4. жалпы және арнайы біліктердің қалыптасу деңгейі;
5. оқу процесін оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің жай-күйі (мұғалім мен оқушыларға арналған оқулықтар, оқу-әдістемелік жинақтардың сапасы);
6. оқушылардың білімін бағалаудың қалыптасқан жүйесінің жағдайы;
7. сыртқы әсердің жағдайы (отбасы, БАҚ және т. б.)

Оқушылардың білім сапасы оқытуды бақылау арқылы тексеріледі (оқыту нәтижелерін тексеру және бағалау). Кең мағынада бақылау – бұл бір нәрсені тексеру.

Оқу қызметінде бақылау сыртқы кері байланысты (мұғалім орындайтын бақылау) және ішкі кері байланысты (оқушының өзін-өзі бақылауы) қамтамасыз етеді. Әрбір оқушы бақылау процесіне белсенді қатысып, мұғалімнің сұрақтарына жауап беріп қана қоймай, оның тапсырмаларын орындайды, сонымен қатар өз жолдастарының жауаптарын ұғынады, оларға түзетулер енгізеді, жеткілікті игерілмеген материал бойынша қосымша жұмыстарды орындайды.

Бақылау үлкен тәрбиелік мәнмен сипатталады, өйткені ол тек оқушылардың ғана емес, сонымен қатар мұғалімнің де атқаратын жұмысы үшін жауапкершілікті арттырады, оқушыларды жүйелі еңбекке және оқу тапсырмаларын орындауда ұқыптылыққа үйретеді.

Оқушылардың оқу қызметін бақылауды ұйымдастыруға белгілі бір талаптар бар:

1) әрбір оқушының жұмысына, оның жеке оқу қызметіне бақылауды жүзеге асыруды талап ететін, жекелеген оқушылардың оқу нәтижелерін ұжым жұмысының қорытындыларымен ауыстыруға жол бермейтін бақылаудың жеке сипаты;

2) оқыту процесінің барлық кезеңдерінде бақылау жүргізудің жүйелілігі, оны оқушылардың оқу іс-әрекетінің басқа тараптармен үйлесуі;

3) оқыту, дамыту және тәрбиелеу функцияларын орындауды қамтамасыз ететін өткізу нысандарының әртүрлілігі, оқушылардың оны өткізу мен нәтижелеріне қызығушылығын арттыру;

4) бақылау оқу бағдарламасының барлық бөлімдерін қамтуы, оқушылардың теориялық білімін, зияткерлік және практикалық білімдері мен дағдыларын тексеруді қамтамасыз етуі тиіс;

5) оқушылардың жеткіліксіз зерделенуіне немесе олардың кейбіреулеріне деген түсінікке негізделген мұғалімнің әдейі, субъективті және қате бағалау пайымдаулары мен тұжырымдарын болдырмайтын бақылаудың объективтілігі;

6) әрбір оқу пәнінің және оның жекелеген бөлімдерінің ерекшеліктерін ескеретін сараланған тәсіл;

7) осы сыныпта оқушылардың оқу жұмысын бақылауды жүзеге асыратын мұғалімдер талаптарының бірлігі.

Демек, бақылау барысында педагог әрбір оқушы мен оқушылар тобының білім сапасының белгілі бір сипаттамасын жасай алады. Бұның өз құрылымы бар:

- 1) оқушының осы пән бойынша бағдарлануы (алған білімін көрсете білу);
- 2) осы пәнді басқа қатардан ажырату және осы пәннің басқа ғылымдармен өзара байланысы;
- 3) күнделікті өмірде алынған білімдерді қолдана білу;
- 4) әр түрлі заттарды бір-бірімен және өзінің жинақталған өмірлік тәжірибесімен салыстыра білу (бұл кезең оқушы оқу орнын бітіргенде негіз қалаушы болуға тиіс)

Білім сапасы туралы айта отырып, ««Білім сапасы» терминін қалай түсінесіз?» сұрағы арқылы мектеп мұғалімдерінің түсінігін білу қажет болды. Нәтижесінде келесі жауаптар анықталды: Білім сапасы, үлгерімі, табыстылығы, жоғары оқу орындарына түсу; интеллектуалдық даму, өздігінен білім алу, оқушылар шығармашылығына қабілеттілік; білім беру процесінің сапасы. Ең көп жауаптар: - ««Білім сапасы»– бұл оқу пәндері бойынша білім сапасы, жоғары оқу орындарына түсу кезінде бәсекеге қабілеттілік, оқушылардың мазасыздануы».

Білім сапасы, мектептердегі әр түрлі сынып оқушыларының табыстылығы туралы ақпарат үлгерім көрсеткіштерінің серпіні пән бойынша төмендеуден жоғарылауға немесе керісінше түрленгені туралы қорытынды жасауға мүмкіндік береді. Демек, оқыту сапасы мәселесінің өзектілігі айқын.

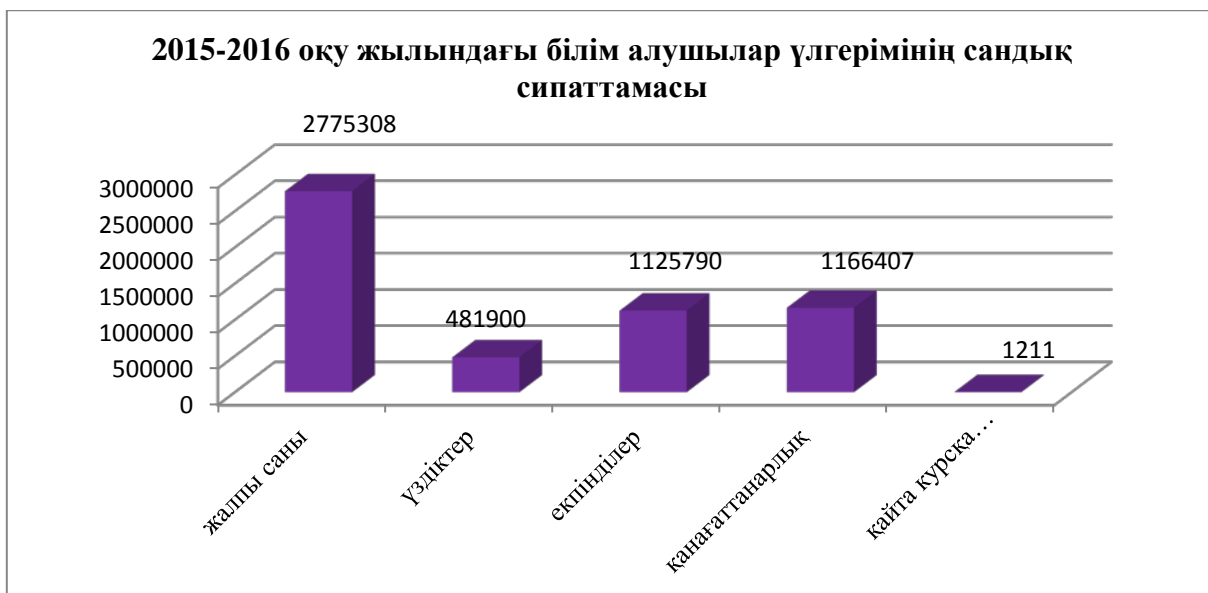
Білім беру ұйымдарында білім сапасын бақылау жүйеде болды және бар. Жалпы сыныптар бойынша, жекелеген пән мұғалімдері, жекелеген пәндер мен бағыттар бойынша білім сапасының көрсеткіштеріне үнемі мониторинг жүргізіледі.

Алынған мәліметтер бойынша үнемі ақпаратты талдау жүргізіледі, демек, оқытудың қол жеткізілген нәтижелерінің сапасын білу– мұғалімнің табысты жұмысының міндетті шарты, әйтпесе оның қызметі мағынасын жоғалтады, өйткені педагог оқыту кезінде де, сондай-ақ білім алушылардың оқу материалын меңгеруі кезінде де өзінің күшті және әлсіз жақтарын білуі тиіс.

Бұдан әрі жалпы үш оқу жылындағы үлгерім сапасының талдауы келтіріледі: 2015-2016, 2016-2017, 2017-2018 оқу жылдары. Бұл талдауды мемлекеттік жалпы білім беретін мектептер, яғни жергілікті атқарушы органдарға қарасты мектептер ұсынады.

2015-2016 оқу жылы

2015-2016 оқу жылында білім алушылар саны 2 775 308 оқушыны құрады. Оның ішінде оқу жылын сәтті аяқтады, яғни «өте жақсы» және «жақсы» деген бағалармен - 1 607 690 оқушы, «қанағаттанарлық» деген бағалармен оқушылар саны 1 166 407 адам, ал қайта курсқа қалдырылған оқушылар саны – 1211 оқушы (2.1.1-сурет). Үлгерім сапасы 57,9 % құрады.

2.1.1-сурет

Белгілі бір себептермен қайта курсқа қалдырылған Оқушылар саны 1211 адамды құрады. Ұлттық білім беру деректер базасынан (ҰБДҚ) пайыздық арақатынаста себептерді жіктеу:

- бағдарлама игерілмеген-70%
- ауру бойынша-13%
- тұрғылықты жерін ауыстырумен-1%
- басқа себептер бойынша – 16%

«Оқу бағдарламасын игермеген» – 70%-ыз көрсеткіші дабыл тудырып отыр. ҰБДҚ базасында бағдарламалары игерілмеген пәндер көрсетілмеген, бірақ факт факт болып қала береді, барлық пән мұғалімдерді осы көрсеткіштің нәтижесі ойландыруы тиіс. (2.1.2-сурет).

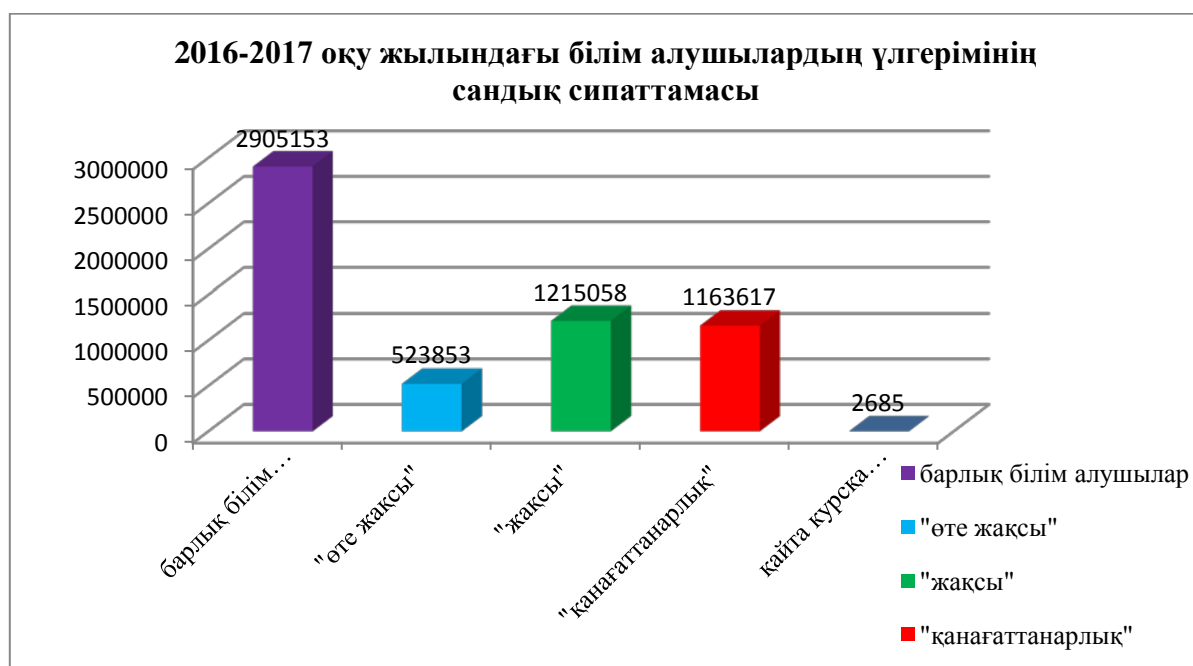

2.1.2-сурет

2016-2017 оқу жылы

Статистика келесі көріністі көрсетеді: 2016-2017 оқу жылында ҰБДҚ деректері бойынша ЖАО-ға қарасты орта білім беру ұйымдарында 2 905 153 білім алушы оқыды. 2016-2017 оқу жылын «өте жақсы» және «жақсы» 1 738 911 оқушы аяқтады, оның ішінде үздіктер – 523 853, соққышылар – 1 215 058 адам, сәйкесінше оқу жылын «қанағаттанарлық» деп аяқтаған оқушылар саны миллионнан астам оқушыны құрайды. Қайта курсқа қалдырылған оқушылар саны 2685 адамды құрады.

Демек, елдің жалпы білім беретін мектептерінде үлгерім сапасының пайызы 59,9% құрады (2.1.3- сурет).

2.1.3 - сурет

«Жақсы» және «өте жақсы» деген бағалармен оқушылар мен оқу жылын «қанағаттанарлық» деп аяқтаған оқушылар арасындағы айырмашылық әр түрлі және 500 мыңнан астам оқушыны құрайтындығына назар аудару керек. Бұл факт педагогтарға тек табысты оқушыларға ғана емес, сонымен қатар белгілі бір пәндер бойынша белгілі бір қиындықтары бар білім алушыларға да бағдарланып, оқу үдерісін ұйымдастыруға назар аудару қажет екенін көрсетеді.

Егер оқу материалын сапалы меңгеру туралы айтатын болсақ, 2016-2017 оқу жылын «өте жақсы» және «жақсы» деп аяқтаған оқушылар санын көрсету қажет. 2016-2017 оқу жылын 1 738 911 оқушы ойдағыдай аяқтады, оның ішінде 523 853 үздік және 1 215 058 екпінді.

Бұл 2.1.1-кестеде көрсетілгендей 1-ші және 11-ші сыныптар бойынша олардың саны мынадай түрде бөлінді:

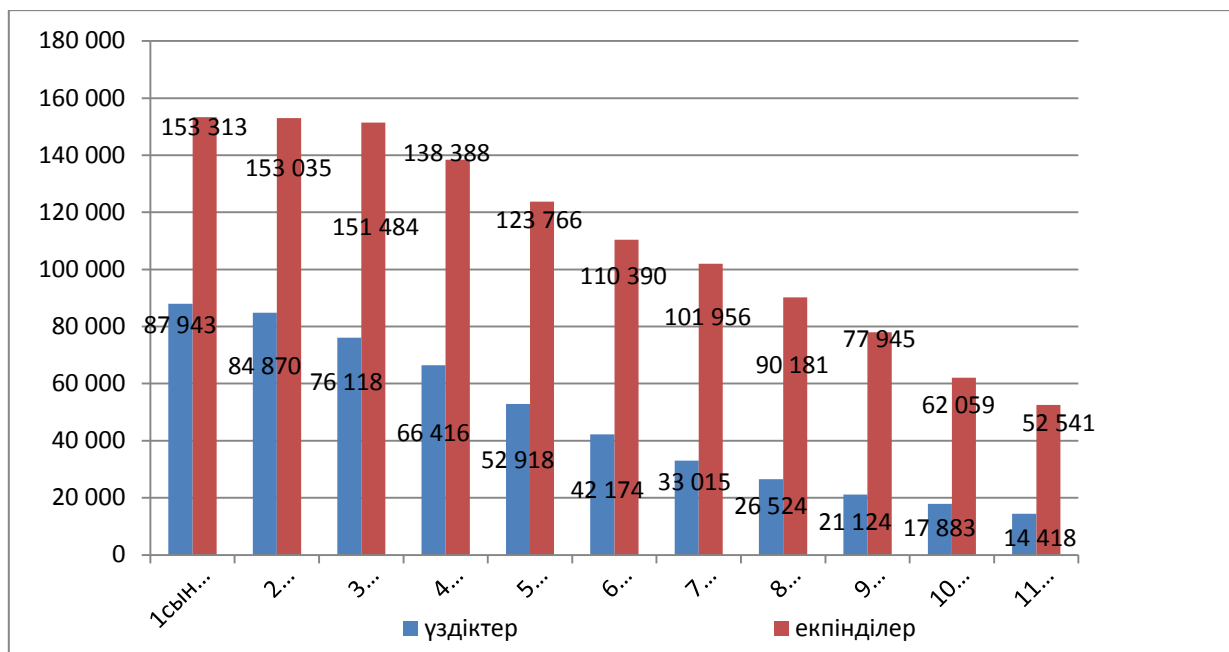
2.1.1-кесте. 2016-2017 оқу жылындағы үздіктер саны

Үздіктердің жалпы саны	Екпінділердің жалпы саны	сыныбы	үздіктер	екпінділер
------------------------	--------------------------	--------	----------	------------

523 853	1 215 058	1 сынып	87 943	153 313
		2 сынып	84 870	153 035
		3 сынып	76 118	151 484
		4 сынып	66 416	138 388
		5 сынып	52 918	123 766
		6 сынып	42 174	110 390
		7 сынып	33 015	101 956
		8 сынып	26 564	90 181
		9 сынып	21 124	77 945
		10 сынып	17 883	62 059
		11 сынып	14 418	52 541

Жоғарыда көрсетілген кестеден сыныптардан сыныпқа көшумен озаттар мен екпіндердің саны азаятыны көрініп тұр, мұның объективті себептері көрсетілуі мүмкін: білім берудің жаңартылған мазмұнындағы оқу бағдарламалары бойынша оқыту, жаңа пәндерді енгізу, БЖБ мен ТЖБ қорытындылары.

Көрсетілген себептердің объективтілігіне қарамастан, педагогтар дарынды оқушылармен жұмысты сапалы ұйымдастыруы, үздіктермен және екпіндермен жұмыстың тиімді түрлерін табуы қажет (2.1.4 - сурет).

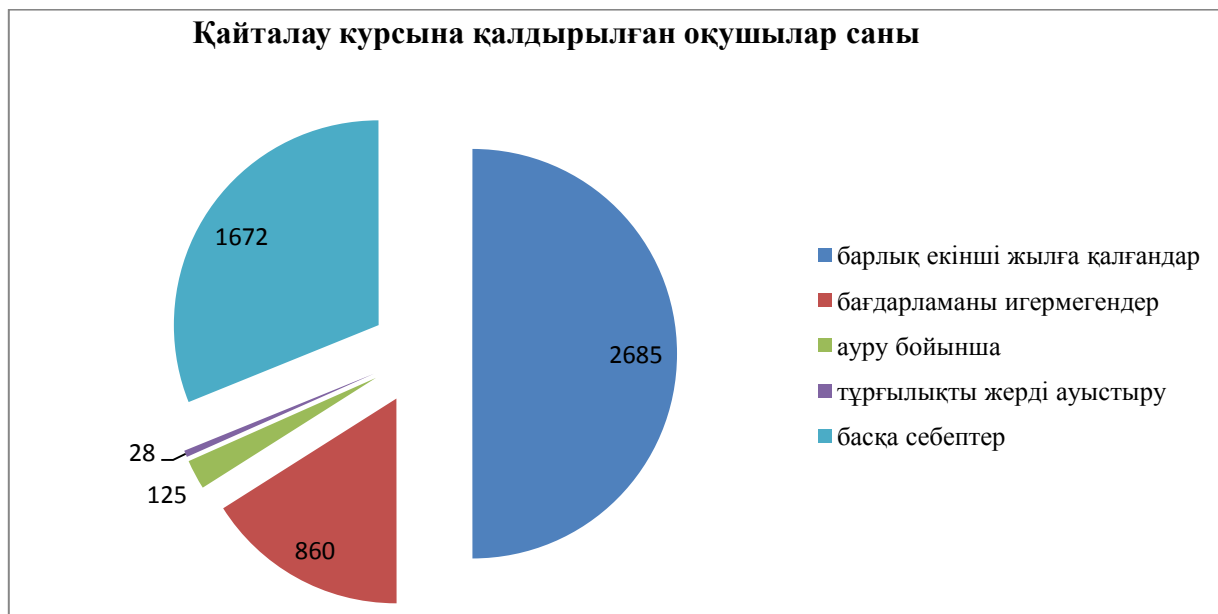
2.1.4 – сурет

Бірақ табысты оқушылармен қатар, 2016-2017 оқу жылында өз сыныптарының қайталау курсына 2 685 оқушы қалдырылды, бұл оқушылардың жалпы санынан 0,09% құрайды.

Қайталау курсының себептері бойынша келесі себептер анықталды:

- бағдарламаны игермеген-860 оқушы
- ауруы бойынша-125

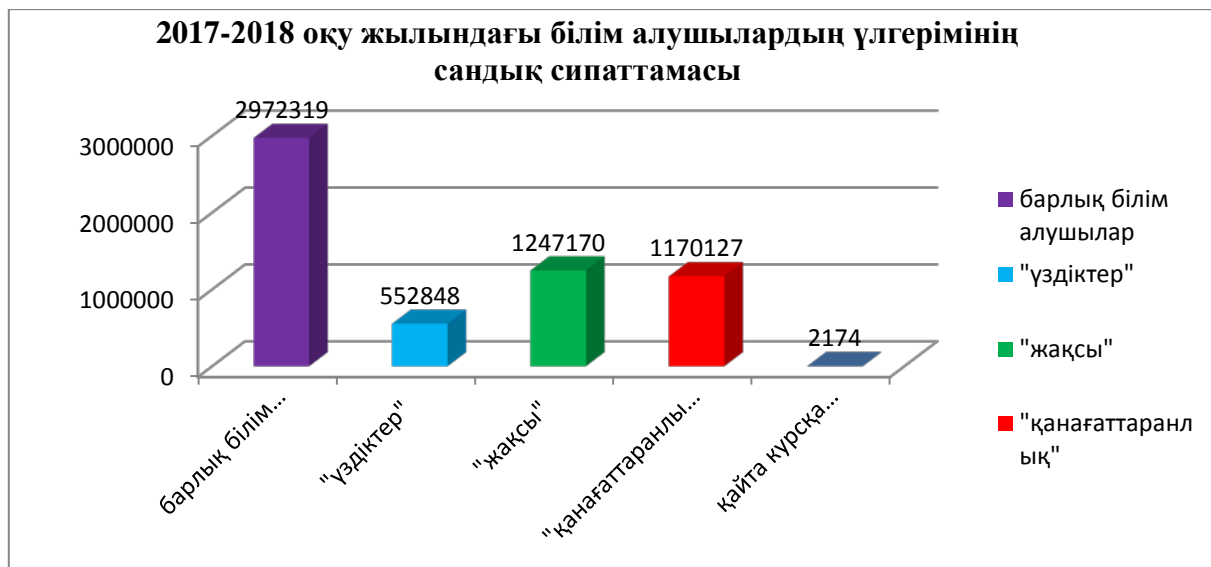
- тұрғылықты жерінің ауысуына байланысты – 28 адам
- басқа себептер бойынша-1672 оқушы (2.1.5 - сурет).

2.1.5 - сурет

2017-2018 оқу жылы

ЖАО-ға ведомстволық бағынысты мемлекеттік күндізгі орта білім беру ұйымдары бойынша статистикалық деректер ҰБДҚ-дан 2017-2018 оқу жылы алынды және күндізгі мемлекеттік жалпы білім беретін мектептерде оқитындардың сандық арақатынасын көрсетеді, бұл 2972319 адамды құрайды. Оның ішінде үздіктердің (552 848 оқушы) және екпіндердің (1 247 170 оқушы) жалпы саны 1800018 адамды көрсетеді, сәйкесінше оқу жылын «қанағаттанарлық» деп аяқтаған оқушылар саны 1 172 301 оқушы (2.1.6 сурет).

2.1.6 - сурет

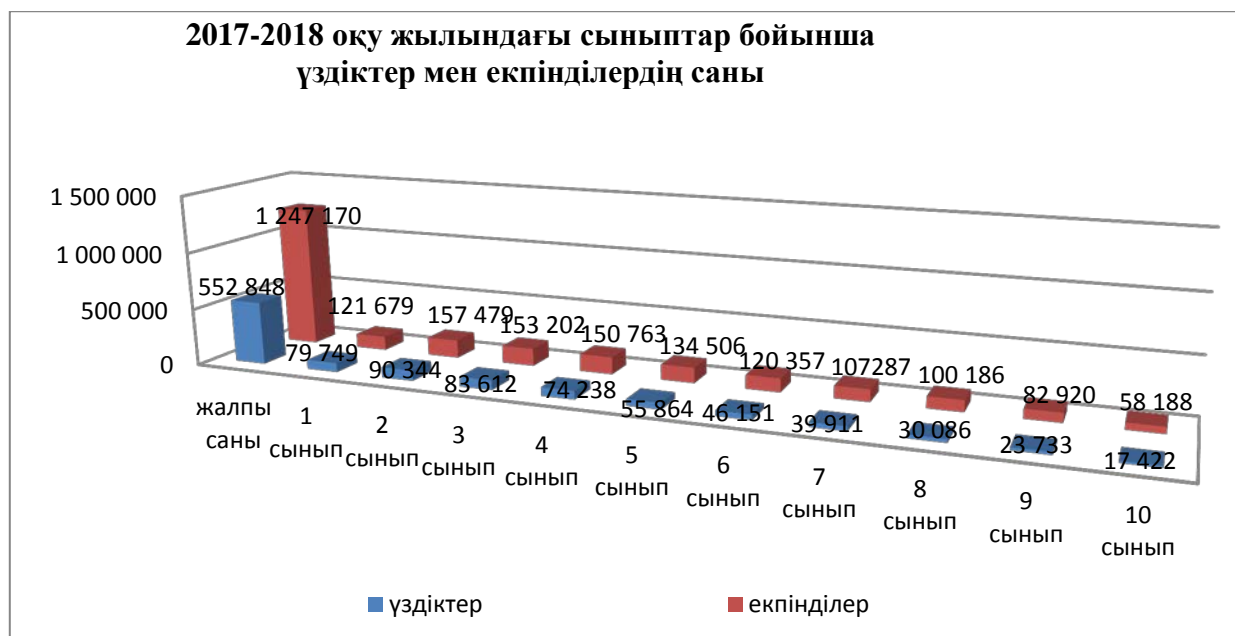
Сандық көрсеткіштерге сүйене отырып, мемлекеттік жалпы білім беретін мектептердегі үлгерім сапасы туралы қорытынды жасауға болады, ол пайыздық қатынаста 60,5% құрайды.

Үздіктер мен екпіндердің жалпы санынан олардың саны бойынша мәліметтер сыныптар бойынша былайша бөлінді, бұл 2.1.2-кестеде көрсетілген:

2.1.2-кесте. 2016-2017 оқу жылындағы үздіктер саны

Үздіктердің жалпы саны	Екпінділердің жалпы саны	Сыныбы	үздіктер	екпінділер
552 848	1 247 170	1 сынып	79 749	121 679
		2 сынып	90 344	157 479
		3 сынып	83 612	153 202
		4 сынып	74 238	150 763
		5 сынып	55 864	134 506
		6 сынып	46 151	120 357
		7 сынып	39 911	107287
		8 сынып	30 086	100 186
		9 сынып	23 733	82 920
		10 сынып	17 422	58 188
		11 сынып	16 738	60 603

Осы кестеден, сыныптардың өсуіне байланысты үздіктер мен екпіндердің санының азайғандығын көруге болады (2.1.7 сурет).

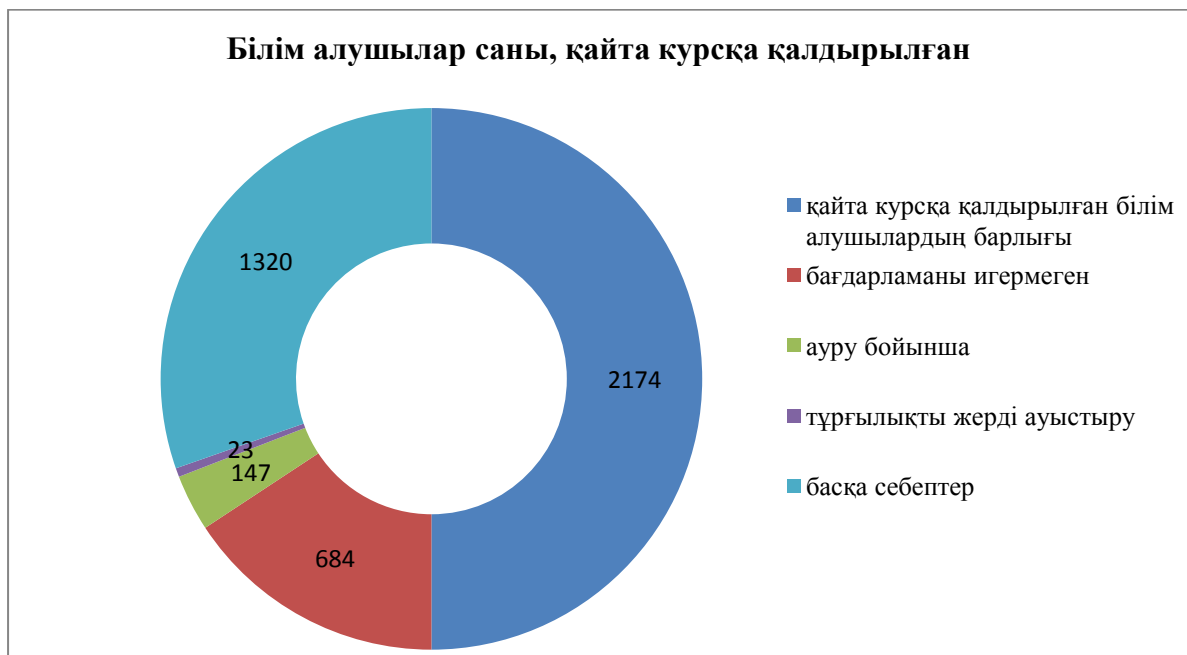
2.1.7-сурет

ҰБДҚ статистикалық мәліметтеріне сәйкес қайта курсқа қалдырылған білім алушылардың мәліметтері бойынша талдау жасалды (2.1.8 сурет).

Бұл факт педагогтарды сабақта оқу үдерісін неғұрлым тиімді ұйымдастыру және білім алушылардың осындай санаты үшін бақылаудың оңтайлы түрлері

туралы ойландыруы тиіс. Оқушылардың жалпы санынан (2 972 319 оқушы) 2174 оқушы қайта курсқа қалдырылды, бұл келесі фактілер бойынша 0,08% құрайды:

- бағдарламаны игермеген-684 оқушы;
- ауруы бойынша-147 оқушы;
- тұрғылықты жерін ауыстыру-23 оқушы;
- басқа себептер-1320

2.1.8-сурет

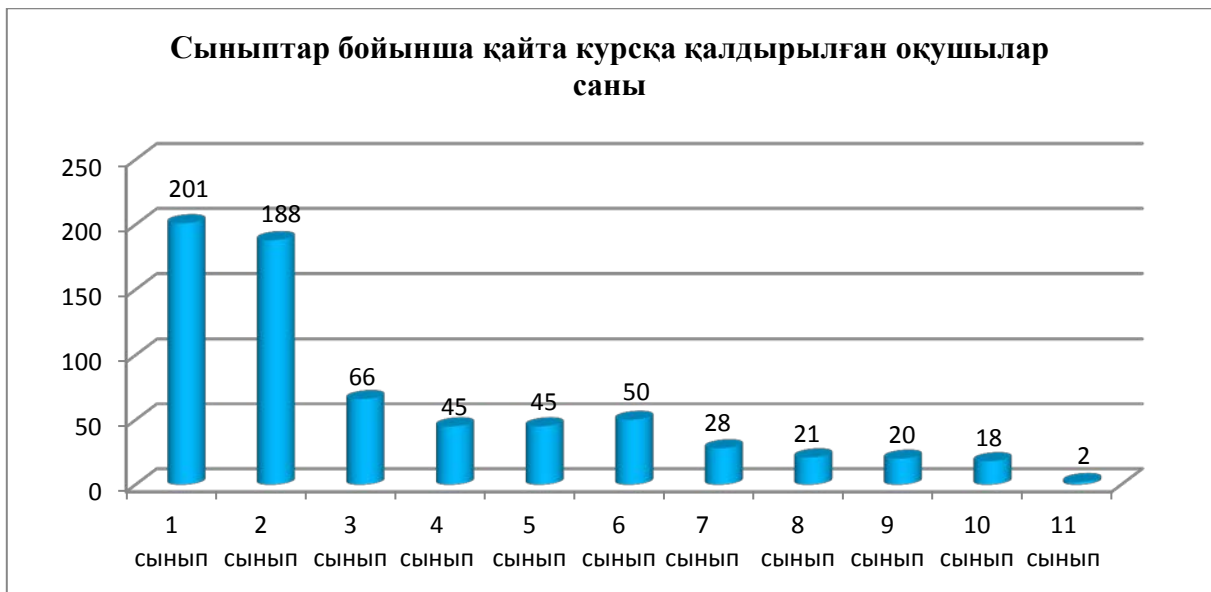
Қайта курсқа қалдырылған оқушылар саны 2.2.3-кестеде және 2.2.9-суретте көрсетілген сыныптар бөлінісінде қаралды:

2.1.3 – кесте. 2017-2018 оқу жылында қайта курсқа қалған оқушылар саны

ҚР мектептерінде оқитындардың жалпы саны	Екінші жылдықтардың жалпы саны	сыныптар	екінші жылға қалғандар
2 972 319	2 174	1 сынып	201
		2 сынып	188
		3 сынып	66
		4 сынып	45
		5 сынып	45
		6 сынып	50
		7 сынып	28
		8 сынып	21
		9 сынып	20
		10 сынып	18

		11 сынып	2
--	--	----------	---

2.1.3-кесте әр сыныпта қайта курсқа қалдырылған білім алушылар бар екенін куәландырады. Бастауыш мектеп курсы бойынша 1-4 сыныптарда қайта курсқа 500 оқушы қалдырылды. 5-9 сыныптарда бұл сан 164 оқушыны құрайды, бірақ негізгі орта білім беру курсы қандай да бір себептермен өтпейтіні ерекше алаңдаушылық тудырады, 10-11 сыныптарда қайта оқуға 20 оқушы қалды. Жалпы орта білім беру курсының 2 оқушы меңгермегенін байқаған жөн. Педагогтарға осы оқушылардың жеке ерекшеліктерін ескеру, дифференциалды тапсырмалар құру, осындай оқушылармен жұмыс жасаудың ең оңтайлы және тиімді нысандары мен әдістерін ескеру қажет.

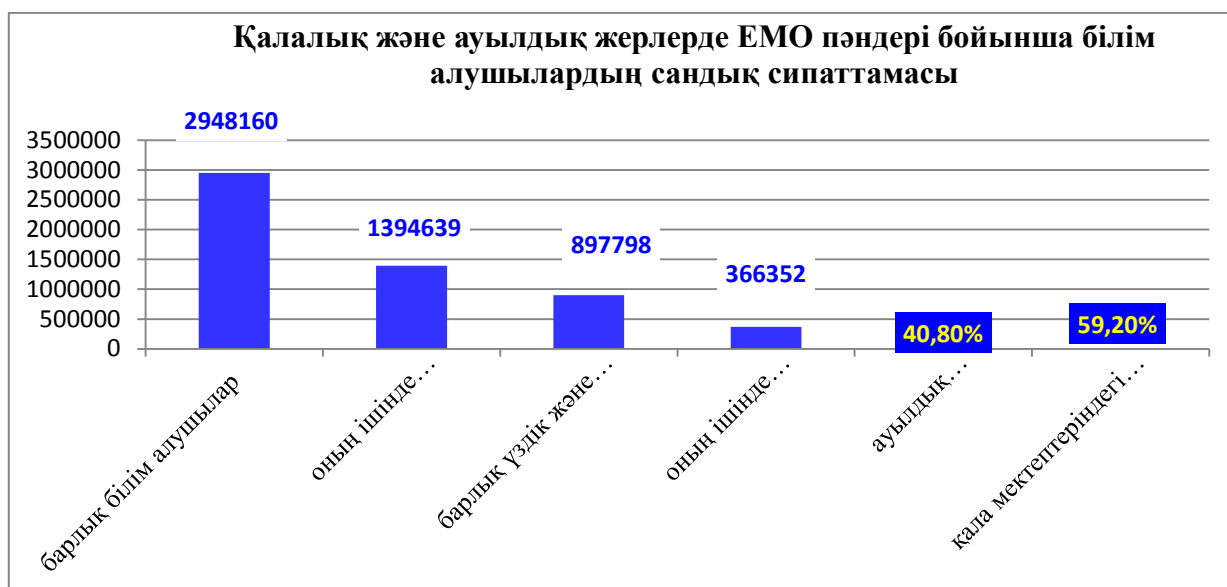
2.1.9-сурет

Жаратылыстану-математикалық цикл пәндері бойынша жеке үлгерім сапасына талдау жасалды. Жаратылыстану-математикалық бағыттағы пәндер үлгерімінің сапасын бағалау кезінде 897 798 оқушы 2017-2018 оқу жылын «жақсы» және «өте жақсы» бағаларымен аяқтағаны анықталды. Демек, «қанағаттанарлық» бағасы бар оқушылар саны 2 050 362 оқушыны құрады. Жаратылыстану-математикалық цикл пәндері бойынша үлгерім сапасының пайызы жаратылыстану-математикалық пәндерді оқитын оқушылардың жалпы санынан 30,45% көрсетті (2 948 160 оқушы). Сәйкесінше, қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы пәндер бойынша үлгерім сапасының пайызы 30,1 % құрайды (2.1.10 сурет).

2.1.10-сурет

Сонымен қатар, қала және ауыл мектептерінің оқушылар контингентіне талдау жасалды. Қалалық және ауылдық жалпы білім беретін мектептер арасындағы бөліністе ауылдық мектептердегі білім алушылар санының пайызы 47% – ды, тиісінше қалалық мектептерде-53% - ды құрайды. Үздіктер мен екпінділер санының пайызы келесідей бөлінді: жаратылыстану-математика пәндері бойынша өте жақсы және жақсы нәтиже көрсеткен ауыл мектептерінің білім алушыларының пайызы 40,8% құрады, тиісінше қала мектептерінде – 59,2% (2.1.11-сурет).

2.1.11-сурет

Қала және ауыл мектептері арасындағы «өте жақсы» және «жақсы» бағаларымен білім алушылар санының пайызындағы айырмашылық салыстырмалы түрде жоғары емес және 18,4% құрайды, сондықтан ауылдық мектептердің педагогтарына үлгерім сапасының мәселесіне назар аудару қажет.

Білім сапасының жоғары көрсеткіші «Алтын белгі» белгісінің расталуы. «Алтын белгі» белгісі туралы ереже Қазақстан Республикасы Білім және ғылым Министрлігінің 2014 жылғы 19 желтоқсандағы № 532 бұйрығымен бекітілген. Аталған Ереже «Білім туралы» 2007 жылғы 27 шілдедегі Қазақстан Республикасының Заңының 5 бабының 8-3 тармақшасына сәйкес әзірленген. Ережеде «Алтын белгі» белгісіне қойылатын талаптар атап көрсетілген. Ережеде:

1) үлгілі мінез-құлық көрсеткен және негізгі орта және жалпы орта білім беруді оқу бағдарламаларына немесе «Назарбаев Зияткерлік мектептері» дербес білім беру ұйымының білім беру оқу бағдарламаларына сәйкес оқу жоспарының барлық пәндері бойынша оқу кезеңінде білім берудің негізгі орта және жалпы орта деңгейлерінде «5» деген жылдық және қорытынды бағалары бар;

2) жалпы орта білім берудің қорытынды аттестаттауынан «өте жақсы» деген бағамен өткен білім алушылар марапатталады.

3. «Алтын белгі» белгісімен білім алушыларды наградтау білім беру ұйымы, «Назарбаев Зияткерлік мектептері» дербес білім беру ұйымы басшысының бұйрығымен жүргізіледі.

4. «Алтын белгі» белгісімен марапаттау салтанатты жағдайда өткізіледі.

5. Заңның 26-бабының 5-тармағына сәйкес «Алтын белгі» белгісімен марапатталған адамдардың конкурс өткізу кезінде білім беру гранттарын алуға, сондай-ақ техникалық және кәсіптік, орта білім беруден кейінгі және жоғары білімді кадрлар даярлауға арналған мемлекеттік білім тапсырыс бойынша білім алушылар құрамына қабылдауда басым құқығы бар.

6. «Алтын белгі» белгісімен марапатталушы заңнамада белгіленген тәртіппен денсаулық жағдайы бойынша арнайы талаптар көзделген жоғары оқу орнын таңдаған жағдайда, денсаулығы Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген арнайы талаптарға сәйкес келген жағдайда ғана қабылдана алады.

7. Осы Ереже меншік үлгісіне, түріне, нысанына және ведомстволық бағыныстылығына қарамастан, белгіленген тәртіппен бастауыш, негізгі орта және жалпы орта білімнің жалпы білім беретін оқу бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымдарының білім алушыларға қолданылады.

8. «Алтын белгі» белгісін дайындау осы Ережедегі «Алтын белгі» белгісінің сипаттамасына сәйкес жүзеге асырылады делінген.

«Алтын белгі» белгісінің сипаттамасы

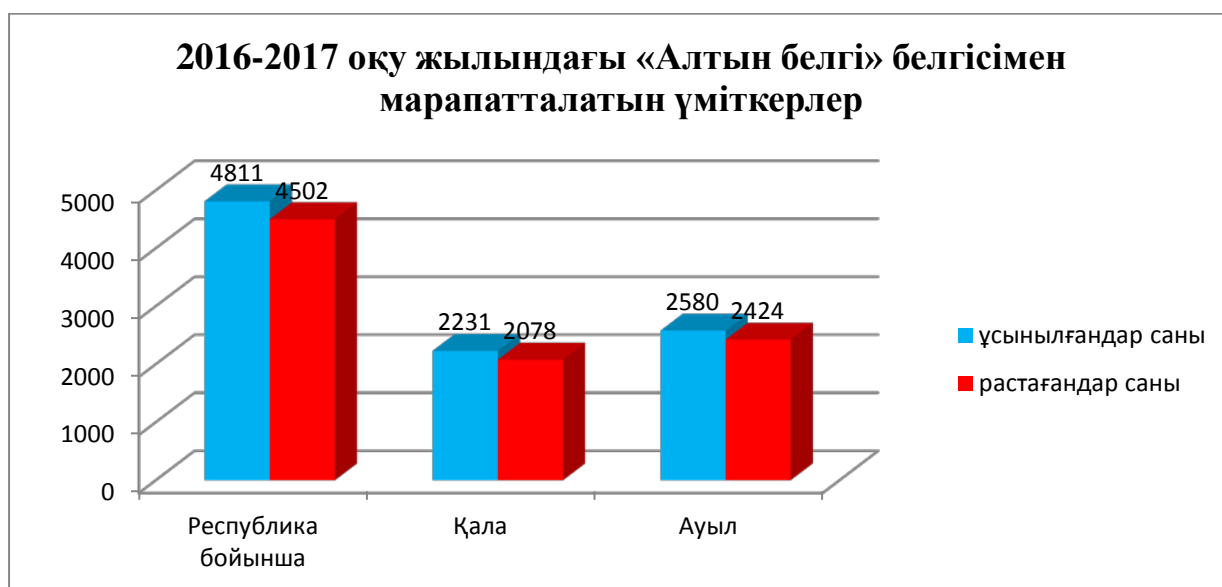
«Алтын белгі» белгісінің диаметрі 30 мм шеңбер болады, Л-80 мыс және мырыш металдарының арнайы қорытпасынан дайындалады.

Белгінің бет жағында астынан лавр бұтағымен көмкерілген ашық кітап бейнеленген. Осы бейненің үстіңгі жағында «Алтын белгі» деген алтынмен жазылған жазу шығыңқырап тұрады. «Алтын белгі» жазба контуры, ашық кітап және лавр бұтағының бейнелері бедер түрінде 1 мм алға шығыңқырап тұрады.

Белгінің артқы жағында «Қазақстан Республикасы» деген жазумен көмкерілген Қазақстан Республикасының Мемлекеттік елтаңбасы бейнеленген.

Аталған талаптарға сәйкес 2016-2017 оқу жылында елімізде барлығы 4811 үміткер болған (2.1.12-сурет).

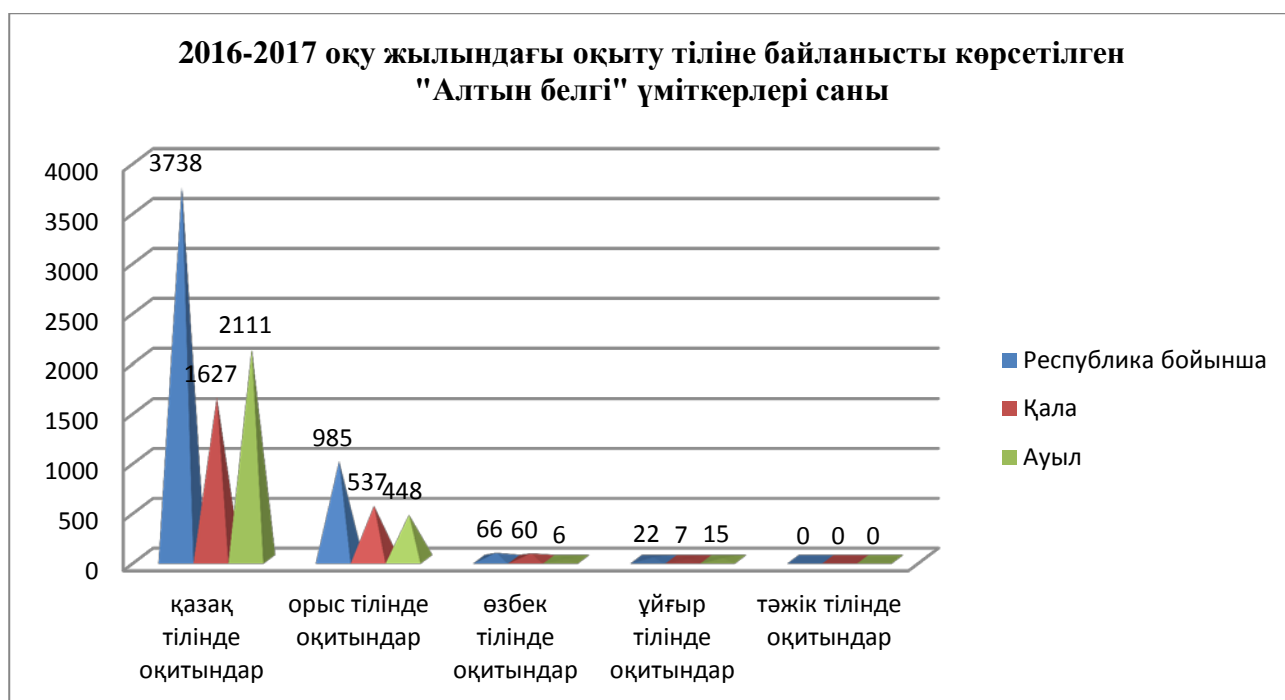
4811 үміткердің 2231 үміткер (46,4%) қала, 2580 үміткер (53,6%) ауыл мектептерінен ұсынылған. Ұсынылған үміткерлерден жалпы республика бойынша 4502 үміткер (93,6%), оның ішінде қала мектептерінен 2078 үміткер (46,2%), ауыл мектептерінен 2424 үміткер (53,8%) «Алтын белгі» белгісін растаған.

2.1.12-сурет

Елімізде оқыту қазақ, орыс, өзбек, ұйғыр және тәжік тілдерінде жүргізіледі. Оқыту тілдеріне байланысты барлық мектептерден «Алтын белгі» белгісіне ұсынылған талдау нәтижесі төмендегідей көріністі берді:

оқыту қазақ тіліндегі мектептерден барлығы 3738 үміткер, оның ішінде қала бойынша 1627 үміткер, ал ауыл бойынша 2111 үміткер, яғни бұл дегеніміз пайыздық мөлшерлемеде сәйкесінше 43,5% және 56,5% үміткерлер ұсынылған (2.1.13-сурет);

2.1.13-сурет

оқыту орыс тіліндегі мектептерден барлығы 985 үміткер, оның ішінде қала бойынша 537 (54,5%) үміткер, ал ауыл бойынша 448 (45,5%) үміткер ұсынылған;

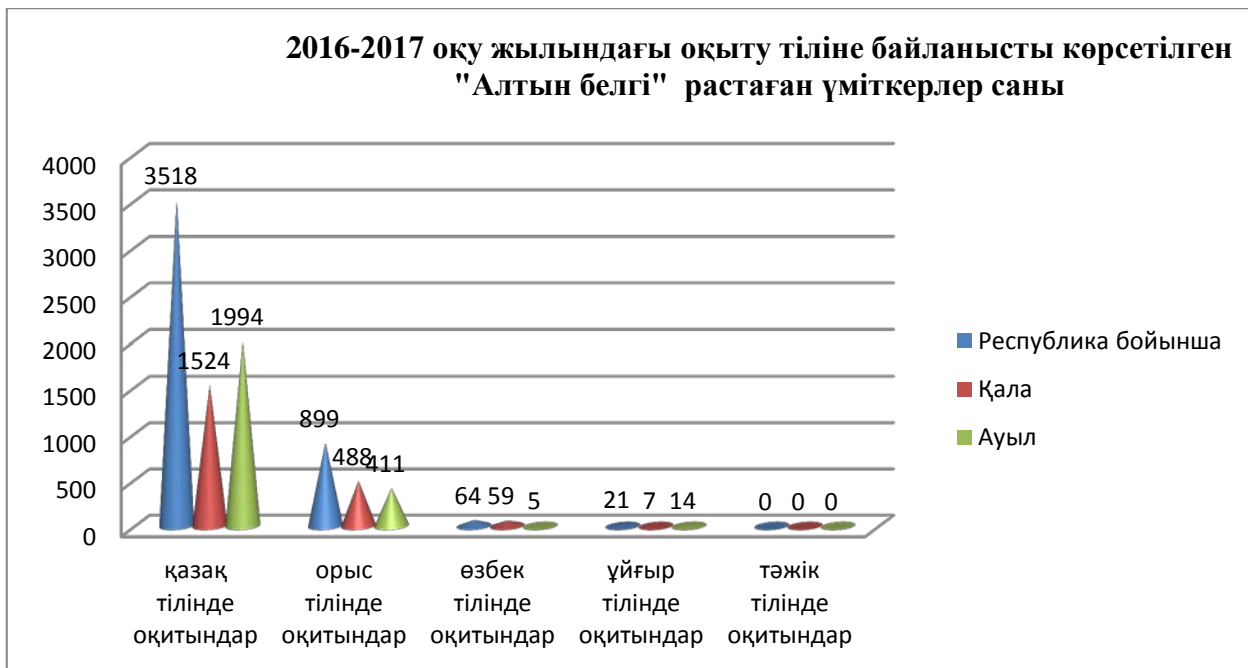
оқыту өзбек тіліндегі мектептерден барлығы 66 үміткер, оның ішінде қала бойынша 60 (90,9%) үміткер, ал ауыл мектептері бойынша 6 (9,1%) үміткер ұсынылған;

оқыту ұйғыр тіліндегі мектептерден барлығы 22 үміткер, оның ішінде қала мектептерінен 7 үміткер, ал ауыл мектептерінен 15 үміткер, пайыздық мөлшерлемеді сәйкесінше 31,8% және 68,2% үміткерлер ұсынылған.

2016-2017 оқу жылында «Алтын белгі» белгісін растаған оқыту қазақ тіліндегі мектептер бойынша жалпы 3518 үміткер, қала мектептерінен 1524 (43,3%) үміткер, ауыл мектептерінен 1994 (56,7%) үміткер;

оқыту орыс тіліндегі мектептерден барлығы 899 үміткер растаған, оның ішінде қала мектептерінен 488 (54,3%) үміткер, ауыл мектептерінен 411 (45,7%) үміткер;

оқыту өзбек тіліндегі мектептерден барлығы 64 үміткер растаған, оның ішінде қала мектептері бойынша 59 үміткер, ауыл мектептері бойынша 5 үміткер, пайыздық мөлшерлемелі сәйкесінше 92,2% және 7,8% (2.1.14-сурет);

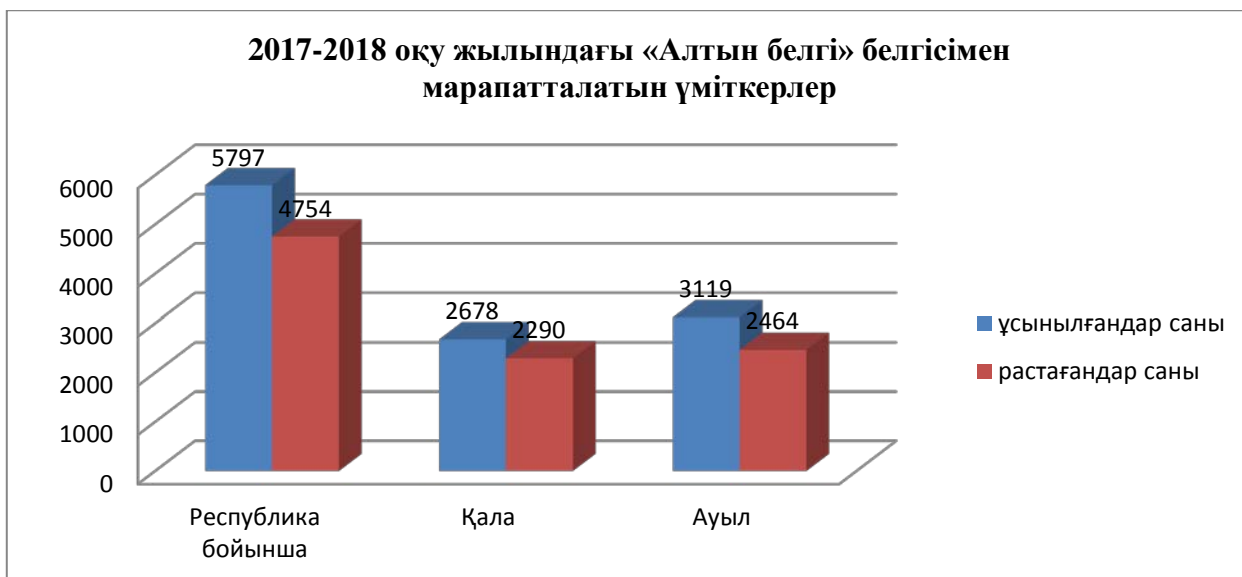
2.1.14-сурет

оқыту ұйғыр тіліндегі мектептерден барлығы 21 үміткер растаған, яғни қала мектептерінен 7 үміткер 33,3% ал, ауыл мектептерінен 14 үміткер 66,7%.

Алынған талдау нәтижесі «Алтын белгі» белгісіне ұсынылған және оны растаған үміткерлер саны қала мектептерімен салыстырғанда ауыл мектептерінен көп екендігін көрсетті. Қала бойынша ұсынылған үміткерлер 46,4%-ды құраса, ауыл мектептері бойынша 53,6%-ды құрайды. Растаған үміткерлер бойынша қала мектептері 46,2%-ды, ал ауыл мектептері 53,8%-ды көрсетті.

Сонымен қатар оқыту тіліне байланысты талдау нәтижесі ұсынылған және растаған үміткерлер саны бойынша жоғары көрсеткішті оқыту қазақ тіліндегі мектептер көрсетті. Ұсынған үміткерлер 77,7% болса, растаған үміткерлер 73,1%-ды құрады. Ең төмен көрсеткішті оқыту ұйғыр тіліндегі мектептер көрсетті, яғни ұсынылған үміткерлер 0,46% болса, растаған үміткерлер 0,44%-ды құрады. Оқыту тәжік тіліндегі мектептерден ұсынылған үміткерлері саны жоқ.

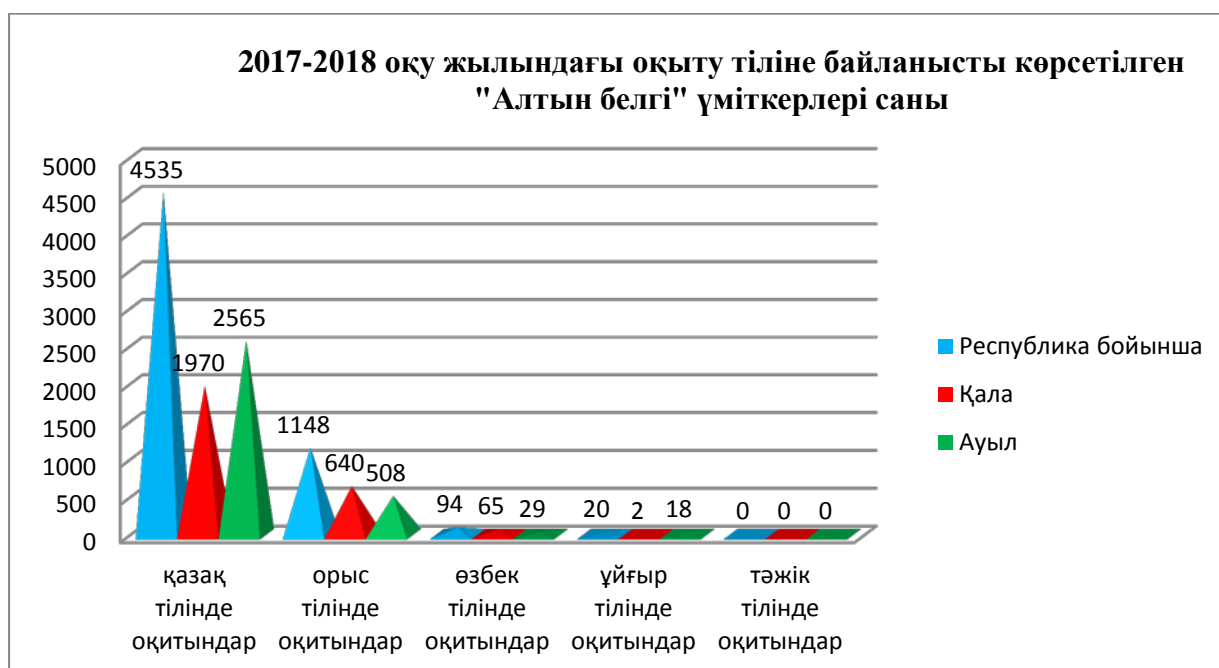
2017-2018 оқу жылында елімізде барлығы 5797 үміткер ұсынылған. Оның ішінде қала мектептерінен 2678 (46,2%) үміткер, ауыл мектептерінен 3119 (53,8%) үміткер. Барлық ұсынылған үміткерлердің 82%-ы растаған, оның ішінде қала бойынша 48,2 %, яғни 2290 үміткер, ал ауыл мектептері бойынша 51,8%, яғни 2464 үміткер (2.1.15-сурет).

2.1.16-сурет

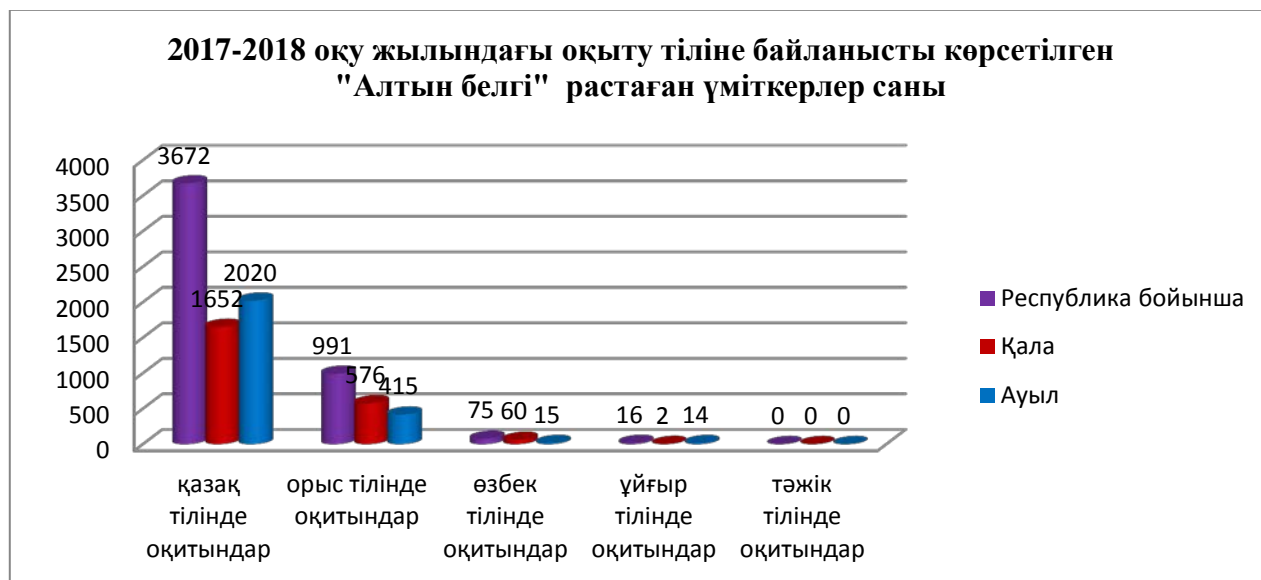
Оқыту тілдеріне байланысты 2017-2018 оқу жылындағы қорытынды талдаулары келесі көріністі берді (2.1.17-сурет):

оқыту қазақ тіліндегі мектептерден барлығы 4535 үміткер, пайыздық мөлшерлемеді 78,2%, оқыту орыс тіліндегі мектептерден барлығы 1148 үміткер, пайыздық мөлшерлемеді 19,8%, оқыту өзбек тіліндегі мектептерден барлығы 94 үміткер, пайыздық мөлшерлемеді 1,6%, оқыту ұйғыр тіліндегі мектептерден барлығы 20 үміткер, пайыздық мөлшерлемеді 0,40% ұсынылған; оның ішінде қазақ мектептерінен қала бойынша 1970 (43,4%) үміткер, ал ауыл бойынша 2565 (56,6%) үміткер, орыс мектептерінен қала бойынша 640 (55,7%) үміткер, ауыл бойынша 508 (44,3%) үміткер, өзбек мектептерінен қала бойынша 65 (69,1%) үміткер, ауыл бойынша 29 (30,9%) үміткер, ұйғыр мектептерінен қала бойынша 2 (10%) үміткер, ауыл бойынша 18 (90%) үміткер.

2.1.17-сурет

«Алтын белгі» белгісіне ұсынылған үміткерлерден оқыту қазақ тіліндегі мектептерден барлығы 81%, яғни 3672 үміткер, оқыту орыс тіліндегі мектептерден 86,3%, яғни 991 үміткер, оқыту өзбек тіліндегі мектептерден 79,8%, яғни 75 үміткер, оқыту ұйғыр тіліндегі мектептерден 80%, яғни 16 үміткер растаған (2.1.18-сурет).

2.1.18-сурет

Оның ішінде қазақ мектептерінен қала бойынша 45%, ауыл бойынша 55%; орыс мектептерінен қала бойынша 58,1%, ауыл бойынша 41,9%; өзбек мектептерінен қала бойынша 80%, ауыл бойынша 20%; ұйғыр мектептерінен қала бойынша 12,5%, ауыл бойынша 87,5% растаған.

Алынған талдау нәтижесі «Алтын белгі» белгісіне ұсынылған және оны растаған үміткерлер саны қала мектептерімен салыстырғанда ауыл мектептерінен көп екендігін көрсетті. Қала бойынша ұсынылған үміткерлер 46,2%-ды құраса, ауыл мектептері бойынша 53,8%-ды құрайды. Растаған үміткерлер бойынша қала мектептері 48,2%-ды, ал ауыл мектептері 51,8%-ды құрайды. Талдау нәтижелері «Алтын белгі» белгісіне ұсынылған үміткерлер саны қала мектептерімен салыстырғанда ауыл мектептерінен 7,6%-ға, растаған үміткерлер саны 3,6%-ға жоғары екендігін көрсетті.

Сонымен қатар Оқыту тілдеріне байланысты басымдылықты қазақ мектептерінің үміткерлері көрсетті. Ұсынған үміткерлер 78,2% болса, растаған үміткерлер 81%-ды құрады. Ең төмен көрсеткішті оқыту ұйғыр тіліндегі мектептер көрсетті, яғни ұсынылған үміткерлер 0,40% болса, растаған үміткерлер 80%-ды құрады. Оқыту тәжік тіліндегі мектептерден ұсынылған үміткерлері саны жоқ. Көрсетілген талдау нәтижесі үміткерлер дайындығының жеткіліксіз болуы мүмкін екендігін көрсетеді. Сол себепті мектеп әкімшіліктері қорытынды аттестацияға дайындық талаптарын күшейтуге назар аударуы қажет.

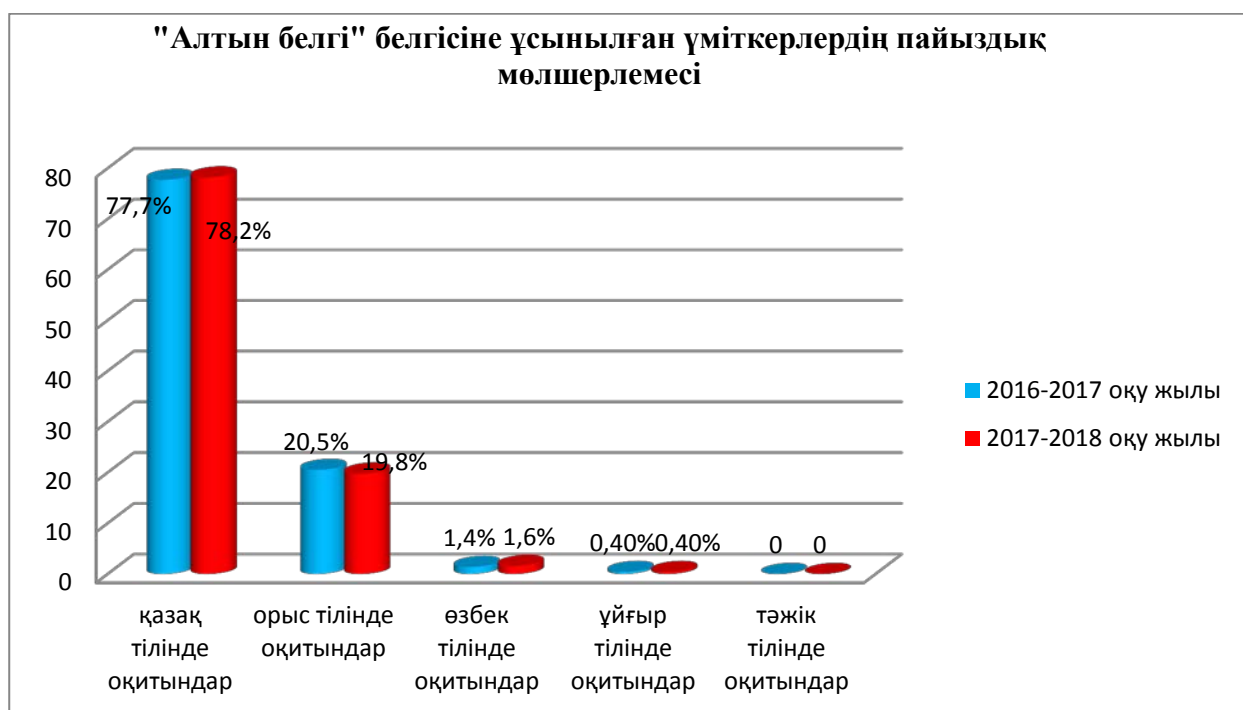
Республика көлеміндегі «Алтын белгі» белгісіне ұсынылған үміткерлердің талдау келесі үрдістерді анықтады:

- 2016-2017 оқу жылында ұсынылған үміткерлер саны 4811;
- 2017-2018 оқу жылында ұсынылған үміткерлер саны 5797.
- осы позицияда *растағандар*:
 - 2016-2017 оқу жылында 4502 үміткер;
 - 2017-2018 оқу жылында 4754 үміткер.

2016-2017 оқу жылымен салыстырғанда 2017-2018 оқу жылы «Алтын белгі» белгісіне ұсынылған үміткерлер саны 986 үміткерге артқан. Бірақ растаған үміткерлер 2016-2017 оқу жылы 93,5%, 2017-2018 оқу жылында 82% көрсетті.

2016-2017 оқу жылында оқыту тіліне байланысты ұсынылған үміткерлер бойынша төмендегідей үрдіс анықталды (2.1.19-сурет):

- оқыту қазақ тілінде 3738 үміткер 77,7%;
- оқыту орыс тілінде 985 үміткер 20,5%;
- оқыту өзбек тілінде 66 үміткер 1,4%;
- оқыту ұйғыр тілінде 22 үміткер 0,40%;
- оқыту өзбек тілінде 0 үміткер.
- осы позицияда 2017-2018 оқу жылында:

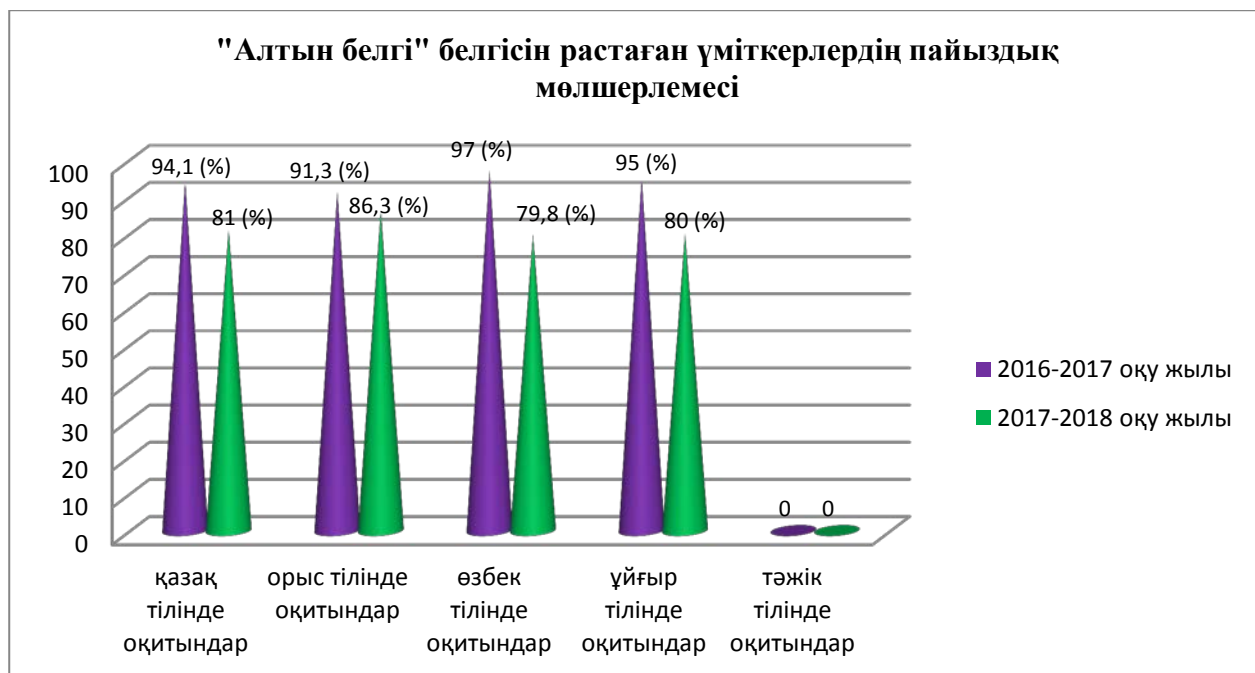

2.1.19-сурет

- оқыту қазақ тілінде 4535 үміткер 78,2%;
- оқыту орыс тілінде 1148 үміткер 19,8%;
- оқыту өзбек тілінде 94 үміткер 1,6%;
- оқыту ұйғыр тілінде 20 үміткер 0,40%;
- оқыту өзбек тілінде 0 үміткер.

2016-2017 оқу жылында оқыту тіліне байланысты *растаған үміткерлер* бойынша келесі үрдісті көруге болады (2.1.20-сурет):

- оқыту қазақ тілінде 3518 үміткер 94,1%;
- оқыту орыс тілінде 899 үміткер 91,3%;
- оқыту өзбек тілінде 64 үміткер 97%;
- оқыту ұйғыр тілінде 21 үміткер 95%;
- оқыту өзбек тілінде 0 үміткер.

2.1.20-сурет

- осы позицияда *2017-2018 оқу жылында*:
 - оқыту қазақ тілінде 3672 үміткер 81%;
 - оқыту орыс тілінде 991 үміткер 86,3%;
 - оқыту өзбек тілінде 75 үміткер 79,8%;
 - оқыту ұйғыр тілінде 16 үміткер 80%;
 - оқыту өзбек тілінде 0 үміткер.

2016-2017 оқу жылында жалпы 12483 бітірушілердің 4% ғана «Алтын белгі» белгісіне ұсынылған. Растаған үміткерлер саны ұсынылғандардан 0,3%-ға кем болған.

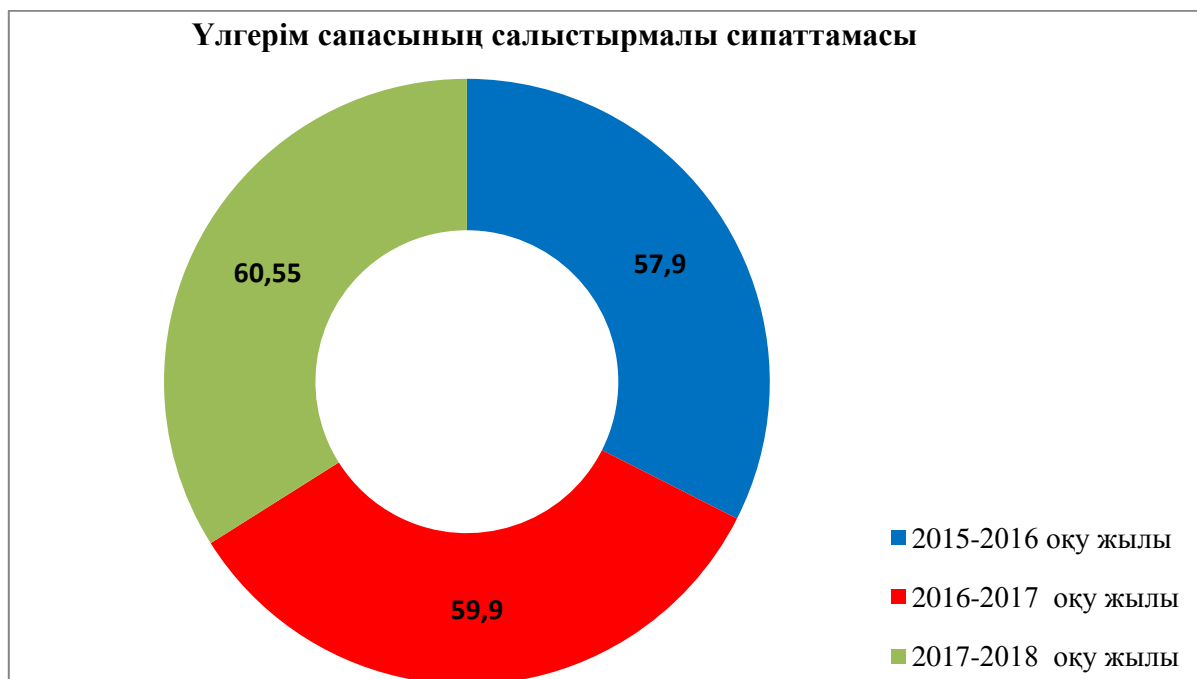
2017-2018 оқу жылында 120942 бітірушілердің 4,8% ғана «Алтын белгі» белгісіне ұсынылған. Растаған үміткерлер саны ұсынылғандардан 0,9%-ға кем болған.

Осылайша талдау нәтижесі 2016-2017 оқу жылымен салыстырғанда 2017-2018 оқу жылында ұсынылған үміткерлер саны жоғары болғанымен, растағандар саны қазақ мектептері бойынша 13,1%-ға, орыс мектептері 5%-ға, өзбек мектептері 17,2%-ға, ұйғыр мектептері 15%-ға төмен екендігін көрсетті.

Жалпы «Алтын белгі» белгісіне қойылатын талаптар жіті қадағаланып, қатал таңдау жүргізілмейтіндігін көрсетті. Қорытынды аттестацияға дайындық

талаптары әлсіз болғандықтан, ұсынылған үміткерлер саны мен растаған үміткерлер санының сәйкессіздігі білімалушылар дайындығының төмен екендігін куәландырады.

Жергілікті атқарушы органдарға қарасты орта білім беру ұйымдарының білім алушыларының үлгерім сапасы бойынша ҰБДҚ статистикалық деректерін талдай отырып, 2017-2018 оқу жылында үлгерім сапасы 3 жылмен салыстырғанда өсті. (2.1.21-сурет). Дегенмен, оқу пәндері бойынша үлгерім сапасының проблемасы байқалады.

2.1.21-сурет

Екі жыл ішінде «өте жақсы», «жақсы», «қанағаттанарлық» және «қанағаттанарлықсыз» білім алушылардың оқу бағдарламаларын меңгеру бөлінісінде білім алушылардың санын талдау 2.1.4-кестеде ұсынылған келесі көрсеткіштерді анықтады:

2.1.4-кесте. Білім алушылардың салыстырмалы көрсеткіштері

Білім алушылар санаты	Оқу жылы		
	2015-2016	2016-2017	2017-2018
Білім алушылардың жалпы саны	2 775 308	2 905 153	2 972 319
«Өте жақсы» бағасы бар білім алушылар саны	481 900	523 853	552 848
«Жақсы» бағасы бар білім алушылар саны	1 125 790	1 215 058	1 247 170
«Қанағаттанарлық» бағасы бар білім алушылар саны	1 166 407	1 161 557	1 170 127

Қайта курсқа қалдырылған оқушылар саны	1 211	2 685	2 174
--	-------	-------	-------

Барлық сандық және сапалық көрсеткіштерді талдай отырып, келесі қорытындылар жасауға болады

- Үш жыл ішінде үлгерім сапасы 2, % есеге артты;
- Үш жыл ішінде «өте жақсы» деген бағамен білім алушылар саны 1%-ға артты;
- Үш жыл ішінде «жақсы» деген бағамен білім алушылар саны 0,01%-ға артты;
- Үш жыл ішінде «қанағаттанарлық» бағасы бар білім алушылар саны 1%-ға артты;
- Қайта курсқа қалдырылған білім алушылар саны 0,02%-ге қысқарды.

Соңғы үш жылдағы «үздік» және «екпінді» саны туралы мәліметтер өсу динамикасын көрсетеді, бұл үлгерімнің жалпы көрінісін жақсартады.

Жоғарыда айтылғандармен қатар, білім алушылар бойынша «қанағаттанарлық» бағасы 1% - ға ұлғаю жағына өзгерді, бұл назар аударуды қажет ететін дабыл сигналы болып табылады.

Қайта курсқа қалдырылған оқушылар саны ел бойынша 0,02% - ға қысқарды. Жоғарыда айтылғандарға байланысты, оқушылардың осы санаты білім алушы қайта курсқа қалдырылған пәндер бойынша жеке жұмысты талап етеді.

Үлгерім сапасы бірқатар факторларға байланысты, олардың бірі педагогтардың кәсіби құзыреттілігін атауға болады. Қазіргі уақытта еліміздің жалпы білім беретін мектептерінде педагогикалық кадрларға деген шұғыл қажеттілік байқалады. Үлгерім сапасының нашарлауының маңызды факторы:

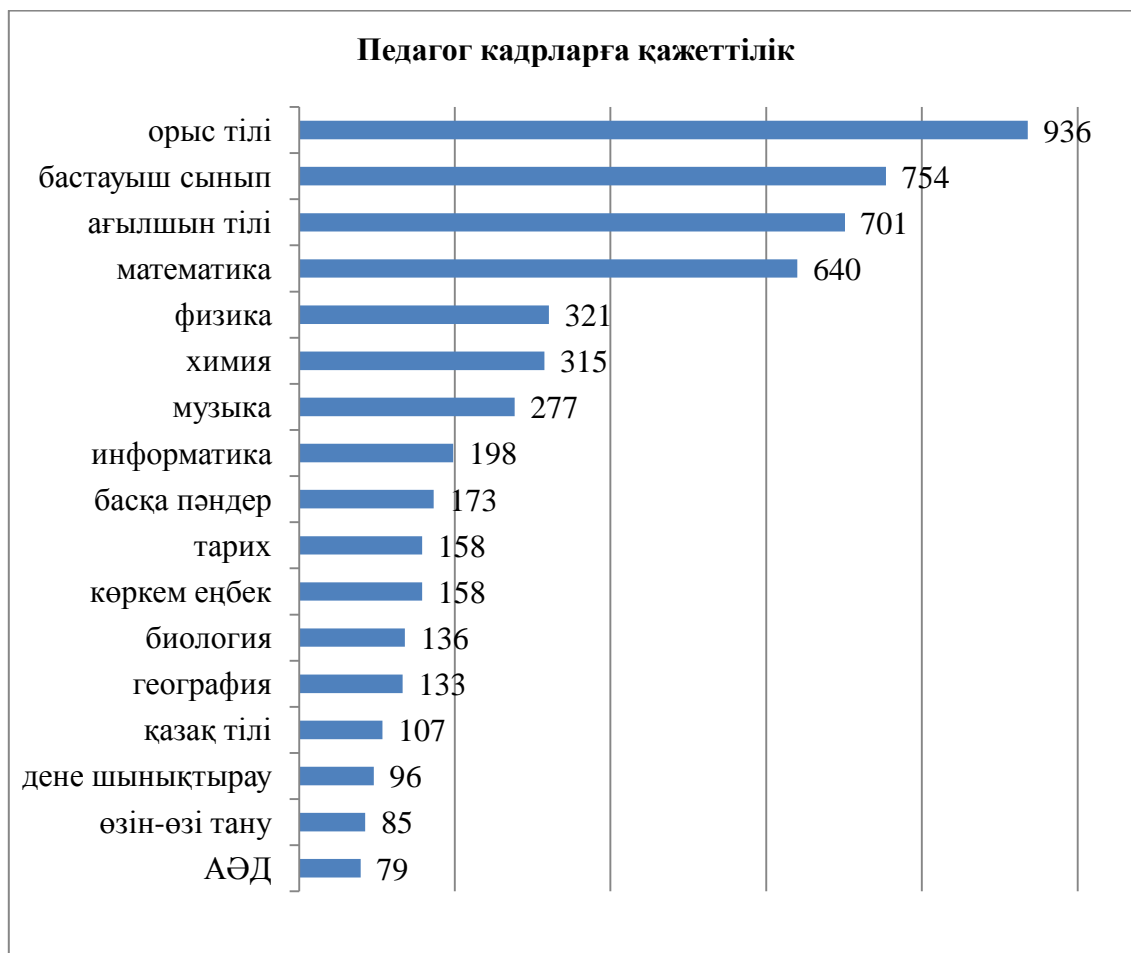
- пән мұғалімдерінің жиі ауысуы;
- оқу пәндерін мамандандырылмаған мамандардың оқытуы;
- білім алушылардың оқу бағдарламасын сапалы меңгермеуі;
- жеке пәндер бойынша үлгерім сапасының төмендеуі;
- бақылауды төмендету болып табылады.

2.1.5- кесте. Пән бойынша педагогтерге қажеттілік

№	Атауы	Барлығы
1	Қазақ тілі пәні мұғалімі	107
2	Орыс тілі пәні мұғалімі	936
3	Тарих пәні мұғалімі	158
4	Математика пәні мұғалімі	640
5	География пәні мұғалімі	133
6	Биология пәні мұғалімі	136
7	Химия пәні мұғалімі	315
8	Физика пәні мұғалімі	321
9	Информатика пәні мұғалімі	198
10	Ағылшын тілі пәні мұғалімі	701

11	Бастауыш сынып мұғалімі	754
12	Музыка пәні мұғалімі	277
13	Дене шынықтыру пәні мұғалімі	96
14	Өзін-өзі тану пәні мұғалімі	85
15	АӘД пәні мұғалімі	79
16	Көркем еңбек пәні мұғалімі	158
17	Басқа пәндер	173
	Барлығы	5 267

Педагог кадрларға қажеттілік бірқатар оқу пәндері бойынша анықталған және педагогтердың жалпы санының 1,8% құрайды, бұл 2.1.5-кестеде және 2.1.22-суретте көрсетілген:

2.1.21-сурет

Жоғарыда баяндалғанды ескере отырып, педагогикалық кадрларға деген аса қажеттілік келесі оқу пәндері бойынша көрініс тапқан: «Орыс тілі», «Ағылшын тілі», «Математика», «Бастауыш сыныптар», «Физика», «Химия», «Музыка», «Информатика», «Көркем еңбек», «Тарих», «Биология», «География», «Қазақ тілі». «Дене шынықтыру», «АӘД», «Өзін-өзі тану» оқу пәндері бойынша педагогикалық кадрлар көп дәрежеде жинақталған.

Сондықтан әрбір педагог: «Менің оқушыларымның білім сапасы жоғары болуы үшін пән мұғалімі ретінде маған не істеу керек?». «Мен оқытудың ең

тиімді нысандары мен әдістерін қолданамын ба? Бұл оқушылардың білім сапасын арттыруға әкеле ме?» сұрақтары туралы ойлануы керек.

Үлгерім сапасының жалпы талдауы келесі үрдістерді анықтады:

- білім алушылардың «өте жақсы», «жақсы» бағасының саны 1%-ға өсуі;
- білім алушыларды «қанағаттанарлық» бағасымен 1%-ға өсуі;
- қайта курсқа қалдырылған оқушылар санының 0,02%-ға төмендеуі;
- бірқатар пәндер бойынша педагогикалық кадрларға қажеттілік.

2.2 Білім берудің жаңартылған мазмұны жағдайында ұлттық бірыңғай тестілеу қорытындылары бойынша деректер базасын талдау нәтижелері

Білім беру жүйесін тиімді басқаруды қамтамасыз ететін негізгі құралдардың бірі сенімді және салыстырмалы деректерге негізделген білім беру сапасын тәуелсіз сыртқы бағалау болып табылады.

Қазақстанда оқушылардың білім сапасын бағалау мақсатында Ұлттық бірыңғай тестілеу (ҰБТ), аралық мемлекеттік бақылау және кешенді тестілеу нысанында тәуелсіз сыртқы бақылау қолданылады. Бақылаудың бұл түрі 2004 жылдан бастап жүргізіледі. ҰБТ республиканың білім сапасын бағалау жүйесінің маңызды элементі болды.

ҰБТ-ны енгізу білім беру сапасын сырттай бағалау рәсімі ретінде білім беру сапасын басқару процесінің тиімділігін арттыру үшін кең мүмкіндіктер ашады. ҰБТ нәтижелерін талдау және түсіндіру білім сапасын арттыру мәселелерін тиімді шешуге, білім беруді басқарудың әртүрлі деңгейлерінде қажетті басқарушылық шешімдерді қабылдауға ықпал етуі мүмкін.

Ұлттық бірыңғай тестілеу-бұл білім беру ұйымдарынан тәуелсіз, мектеп бітірушілердің қорытынды мемлекеттік аттестациясын және колледждер мен жоғары оқу орындарына түсу емтихандарын біріктіретін білім беру сапасын бағалаудың мемлекеттік жүйесі.

ҰБТ жалпы орта білім деңгейінде көрсетілетін білім беру қызметтерінің сапасын арттыруда маңызды рөл атқарады. Оның нәтижелері мектептердің оқу-тәрбие процесін, стандарттар мен оқу бағдарламаларын жетілдіруде, мұғалімдерді даярлау мен біліктілігін арттыруды ұйымдастыруда талданады және пайдаланылады.

ҰБТ мақсаттардың сәйкестігі, әділдік, адалдық, нәтижелерге жұртшылықтың сенімі, пәрменділік және экономикалық тиімділік, бақылау-бағалау рәсімдерінің ашықтығы, бақылау нәтижелерінің білім беру практикасына оң әсері сияқты сипаттамаларға ие. Бағалау рәсімі тұратын жеріне, білім беру мекемесінің типі мен түріне қарамастан барлық оқушылар үшін бірдей болып табылады. Бірыңғай процедураны және бағалаудың бірыңғай критерийлерін пайдалану емтихан алдындағы жүйкелік күйзелістердің төмендеуіне себеп болады.

Ұлттық бірыңғай тестілеуді өткізу қағидалары «Білім туралы» 2007 жылғы 27 шілдедегі Қазақстан Республикасы Заңының 5-бабының 12) тармақшасына, сондай-ақ Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің 2018 жылғы 31 қазандағы № 600 бұйрығымен бекітілген Жоғары білімнің білім беру

бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымдарына оқуға қабылдаудың үлгілік қағидаларына сәйкес әзірленді және ұлттық бірыңғай тестілеуді (бұдан әрі – ҰБТ) өткізу тәртібін белгілейді. «Ұлттық бірыңғай тестілеуді өткізу қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2017 жылғы 2 мамырдағы № 204 бұйрығында:

1. ҰБТ:

1) қалауы бойынша ЖОО-ға ақылы негізде оқуға қабылдану үшін орта білім беру ұйымдарының бітіруші 11 (12) сынып оқушыларына;

2) қалауы бойынша республикалық бюджет немесе жергілікті бюджет қаражаты есебінен білім беру грантын беру конкурсына қатысу үшін немесе ЖОО-ға ақылы негізде оқуға қабылдану үшін немесе республикалық бюджет қаражаты есебінен мемлекеттік білім беру тапсырысы бойынша білім алу үшін орта білім беру ұйымдарының ағымдағы жылғы бітірушілеріне;

3) республикалық бюджет немесе жергілікті бюджет қаражаты есебінен білім беру грантын беру конкурсына қатысу немесе ЖОО-ға ақылы негізде оқуға қабылдану үшін орта білім беру ұйымдарының өткен жылғы бітірушілері мен техникалық және кәсіптік немесе орта білімнен кейінгі білім беру ұйымдарының бітірушілеріне;

4) республикалық бюджет немесе жергілікті бюджет қаражаты есебінен білім беру грантын беру конкурсына қатысу үшін жоғары білімнің қысқартылған оқыту мерзімдерін көздейтін білім беру бағдарламалары бойынша оқуға түсетін техникалық және кәсіптік немесе орта білімнен кейінгі білім беру ұйымдарының бітірушілеріне;

5) республикалық бюджет немесе жергілікті бюджет қаражаты есебінен білім беру грантын беру конкурсына қатысу үшін немесе ЖОО-ға ақылы негізде оқуға қабылдану үшін халықаралық алмасу желісі бойынша шетелде білім алған орта білім беру ұйымдарының бітірушілері мен шетелде білім алған, Қазақстан Республикасының азаматы болып табылмайтын, ұлты қазақ адамдарға;

6) ЖОО-ға ақылы негізде қабылдау үшін жоғары оқу орнының бірінші академиялық кезеңі аяқталғанға дейін күндізгі оқу бөліміне ақылы негізде қабылданған адамдарға;

7) ЖОО-ға ақылы негізде шығармашылық дайындықты талап ететін білім беру бағдарламалары тобы бойынша білім алушы және басқа білім беру бағдарламалары тобына ауысуға ниет білдірген тұлғаларға өткізіледі;

2. Түсушілер ҰБТ-ны қалауы бойынша қазақ немесе орыс немесе ағылшын тілінде тапсырады.

Бұл ретте ҰБТ-ны ағылшын тілінде тапсыратын түсушілер үшін Қазақстан тарихы бойынша тестілеу қалауы бойынша қазақ немесе орыс тілінде өткізіледі. ҰБТ-ны ағылшын тілінде тапсыратын түсушілер үшін ЖОО-дағы оқыту тілі Қазақстан тарихы бойынша тестілеу тапсыру тіліне сәйкес анықталады делінген.

Ұлттық бірыңғай тестілеу (ҰБТ) жоғары оқу орнына түсу емтиханы және мемлекеттік гранттарды бөлу жүйесі ретінде қалады.

2017 жылғы ҰБТ форматы бойынша 120 сұрақ ($20+20+20+30+30=120$ тапсырма) 5 пән бойынша, оның 3-і міндетті және талапкердің жоғары оқу орнына тапсыратын мамандығына байланысты 2-і бейіні бойынша қарастырылған. Барлық сұрақтар ескеріледі (2.2.1-кесте).

2.2.1-кесте. Тестілеу пәндері

		Тапсырма саны	Тапсырма формасы	Бағалау объекті
1- блок	Математикалық сауаттылық	20	Ұсынылған бес жауаптың бір дұрыс жауабын таңдай отырып	Функционалды сауаттылық, логика, сандық салыстыруға тапсырмалар
	Оқу сауаттылығы	20 (4 мәтін)	Ұсынылған бес жауаптың бір дұрыс жауабын таңдай отырып	Оқу, мәтінді түсіну, мәтін мазмұнына рефлексия, талдау жасай білу, салыстыру және т.б.
	Қазақстан тарихы	20	Ұсынылған бес жауаптың бір дұрыс жауабын таңдай отырып	Пәнді білу
Бейіндік пәндер (әрбір мамандық бойынша екі пән)				
2 - блок	1 бейінді пән	20	Ұсынылған бес жауаптың бір дұрыс жауабын таңдай отырып	Пәнді терең білу (меңгерудің ілгері деңгейі), кең ауқымды дағдылану
		10	Ұсынылған бес жауаптың бірнеше дұрыс жауабын таңдай отырып	Пәнді терең білу (меңгерудің ілгері деңгейі), кең ауқымды дағдылану
	2 бейінді пән	20	Ұсынылған бес жауаптың бір дұрыс жауабын таңдай отырып	Пәнді терең білу (меңгерудің ілгері деңгейі), кең ауқымды дағдылану
		10	Ұсынылған бес жауаптың бірнеше дұрыс жауабын таңдай отырып	Пәнді терең білу (меңгерудің ілгері деңгейі), кең ауқымды дағдылану

Тестілеу уақыты 3 сағат 30 минутты (230 минут) құрайды. Жоғары балл 140. Шекті балл 50 өзгеріссіз қалады.

ЖОО-ның барлық 175 мамандығы 10 комбинацияға бейінді пәндер шегінде бөлінді. Бейінді пәндерді бітіруші түсетін мамандығын анықтауы үшін өзі таңдауы тиіс (*Мысалы, математика + физиканы тапсыру кезінде, талапкердің 52 мамандықтың ішінен таңдау мүмкіндігі бар*)(2.2.2-кесте).

2.2.2-кесте. Бейінді пәндер комбинациясы

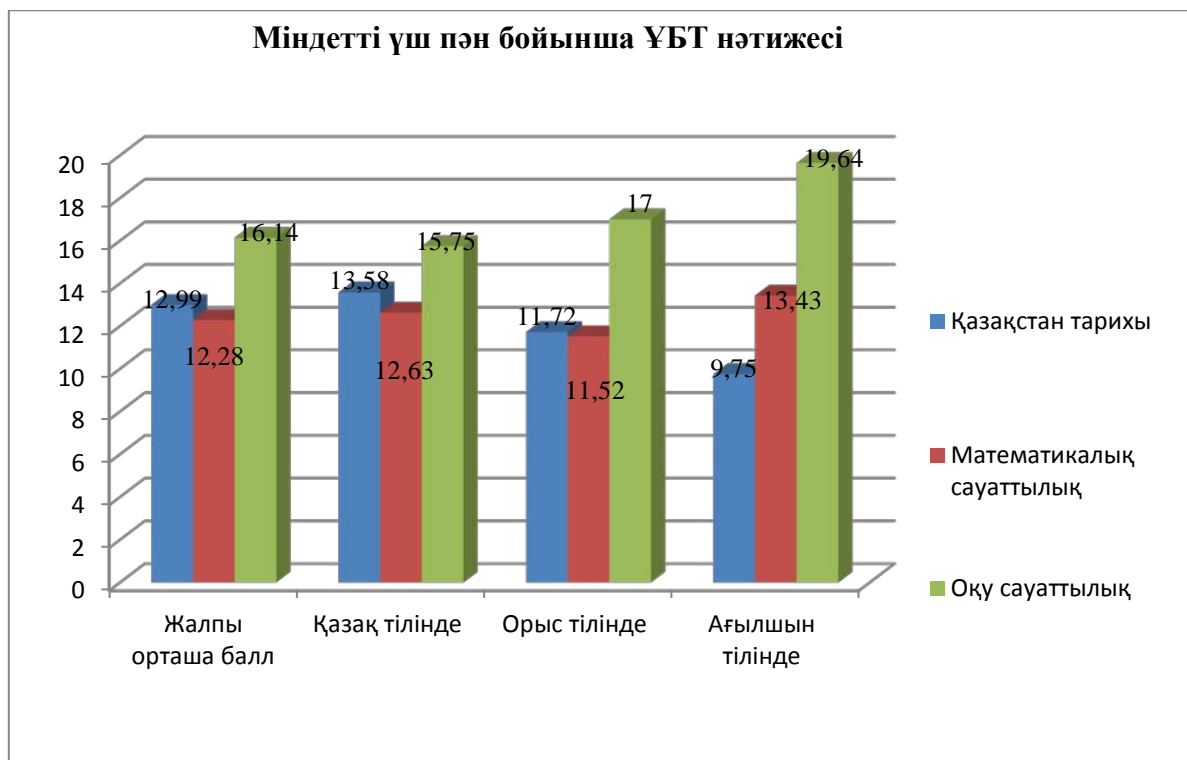
№	Бейінді пәндер	Мамандықтар саны
1	Математика + физика	52
2	Математика + география	18

3	Тарих+ география	7
4	Биология + химия	22
5	Биология + география	12
6	Шет тілі + тарих	11
7	Оқыту тілі және әдебиет (қазақ немесе орыс) + тарих	7
8	География + шет тілі	4
9	Химия + физика	5
10	Тарих + Адам. Қоғам. Құқық	4
11	Шығармашылық емтихан	33
Барлығы		175

ҰБТ қорытындысы колледждер мен жоғары оқу орындарына қабылдау емтиханы ретінде есептеледі. Жоғарғы оқу орындарына грантка және ақылы бөлімге түсу мүмкіншілігі оның ҰБТ-да алған баллдардың санына байланысты болады. Сонымен қатар ҰБТ-ның баллдары тағы «Болашақ» атты президенттік шәкіртақы алуға мүмкіндік береді. ҰБТ мектеп бітірушілер үшін маңызды психологиялық сынаудың бірі болып табылады.

Аталған маңызды психологиялық сынаудан 2017-2018 оқу жылында өткен түлектердің міндетті және таңдау пәндерінен алған ҰБТ нәтижелерін қала және ауыл мектептері бойынша, сонымен қатар сынау тапсырған оқыту тілдері бойынша қарастырдық.

Ұлттық бірыңғай тестілеу форматының 1-ші блогы бойынша міндетті Қазақстан тарихы пәні, математикалық сауаттылық және оқу сауаттылығы бойынша мектеп бітірушілері қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде тапсырған (2.2.1-сурет).

2.2.1-сурет

Қазақстан тарихы пәні бойынша жалпы орташа балл 12,99, оның ішінде:

- қазақ тілінде 13,58;
- орыс тілінде 11,72;
- ағылшын тілінде 9,75.

Математикалық сауаттылық бойынша орташа балл 12,28, оның ішінде:

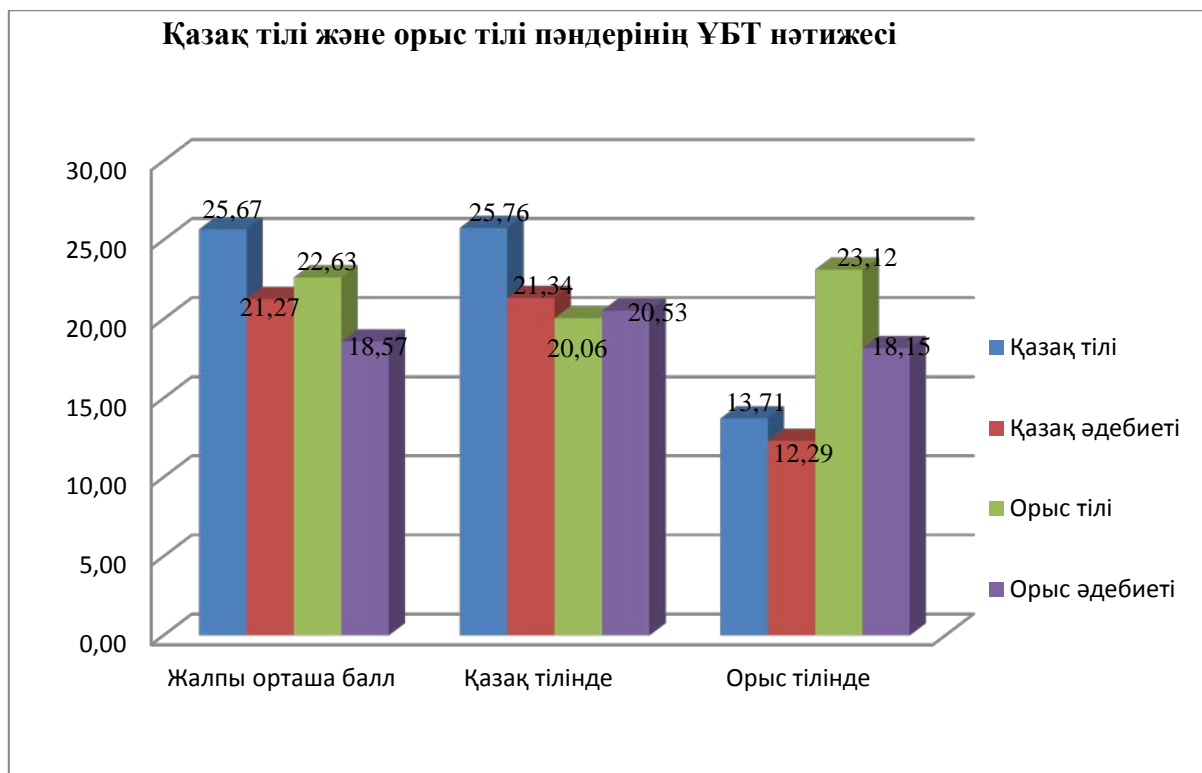
- қазақ тілінде 12,63;
- орыс тілінде 11,52;
- ағылшын тілінде 13,43.

Оқу сауаттылығы бойынша жалпы орташа балл 16,14 құраған. Тапсыру тілдеріне байланысты келесі көріністі көруге болады:

- қазақ тілінде 15,75;
- орыс тілінде 17;
- ағылшын тілінде 19,64.

Негізгі үш пәннің ішінен оқу сауаттылығы бойынша жоғары көрсеткішті көруге болады.

Ұлттық бірыңғай тестілеу форматының 2-ші блогы таңдау пәндері. Аталған блок Ұлттық тестілеу орталығының мамандықтарға сәйкес жасалған бейінді пәндер комбинациясы негізінде тапсырылады. Мектеп түлектері 14 пән бойынша сынаудан өткен.

2.2.2-сурет

Қазақ тілі пәні бойынша орташа балл 25,67, оның ішінде (2.2.2-сурет):

- қазақ мектептерінде 25,76;
- орыс мектептерінде 13,71.

Қазақ әдебиеті пәні бойынша орташа балл 21,27, оның ішінде:

- қазақ мектептерінде 21,34;
- орыс мектептерінде 12,29.

Орыс тілі пәні бойынша орташа балл 22,63, оның ішінде:

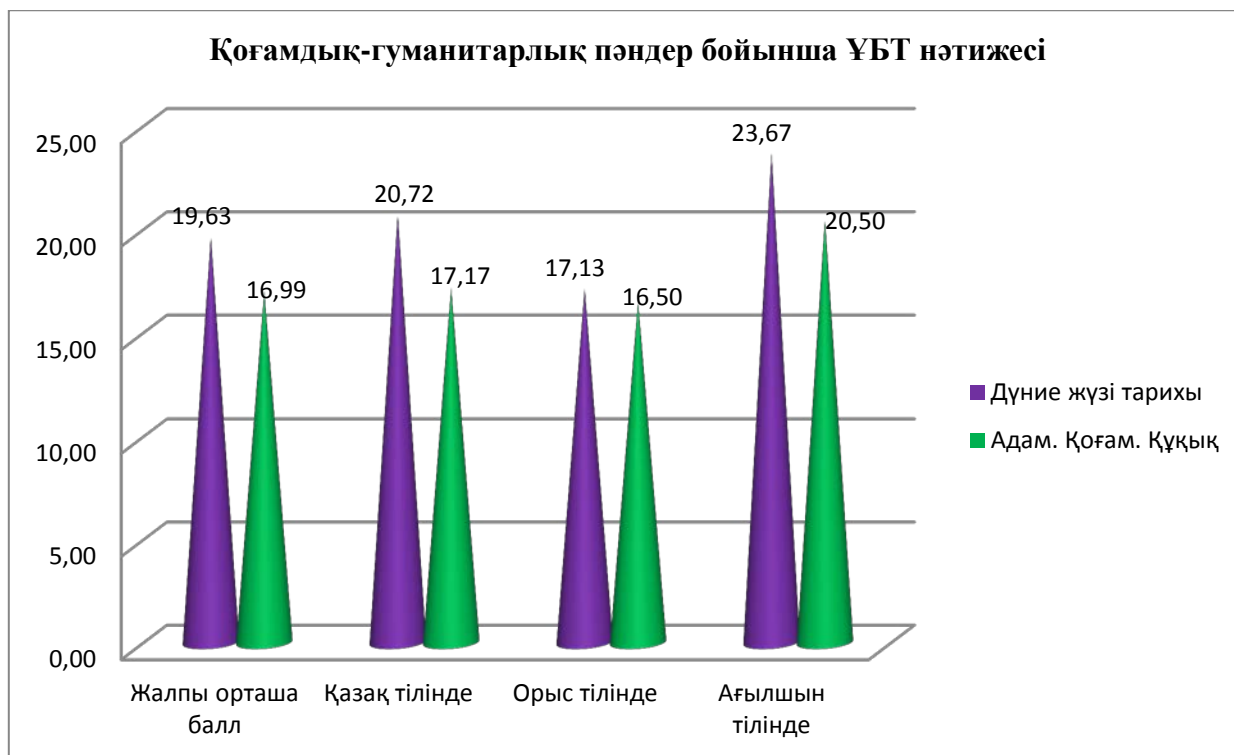
- қазақ мектептерінде 20,06;
- орыс мектептерінде 20,12.

Орыс әдебиеті пәні бойынша орташа балл 18,57, оның ішінде:

- қазақ мектептерінде 20,53;
- орыс мектептерінде 18,15.

Талдау нәтижесі оқыту орыс тіліндегі мектеппен салыстырғанда оқыту қазақ тіліндегі мектептерде қазақ тілі пәні бойынша 12,05 баллға, ал орыс тілі пәні керісінше орыс мектептерінде 0,06 баллға жоғары екендігін көрсетті.

Қоғамдық-гуманитарлық пәндерден «Дүние жүзі тарихы» мен «Адам. Қоғам. Құқық» пәндері таңдалған. Аталған пәндер қазақ және орыс тілдерінен басқа ағылшан тілінде де тапсырылған (2.2.3-сурет).

2.2.3-сурет

Дүние жүзі тарихы пәнінен жалпы орташа балл 19,63, оның ішінде:

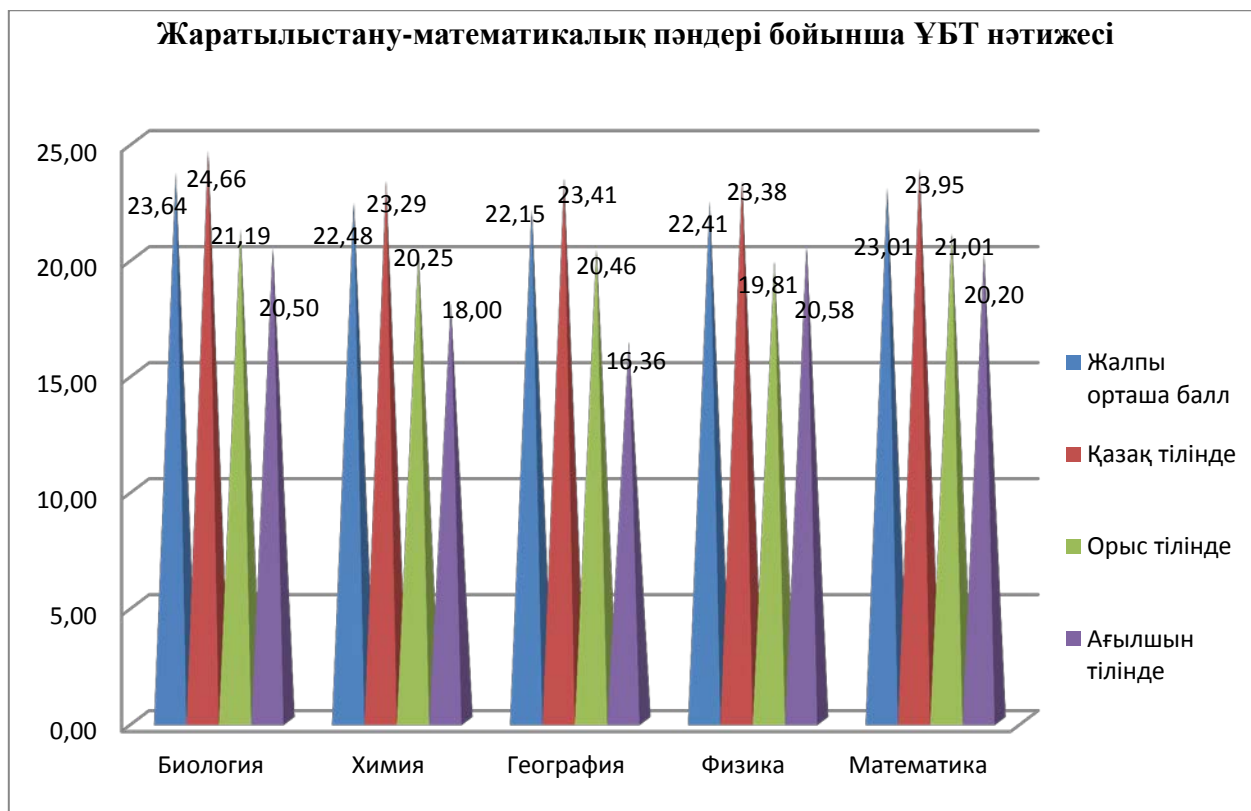
- қазақ тілінде тапсырғандарда орташа балл 20,72;
- орыс тілінде тапсырғандарда 17,13;
- ағылшын тілінде тапсырғандарда 23,67 баллды құрайды.

Адам. Қоғам. Құқық пәнінен орта балл 16,99 құрайды. Оқыту тілдеріне байланысты орташа балл:

- қазақ тілінде 17,17;
- орыс тілінде 16,50;
- ағылшын тілінде 20,50 көрсетті.

Дүние жүзі тарихы пәні бойынша қазақ және ағылшын тілдерінде тапсырған оқушылар жақсы көрсеткіш көрсеткен. Десе де ағылшын тілінде тапсырғандар көрсеткіші қазақ тілінде тапсырғандардан 2,95 баллға жоғары екендігін көрсетті. Яғни бұл шет тілін жетік меңгерген түлектер дайындығының, емтиханға қоятын талаптарының жоғары екендігін куәландырады.

Жаратылыстану-математикалық бағытындағы пәндерден бейінді пәндер комбинациясы негізінде «Биология», «Химия», «География», «Физика», «Математика» пәндерінен сынау тапсырған. Аталған пәндер қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде тапсырылған (2.2.4-сурет).

2.2.4-сурет

Биология пәнінен орташа балл 23,64 көрсетті, оқыту тілдеріне қарай:

- қазақ тілінде 24,66 балл;
- орыс тілінде 21,19 балл;
- ағылшын тілінде 20,50 баллды құрады.

Химия пәні бойынша орташа 22,48 баллды құрайды, оқыту тілдеріне қарай:

- қазақ тілінде 23,41;
- орыс тілінде 20,46;
- ағылшын тілінде 18,00 баллды көрсетті.

География пәнінен орташа балл 22,15, оның ішінде:

- қазақ тілінде 23,41;
- орыс тілінде 20,46;
- ағылшын тілінде 16,36 баллды көрсетті.

Физика пәні бойынша жалпы орташа балл 22,41 көрсетті, сынау тапсырған тілдеріне қарай:

- қазақ тілінде 23,38;
- орыс тілінде 19,81;
- ағылшын тілінде 20,58 баллды құрады.

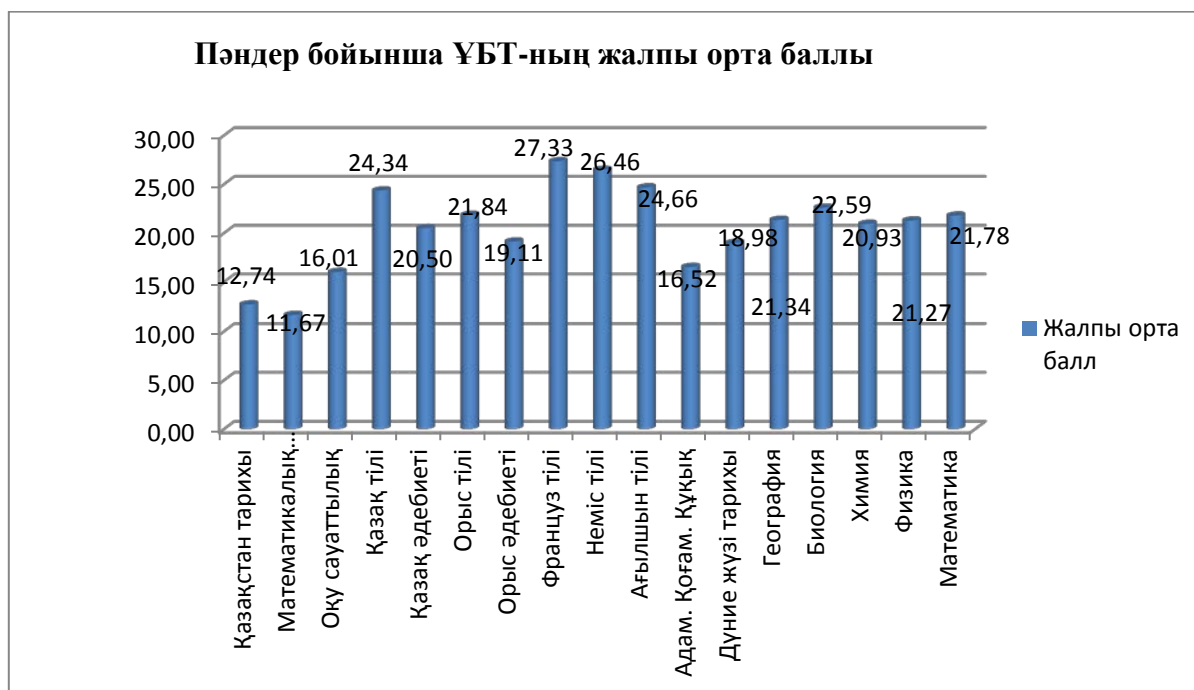
Математика пәнінен орташа балл 23,01 көрсетті, оның ішінде:

- қазақ тілінде 23,95;
- орыс тілінде 21,01;
- ағылшын тілінде 20,20 баллды құрады.

Осылайша талдау нәтижесі *биология* пәні бойынша қазақ тілінде тапсырған түлектердің көрсеткіші орыс тілінде тапсырғандардан 3,47 баллға, ағылшын

тілінде тапсырғандардан 4,16 баллға; *химия* пәні бойынша орыс тілінен 2,95 баллға, ағылшын тілінен 5,41 баллға; *география* пәні бойынша орыс тілінде тапсырғандардан 2,95, ағылшын тілінде тапсырғандардан 7,05 баллға; *физика* пәні бойынша орыс тілінде өткендерден 3,57, ағылшын тілінде өткендерден 2,8 баллға, *математика* пәні бойынша орыс тілінде өткендерден 2,94, ағылшын тілінде өткендерден 3,75 баллға басымдылық көрсетті.

Алынған талдау нәтижесін негізгі «математикалық сауаттылық», «жаратылыстану сауаттылығы» және «оқу сауаттылығы» бағыттары бойынша қарастырсақ, «жаратылыстану сауаттылығы» бағытындағы пәндердің көрсеткіштері жоғары, «оқу сауаттылығы» бағытында қоғамдық пәндер көрсеткіші төмен екендігі анықталды (2.2.5-сурет).

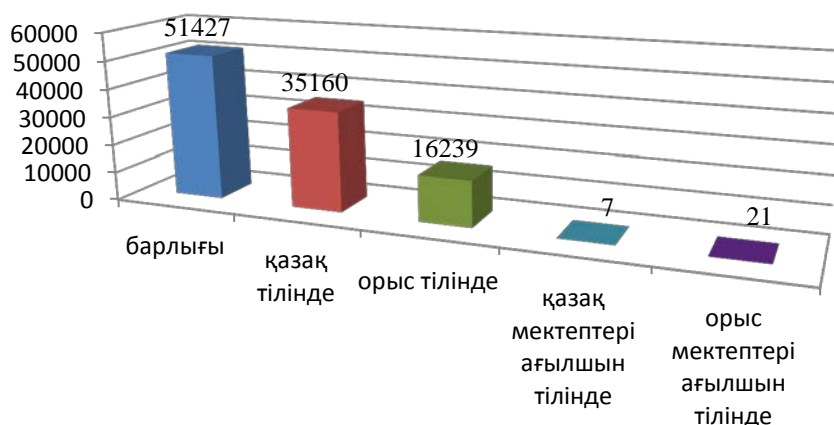
2.2.5-сурет

Алынған нәтиже әлі де негізгі үш бағыт бойынша дайындықтың жеткіліксіз екендігін айқындайды.

Сонымен қатар алынған ҰБТ нәтижесін 0 балл, 50-69 балл, 70-99 балл, 100-129 балл, 130-139 балл және 140 балл позицияларында қарастырдық.

Аталған маңызды психологиялық сынаудан 2017-2018 оқу жылында барлығы республикада қала мектептері бойынша 51427 білім алушы өткен (2.2.6-сурет). Оның ішінде қазақ тілінде 35160, орыс тілінде 16239, ағылшын тілінде қазақ мектептерінен 7, ағылшын тілінде орыс мектептерінен 21 түлек өткен. Елімізде 2017 жылдан бастап ҰБТ-ны ағылшын тілінде өтуге рұқсат берілген. Мектеп түлектері оқыту тіліне қарамастан сынауды ағылшын тілінде тапсыруға ниет білдірген. Нәтижесінде сынаудан ағылшын тілінде оқыту қазақ тіліндегі мектептерден 0,01%, оқыту орыс тіліндегі мектептерден 0,04% түлек өткен.

ҰБТ-ға қатысқан қала мектептері түлектерінің жалпы саны

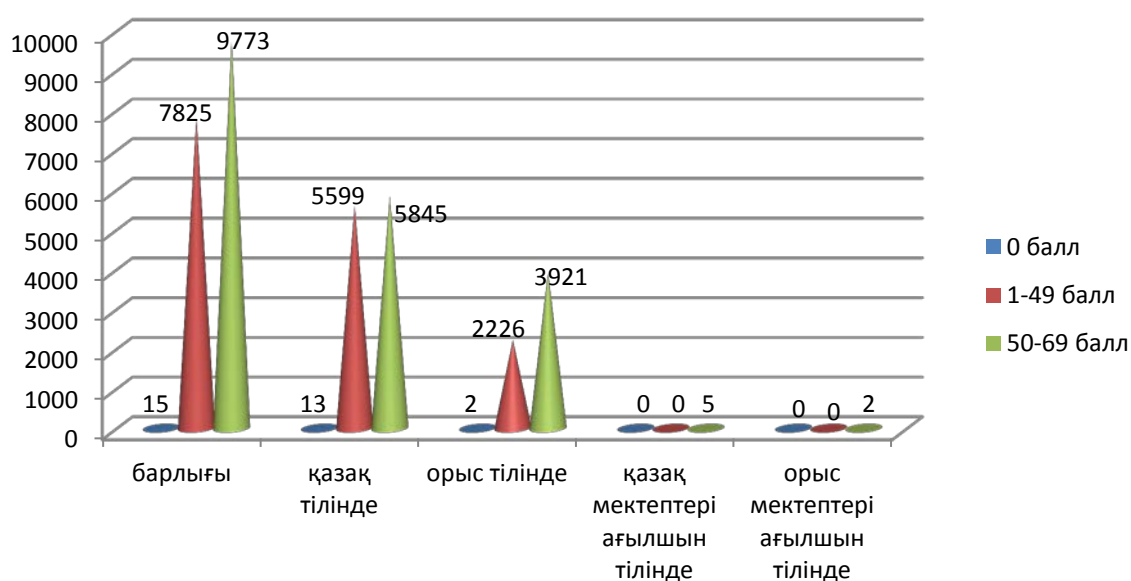

2.2.6-сурет

Оқыту тіліне қарамастан 5 пәннен барлығы 140 балл жинау қажет. Алынған ҰБТ нәтижесін 0 балл, 50-69 балл, 70-99 балл, 100-129 балл, 130-139 балл және 140 балл позицияларында қарастырдық.

0-69 балл аралығында барлығы 17613 түлек алған. Оның ішінде 0 балл алған қазақ тілінде және орыс тілінде тапсырған түлектер 15 түлек 0,03%-ды құрады (2.2.7-сурет). Яғни қазақ тілінде тапсырған түлектерден 13 түлек (86,7%), орыс тілінде тапсырған түлектерден 2 түлек (13,3%) аталған позицияда алған.

Қала мектептері түлектерінің 0-69 балл аралығындағы ҰБТ нәтижесі

2.2.7-сурет

1-49 балл аралығында барлығы 7825 (15,5%) түлек алған. Оның ішінде қазақ тілінде оқыған 5599 (71,1%) түлек, орыс тілінде оқыған 2226 (28,9%) түлек алған. Бұл позицияда ағылшын тілінде тапсырған қазақ және орыс мектептерінің түлектері алмаған.

50-69 балл аралығында барлығы 9773 (18,8%) түлек алған. Оқыту қазақ тілінде жүргізілген мектеп бітірушілерінен 5845 (59,8%) түлек, оқыту орыс тіліндегі мектеп бітірушілерден 3921 (40,1%) түлек алған. Ағылшын тілінде тапсырған қазақ мектептерінен 5 (0,07%) түлек, орыс мектептерінен 2 (0,03%) түлек алған. Аталған позицияда ең көп түлек саны қазақ тілінде тапсырған мектеп бітірушілері екендігін көруге болады.

70-99 балл аралығында барлығы 17480 түлек көрсетті, яғни мектеп бітірушілердің 33,8% құрайды. Қазақ тілінде оқыған мектеп бітірушілерден 10863 түлек алған, пайыздық мөлшерлемеді 62,3%, орыс тілінде 6601 түлек, пайыздық мөлшерлемеді 37,6%, ағылшын тілінде тапсырған қазақ мектептерінен 1 түлек, яғни 0,02%, орыс мектептерінен 15 түлек 0,08% көрсетті (2.2.8-сурет).

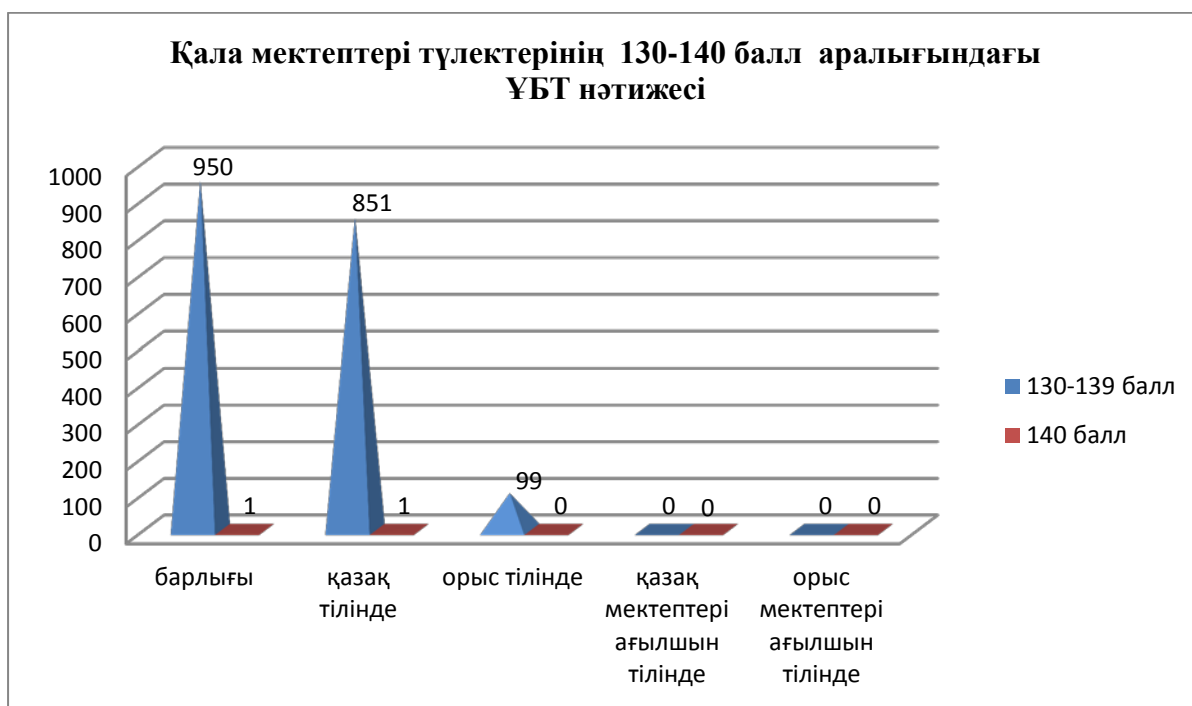
2.2.8-сурет

100-129 балл аралығында барлығы 15383 түлек алған, бұл жалпы мектеп бітірушілердің 30% құрайды. Оның ішінде қазақ тілінде тапсырғандардан 10863 түлек аталған позицияда алған, орыс тілінде тапсырғандардан 6601 түлек, ағылшын тілінде тапсырғандардан қазақ мектептерінен 1 түлек орыс мектептерінен 4 түлек алған. Яғни бұл дегеніміз пайыздық мөлшерлемеді қазақ тілде тапсырғандар 77,8%, орыс тілде тапсырғандар 22,1%, ағылшын тілде қазақ мектептерінен тапсырғандар 0,02%, орыс мектептерінен 0,08% көрсетті (2.2.8-сурет).

130-139 балл аралығында барлығы 950 түлек алған, яғни 1,9%-ды құрайды. 2.2.4-суреттен осы позицияда ең көп қазақ тілінде тапсырған түлектер алғандығын көруге болады, жалпы 851 түлек (89,6%).

Орыс тілінде сынаудан өткен бітірушілерден осы позицияда 99 түлек алған, пайыздық мөлшерлемеді 10,4%.

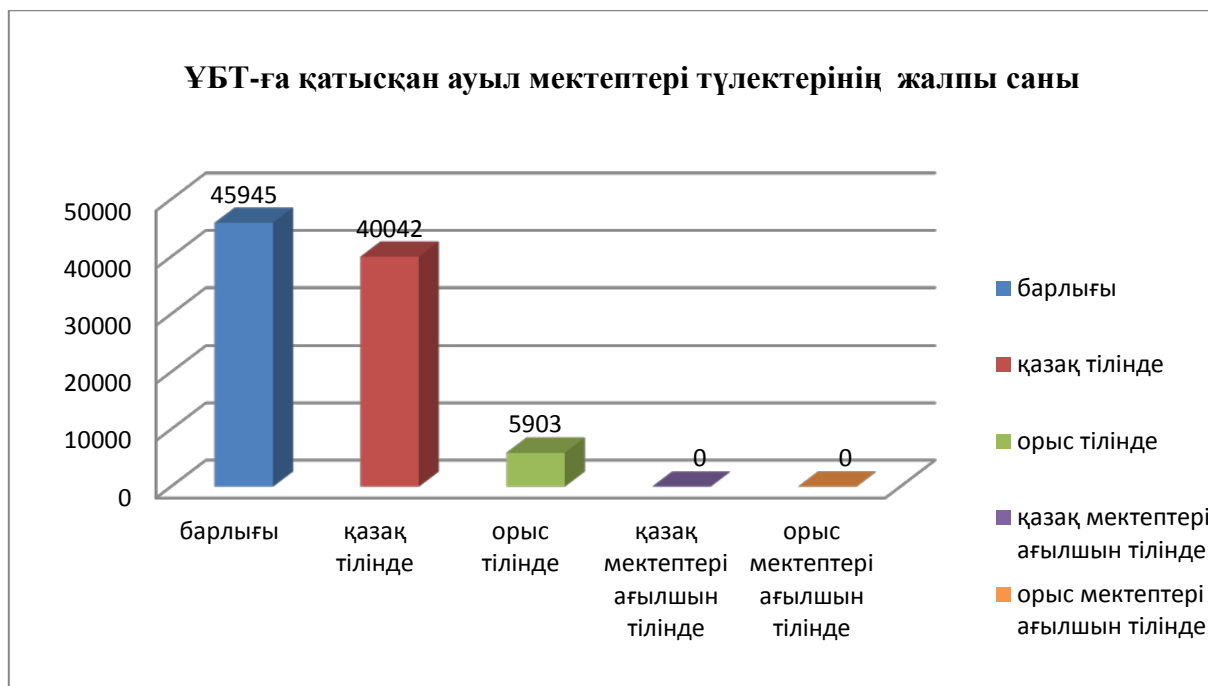
140 балл алған қазақ тілінде тапсырған 1 ғана түлек. Бұл көрсеткіш жалпы қала мектептерінің 0,002% құрайды. 130-140 балл аралығында алған, ағылшын тілінде тапсырған түлектер жоқ (2.2.9-сурет).

2.2.9-сурет

Осылайша 2018 жылғы ҰБТ нәтижесін талдау оқыту тіліне байланысты аталған позицияларда жоғары көрсеткішті қазақ мектептерінің түлектері көрсеткенін анықтады. Ең төменгі көрсеткіш 0 баллды қазақ тілінде тапсырған түлектер 86,7% (13 бала), орыс тілінде тапсырған түлектер 13,3% (2 бала) көрсетті. Бұл дегеніміз жалпы қала мектеп бітірушілерінің 0,03% құрайды. Ең жоғарғы 140 баллды 1 бала алған, яғни жалпы мектеп бітірушілердің 0,002% құрайды. Талдау нәтижесінде алынған көрсеткіштер бала дайындығының, білім сапаларының төмендігін куәландырады. Сонымен қатар ағылшын тілінде тапсырған балалардың ең төменгі көрсеткіштері 50-69 балл аралығында, яғни 0,1%-ды, жоғары көрсеткіштері 70-99 балл аралығында, яғни 0,1%-ды көрсетті. Бұл көрсеткіш білім алушылардың әлі де дайындық қажет екендігін көрсетеді.

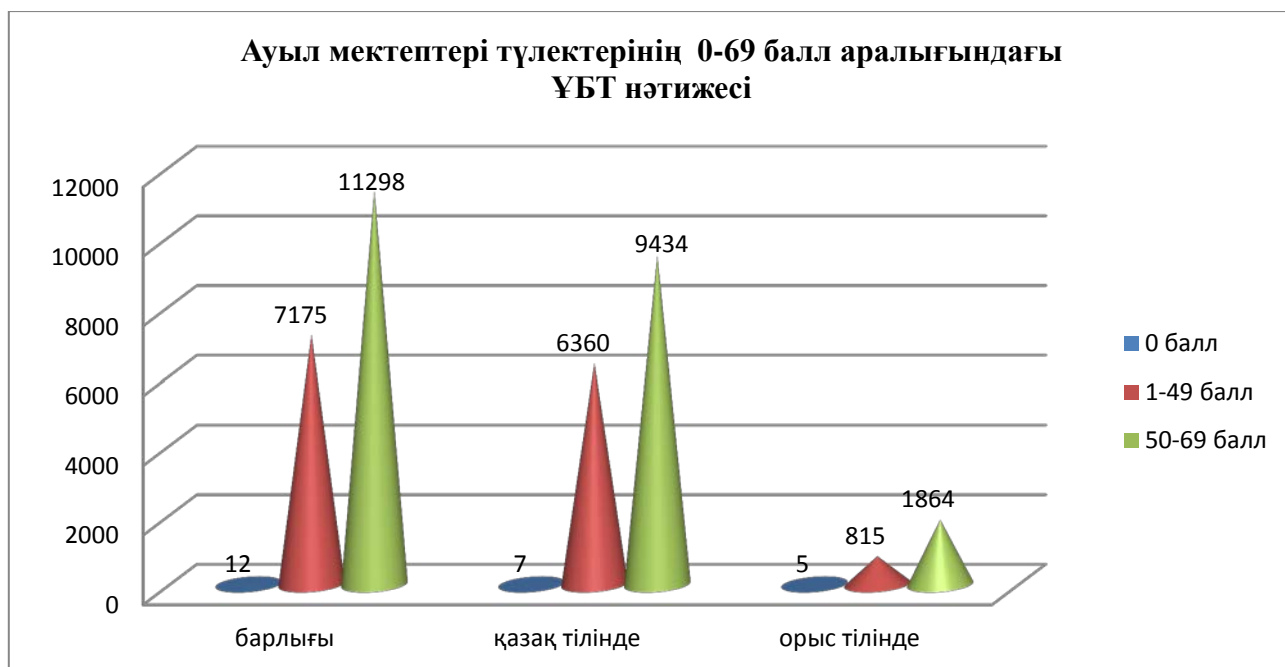
Ауыл мектептерінің ҰБТ нәтижесі, қала мектептерінің позициясында талданды. 2017-2018 оқу жылында ауыл мектептері бойынша барлығы 45945 түлек ҰБТ тапсырған. Республика бойынша 47,2% құрайды (2.2.10-сурет).

2.2.10-сурет

Ауыл мектептерінің түлектері Ұлттық бірыңғай тестілеуді қазақ және орыс тілдерінде тапсырды, ағылшын тілінде өтініш болмаған. Қазақ тілінде оқыған 40042 (87,2%) түлек, орыс тілінде оқыған 5903 (12,8%) түлек сынаудан өткен.

0 балл алған ауыл мектептері бойынша 12 (0,03%) түлек, оның ішінде қазақ мектептерінен 7 бала алған, орыс мектептерінен 5 бала алған (2.2.11-сурет).

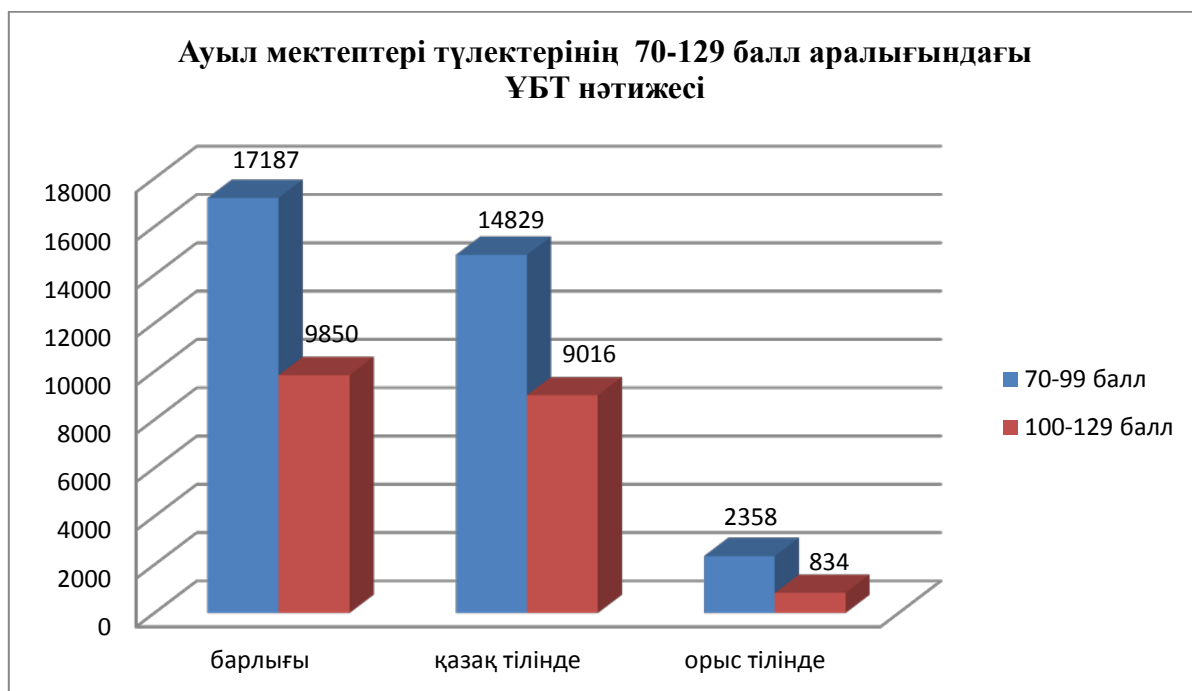
2.2.11-сурет

1-49 балл аралығында жалпы 7175 мектеп бітіруші алған, яғни 15,6%. Қазақ тілінде тапсырған мектеп бітірушілерден 6360 түлек алған, орыс тілінде тапсырғандардан 815 бала алған. Бұл деп отырғанымыз осы позицияда алған

түлектер санының қазақ мектептері бойынша 88,6% және орыс мектептері бойынша 11,4% құрайды.

50-69 балл аралығында ауыл мектептерінің 11298 түлегі алған, пайыздық мөлшерлемеді 24,6%. Оның ішінде оқыту қазақ тіліндегі мектептерден 9434 бала, яғни 83,5%, оқыту орыс тіліндегі мектептерден 1864 бала яғни 16,5% алған.

70-99 балл аралығында барлығы 17187 оқушы алған. Жалпы ауыл мектептерінің 37,4% құрайды. Қазақ мектептерінен 14829 оқушы алған, яғни 86,3%, орыс мектептерінен 2358 оқушы алған, яғни 13,7% (2.2.12-сурет).

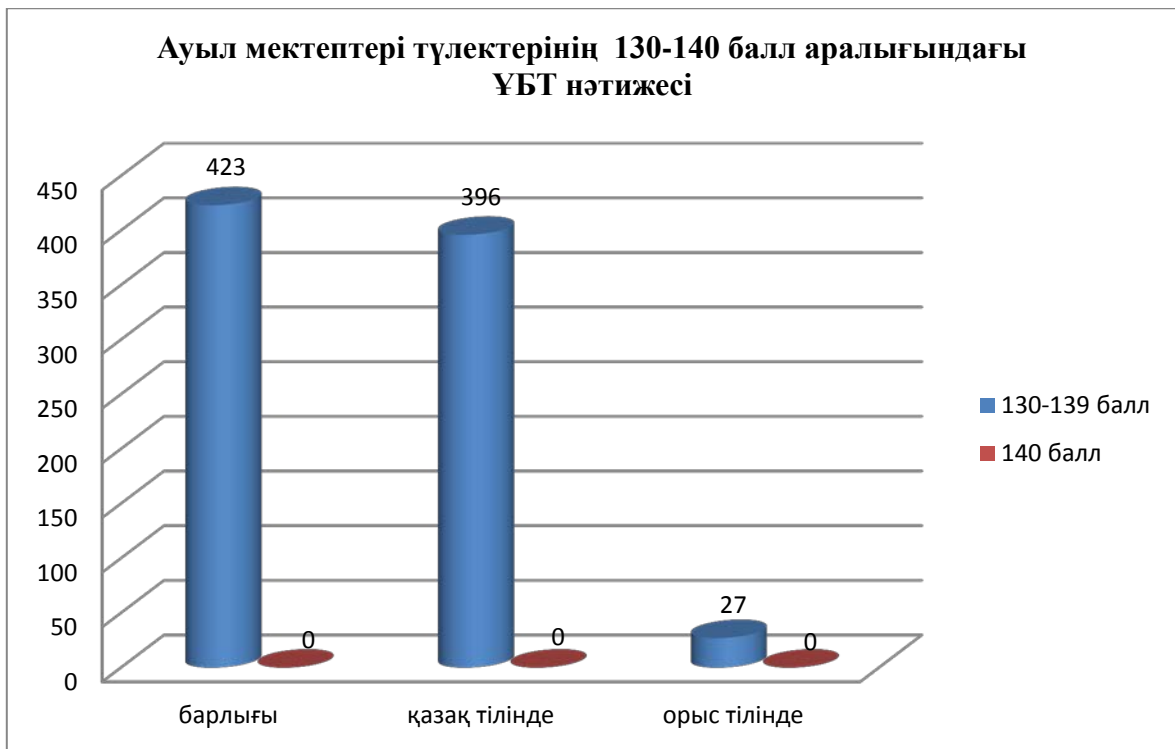

2.2.12-сурет

100-129 балл аралығында барлығы 9850 оқушы алған. Жалпы ауыл мектептерінің 21,4% құрайды. Қазақ тілінде тапсырған түлектерден көрсетілген позицияда 9016 оқушы, орыс тілінде тапсырған түлектерден 834 оқушы алған. пайыздық мөлшерлемеді сәйкесінше 91,5% және 8,5% көрсетті.

130-139 балл аралығында жалпы ауыл мектептерінің түлектерінен 423 оқушы алған. Пайыздық мөлшерлемеді 0,9% құрайды. Қазақ тілінде тапсырған түлектерден көрсетілген позицияда барлығы 396 оқушы алған, яғни 93,6%, орыс тілінде тапсырғандардан 27 оқушы алған, яғни 6,4% көрсетеді (2.2.13-сурет).

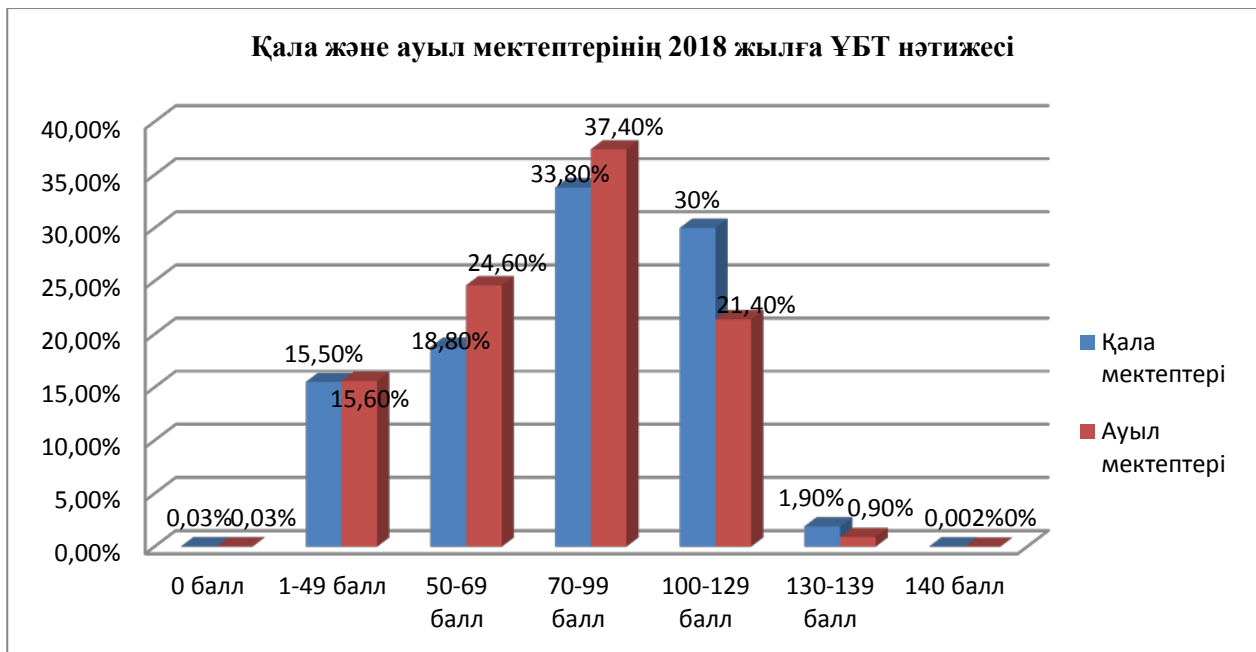
140 балл ҰБТ нәтижесінің жоғарғы шекті көрсеткіші. Бұл позицияда ауыл мектептерінің түлектері 0 деген көрсеткіш көрсетті.

2.2.13-сурет

Сонымен қала және ауыл мектептері бойынша жалпы 97372 түлек Ұлттық бірыңғай тестілеу сынауынан өткен. Оның 52,8% қала оқушылары, 47,2% ауыл оқушылары. Алынған талдау нәтижесі бойынша келесідей үрдістер анықталды (2.2.14-сурет):

- 0 балл позициясында:
 - қала мектептерінен 15 оқушы, 0,03%;
 - ауыл мектептерінен 12 оқушы, 0,03%.

2.2.14-сурет

- *1-49 балл* позициясында:
 - қала мектептері бойынша 7825 оқушы, 15,5%;
 - ауыл мектептері бойынша 7175 оқушы, 16,6%.
- *50-69 балл* позициясында:
 - қала мектептерінен 9773 бала, 18,8%;
 - ауыл мектептерінен 11248 бала, 24,6%.
- *70-99 балл* позициясында:
 - қала мектептері бойынша 17480 бала, 33,8%;
 - ауыл мектептері бойынша 17187 бала, 37,4%.
- *100-129 балл* позициясында:
 - қала мектептерінен 15383 оқушы, 30%;
 - ауыл мектептерінен 9850 оқушы, 21,4%.
- *130-139 балл* позициясында:
 - қала мектептерінен 950 оқушы, 1,9%;
 - ауыл мектептерінен 423 оқушы, 0,9%.
- *140 балл* позициясында:
 - қала мектептерінен 1 оқушы, 0,002%;
 - ауыл мектептерінен 0%.

Осылайша ҰБТ қорытындысы үздік нәтиже көрсете алмайды. Жоғары көрсеткішті 70-99 балл позициясынан көруге болады. Алынған талдау нәтижесі, білім сапасын арттыру, оқыту процесін жетілдіру мәселелері бойынша мұғалімдерге, әдіскерлерге арналған егжей-тегжейлі атаулы ұсыныстар дайындау қажет екендігін айқындайды.

2.3 PISA-2015 15 жастағы білім алушылардың білім жетістіктерін бағалаудың халықаралық бағдарламасының нәтижелерін талдау

Қазіргі заманғы экономикаға академиялық білім мен дағдыларды жоғары кәсіби деңгейде қолданатын адамдар қажет. PISA-2015 құралдары бұл дағдыларды өлшеуге, зерттеуге қатысушылар алған білімдерін қандай дәрежеде экстраполяциялай алады және оларды өмірлік жағдайларда қолдана алатынын анықтауға мүмкіндік береді. Қатысушылардың мұндай құзыреттері үш бағыт бойынша бағаланады:

- математикалық,
- оқу,
- жаратылыстану-ғылыми сауаттылық.

PISA-2015 бағалаудың аналитикалық құрылымы жаратылыстану-ғылыми сауаттылықты ойлайтын азаматтың ғылыммен және ғылыми идеялармен байланысты проблемалармен айналысу қабілеті ретінде анықтайды. Халықаралық қауымдастық қазіргі заманғы адамға мынадай талаптарды ұсынады: ғылым мен технологиялар туралы дәлелді пайымдауға қатысуға дайын болу, ғылыми зерттеулерді жобалау және жүргізу, деректер мен фактілерді түсіндіру, ғылымның соңғы жетістіктерін құзыретті түсіндіру.

Халықаралық сарапшылар тұрғысынан оқырман сауаттылығы жеке тұлғаның өз мақсаттарына жету үшін жазбаша мәтіндермен түсіну, пайдалану, ойлау және жұмыс істеу, өз білімі мен әлеуетін дамыту, сондай-ақ қоғам өміріне қатысу үшін басым мінездеме ретінде айқындалған.

Қазіргі заманғы мегатұлғаның келесі критерийлері *математикалық сауаттылық* болып табылады, ол әртүрлі контекстерде математиканы қалыптастыру, қолдану және түсіндіру білігін білдіреді. Сондай-ақ бұл қатар математикалық ұғымдарды, процедураларды, фактілерді және құбылыстарды сипаттау, түсіндіру және болжау үшін құралдарды логикалық пайымдау және пайдалану дағдыларын жалғастыра алады.

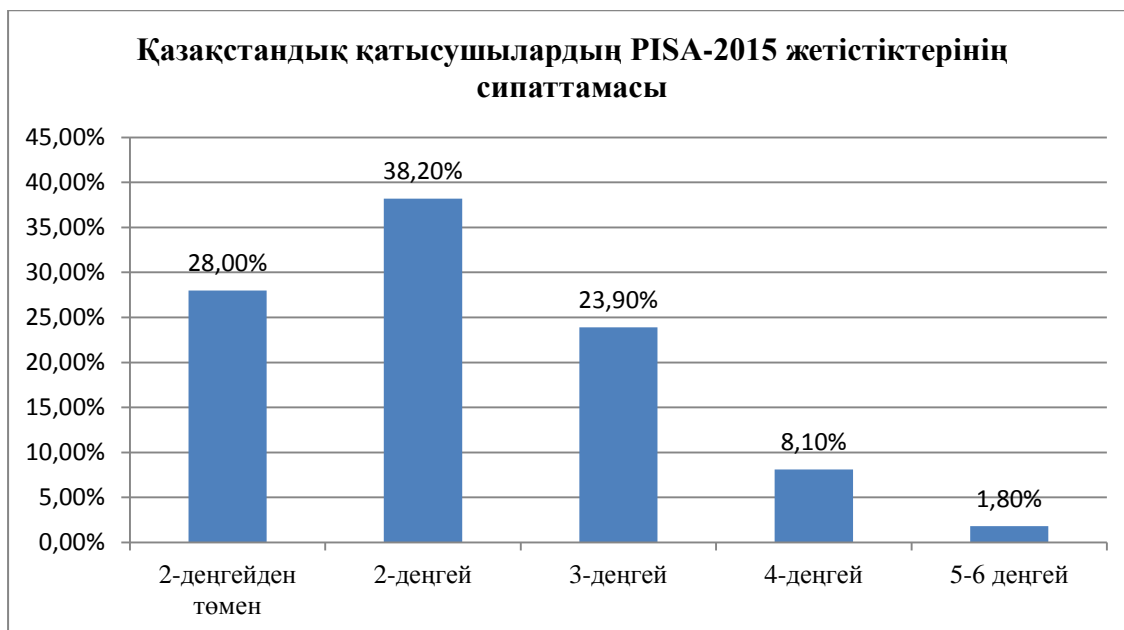
PISA-да *жаратылыстану-ғылыми сауаттылық* құзыреттіліктің үш құрамдас бөлігін қарастырады. Бұл ғалымдар өз тұжырымдарын негіздеу үшін пайдаланатын зерттеу әдістері мен фактілер, мазмұны (түсінік). Осылайша, зерттеуге қатысушылар ғылыми зерттеулердің нәтижелері қалай алынғанын түсінуі тиіс. Сондай-ақ олар өз білгенін және олар бұл білімді шынайы өмірлік жағдайларда қалай қолдана алатынын, не істей алатынын білгені маңызды. Бұл ретте білім алушының құзыреттілігінің эмоциялық элементі маңызды болып табылады. Тапсырмалар алты күрделілік деңгейімен берілген. 2-күрделілік деңгейінен жоғары тапсырмаларды орындамаған қатысушылардың көрсеткіштерін функционалды сауатсыз нәтижелері ретінде түсіндіреді. PISA-2015 қорытындысы бойынша осындай 15 жастағы білім алушылардың саны орта есеппен 21% құрады. Қазақстан үшін бұл көрсеткіш 28% - ға тең.

Қазақстандық оқушылардың 99,8%-ы күрделіліктің жеңіл дәрежесімен анықталатын 16 деңгейіндегі тапсырмаларды орындады. Қатысушылар қарапайым себеп-салдарлық немесе корреляциялық байланыстарды көре алады, графикалық және басқа да визуалды деректерді түсіндіре алады. Қатысушылар жеке, жергілікті және жаһандық контекстке қатысты таныс жағдайларда ұсынылған деректер үшін ең үздік ғылыми түсініктемені тандай алады. Бұл көрсеткіш Сингапур (99,8%) және Жапония (99,8%) нәтижелерімен бірдей.

Сол немесе басқа деңгейге жеткен қатысушылардың қорытынды пайызына басқа, неғұрлым жоғары деңгейдегі тапсырмаларды орындау нәтижелері енгізіледі. Мысалы, күрделілігі орташа 3 деңгейдегі тапсырмаларды орындаған қазақстандық қатысушылар саны тестінің неғұрлым күрделі деңгейлерінің мәселелерін игергендер анықталды.

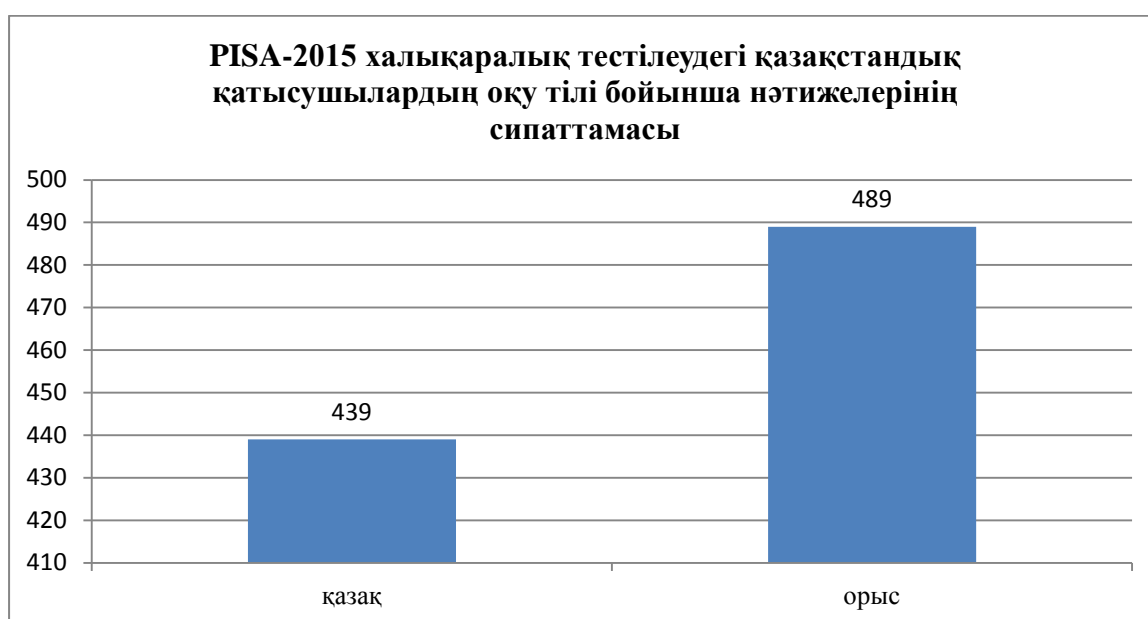
Осылайша, міндеттердің шектеулі шеңбері үшін қарапайым экспериментті орындауға қабілетті қазақстандық қатысушылардың үлесі ғылыми және ғылыми емес мәселелер арасында айырмашылықты жүргізу 33,8% құрады.

Жаңа ғылыми құбылыстарға, оқиғалар мен процестерге қатысты гипотезаларды қалыптастыру қабілеті ретінде қазақстандық оқушылардың тек 0,1% ғана көрсетті (2.3.1-сурет).

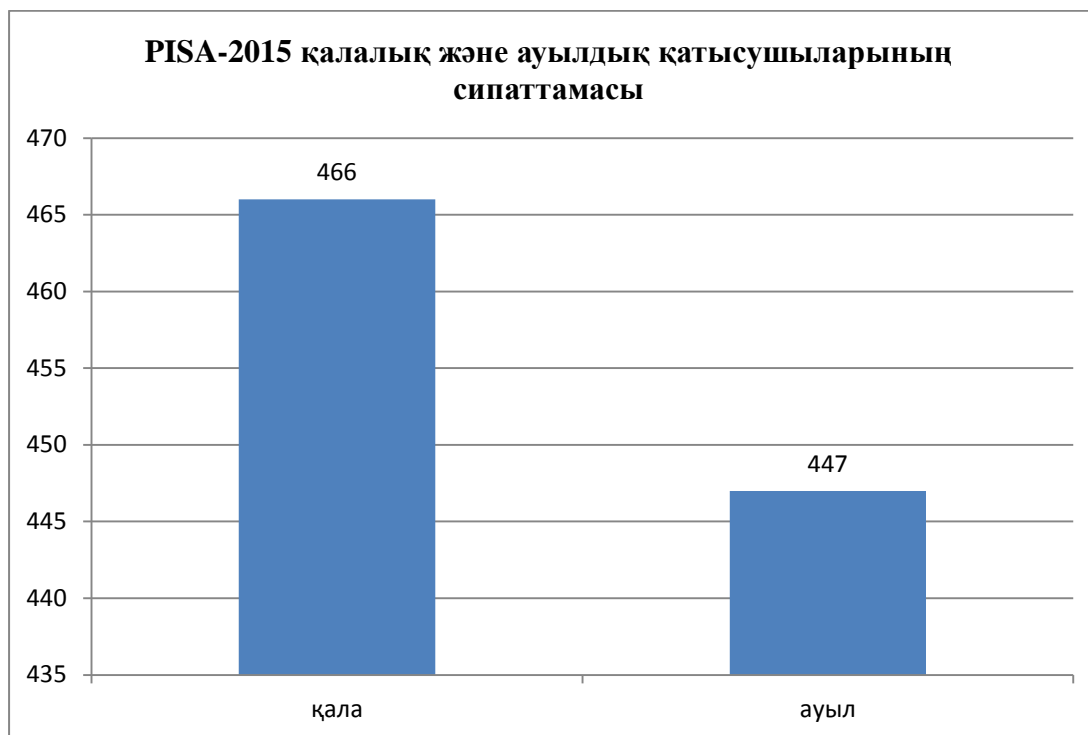
2.3.1-сурет

PISA-2015 Қазақстанда 15 жастағы қазақ тілінде оқитын 3562 және орыс тілінде оқитын 2218 жастағы балалар қатысты. Қазақстандық қатысушылар орыс тілінде қазақ тілінде оқытатын құрдастарымен салыстырғанда PISA тестінің табысты орындағанын көрсетті. Оқыту тілдері бойынша көрсеткіштеріндегі айырмашылық 50 балды құрайды. Әдістемеге сәйкес, PISA халықаралық шкаласы бойынша 30 балдың айырмашылығы бір оқу жылына тең. PISA-2015 халықаралық тестінің жаратылыстану-ғылыми бөлімінің сәтті орындалуының көрсеткіші қазақстандық оқушылардың 456 балды құрады. Осылайша, қазақ және орыс тілдерінде білім беру ұйымдары қатысушыларының функционалдық құзыреттерінің алшақтығы бір жарым жылдан астам оқуды құрайды (2.3.2-сурет).

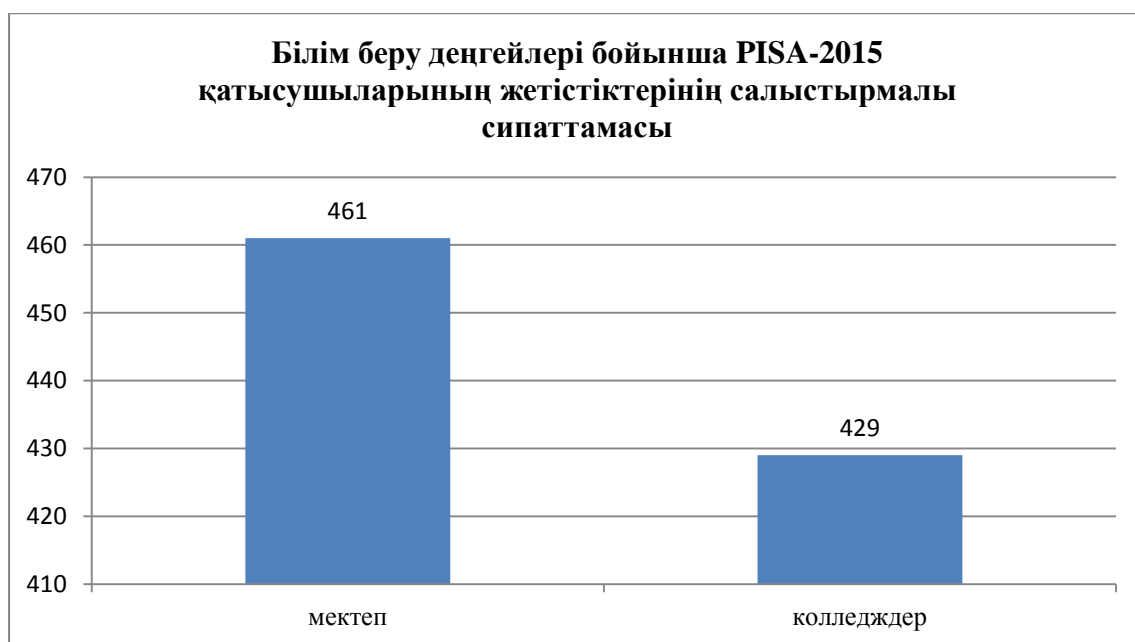
2.3.2-сурет

PISA-2015 тестілері бойынша қазақстандық қатысушылардың нәтижелерін зерттеу барысында оқушылардың, атап айтқанда, қалалық (3026) және ауылдық (2754) білім беру ұйымдарының географиялық жағынан айтарлықтай саралануы байқалады. Білім беру ұйымы орналасқан жерге байланысты 19 балдағы нәтижелердің айырмашылығына ерекше назар аудару керек. Ауыл оқушылары мен студенттердің білімін игерудегі айырмашылық ауқымы халықаралық тест орындау барысында белгіленген 6 айдан астам уақытты құрайды (2.3.3-сурет).

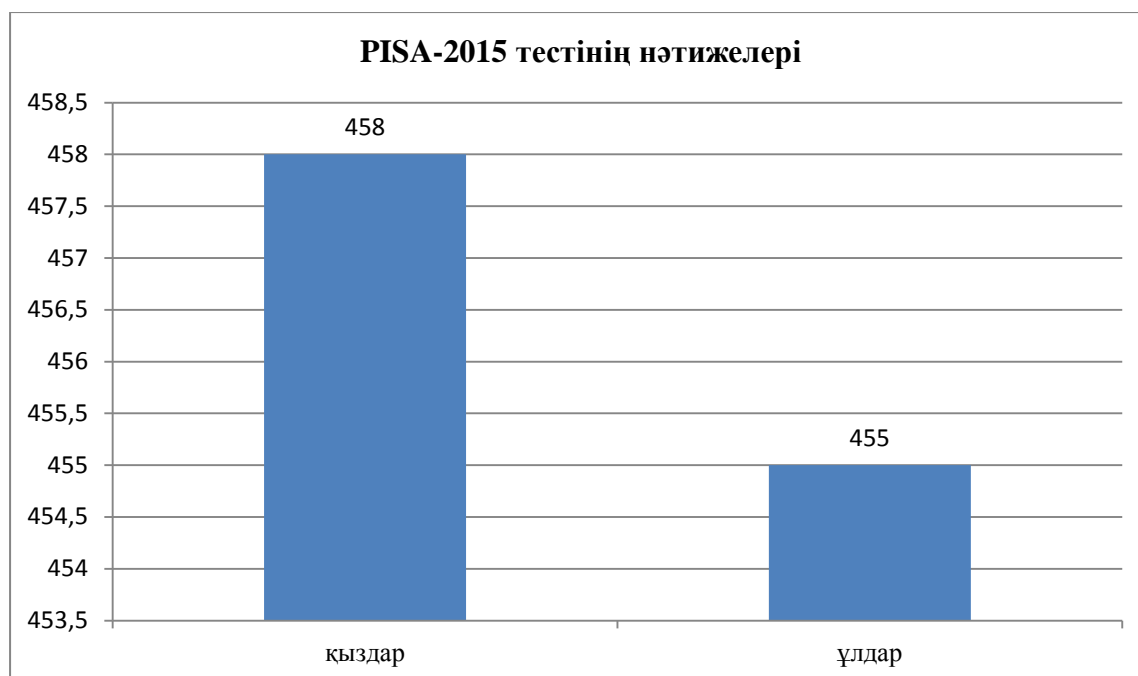
2.3.3-сурет

PISA-2015 деректер қоры білім беру деңгейлері бойынша нәтижелерге талдау жүргізуге мүмкіндік береді. Зерттеуге 5780 қатысушының басым бөлігін оқушылар құрады (4863). Колледж (типті) оқушыларының-429 балл құраса, мектеп оқушыларының орташа көрсеткіші 461 баллды құрайды. Тесттің жаратылыстану-ғылыми бөлігін орындау нәтижесіндегі айырмашылық 32 баллды құрайды. Ұсынылған мәліметтерге сүйене отырып, келесі қорытынды жасауға болады: оқушылардың көрсеткіштері техникалық және кәсіптік білім беру жүйесінде оқитындарға қарағанда жоғары. Техникалық және кәсіптік білім беру оқушыларының білім деңгейіне назар аудару қажет, барлық қатысушылар бірдей жаста болса да, зерттеу нәтижелері бойынша айырмашылық айтарлықтай (2.3.4-сурет).

2.3.4-сурет

PISA-2015 зерттеуіне 15 жастағы 2812 қыз және 2968 ұл бала қатысты, онда 3 балды құрайтын гендерлік аспектіде білім алушылардың тестілерінің нәтижелері бойынша айырмашылық анықталды. Демек, қыздардың ұлдарға қарағанда табиғи ғылымдарда анағұрлым табысты екендігі қорытындыда көрініс тапты (2.3.5-сурет).

2.3.5-сурет

Осылайша, PISA-2015 Негізгі ғылыми жаратылыстану бағытының нәтижелері 15 жастағы қазақстандық білім алушылардың қалыптасқан құзыреттіліктерінің төмен деңгейін куәландырады. Оқушылар мен студенттер ғылыми танымдарды көрсетуге, эксперименттер жүргізуге және өз таңдауын

негіздеуге, оқиғалар мен үдерістердің күрделі табиғи-ғылыми құбылыстарын түсіндіруге киналады.

Оқырман сауаттылығы білім алушылардың өздігінен дамуы мен өздігінен білім алуына қажетті басты сипаттамалардың бірі болып табылады. 15 жастағы білім алушылардың оқу сауаттылығын бағалау құрылымы үш негізгі аспектіден тұрады:

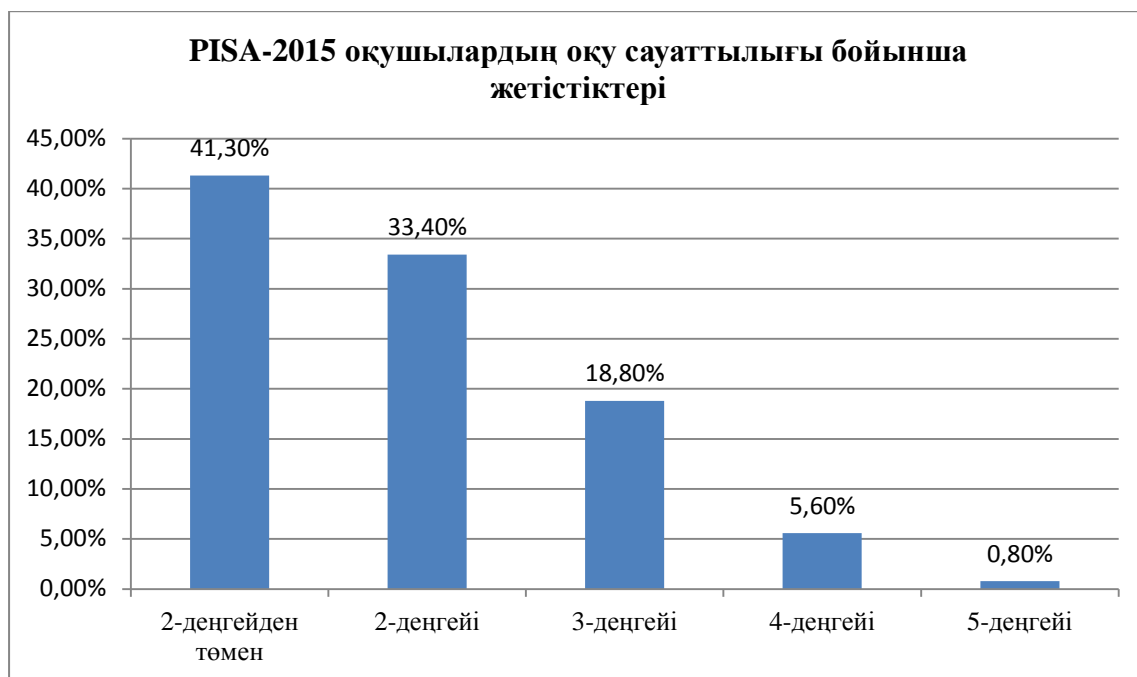
- оқылған нәрсені түсіне білу,
- жалпы мәтіннен қажетті ақпаратты табу және алу, оны пайдалану,
- өз жауаптарын ойланып, негізді түрде дәлелдей білу.

Зерттеуге қатысушылардың когнитивті дағдылары деңгей шкаласы бойынша бағаланды. Әрбір деңгей үш категориядан тұратын оқырмандық құзыреттіліктің тұтас спектрін қамтиды:

- іздеу және алу (ақпаратты іріктеу және жинаумен байланысты дағдылар),
- интеграция және интерпретация (түсіну үшін оқылған мәтінді қайта өңдеу),
- ойлану және бағалау (білімге сүйену, мәтіннің идеясы мен мағынасы).

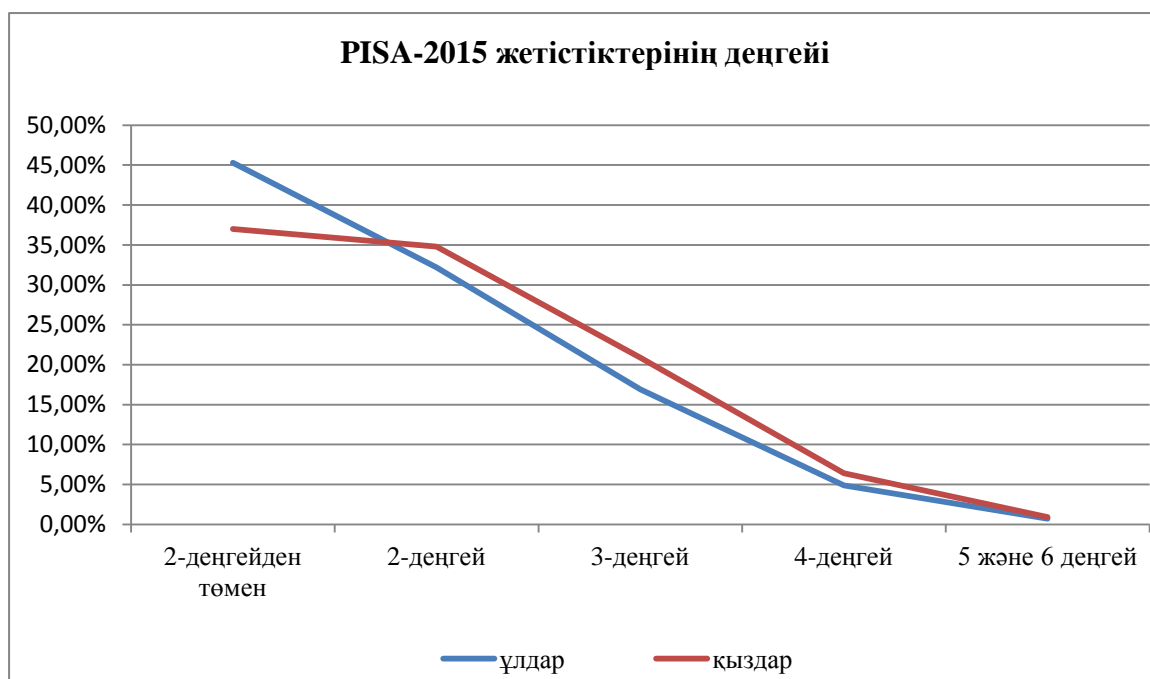
Оқырман сауаттылығының оқушылардың ең жоғары оқу құзыреттілігін талап ететін 6 деңгейі ең жеңілден (1б) ең күрделі деңгейге (5 және 6) дейінгі тапсырмалар бойынша бөлінген.

Тапсырмаларды орындау нәтижесі бойынша қазақстандық оқушылар мен студенттер оқырман құзыреттілігінің 6-деңгейінің талаптарына сәйкес толық жауап беру үшін мәтіннен қажетті ақпаратты ала білуін көрсетпеді. PISA-2012 (57%) салыстырғанда 2 деңгейдегі тапсырмаларды орындамаған қазақстандық қатысушылардың үлесі қысқарғанымен, бұл көрсеткіш әлі де жоғары болып қала береді. (41% - дан астам). Қазақстандық қатысушылардың 33,4%-ы ғана күрделілігі 2 деңгейдегі тапсырмаларды орындады. Олар мәтіндегі басты идеяны танып, мәтіннің өзара байланысын немесе құрылымдарын түсінуі мүмкін. Мәтіннің бір ерекшелігіне негізделген контрасты жасау немесе анықтау. Мәтін мен мәтіннен тыс білім арасындағы өзара қарым-қатынасты жеке тәжірибеге және сипатталған шындықтарға жеке қарым-қатынасқа сүйене отырып, салыстыру немесе құру. Құзыреттіліктің 3-деңгейінде оқушылар ақпараттың кейбір бөліктері арасындағы арақатынасты анықтап, талдау керек болды. Мәтіннің бірнеше бөліктерін қосу арқылы басты идеяны анықтау. Қарама-қайшы ақпаратты және оқырман болжамдарына сәйкес келмейтін мәтінді түсіну. Жалпыға белгілі, күнделікті білім негізінде мәтіннің түсінігін көрсету. 3-деңгейдегі құзыреттілікке қазақстандық қатысушылардың 18,8% ие. 4-деңгейге жеткен білім алушылар таза түрде берілмеген ақпарат бірліктерін табуы және байланыстыруы тиіс. Мәтіннің тұтас мазмұнына сәйкес тілдік нюанстарды түсіну. Бейтаныс мазмұн мен форматты ұзын және күрделі мәтіндерді түсіну. Бейтаныс мазмұн мен форматты арнайы мәтіндерді қолдану. Мәтінде айтылған арнайы білімді гипотезаны ұсыну немесе мәтінді бағалау үшін қолдану. Біздің қатысушылардың 5,6%-ы ғана 4-деңгейлі құзыреттілікке ие. Қазақстандық қатысушылардың тек 0,8% - ы ғана ақпаратты анықтау және қалыптастыру арқылы жинауға, академиялық білімге сүйене отырып, мәтінді түсінуге, бейтаныс мәтінді түсіндіруге және түсінуге қабілетті (2.3.6-сурет).

2.3.6-сурет

Оқу сауаттылығы зерттеудің жалғыз бағыты болып табылады, онда гендерлік аспектіде қазақстандық қатысушылардың деңгейлік көрсеткіштерінің елеулі саралануы байқалады. PISA-2015 нәтижесі бойынша қыздар күрделіліктің барлық деңгейлерінің тапсырмаларын орындауда табысты (2.3.7-сурет).

2.3.7-сурет

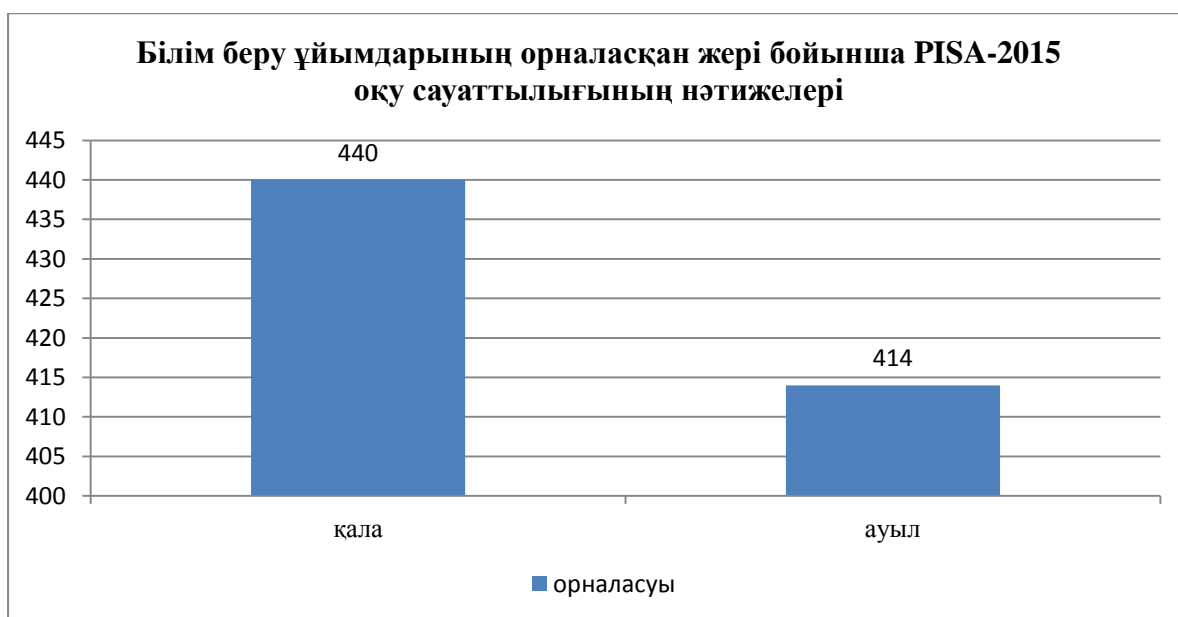
Жалпы есепте Қазақстанның оқу сауаттылығы бағытындағы орташа 427 балды құрады. Жаратылыстану-ғылыми бағыттағы сияқты 15 жастағы PISA-

2015 орыс тілінде оқитын қатысушылар оқырман құзыреттерінде неғұрлым табысты. Қазақ және орыс тілдерінде білім алушылардың көрсеткіштеріндегі айырмашылық 52 баллды құрады. Білім алушылардың функционалды құзырындағы айтарлықтай алшақтық екі жылға жуық оқуды құрайды, бұл педагогикалық қоғам тарапынан ерекше назар аударуды талап етеді (2.3.8-сурет).

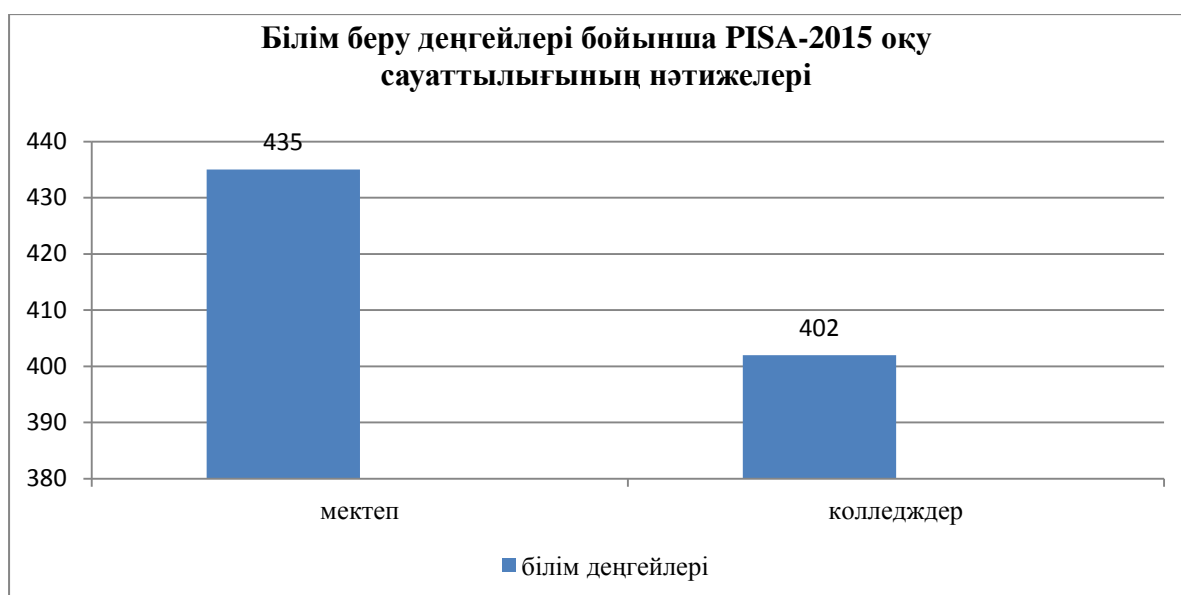
2.3.8-сурет

Қалалық және ауылдық мектептер мен колледждердің білім алушыларының нәтижелері арасындағы 26 балдағы айырмашылық тіркелген. Қалалық және ауылдық мектептер мен колледждердің білім алушыларының нәтижелері арасындағы 26 балдық айырмашылық тіркелген. Осылайша, білім беру ұйымының аумақтық қатыстылығы 15 жастағы білім алушылардың оқу құзыреттілігін шамамен жылдық оқыту деңгейін алдын ала анықтайды (2.3.9-сурет).

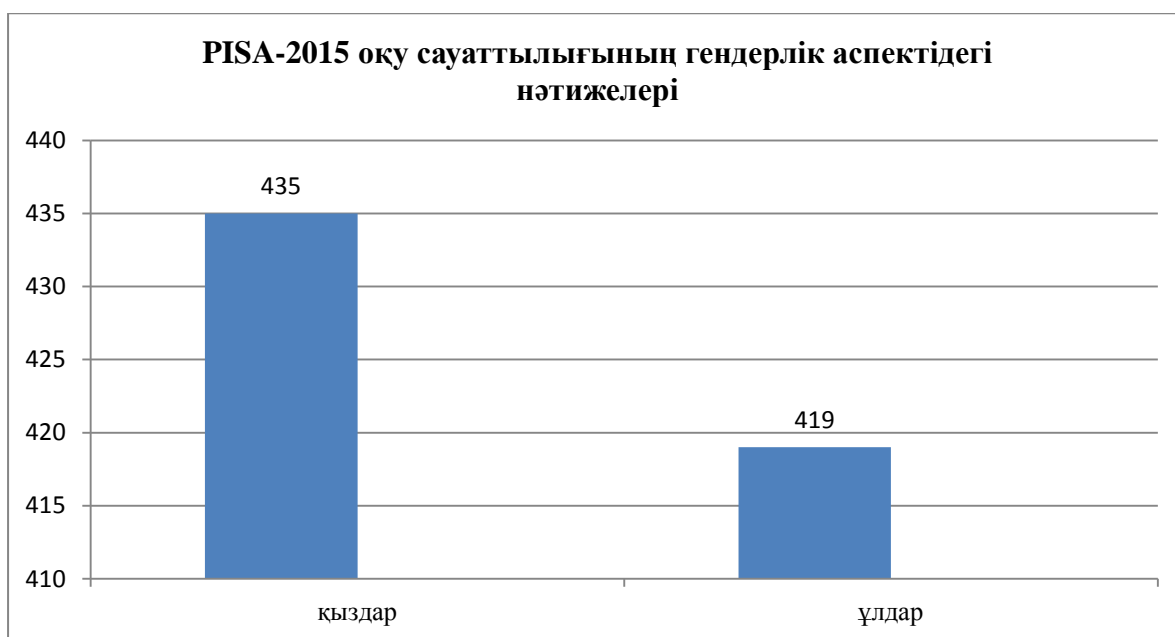
2.3.9-сурет

Мектептер мен колледждер нәтижелерінің айтарлықтай саралануы байқалады. 15 жылдық мектеп оқушылары мен колледж студенттері арасындағы айырмашылық 33 баллды құрайды, бұл бір оқу жылына сәйкес келеді (2.3.10-сурет).

2.3.10-сурет

Гендерлік аспектіде нәтижелердің дифференциациясы тек оқырман сауаттылығы бойынша ғана байқалады, бұған ұлдарда оқырман құзыреттілігінің қалыптасуының төмен деңгейі дәлел болады. Жоғарыда айтылғандарды ескере отырып, қыздар мен ұлдардың оқырман сауаттылығының қалыптасуының айтарлықтай айырмашылығы туралы қорытынды жасау керек, бұл 6 оқу айлығына сәйкес 16 баллмен анықталады (2.3.11-сурет).

2.3.11-сурет

PISA-да *математикалық сауаттылық* мектепте алынған математикалық ұғымдар мен процедураларды жүзеге арттыра білу қабілетін қамтиды. PISA сынағын сәтті аяқтау үшін қатысушы математикалық тұжырымдамаларды, әртүрлі құбылыстарды түсіндіру мен болжауға арналған фактілер мен құралдарды пайдалана отырып, талқылау қабілетін көрсетуі тиіс, сондай-ақ қорытындыларды негіздеп, шешім қабылдай білуі қажет. Екінші және одан жоғары деңгейдегі тапсырмаларды орындамаған білім алушылар функционалды сауатсыз деп саналады. Қазақстанда PISA-2012 (45,2%) салыстырғанда осындай оқушылардың жалпы үлесі қысқарғанымен, бұл көрсеткіш әлі де жоғары (32% - дан астам). Математикадан тапсырмалар б-күрделілік деңгейі бойынша бөлінген, олардың әрқайсысына білім алушының құзыреттілігінің белгілі бір көрсеткіштері сәйкес келеді.

PISA-2015 математикалық сауаттылықты тестілеу нәтижесі бойынша келесі үрдістер анықталды:

- *қазақстандық оқушылар мен студенттердің тек 0,8%-ы* математикалық ойлау және ойлау қабілетін бағалайтын, математикалық операцияларды қолдана отырып, жағдайларды шешу үшін жаңа тәсілдер мен стратегияларды *әзірлейтін ең жоғары деңгейдегі 5 және 6 тапсырмаларды орындай алды;*

Қазақстандық қатысушылардың 38,1% күрделілігі орташа 2 және 3 деңгейдегі тапсырмаларды орындады, бұл шетелдік құрдастарымен салыстырғанда екі есе аз (Екінші деңгейдегі және одан жоғары тапсырмаларды орындамаған білім алушылар функционалдық сауатсыз деп саналады)

Қазақстандық қатысушылардың 10,2%-ы белгілі фактілерді пайдалана отырып, *1-ші деңгейдің базалық міндеттерін шеше алмады* және тапсырмадағы тікелей нұсқауларға сәйкес дәйекті рәсімдерді орындай алмады.

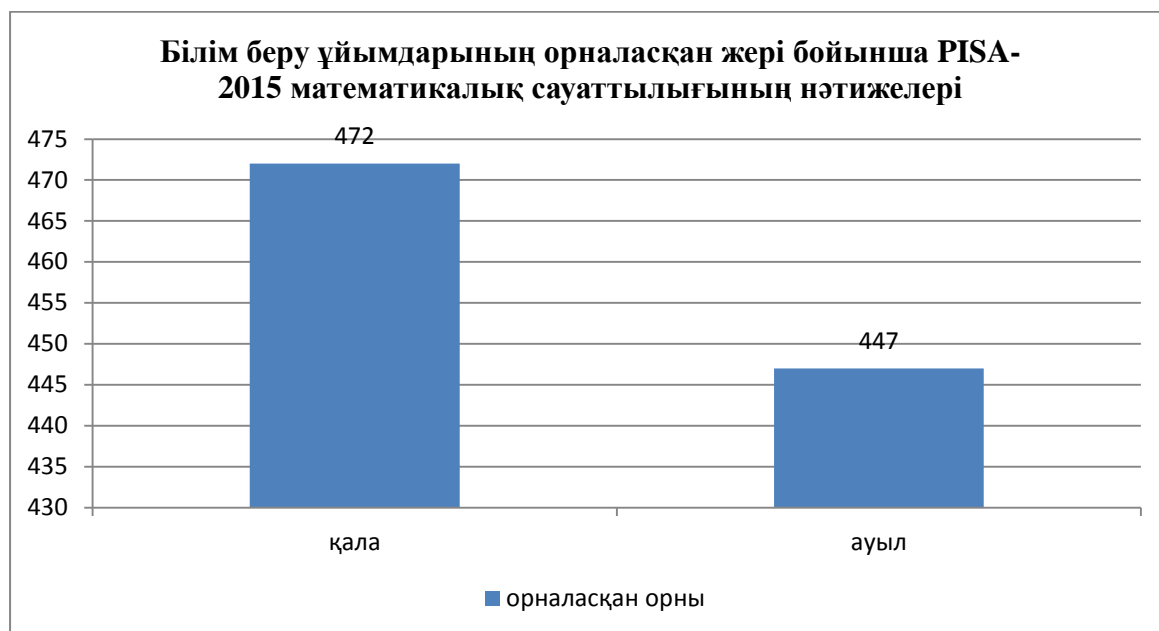
Жоғарыда айтылған үрдістерге сүйене отырып, Қазақстанның математикалық сауаттылықтағы қорытынды орташа балы 460 балды құрады.

PISA-2015 басқа бағыттарымен салыстырғанда математика бойынша оқыту тілдері бойынша нәтижелердің айырмашылықтары аз, бірақ бұл көрсеткіш әлі де маңызды болып қала береді (36 балл). Бұл *бір жылды* құрайтын қазақ және орыс тілдерінде оқытатын мектеп пен колледж оқушыларының математикалық құзыреттілік деңгейіндегі *айтарлықтай* алшақтықты көрсетеді (2.3.12-сурет).

2.3.12-сурет

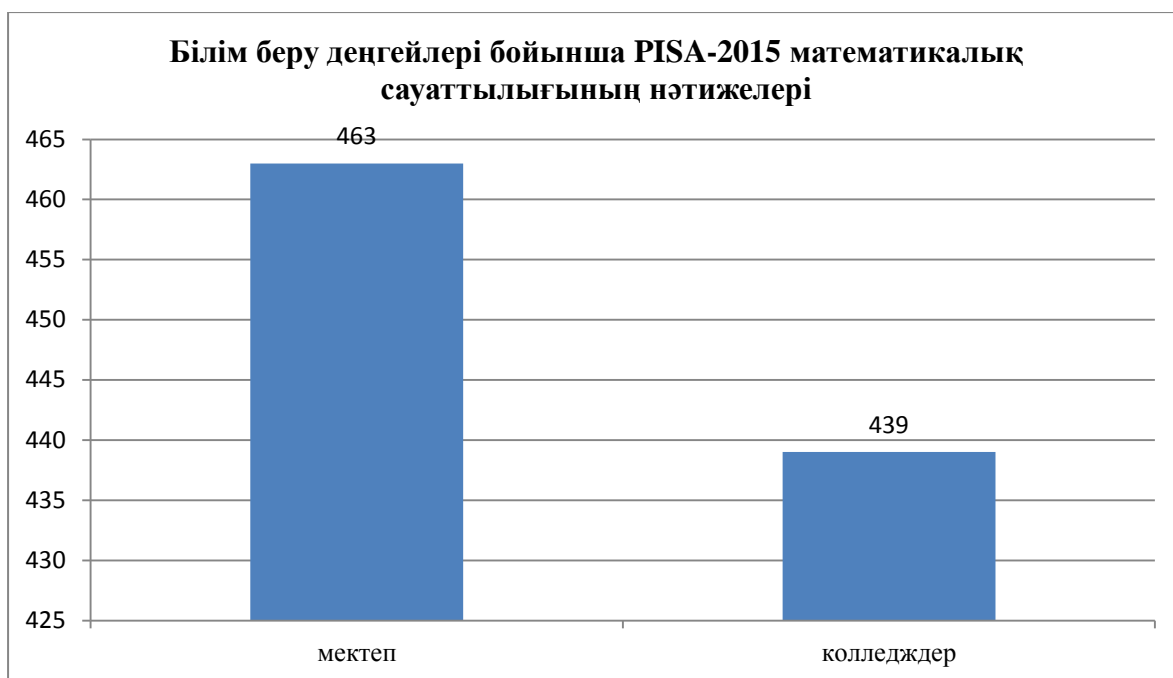
Халықаралық бағалаудың сапалық сипаттамасы қалалық және ауылдық мектептер мен колледждердің білім алушыларының нәтижесіндегі 25 балдағы айырмашылықты анықтады, ол ауылдық мектеп оқушылары мен студенттердің қалалық мектептерден 1 жылдан астам уақытқа математикалық сауаттылығының қалыптасуының артта қалуын көрсетеді (2.3.13-сурет).

2.3.13-сурет

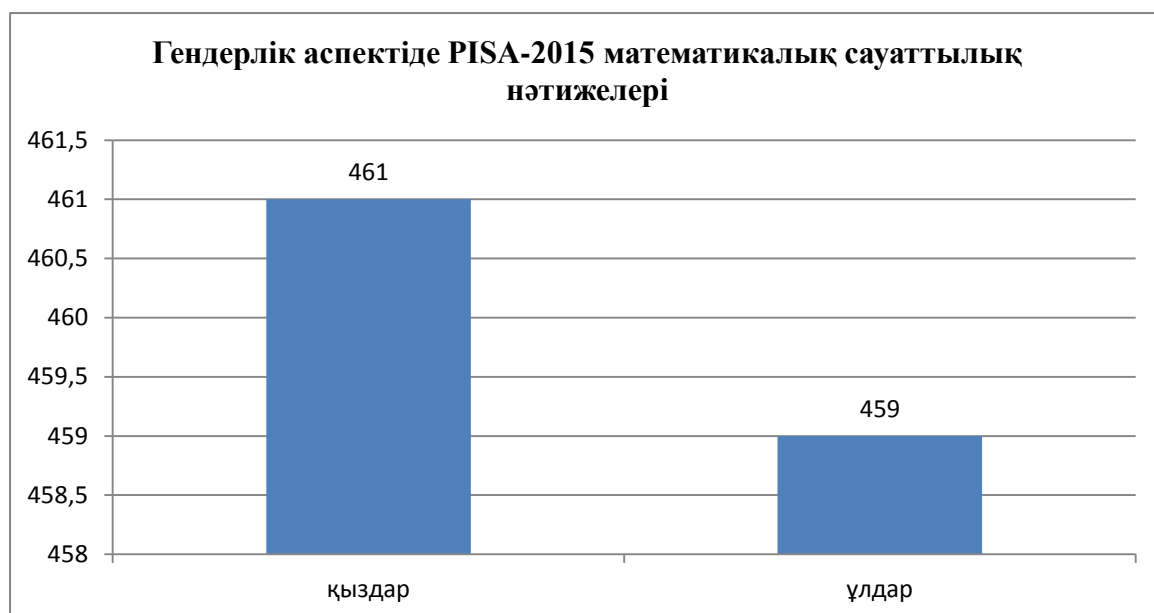
Сонымен қатар, мектептер мен колледждер нәтижелерінің айтарлықтай саралануы байқалады, олардың қазақстандық білім алушылардың

көрсеткіштеріндегі айырмашылығы 24 баллды құрайды, бұл бір оқу жылына сәйкес келеді (2.3.14-сурет).

2.3.14-сурет

Гендерлік аспектіде Қазақстанның 15 жастағы білім алушыларының математикалық құзыреттілігінде елеулі айырмашылықтар байқалмайды. қыздар орташа есеппен 2 балға ұлдардан жоғары (2.3.15-сурет).

2.3.15-сурет

Осылайша, жаратылыстану-ғылыми және оқырман сауаттылығымен салыстырғанда алынған қорытындыларды талдау қазақстандық білім алушылардың PISA-2015 халықаралық тестінің математикалық бөлігін табысты орындағанын куәландырады.

Қазақстандық білім алушылардың функционалдық сауаттылығын зерттеудің барлық бағыттары бойынша деңгейлік тапсырмаларды орындаудағы көрсеткіштердің өсімі әлі де болмашы болып қала береді. Жалпы, оқыту тіліне және білім беру ұйымының аумақтық қатыстылығына байланысты бағалаудың барлық бағыттары бойынша қатысушылардың құзыреттерінде елеулі дифференциация анықталды, бұл әдістемелік қолдауды күшейту, сондай-ақ білім беру ұйымдарының кадрлық әлеуетін нығайту қажеттілігін көрсетеді. Тапсырмаларды орындау нәтижелілігінің белгіленген айырмашылығы анықталған проблемаларды терең және нүктелі зерттеу қажеттігін куәландырады.

Мәліметтерді талдаудың келесі кезеңі оқу жетістіктерін сырттай бағалау (ОЖСБ) деректер базасын талдау болып табылады. Білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасының қабылдануына байланысты және «Білім туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес 2011-2012 оқу жылында оқу жетістіктерін сырттай бағалау (ОЖСБ) енгізілді - білім беру ұйымдарынан тәуелсіз оқыту сапасына мониторингтің бір түрі.

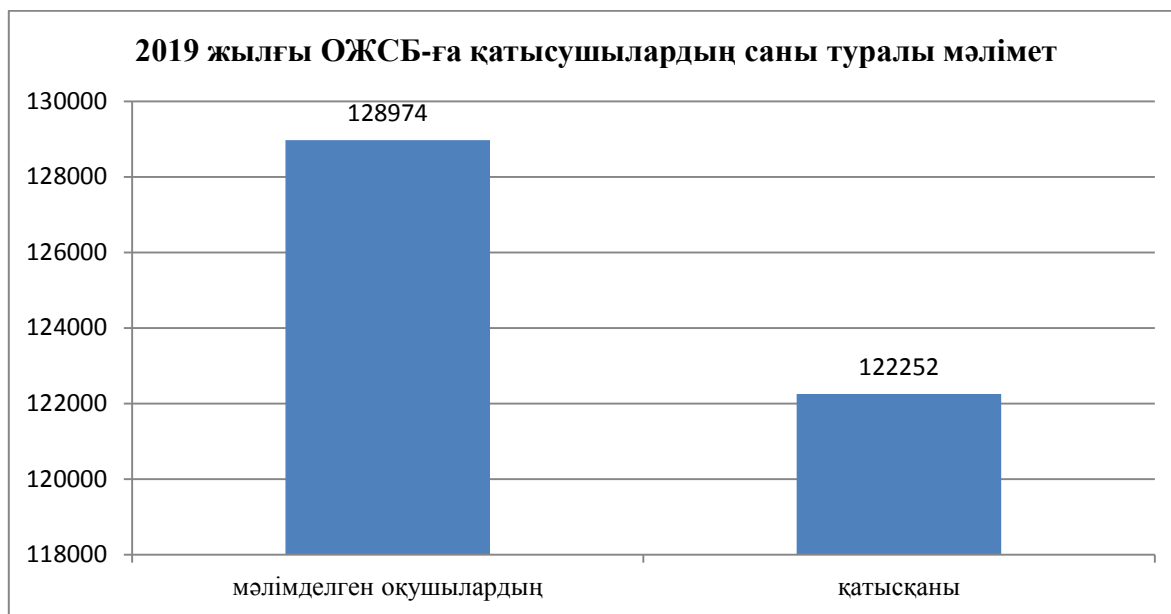
2.3.16-сурет

ОЖСБ тапсырмаларының құрылымы және оны өткізуді ұйымдастыру дәстүрлі емтиханнан айтарлықтай ерекшеленеді, сондықтан оқу жетістіктерін сырттай бағалауға дайындық апта сайын жүзеге асырылуы тиіс. Жұмысты мұндай ұйымдастыру мектеп курсы бойынша оқылатын материалды кеңейтуге және тереңдетуге мүмкіндік береді, тест тапсырмаларын шешуде жалпы әмбебап тәсілдер базасын қалыптастырады, салыстыру, синтез және талдау, дедуктивтік ойда оқушылардың тәжірибесін белсендіреді. «Білім туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі Заңының 55-бабына

сәйкес және Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің 2019 жылға арналған жұмыс жоспарының 45-тармағын орындау мақсатында 17-25 сәуір аралығында Қазақстан Республикасының орта білім беру ұйымдарында оқу жетістіктерін сырттай бағалау өткізілді.

ОЖСБ рәсіміне 7136 мектептің 785-і қатысты, бұл 11% құрады (2.3.16-сурет).

2019 жылы ОЖСБ-ға 128 974 оқушының 122 252 (94,8%) қатысты (2.3.17 сурет).

2.3.17-сурет

4-сыныпқа арналған *оқу жетістіктерін сырттай бағалау* сұрақ-кітапшаларын және жауап парақтарын қолдану арқылы кешенді тестілеу түрінде өткізілді. Оқушылар 2 оқу пәні бойынша: математика және қазақ/орыс тілдері (оқыту тіліне байланысты) тестілеуден өтті. (Анықтама үшін 2018 жылы тестілеу математика және әдеби оқу бойынша өтті).

Республика бойынша 4 сынып үшін оқу жетістіктерін сырттай бағалау рәсіміне 739 (2018 жылы-1377) мектеп қатысты, оның ішінде 379 қалалық және 360 ауылдық мектеп. (2.3.18-сурет)

2.3.18-сурет.

Аймақтар бойынша 4-сынып оқушылары үшін оқу жетістіктерін сырттай бағалауға 11-ден 105-ке дейін мектеп қатысты (2.3.19-сурет).

2.3.19-сурет

Республика бойынша оқу жетістіктерін сырттай бағалау рәсіміне 62691 (2018 жылы – 61 781) 4 сынып оқушылары қатысты (оның ішінде қазақ тілінде - 40 574, орыс тілінде - 22 117) (2.3.1-кесте)

2.3.1-кесте. 4-сыныптарда ОЖСБ - 2019 облыстар бойынша қатысушылар саны туралы мәлімет

№	Облысы	Тестілеуге қатысты		
		барлығы	қазақ тілінде	орыс тілінде
1	Ақмола облысы	2995	1455	1540
2	Алматы облысы	10146	7339	2807
3	Ақтөбе облысы	3541	2882	659
4	Атырау облысы	3483	2594	889
5	Батыс Қазақстан облысы	1940	980	960
6	Маңғыстау облысы	2768	2555	213
7	Шығыс-Қазақстан облысы	5374	2809	2565
8	Жамбыл облысы	4598	3843	755
9	Қарағанды облысы	2857	1334	1523
10	Қызылорда облысы	2866	2504	362
11	Түркістан облысы	6347	5573	774
12	Қостанай облысы	1512	407	1105
13	Павлодар облысы	2669	822	1847
14	Солтүстік-Қазақстан облысы	1213	435	778
15	Нұрсұлтан қ.	1757	1089	668
16	Алматы қ.	7594	3235	4359
17	Шымкент қ.	1031	718	313
Республика бойынша барлығы		62691	40574	22117

4-сыныптарда ОЖСБ орташа балы республика бойынша мүмкін болатын 30 балдан 19,78 (2018 жылы – 19,97) балды (оның ішінде қазақ тілінде– 19,56; орыс тілінде – 20,17) құрады (2.3.2 кесте).

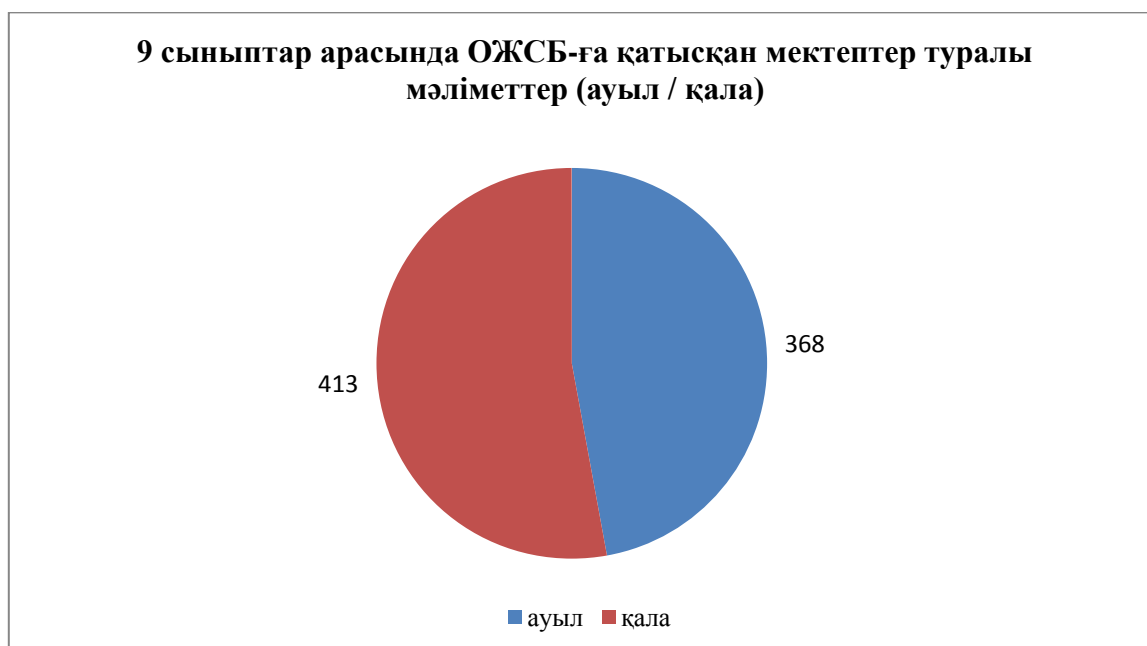
2.3.2-кесте. Облыстар бойынша 4-сыныптарда ОЖСБ - 2019 қатысушылардың орташа балы туралы жиынтық ақпарат

№	Облысы	Орташа балл		
		жалпы	қазақ тілінде	орыс тілінде
1	Ақмола облысы	20,35	20,05	20,64
2	Алматы облысы	16,86	16,95	16,62
3	Ақтөбе облысы	18,84	19,21	17,23
4	Атырау облысы	19,99	20,22	19,32

5	Батыс Қазақстан облысы	17,35	17,11	17,60
6	Маңғыстау облысы	17,33	17,47	15,62
7	Шығыс-Қазақстан облысы	22,14	22,39	21,86
8	Жамбыл облысы	19,77	20,19	17,66
9	Қарағанды облысы	18,82	18,41	19,18
10	Қызылорда облысы	18,29	18,32	18,06
11	Түркістан облысы	19,71	19,74	19,50
12	Қостанай облысы	19,66	17,52	20,44
13	Павлодар облысы	22,08	23,40	21,50
14	Солтүстік-Қазақстан облысы	18,34	18,80	18,43
15	Нұрсұлтан қ.	21,29	21,17	21,48
16	Алматы қ.	24,22	24,99	23,65
17	Шымкент қ.	15,88	16,46	14,55
Республика бойынша барлығы		19,78	19,56	20,17

Осылайша, орта баллдан жоғары 4 сынып оқушыларын жинады: Алматы қ. (24,22б.), Шығыс-Қазақстан облысы (22,14 б.), Павлодар облысы (22,08 б.), Нұр-Сұлтан қ. (21,29б.), Ақмола облысы (20,35 б.) және Атырау облысы (19,99 б.).

ОЖСБ бойынша мәліметтерді талдау 9 сынып оқушылары бойынша жалғасты. 9-сыныптарда оқу жетістіктерін сырттай бағалау рәсімі (ОЖСБ) сұрақ-кітапшаларын және жауап парақтарын қолдану арқылы, сондай-ақ онлайн режимінде компьютерлерді қолдану арқылы кешенді тестілеу түрінде өткізілді.

2.3.20-сурет

ОЖСБ-2019 негізгі мектебіне келесі оқу пәндері енгізілді: қазақ тілі (міндетті түрде) және оқытылатын пәндердің біреуі.

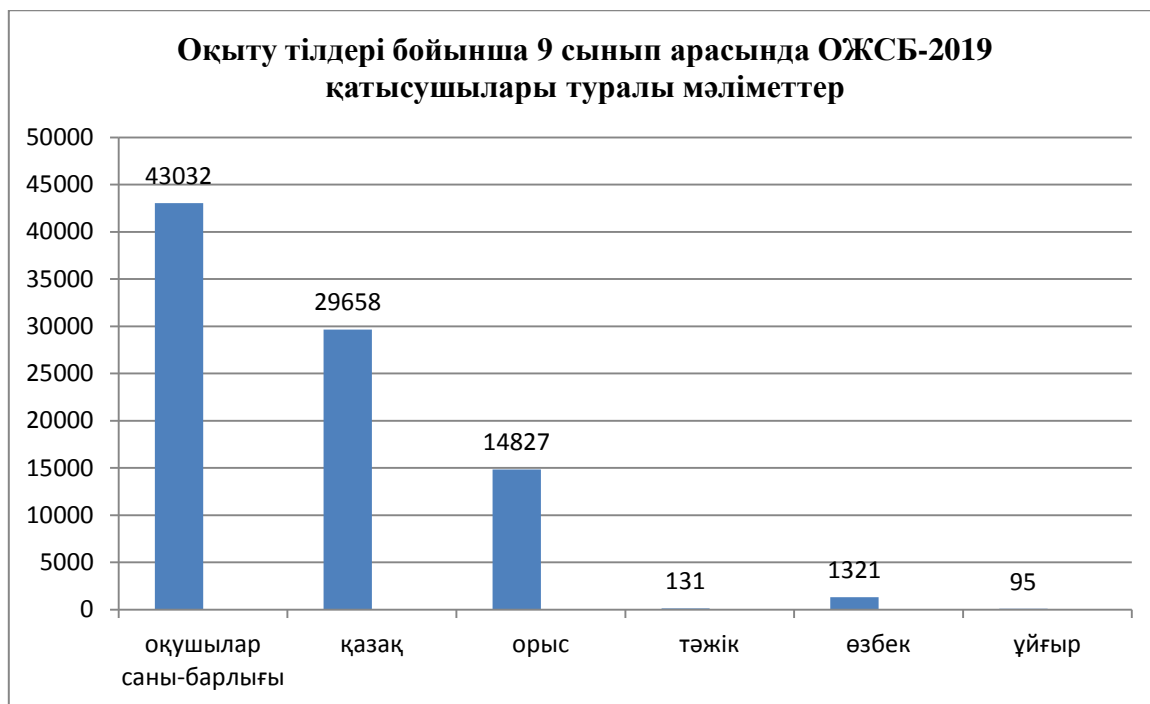
9-сыныптарда оқу жетістіктерін сырттай бағалау (ОЖСБ) 781 мектепте өткізілді, оның ішінде 413 қалалық және 368 ауылдық мектептер. (2.3.20-сурет)

ОЖСБ-2019 қалалық және ауылдық мектептердің 9 сынып оқушылары арасында 781 мектеп қатысты (2.3.3-кесте).

2.3.3-кесте. Облыстар бойынша 9-сыныптарда ОЖСБ-ға қатысқан білім беру ұйымдары туралы жиынтық ақпарат.

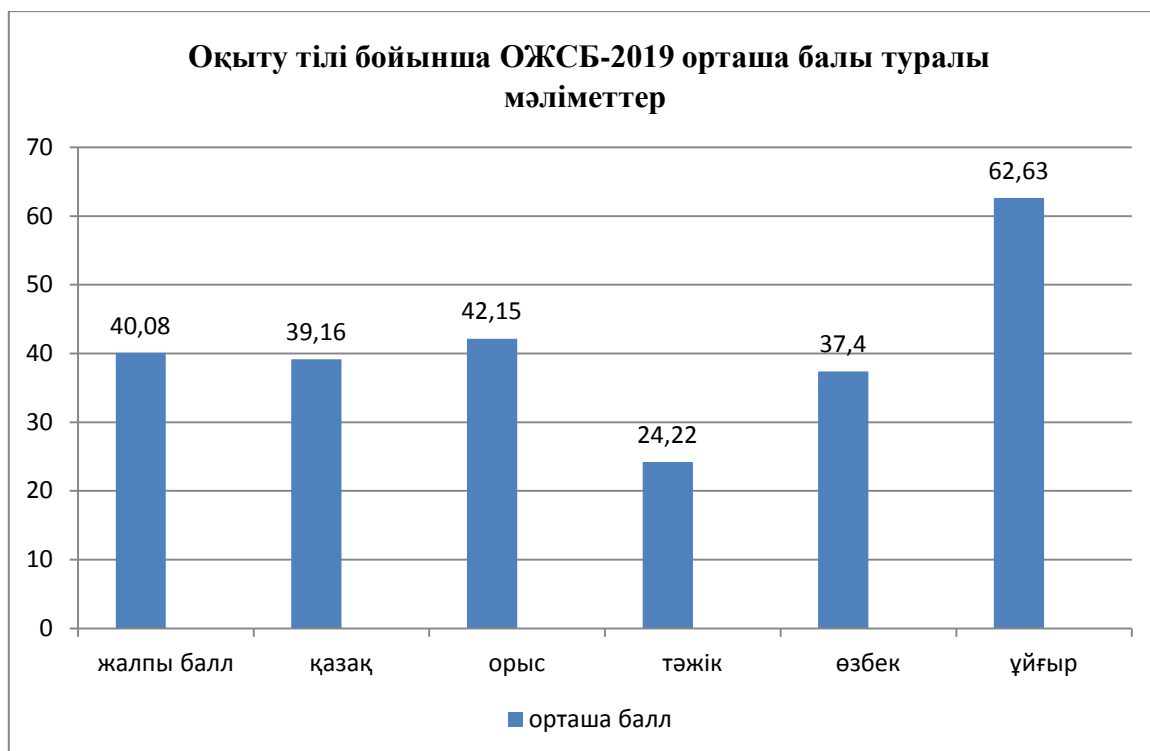
№	Облысы	Қатысқан мектептер саны		
		барлығы	оның ішінде қала	оның ішінде ауыл
1	Ақмола облысы	41	27	14
2	Алматы облысы	107	34	73
3	Ақтөбе облысы	46	33	13
4	Атырау облысы	38	13	25
5	Батыс-Қазақстан	30	19	11
6	Маңғыстау облысы	27	8	19
7	Шығыс-Қазақстан облысы	78	52	26
8	Жамбыл облысы	56	20	36
9	Қарағанды облысы	41	31	10
10	Қызылорда облысы	31	10	21
11	Түркістан облысы	107	25	82
12	Қостанай облысы	25	14	11
13	Павлодар облысы	31	24	7
14	Солтүстік-Қазақстан облысы	25	5	20
15	Нұрсұлтан қ.	13	13	0
16	Алматы қ.	69	69	0
17	Шымкент қ.	16	16	0
Республика бойынша барлығы		781	413	368

ОЖСБ – 2019 рәсіміне 9 сыныптан 46 032 оқушы (2018 жылы-43 731) қатысты. (оның ішінде қазақ тілінде - 29658; орыс тілінде - 14 827; тәжік тілінде - 131, өзбек тілінде - 1321, ұйғыр тілінде-95) (2.3.21-сурет).

2.3.21-сурет

9-сыныптардағы ОЖСБ орташа балы республика бойынша 40,08 (2018 жылы - 38,67) баллды құрады (оның ішінде қазақ тілінде – 39,16, орыс тілінде – 42,15, тәжік тілінде – 24,22, өзбек тілінде - 37,40, ұйғыр тілінде-62,63) (2.3.22-сурет).

2.3.22-сурет

Аймақтар бойынша орташа балл Алматы қ. (56,40 б.), Павлодар (48,10 б.), Шығыс Қазақстан (45,29 б.), Жамбыл (45,20 б.) және Қостанай облыс әкімінің баспасөз қызметі (43,30 б.) (2.3.4-кесте).

2.3.4-кесте. 9-сыныптарда ОЖСБ - 2019 қатысушылардың орта балы туралы облыстар бойынша жиынтық ақпарат

№	Облысы	Орташа балл		
		жалпы	Қазақ тілінде	Орыс тілінде
1	Ақмола облысы	38,62	38,73	38,50
2	Алматы облысы	33,36	33,69	32,45
3	Ақтөбе облысы	37,75	37,82	37,38
4	Атырау облысы	34,29	33,45	37,67
5	Батыс-Қазақстан облысы	33,04	33,08	32,98
6	Маңғыстау облысы	31,18	31,32	29,54
7	Шығыс-Қазақстан облысы	45,29	45,27	45,32
8	Жамбыл облысы	45,20	46,16	40,26
9	Қарағанды облысы	39,64	40,40	38,87
10	Қызылорда облысы	36,53	36,67	35,49
11	Түркістан облысы	39,07	39,70	40,23
12	Қостанай облысы	43,30	37,44	45,60
13	Павлодар облысы	48,10	46,47	48,97
14	Солтүстік-Қазақстан облысы	28,92	28,87	28,95
15	Нұр-Сұлтан қ.	34,44	32,85	38,10
16	Алматы қ.	56,40	57,50	55,34
17	Шымкент қ.	33,14	29,85	29,20
Республика бойынша барлығы		40,08	39,16	42,15

Деректер қорын талдаудың келесі кезеңі 11-сыныптардағы оқу жетістіктерін сырттай бағалау (ОЖСБ) болып табылады, ол сұрақ-кітапшаларын және жауап парақтарын пайдалана отырып, сондай-ақ онлайн режимінде компьютерлерді пайдалана отырып кешенді тестілеу түрінде өткізілді.

Тестілеу 3 пән бойынша өткізілді: қазақ тілі, Қазақстан тарихы, физика (қазақ және орыс тілдерінде оқытатын мектептер) және алгебра және талдау (ұлттық мектептер үшін).

Республика бойынша 502 мектеп (2018 жылы - 684) қатысты, оның ішінде 247 қалалық және 255 ауылдық мектептер (2.3.23-сурет).

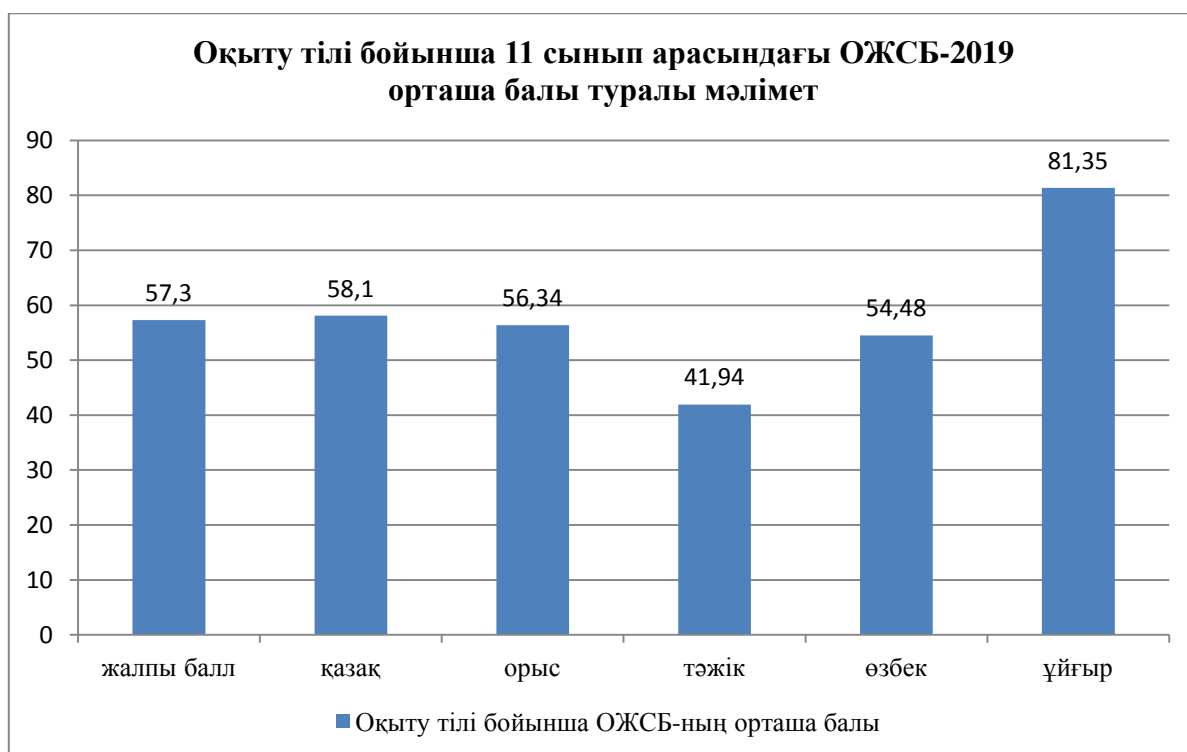
2.3.23-сурет

ОЖСБ-2019 тестілеуіне 11 сынып оқушылары 13 529 (2018 ж. -12 858) қатысты (оның ішінде қазақ тілінде – 8882, орыс тілінде – 4 732, тәжік тілінде – 21, өзбек тілінде – 137, ұйғыр тілінде – 28) (2.3.24-сурет).

2.3.24-сурет

11-сыныптардағы ОЖСБ орташа балы республика бойынша 57,30 (2018 жылы-63,84) баллды құрады (оның ішінде қазақ тілінде – 58,10; орыс тілінде – 56,34, тәжік тілінде– 41,94, өзбек тілінде – 54,48, ұйғыр тілінде – 81,35) (2.3.25-сурет).

2.3.25-сурет

Орта балдан жоғары келесі өңірлердің 11 сынып оқушылары алды: Алматы қ. (73,64 Б.), Павлодар (67,14 б.), Шығыс Қазақстан (64,31 б.), Қызылорда (63,09 б.), Жамбыл (61,11 Б.) және Түркістан (59,24 б.) облыс және Нұр-сұлтан қ. (58,28 б.).

2.3.5 –кесте. 11-сыныптарда ОЖСБ-2019 қатысушылардың орта балы туралы облыстар бойынша жиынтық ақпарат

№	облысы	Орташа балл		
		жалпы	Қазақ тілінде	Орыс тілінде
1	Ақмола облысы	54,76	56,47	51,62
2	Алматы облысы	50,65	51,63	46,52
3	Ақтөбе облысы	53,86	54,24	49,57
4	Атырау облысы	48,71	48,60	49,54
5	Батыс-Қазақстан облысы	50,68	53,06	44,80
6	Маңғыстау облысы	48,46	49,20	40,53
7	Шығыс-Қазақстан облысы	64,31	67,84	59,64
8	Жамбыл облысы	61,11	62,48	52,52
9	Қарағанды облысы	55,77	59,82	51,03
10	Қызылорда облысы	63,09	63,68	57,32
11	Түркістан облысы	59,24	62,62	54,53
12	Қостанай облысы	52,09	46,78	55,17
13	Павлодар облысы	67,14	67,13	67,15

14	Солтүстік-Қазақстан облысы	42,86	41,49	44,12
15	Нұр-Сұлтан облысы	58,28	61,77	53,48
16	Алматы қ.	73,64	77,59	69,80
17	Шымкент қ.	47,31	45,87	50,17
Республика бойынша барлығы		57,30	58,10	56,34

ОЖСБ-2015 талдау нәтижелері бойынша келесі үрдістер анықталды:

- 4-сынып оқушыларының жалпы орташа балы 30 ең жоғары балдан 19,78 баллды құрады;

- 9-сынып оқушыларының жалпы орташа балы 75 ең жоғары балдан 40,08 балды құрады;

- 11-сынып оқушыларының жалпы орташа балы 100 ең жоғары балдан 57,30 балды құрады.

Осылайша, ОЖСБ-2015 талдауының қорытындысы 4-сынып оқушыларының (65,93%) 11-сынып (57,30%) 9-сынып (53,44%) салыстырғанда тапсырмаларды табысты орындағанын куәландырады.

Жалпы, оқыту деңгейіне байланысты барлық оқу пәндері бойынша қатысушылардың құзыреттілігінде дифференциация анықталды, бұл мұғалімдердің педагогикалық шеберлігінің жеткіліксіз деңгейін, әрбір оқушыға оның қабілетіне байланысты жеке тәсілдің жоқтығын көрсетеді.

Талдаудың қорытындысы саралап оқыту технологиясын және оқу үрдісінде жеке тәсілдемені неғұрлым белсенді қолдану қажеттілігін куәландырады.

3 ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ МАЗМҰНЫ ЖАҒДАЙЫНДА ҚР ЖАЛПЫ БІЛІМ БЕРЕТІН МЕКТЕПТЕРДЕГІ 10-11 СЫНЫП БІЛІМ АЛУШЫЛАРЫНЫҢ БІЛІМ САПАСЫН БАҒАЛАУ БОЙЫНША ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСЫНЫМ

Жаңартылған білім беру мазмұны ерекшелігі құзыреттілік тәсіл логикасына сәйкес білім беру парадигмасының өзгеруі болып табылады, яғни жекелеген оқу пәндері шеңберінде оқушылардың нақты пәндік білімдерін, іскерліктері мен дағдыларын меңгеру мақсатынан өзін-өзі дамытуы мен өзін-өзі жетілдіруге ықпал ететін, оқушылардың функционалдық сауаттылығына әсер ететін, оларда негізгі құзыреттілікті қамтамасыз ететін оқушылардың жеке тұлғалық, әлеуметтік, танымдық және коммуникативтік қабілеттерін дамыту мақсатына жету.

Қазақстандық мектеп әлі де маңызды құзыреттіліктерді қалыптастыруға бағытталған. Өз мазмұнына байланысты Құзыретті толықтырылған пәндер бар. Алайда, құзыреттілік білім берудің мәні-барлық мектеп пәндері кейбір жалпы міндеттерді кешенді шешу болып табылады. Құзыреттілік тәсілді таратудың және білім алушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастырудың бір жолы, педагогтер жасап үйренгісі келетін халықаралық зерттеулер форматындағы тапсырмаларды құрастыру және қолдану. Ондағы тапсырмалардың ерекшелігі қойылған сұрақтар мен шарттар бір қарағанда дербес және бір-бірімен байланыспайды. Қойылған сұрақ пен шартты бір бірімен байланыстыру білім алушының міндеті. Ол үшін қосымша ақпараттарды, жеке іс тәжірибесін пайдалану және контекстпен жұмыс жасауы қажет. Тапсырма шарты да, сұрақтың форматы да пәндік жағдайға байланысты емес. Керісінше, өмірлік жағдайды пәндік жағдайға ауыстыру және міндеттердің күрделілігін құрайды. Әрбір міндет, жағдай, мәселені шешуді талап ететін жағдай, тапсырма Шарттары жеке тәжірибемен, басқа бөлімдерден қосымша ақпаратпен сәйкес келеді, демек, бұл тапсырмалар біріктірілген болып табылады.

PISA, TIMMS халықаралық зерттеулер талаптарына сәйкес тес тапсырмаларын әзірлеу және құрастыру кезінде көптеген педагогтерде қиындықтар туындайды. Сондықтан курстардың қосымша өзекті тақырыптарында PISA, TIMMS мәселелері мен тестілерін, олардың бағалау критерийлерін құрастыру технологиясын, педагогтардың біліктілігін арттыру курстарының практикалық бөлігінде олардың үлгілерін шешу үшін біліктілікті арттыру курсының мазмұнын және оларды ұйымдастыру формаларын жетілдіру қажет.

Білім алушылардың білімі мен іскерлігі сапасының білім деңгейі білім алушылардың аралық және қорытынды аттестаттауының нәтижелерін, сондай-ақ халықаралық мониторингтік зерттеулердің қорытындыларын анықтайды.

Критериалды бағалау жүйесі күмән туғызбайды және еліміздің білім беру жүйесін халықаралық білім беру стандарттарына сәйкес келтіру және бәсекеге қабілетті білім беру кеңістігін құру қажеттілігіне негізделген.

Білім алушылардың білім сапасын сырттай бағалау қорытындысын талдау нәтижелері бойынша:

- тест форматының әртүрлі болуы (таңдау жауаптары бар жабық тапсырмалар, сөз/сан жазуы керек ашық тапсырмалар, қысқаша/толық негіздеме жазу жән т.с.с.);

- кесте, диаграмма, сызбанұсқа, сурет, сызба және т.б. түрде берілген тапсырмалармен жұмыс жасай алмауы (кесте, диаграмма, сызбанұсқа, сурет, сызба түрінде берілген тапсырмаларды талдау және интерпретациялау, іскер стильдегі мәтінмен жұмыс);

- әр түрлі пәндер көлемінде алынған мәліметтерден құралған, күнделікті өмірде кездесетін проблемаларды шешуге бағытталған тапсырмалармен жұмыс жасай алмауы және ұсынылған ақпаратқа өзінің көзқарасын нақты білдіре алмауы сияқты көрсеткіштер оқушылар нәтижелерінің төмен болу себептерінің бірі болып табылады деген қорытынды жасауға болады

Білім алушыларды сапалы дайындау үшін педагогтарға үнемі танымдық іс - әрекеттің құрамдас бөліктерін - білу, қолдану, ойлау, синтездеу, талдау арқылы:

- пән бойынша дайындық деңгейін арттыру;

- жалпы оқу, коммуникативтік шеберлікті және танымдық қызығушылықты қалыптастыру;

- құндылық бағдарларын орнату;

- кәсіби өзін-өзі анықтау;

- мониторингтік зерттеу жүргізе отырып, үнемі оқушылардың танымдық әрекеті компоненттерін дамыту бойынша жұмыс істеу қажет.

Осыған байланысты, білім алушылардың жетістіктерін бағалау үшін тест дайындау кезінде мұғалімге:

- оқушылардың жазбаша құзыреттілігінің даму деңгейін бағалау, яғни оқушы мәтіннің қаншалықты түсініп, одан қажетті ақпаратты ала алады;

- пәндік білім мен біліктіліктің даму деңгейін бағалау;

- жалпы оқу іскерліктері мен дағдыларын дамыту деңгейін бағалау (интеллектуалдық, танымдық, жазбаша және ауызша сөйлеу мәдениеті және т. б.);

- заманауи әлемде табысты бейімделу үшін қажетті білім алу және қызмет тәсілдерін таңдау қабілетін бағалау. яғни, стандартты емес жағдайларда нәтижелі әрекет ету;

- зерттеу құзыреттілігін дамыту арқылы пәнге танымдық қызығушылықты қалыптастыру;

- әр оқу пәніне және жалпы білім беруге қатысты оқушылардың прогресін салыстыруға ықпал ету;

- ағымдағы және күтілетін нәтижелер арасындағы айырмашылықтарды төмендету жолдарын анықтау сияқты бір уақытта бірнеше міндеттерді шешуі қажет.

Жоғарыда көрсетілген міндеттерді шешу үшін білім алушылардың жетістіктерін бағалауға арналған тапсырмаларды құрастыруға қосымшада тапсырмалардың үлгілері ұсынылады. Ұсынылған тапсырма үлгілері

жанартылған білім беру мазмұнының бағдарламасы бойынша 10 - 11 сынып оқушыларының оқу жетістіктерін бағалауды ұйымдастыру мен жоспарлау үшін бірқатар пәндер бойынша мұғалімге көмекші құрал ретінде құрастырылды. Әдістемелік ұсыныстар оқу бағдарламасы мен оқу жоспары негізінде дайындалды.

Бағалау тапсырмалары мұғалімге оқушылардың жоспарланған оқу мақсаттарына жету деңгейін анықтауға мүмкіндік береді. Бағалауды өткізу үшін дескрипторлар мен баллдармен бағалау критерийлері бар тапсырмалар ұсынылған. Сонымен қатар оқушылардың оқу жетістіктерінің мүмкін деңгейлері сипатталған (рубрика). Дескрипторлар мен баллдармен тапсырмалар ұсынымдық сипатта берілген.

Тапсырмаларды дайындау кезінде ресми интернет-сайттарда ашық қолжетімді ресурстар (суреттер, фотосуреттер, мәтіндер, бейне және аудиоматериалдар және т. б.) пайдаланылды.

Тәжірибе көрсеткендей, оқушылардың шығармашылық іс-әрекеттері ерікті түрде пайда болмайды, оларды оқыту процесінде мақсатты түрде дамыту керек. Оқушылардың шығармашылық қабілеттері олардың танымдық белсенділігі мен дербестігін қалыптастыру барысында туады. Сондықтан сұрақтар құрастыру кезінде сұрақтар ғылымилықты, проблемалықты және тапқырлықты ұштастыруы, танымдық және практикалық құндылығы болуы, пәнаралық негізде негізделуі тиіс екенін ескеру маңызды.

Талдау қорытындысы, жалпы оқыту деңгейіне байланысты барлық оқу пәндері бойынша қатысушылардың құзыреттерінің әртүрлілігі анықталды, бұл мұғалімдердің педагогикалық шеберлігінің жеткіліксіз деңгейде екендігін көрсетеді. Жоғарыда келтірілген талдау нәтижелері Қазақстан мектептері білім алушыларды пәндік білімдердің белгілі бір деңгейімен қамтамасыз ететіндігін куәландырады. Десе де олардың алған іргелі білімін қолдана білу дағдысын дамыту мәселесі ашық болып қала береді. Бұл бағалау процесінің жекелеген мәселелерімен байланысты болуы мүмкін, яғни:

- оқу бағдарламасы бойынша ғана бағаланады;
- іс-әрекетті бағалау үшін тек 1 құрал ұсынылды;
- педагогтер білім беру процесін жеткілікті деңгейде жоспарлай алмайды, бұл бағалаудың басты мәселесі болып табылады
- педагогтер рубриканы үлгі бойынша пайдаланады, бұл жоспарлау және бағалау дағдыларын қолдануды көздемейді;
- педагогтер PISA, TIMMS халықаралық зерттеулерінің талаптарына сәйкес тест тапсырмаларын әзірлеу және құрастыру кезінде қиындықтарға тап болады;
- мұғалімдерге арналған курстар оларды рефлекскеуге үйретпейді, бұл жоспарлауды 3 парадигмада бағалауға мүмкіндік бермейді (факт, қызмет, іздеу)

Осыған байланысты келесі бағыттарда жұмысты күшейту маңызды:

1. Нормативтік-құқықтық актіні сақтау:

- ✓ Барлық білім беру деңгейдегі салалары бойынша күтілетін нәтижелер (МЖМБС 2018 жылғы 31 қазандағы № 604).
- ✓ Оқу бағдарламалары, ұзақ мерзімді жоспарлар (№105)

- ✓ Орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім беру ұйымдары үшін білім алушылардың үлгеріміне ағымдағы бақылауды, оларды аралық және қорытынды аттестаттауды өткізудің үлгілік қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2008 жылғы 18 наурыздағы № 125 Бұйрығы

2. Әдістемелік-нұсқаулық хатты басшылыққа алу:

- ✓ 10-11 сыныптарда оқу процесін ұйымдастыру ерекшеліктері
- ✓ Білім алушылардың оқу жетістіктерін критериалды
- ✓ БЖБ (бөлімдік жиынтық бағалау) және ТЖБ (тоқсандық жиынтық бағалау) саны

3. Оқу процесінде саралап оқыту технологиясын және жеке тәсілді белсенді қолдану.

4. Оқыту сапасын бағалау үшін тәуелсіз өлшеу құралын әзірлеу

5. Білім беру сапасының ішкі мониторингі жүйесін құру

6. Білім сапасын бағалау бойынша жоғары білікті сарапшыларды дайындау;

Білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалауға арналған әдістемелік ұсынымдар:

1. PISA, TIMMS тестілерін, сұрақтарын құрастыру және оларды ұйымдастыру формаларын зерделеу үшін мұғалімдердің біліктілігін арттыру курстарының мазмұнын жетілдіру қажет, сонымен қатар курстың практикалық бөлімінде сол тапсырмалардың бағалау критериларын және оларды шешу жолдарын қарастыру қажет;

2. Педагогтерге:

- оқытудың ең маңызды нәтижелерін және білім алушылардың әрекетін бағалауға назар аудару;

- білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалаудың оқу мақсаттары мен нәтижелеріне сәйкестігін бақылау;

- бағалаудың нақты өлшемдерін мұқият әзірлеуді жүзеге асыру;

- оқыту барысында бағалауды жүзеге асыру;

- жұмысты орындау алдында білім алушыларға бағалау критерийлері мен әдістерін алдын ала хабарлау (білім алушылар бағалау критерийлерін әзірлеуге қатыса алады);

- өлшемдерді құрастыру және дескрипторларды анықтау кезінде білім алушылардың дайындық деңгейін ескеру;

- білім беру процесінің барлық қатысушылары үшін бағалаудың формаларының, әдістерінің, мақсаттарының қарапайымдылығы мен айқындылығына ұмтылу;

- білім алушыларды дамыту мен қолдауға бағытталуын, жетістіктердің өсуін ынталандыратын мұғалім мен білім алушылар арасындағы әріптестік қарым-қатынас үшін жағдай жасау

ҚОРЫТЫНДЫ

Қазақстанның қазіргі білім беру саясатында мектептегі білім беру мазмұнын қазіргі қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкес келтіру, білім беру мазмұнының жеке тұлға және қызмет субъектісі ретінде оқушының дамуына және өз бетінше білім алуға және практикада қолдана білуге және қажеттілігіне тәрбиелеуге бағытталған құзыреттілікті қалыптастыру бойынша жаңа қазіргі заманғы талаптарға сәйкестігін қамтамасыз ету басымдық болып табылады.

Қазақстан елден тәуелсіз TIMSS, PISA, PIRLS және ICILS білім берудің бәсекеге қабілеттілігінің жетекші халықаралық зерттеулеріне қатысу туралы шешім қабылдай отырып, үздік халықаралық тәжірибеге сәйкес мемлекеттік білім саясатын қалыптастыру және іске асыру жаңа бағыты туралы мәлімдеді. Елдің білім беру сапасын халықаралық мониторингтік зерттеулерге қатысуының маңыздылығы зор.

Халықаралық зерттеулердің қорытындысы тек объективті мәліметтер алуға ғана емес, сонымен қатар мектептегі білім берудің жетістіктері мен мәселелерін нақты бағалауға мүмкіндік берді.

Осылайша, жұмыс барысында келесі қорытындылар белгіленген:

- ҚР Білім беру сапасын тиімді бағалау мақсатында тек педагогикалық қоғамдастықтың ғана емес, ата-аналардың, жұмыс берушілердің мүдделерін білдіретін жоғары білікті сарапшылар қажет.;

- білім беру ұйымдары білім беру сапасының ішкі мониторингі жүйесін құрған жағдайда білім берудің кепілдендірілген сапасына қол жеткізу мүмкін.;

- білім сапасы МЖМБС анықталуы тиіс, бұл бағалаудың басты өлшемі болып табылады;

- білім беру ұйымының түрі мен түріне, өңірлік ерекшеліктерге, жергілікті жағдайларға қарамастан, сатыдан сатыға өту кезінде қорытынды аттестаттаумен ғана емес, сонымен қатар оқытудың барлық кезеңінде де сапаны" өлшей алатын " Тәуелсіз өлшеу құралын әзірлеу қажет;

- білім беру сапасын мемлекеттік бақылау және мемлекеттік аккредиттеу рәсімдеріне енгізілуі тиіс интернет-тестілеуді қоса алғанда, өлшеудің вариативті құралдарының болуы қажет;

- бағалау үдерісіне қоғамдық және кәсіптік сапаны бағалауды, қоғамдық және кәсіптік аккредиттеуді және олардың қорытындылары бойынша білім беру ұйымдарының рейтингін жасауды енгізу қажет.

Бұл жұмыстың әдістемелік құндылығы мынада: қазақстандық оқушыларды бағалау және олардың халықаралық зерттеулерге қатысуы жөніндегі ресми деректерді зерделеу арқылы пәндік-бағытталған ұсыныстар әзірленді.

«Қазақ тілі» пәні бойынша жиынтық бағалауға арналған тапсырмалар

1-ТАПСЫРМА

Оқу мақсаты

10.1.2.1 Мамандандырылған тар аядағы арнайы мәтіндердегі (дәріс, интервью, пікірталас, мақала) мақсатты аудиторияға арналған терминдер мен ұғымдарды, тілдік оралымдарды талдау.

10.3.4.1 Оқылым және тыңдалым материалдары бойынша негізгі ақпаратты іріктей отырып, түртіп жазады.

Бағалау критерийі

Білім алушы:

Арнайы мәтіндердегі (дәріс, интервью, пікірталас, мақала) мақсатты аудиторияға арналған кірме сөздер мен ұғымдарды, фразеологиялық оралымдарды, білімге қатысты сөздерді ажыратады.

Оқылым және тыңдалым материалдары бойынша негізгі ақпаратты іріктей отырып, түртіп жазады.

Ойлау дағдыларының деңгейі. Жоғары деңгей дағдылары

Тапсырма

Мәтінді мұқият тыңдаңыз.

25-қарасөз

Балаларды оқытқан да жақсы, бірақ құлшылық қыларлық қана, түркі танырлық қана таза оқыса болады. Оның үшін бұл жер дарулхарап, мұнда әуелі мал табу керек, онан соң араб, парсы керек. Қарны аш кісінің көңілінде ақыл, бойында ар, ғылымға құмарлық қайдан тұрсын? Ашап-ішімге малдың тапшылығы да ағайынның араздығына уә әртүрлі пәлеге, ұрлық, зорлық, қулық, сұмдық секілді нәрселерге үйірлендіруге себеп болатұғын нәрсе. Мал тапса, қарын тояды. Онан соң, білім түгіл өнер керек екен. Соны үйренейін не балама үйретейін деп ойына жақсы түседі. Орысша оқу керек, хикмет те, мал да, өнер де, ғылым да - бәрі орыста тұр. Зарарынан қашық болу, пайдасына ортақ болуға тілін, оқуын, ғылымын білмек керек. Оның себебі олар дүниенің тілін білді, мұндай болды. Сен оның тілін білсең, көкірек көзің ашылады. Әрбіреудің тілін, өнерін білген кісі оныменен бірдейлік дағуасына кіреді, аса арсыздана жалынбайды. Дінге де жақсы білгендік керек. Жорғалықпенен көңілін алсам екен деген надан әке-шешесін, ағайын-жұртын, дінін, адамшылығын жауырынынан бір қаққанға сатады. Тек майордың күлгені керек деп, к...і ашылса да, қам жемейді. Орыстың ғылымы, өнері - дүниенің кілті, оны білгенге дүние арзанырақ түседі. Ләкин осы күнде орыс ғылымын баласына үйреткен жандар соның қаруымен тағы қазақты аңдысам екен дейді. Жоқ, олай ниет керек емес. Малды қалай адал еңбек қылғанда табады екен, соны үйретейік, мұны көріп және үйренушілер көбейсе, ұлықсыған орыстардың жұртқа бірдей заңы болмаса, заңсыз қорлығына көнбес едік. Қазаққа күзетші болайын деп, біз де ел болып, жұрт білгенді біліп, халық қатарына қосылудың қамын

жейік деп ниеттеніп үйрену керек. Қазір де орыстан оқыған балалардан артық жақсы кісі шыға алмай да тұр. Себебі: ата-анасы, ағайын-туғаны, бір жағынан, бұзып жатыр. Сүйтсе де, осы оқыған балалар - ана оқымаған қазақ балаларынан үздік, озық. Не қылса да сөзді ұқтырса болады оларға. Жақсы атаның балалары да көп оқыған жоқ, қайта, кедейдің балаларын орысқа қорлап берді. Олар осыдан артық қайда барсын? Және де кейбір қазақтар ағайынымен араздасқанда: «Сенің осы қорлығыңа көнгенше, баламды солдатқа беріп, басыма шаш, аузыма мұрт қойып кетпесем бе!» деуші еді. Осындай жаман сөзді, құдайдан қорықпай, пендеден ұялмай айтқан қазақтардың баласы оқығанменен не бола қойсын? Сонда да өзге қазақ балаларынан артық үйренгені немене, қай көп үйреніпті? Кірді, шықты, ілді, қайтты, түбегейлеп оқыған бала да жоқ. Әкесі ел ақшасымен оқығанға әрең оқытады, өз малын не қылып шығарсын? Турасын ойлағанда, балаңа қатын әперме, енші берме, барыңды салсаң да, балаңа орыстың ғылымын үйрет! Мына мен айтқан жол - мал аяр жол емес. Құдайдан қорық, пендеден ұял, балаң бала болсын десең - оқыт, мал аяма! Әйтпесе, бір ит қазақ болып қалған соң, саған рахат көрсете ме, өзі рахат көре ме, я жұртқа рахат көрсете ме?

Абай

1. Мәтіндегі мақсатты аудиторияға арналған кірме сөздер мен ұғымдарды, фразеологиялық оралымдарды, білімге қатысты сөздерді теріп жазыңыз.

Кірме сөздер	Ұғымдар	Фразеологиялық оралымдар	Жаңа қолданыстағы сөздер

2. Бұл кірме сөздер мен ұғымдарды, фразеологиялық оралымдарды автор не үшін қолданды?

3. Тыңдалым мәтініндегі негізгі ақпаратты іріктеңіз.

4. Тәуелсіздік алғанмен көптеген қазақ баласы орысша білім алып жатыр. Өзінің ана тілін білмей өсіп келе жатқан балалардың тағдыры бәрімізді алаңдатады. Осы мәселелер шешімін табуы үшін мәтіндегі негізгі ойды арқау ете отырып, «Өзге тілдің бәрін біл, өз тіліңді құрметте» деген тақырыпта қысқаша конспект құрастырып жазыңыз.

Бағалау критерийі	№ тапсырма	Дескриптор	Балл
Арнайы мәтіндердегі (дәріс, интервью, пікірталас, мақала) мақсатты аудиторияға арналған кірме сөздер мен ұғымдарды, фразеологиялық оралымдарды, білімге қатысты сөздерді ажыратады.	1-3	Кірме сөздер мен ұғымдарды, фразеологиялық оралымдарды теріп жазады. Білімге қатысты сөздерді ажыратады. Автордың тілдік оралымдарды қолданудағы мақсатын айқындайды	1 1 1
Оқылым және тыңдалым материалдары бойынша негізгі ақпаратты іріктей отырып, түртіп жазу (конспектілеу)	4-7	Көтерілген мәселені ажыратады. Тыңдалым мәтіні бойынша негізгі ақпаратты іріктейді. Берілген ақпаратты жүйелейді. Тақырып бойынша конспекті құрастырады.	1 1 1 1
Барлығы			7

2-ТАПСЫРМА

«Қазіргі қоғам құндылықтары: мәдениет және өркениет. Сөз мәдениеті» бөлімі бойынша жиынтық бағалау

Оқу мақсаты	10.1.3.1 Мәтінде көтерілген мәселені (қоғамдық-саяси) талдай отырып, негізгі ойды анықтау және ғаламдық мәселелермен байланыстыру. 10.4.2.1 Сөйлеу ағымындағы интонацияның құрамдас бөліктері: әуен, әуез, тембр, қарқын, кідірісті сөйлеу мәнеріне сай қолдану.
Бағалау критерийі	<i>Білім алушы</i> Көтерілген мәселенің (қоғамдық-саяси) негізгі ойын анықтап, ғаламдық мәселелермен байланыстырады; Интонация: әуен, әуез, тембр, қарқын, кідірісті сөйлеу мәнеріне сай қолданады.
Ойлау дағдыларының деңгейі	Қолдану
Орындау уақыты	(сынып деңгейіне қарай)

Тапсырма

Мәтінді мұқият тыңдаңыз.

Елбасы: «Ұлттық мәдениет сақталмаса, ешқандай жаңғыру болмайды»

«Ұлттық мәдениет сақталмаса, ешқандай жаңғыру болмайды». Жергілікті ақын Нармахан Бегалыұлы ұлттық салт-дәстүріміз бен тілімізді жаңғырта дамытуға үндейтін, іргелі бағдарламалық құжаттың мән-маңызы жайлы өз ойымен бөлісті.

Ақынның айтуынша, Елбасы қаламынан шыққан жазба елдің рухани, мәдени өсуінің бағдары, бағдаршамы іспетті. Әр сөйлемде сұрыпталған сөз, іріктелген тіркес бар. «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» - ең алдымен, еліміздің Біртұтас ұлт болуын мақсат етіп, соған барар жолдағы ұлттың рухани болмысының мәні қалай болуы керек, нені негізге алып, қандай базалық құндылықтарды сақтауымыз қажет. Маңызды мақала осыны меңзейді. Елбасымыз таяу жылдардағы басты міндеттердің бірі және негізгісі ретінде қазақ жазуын латын әліпбиіне көшіру жұмыстарын біртіндеп бастау керектігін нақтылайды. Тәуелсіздік алған жылдардан бастап айтыла бастаған бұл мәселенің қазір шешілетін сәті келгендей. Әлеуметтік желілердегі кешелі-бүгінді жазылып жатқан пікірлер легін саралау да, көпшіліктің бұл реформаны қолдайтынын аңғартады. Қазақ жазуының өткен тарихы қиын. Қазақ еліне өз өктемдігі мен өкімдігін жүргізгісі келгендердің барлығы оның рухани болмысына жасайтын шабуылын, ең алдымен, жазуды өшіруден бастаған. Ақын осыны ерекше екшеді. Тіл мен ділдің сақталуын басты назарға алу қажеттігін айтты.

САТТАР Есімбеков

Тапсырма

1. Мәтінді мұқият тыңдаңыз. Мәтіннің мазмұнын түсініп, ұсынылған ақпараттан негізгі, астарлы ойды және көтерілген басты мәселені анықтаңыз. Ғаламдық мәселелерді жан-жақты тұжырымдап, мысалдар арқылы дамытып, дәлелденіңіз.
 2. «Ұлттық код, ұлттық мәдениет сақталмаса, ешқандай жаңғыру болмайды» деген тақырыпта өз пікіріңізді білдіріңіз. Ойыңызды жазбаша 3-4 сөйлеммен білдіріңіз.
-
-
-

3. «Қазақ өркениеті» ұғымын қалай түсінесіз? деген сұраққа өз пікіріңізді білдіріңіз. Сөйлеу барысында интонацияның құрамдас бөліктері: әуен, әуез, тембр, қарқын, кідірісті сөйлеу мәнеріне сай қолданыңыз.

Бағалау критерийі	№ тапсырма	Дескриптор	Балл
		Білім алушы	
Көтерілген мәселенің	1	Көтерілген мәселедегі негізгі	1

(қоғамдық-саяси) негізгі ойын анықтап, ғаламдық мәселелермен байланыстырады		ойды көрсетеді	
		Қоғамдық-саяси негізгі ойын көрсетеді	1
		Бұрынғы және қазіргі ғаламдық мәселені байланыстырады	1
		Мысалдар арқылы түсіндіреді	1
Пікірдегі негізгі ойды түсінеді.	2	Пікірге қатысты өз ойын 3-4 сөйлеммен білдіреді	1
Интонация: әуен, әуез, тембр, қарқын, кідірісті сөйлеу мәнеріне сай қолданады	3	сұраққа жауап береді	1
		әуен, әуез, тембр, қарқын, кідірісті сөйлеу мәнеріне сай қолданады.	1
Барлығы			8

3-ТАПСЫРМА

Оқу мақсаты	10.1.3.1 Мәтінде көтерілген мәселені (қоғамдық-саяси) талдай отырып, негізгі ойды анықтау және ғаламдық мәселелермен байланыстыру 10.4.2.1 Сөйлеу ағымындағы интонацияның құрамдас бөліктері: әуен, әуез, тембр, қарқын, кідірісті сөйлеу мәнеріне сай қолдану
Бағалау критерийі	<i>Білім алушы</i> Көтерілген мәселенің (қоғамдық-саяси) негізгі ойын анықтап, ғаламдық мәселелермен байланыстырады; Интонация: әуен, әуез, тембр, қарқын, кідірісті сөйлеу мәнеріне сай қолданады
Ойлау дағдыларының деңгейі	Қолдану
Орындау уақыты	15-20 минут

Тапсырма

Мәтінді мұқият тыңдаңыз.

Рухани жаңғыру болашаққа бағдар

Бұл жаңғыру – өрге бастау Ұлтымды,

Бұл жаңғыру – төрге бастау Ғұрпымды.
Ұлттық дәстүр – менің ұлттық құлпым,
Кім көрінген қолды етпесін кілтімді.
Бұл жаңғыру – ұлыларды ұлықтау,
Ұлы Абайдың даналығын ұмытпау.

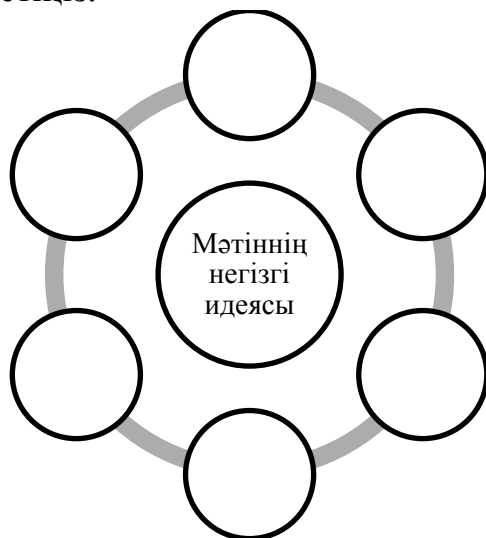
Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» бағдарламалық мақаласы ел дамуының жарқын үлгісі мен нақты қадамдарын көрсететін келелі ой, салиқалы пікір, батыл шешімдерге құрылған маңызды құжат. Бұл мақалада сананы жаңғырту, ұлттық болмыстан, ұлттық кодтан айырылып қалмай, оны әлемдік құндылықтармен үйлестіріп, Қазақстанның игілігіне жарату жолындағы мақсат-мүдделер туралы өзекті мәселе көтеріліп отыр. Онда ел Президенті Қазақстан үшін қайта түлеудің айырықша маңызды екі үдерісі – саяси реформа мен экономикалық жаңғыруды қолға ала отырып, Біртұтас Ұлт болу үшін болашаққа қалай қадам басатынын және бұқаралық сананы қалай өзгертетіні жөнінде алысты болжайтын көзқарастарымен бөліседі. Елбасының бұл мақаласында қазіргі Қазақстанның басты рухани құндылықтары айқын көрініс тапқан. Бұл – мақала ғана емес, мазмұны терең, ауқымы өте кең, ұлт руханиятын ХХІ ғасыр биігіне көтеретін рухани жаңғыру бағдарламасы деуге болады. Елбасы ғылым, білім, мәдениет пен тарихты тұтастай қамтитын ұлттық рухани жаңғыру бағдарламасын халық назарына ұсынып отыр. Мемлекет басшысы ХХІ ғасырдағы жаңа ұлттың, жаңа қазақтың феноменін анықтап беріп отыр. Әрі осы жаңа дәуірдегі ұлттың рухани жаңғыру жолының алты бағдарын ұсынған.

Елбасының мақсаты – ұлттың ұлы мұраты. Ол – Ұлы Дала елінің бойында белгілі тарихи себептермен қалғып кеткен прагматизмді ояту арқылы ұлттық, қоғамдық ойға, іске сілкініс әкелу, тәуелсіз елдің санасы мен ағзасын отаршылдық, кембағалдық, бойкүйездік комплекстерінен тұтастай арылту. Мемлекет басшысы қазақтың ежелгі «дәстүрдің озығы бар, тозығы бар» қағидасын мықтап ұстануға шақырады: «Мен қазақстандықтардың ешқашан бұлжымайтын екі ережені түсініп, байыбына барғанын қалаймын. Біріншісі – ұлттық код, ұлттық мәдениет сақталмаса, ешқандай жаңғыру болмайды. Екіншісі – алға басу үшін ұлттың дамуына кедергі болатын өткеннің кертартпа тұстарынан бас тарту керек». Мемлекет басшысы нұсқап отырған ұлттық бірегейлікті сақтай отырып, заман ағымына қарай оның сипаттарын өзгерту, «білім культін» қалыптастыру, мемлекет пен қоғамды революциялық емес, эволюциялық жолмен дамыту, ең бастысы, сананың ашықтығын, яғни әлемдік озық жаңалықтарға, ғылым-білімге құшақты айқара ашу идеялары ұлттың рухани-мәдени қалыбы болмақ. Әрі жаңа дәуір сынақтарын бәсекелік қабілеті ерекше ел ғана еңсере алады. Осы тұрғыда Елбасының мемлекет пен қоғам алдына қойып отырған нақты міндеттері рухани саладағы түбегейлі реформалардың бастауына айналарына күмән жоқ.

1. Елбасының мемлекет пен қоғам алдына қойып отырған нақты міндеттері қандай? деген сұраққа «ЭСӘТ талдау» әдісі арқылы жауап беріңіз.

Э (экономикалық)	С (саяси)
Ә (әлеуметтік)	Т (технологиялық)

2. Мәтіннің негізгі идеясын білдіретін тірек сөздерді сызба түрінде құрылымдап көрсетіңіз.

3. Мақалада елбасы Қазақстан үшін қайта түлеудің айырықша маңызды екі үдерісі – саяси реформа мен экономикалық жаңғыруды қолға ала отырып, Біртұтас Ұлт болу үшін болашаққа қалай қадам басатынын және бұқаралық сананы қалай өзгертетіні жөнінде алысты болжайтын көзқарастарымен бөліседі. Елбасының бұл мақаласында қазіргі Қазақстанның басты рухани құндылықтары айқын көрініс тапқан деген пікірмен келісесіз бе? Ойыңызды жазбаша 3-4 сөйлеммен білдіріңіз.

4. Қазақтың ежелгі «дәстүрдің озығы бар, тозығы бар» деген қағидасына өз пікіріңізді білдіріңіз. Сөйлеу барысында интонацияның құрамдас бөліктері: әуен, әуез, тембр, қарқын, кідірісті сөйлеу мәнеріне сай қолданыңыз.

Бағалау критерийі	№ тапсырма	Дескриптор	Балл
		Білім алушы	
Көтерілген мәселенің (қоғамдық-саяси) негізгі ойын анықтап, ғаламдық мәселелермен	1	экономикалық мәселені анықтайды;	1
		саяси мәселені анықтайды;	1
		әлеуметтік мәселені	1

байланыстырады		анықтайды;	
		технологиялық мәселені анықтайды;	1
	2	қажетті тірек сөздерді анықтайды;	1
		негізгі ойды көрсетеді;	1
Интонация: әуен, әуез, тембр, қарқын, кідірісті сөйлеу мәнеріне сай қолданады	4	сұраққа жауап береді;	1
		әуен, әуез, тембр, қарқын, кідірісті сөйлеу мәнеріне сай қолданады.	1
Барлығы			9

4-ТАПСЫРМА.

Оқу мақсаты	10.2.2.1 Ғылыми-көпшілік стильді тілдік құралдар арқылы тану (терминдер, тілдік оралымдар, өзге стиль элементтері) 10.3.3.1 Қажетті клишелер мен лексикалық құрылымдарды қолданып, көтерілген мәселе бойынша өз ойын дәлелдеп эссе жазу («келісу, келіспеу» эссесі)
Бағалау критерийі	<i>Білім алушы</i> • Ғылыми-көпшілік стильдің тілдік құралдарын анықтайды Клишелер мен тілдік құралдарды қолданып, эссе жазады («келісу, келіспеу» эссесі)
Ойлау дағдыларының деңгейі	Жоғары деңгей дағдылары
Орындау уақыты	15-20 минут

Тапсырма

Мәтінді мұқият оқыңыз.

Мәдениет дегеніміз...

Мәдениет — адам өмірінің іргетасы. Ол адаммен бірге пайда болады және дамиды. Ны зерттеу мен ұғынуға деген қызығушылық бертін пайда болды.

«Мәдениет» сөзі ежелгі Римде пайда болды, онда ол ең алдымен агрокультураны білдіреді, яғни, жерді өңдеу, өсіру. Бұл бастапқы мағынасы одан әрі адамның жеке қасиеттері мен кемелділігіне байланысты басқа орынға жол береді. XVIII ғ. тарихқа ағарту дәуірі ретінде енген мәдениет ұғымы бір ғана рухани мәдениетпен шектеледі. Дәл осы мағынада «мәдениет» термині алғаш рет кеңінен таралған. Онда ең бастысы-адамның білім алуы, білімі мен тәрбиелілігі. Бұл ретте шешуші рөл білім алады, дегенмен осы кезеңде білім беру Мәдени болу үшін қажетті, бірақ жеткіліксіз шарт болып табылатыны анық болды. Сонымен қатар, мәдениет әлі жан-жақты зерттеу объектісі болған жоқ.

Тек XX ғ. ғана мәдениетті зерттеуге қызығушылық күрт өседі, бұл туралы Мәдениет анықтамалары санының өсуі куәландырады. Зерттеушілердің есептеуінше, XX ғ. басында мұндай анықтамалар шамамен 10 болды. Ғасырдың ортасына қарай, американдық ғалымдар А. Кребер мен К. Клакхон көрсеткеніндей, олардың саны 150-ден асты. Бүгінгі күні мәдениет анықтамаларының саны 500-ден асып кетті.

Ең кең мағынада мәдениет дегеніміз адамның жасаған барлық жетістіктері, адамзаттың барлық жетістіктері. Мәдениет адамның өзі құрған және жабайы табиғатқа қарағанда адам әлемін құрайтын «екінші табиғат» ретінде көрінеді. Бұл жағдайда мәдениет әдетте материалдық және рухани болып бөлінеді. Мұндай бөлу Цицеронға айналады, ол бірінші болып жерді өсіруді білдіретін мәдениетпен қатар, сондай-ақ «жан өсіру» дегенді білдіретін Мәдениет бар екенін атап өтті.

Рухани мәдениет рухани өндіріс саласы мен оның нәтижелерін: дін, философия, мораль, өнер, ғылым және т.б. қамтиды. Ғылым, өз кезегінде, зияткерлік, ғылыми-техникалық мәдениеттің негізі ретінде қарастырылады.

Материалдық және рухани мәдениет арасында терең бірлік бар. Олардың екеуі де адамзат қызметінің нәтижесі болып табылады, оның бастауында рухани басы — адамның материалдық формада жүзеге асыратын идеялары, жобалары мен ойлары бар.

1. Мәтін кітаби тілдің қай стилінде жазылған? Дәлелдеңіз.

2. Мәтінде ғылыми стильге тән қандай сөздер, сөз тіркестері, сөйлемдер бар? Стильге тән тілдік құралдарын топтастырыңыз.

3. Берілген кестені толтырыңыз

Негізгі мағынада жұмсалған сөздер	термин сөздер	ғылыми ұғымдар	дәл, нақты мәліметтер

4. Сіздің замандасыңыздың сөйлеу тілі бұрмаланып, шетелдің жаргондарымен лайланып, өз ойларын әдемі жеткізе алмайтын дәрежеге жеткен. Қалай ойлайсыз, бүгінгі жастардың тіл жұтаңдығының себептері неде? Сіздің пікіріңізді растайтын аргументтер мен дәлелдер келтіре отырып, эссе жазыңыз. Эссе жазу барысында төмендегі клишелер мен лексикалық құрылымдарды қолданыңыз.

1 абзац

Кіріспе сөз тіркестері / фразалар/.

- Бұл халық арасында саналады...
- Адамдар жиі бекітеді, ..
- Көп адамдар ойлайды, ..
- Кейбір адамдар қарсы...

2 абзац

Өз көзқарасынды білдіретін фразалар

- Бұл жағдайда мен өз көзқарасымды түсіндірсем деп едім

- Бұл мәселе бойынша мен өз ойымды білдірсем деп едім
Талқыланған мәселенің артықшылығын білдіретін фразалар

- Айтылғандай, мен соның пайдасына ... бірнеше себептерге
- Соның пайдасына айтылатын көптеген заттар бар...
- Ең жақсы. Ол..туралы..табылады...

Көзқарасты санамалап шығу фразалары

- Біріншіден, ең әуелі
- Бірінші кезекте
- Содан бастайық
- Екіншіден, үшіншіден, ақырында
- Соңғы кезекте емес

Жаңа аргументтер қосатын фразалар

- Бұдан басқа
- Сондай ақ
- Бұдан басқа,..сондай ақ
- Тек қана емес
- Бұдан өзгеше
- Ол туралы сөйлемей ақ, ...

3 абзац

- Кейбір адамдар ойлайды, ...
- Алайда олар түсінбейді, ...
- Олар есепке алмайды,..
- Олар ұмытады,...
- Кейбір адамдар сендіреді,...
- Мен онымен келісе алмаймын, өйткені...
- Мен бұл пікірмен келісе алмаймын,өйткені...

4 абзац

Қорытынды фразалар

- Толықтай алғанда
- Қорытындысында
- Қорытындылай келе
- Барлық жағдайларды ескере отыра
- Соңында
- Барлығын ескере отыра

Бағалау критерийі	№ тапсырма	Дескриптор	Балл
		Білім алушы	
Ғылыми-көпшілік стильдің тілдік құралдарын анықтайды	1	ғылыми стильдің ерекшелігін біледі;	1
		нақты мысалдар келтіре отырып дәлелдейді;	1
	2	стильге тән сөздерді, сөз	1

		тіркестері мен сөйлемдерді ажыратады;	
		тілдік құралдарды топтастырады;	1
	3	ғылыми ұғымдарды анықтайды;	1
		негізгі мағынада жұмсалған сөздерді табады;	1
		термин сөздерді ажыратады;	1
		дәл, нақты мәліметтерді атайды;	1
Клишелер мен тілдік құралдарды қолданып, эссе жазады («келісу, келіспеу» эссесі)	4	эссенің құрылымын сақтайды;	1
		қажетті клишелер мен лексикалық құрылымдарды қолданады;	1
		көтерілген мәселе бойынша өз ойын дәлелдеп эссе жазады.	1
Барлығы			11

Учебный предмет «Русский язык»

Обзор суммативного оценивания

Продолжительность: 40 минут

Говорение проверяется отдельно

Количество баллов: 30

Структура суммативного оценивания

Данный вариант состоит из 10 заданий, включающих 4 вида речевой деятельности как слушание, чтение, письмо и говорение, включающих вопросы с множественным выбором ответов, вопросы, требующие краткого и развернутого ответов.

В вопросах с множественным выбором ответов обучающийся выбирает правильный ответ из предложенных вариантов ответов. В вопросах, требующих краткого ответа, обучающийся записывает ответ в виде слова, словосочетания или короткого предложения.

В вопросах, требующих развернутого ответа, обучающийся должен дать подробный ответ, используя аргументы.

Характеристика заданий суммативного оценивания

Тема	Вид речевой деятельности	Проверяемая цель	Кол-во заданий	№ задания	Тип задания	Описание задания	Время на выполнении, мин	Балл за вид речевой деятельности	Общий балл
Туризм. Экотуризм	Слушание	10.1.3 определять основную мысль текста, выявляя детали, подтверждающие её;	4	1	МВО	Обучающийся понимает информацию сообщения.	10	2	5
		10.1.4 прогнозировать содержание всего текста, опираясь на заключительные фразы, выводы текста		3				3	
Человек и Родина	Говорение	10.2.3 соблюдать речевые нормы, избегая нарушений лексической сочетаемости, использования слов в несвойственном значении; 10.2.4 создавать высказывание (побуждение, убеждение,	1	1	РО	Обучающийся участвует в обсуждении темы, высказывает свою точку зрения, учитывая целевую аудиторию.	Проверяется отдельно	5	5

		информационную речь), используя приемы привлечения внимания и учитывая целевую аудиторию							
Чтение	10.3.2 определять структурные, лексические и грамматические особенности текстов публицистического стиля (статья);	3	1-2	МВО КО РО	Обучающийся анализирует фрагмент текста, определяет особенности публицистического стиля, формулирует вопросы высокого порядка	10	5 1	10	
			3				4		
	10.3.3 формулировать практические вопросы по прочитанному тексту и отвечать на них, используя внетекстовую информацию для подтверждения своей точки зрения								
Письмо	10.4.2 излагать сжато информацию прослушанного, прочитанного и/или аудиовизуального текста,	1	1	РО	Обучающийся излагает прослушанный текст, сохраняя основную мысль и выражая личную	20	10	10	

		сохраняя основную мысль и выражая личную оценку; 10.4.6 соблюдать орфографические нормы (правописание Ъ и Ь)				оценку; соблюдая орфографические нормы (правописание Ъ и Ь). Использует предложения с обособленными второстепенными членами, различные грамматические формы отглагольных существительных, прилагательных в краткой форме, глаголов в страдательном залоге;			
	Использование языковых единиц	10.5.1 использовать отглагольные существительные, прилагательные в краткой форме, глаголы в страдательном залоге; 10.5.2 использовать предложения с обособленными второстепенными членами					-		-
ИТОГО:							40 мин		30 б
<i>Примечание: * - разделы, в которые можно вносить изменения</i>									

Образец заданий и схема выставления баллов

Слушание

Задание

Прослушайте аудиотекст **В. Высоцкого** «Здесь вам не равнина» и выполните задания.

<https://www.google.kz/search?q=%D0%B2%D1%8B%D1%81%D0%BE%D1>

Ответьте на вопросы по тексту

	Вопрос	Баллы	Ответ
	«...Здесь вам не равнина, здесь климат иной» о чем пойдет речь в тексте?	1	
	Определите тему и основную мысль текста.	2	
	В горах ненадежны Ни камень, ни лёд, ни скала... На кого или на что предлагает надеяться автор в стихотворении?	1	
	Какие художественно-изобразительные тропы и фигуры использует автор?	1	

Чтение

Прочитайте текст и выполните задания.

Текст

С чего начинается малая родина?

«Патриотизм начинается с любви к своей земле, к своему аулу, городу, региону, с любви к малой родине... Почему малая родина? Человек - существо не только рациональное, но и эмоциональное. Малая родина - это место, где ты родился и вырос, а порой и прожил всю жизнь. Там горы, реки, рассказы и легенды об их возникновении, имена людей, оставшихся в памяти народа. Можно продолжить перечисление. Все это важно... От малой родины начинается любовь к большой Родине - своей родной стране (к Казахстану)», - цитаты из программной статьи Президента Республики Казахстан, прозвучавшие в выступлении заместителя акима города Гульназ Абиловой, чередовались конкретными предложениями о том, как жителям Степногорского региона лучше обустроить свою малую родину.

Любовь к малой родине - это и поднятый Государственный Флаг Казахстана в предгорье Альп в честь победы пяти юных лыжников из Степногорска, с чествования которых начал форум аким города Ануар Кумпекеев.

Эмоционального пика чувства людей, связанные с важными для каждого событиями, достигают в дни всенародных праздников. И в этом тоже проявление любви к малой родине. В своей статье Президент пишет: «Новая модернизация не должна, как прежде, высокомерно смотреть на исторический опыт и традиции. Наоборот, она должна сделать лучшие традиции предпосылкой, важным условием успеха модернизации».

Особенностью нынешнего года станет установка в Степногорске памятника человеку, внесшему значительный вклад в развитие нашей родины, ставшему символом эпохи. По мнению участников форума, это будет отличный подарок для Степногорска - города с развитой горно-металлургической отраслью (ГМК «Казахалтын»), переработкой и обогащением урана (ТОО «СГХК»), научно-производственным центром (ТОО «Центр биотехнологии»), крупнейшим промышленным предприятием (АО «ЕПК Степногорск»). Презентовал памятник на общественном форуме скульптор, член Союза художников Казахстана Азат Баярлин, который берется воплотить идею в жизнь.

Как сказал Президент, «мы должны найти разные формы поддержки и социального уважения, которые помогут малой родине, включая механизм спонсорской помощи. Здесь огромное поле для работы. Мы можем быстро озеленить наши города, значительно помочь компьютеризации школ, поддержать региональные вузы, художественные фонды местных музеев и галерей и т.д.». И на общественном форуме поддержали предложение сделать родной город краше, благоустроить площади и улицы, открыть новые места отдыха горожан, посадить деревья.

Руководитель отдела ЖКХ горакимата Олжас Баймаков ознакомил участников форума с планом месячника по благоустройству, озеленению и санитарной очистке города. В этом году в лесопарковой зоне города за счет спонсорских средств завершится строительство многофункциональной спортивной площадки с хоккейным полем, с детским игровым комплексом, с площадками для мини-футбола, волейбола, баскетбола, воркаута, для людей с ограниченными физическими возможностями.

И все это тоже реальные проявления любви к малой родине. А еще они в том, - убеждена общественница, почетный гражданин города Нэля Рукавцова, - чтобы не ломать деревья, скамейки и остановки, чтобы ко всему, что создается в родном городе, бережно относиться.

В своей статье «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания» Глава государства обращает внимание казахстанцев на большой смысл слов «Туған жерін сүйе алмаған сүйе алар ма туған елін?» или «С чего начинается Родина?» и рассказывает, как этот смысл наполнить конкретными добрыми делами. По отзывам участников прошедшего в Степногорске общественного форума, высказанные Президентом страны идеи созвучны инициативам

подготовки и 2 минуты для устного ответа. Во время подготовки можно делать записи. Соблюдайте речевые нормы и логику изложения материала.

[5]

1. Виды туризма в Казахстане.
2. Экологический туризм в Казахстане: за и против.
3. Важность экологического воспитания молодёжи.

Схема выставления баллов Слушание

№ вопроса	Ответ	Балл	Дополнительная информация
1	Об атмосфере в горах и альпинизме	1	Возможны другие варианты ответа.
2	Тема стихотворения – вершина. Основная мысль – настоящая дружба людей.	2	
3	Надеемся только на крепость рук, На руки друга и вбитый крюк.	1	
4	Эпитеты: трудный путь, счастливую жизнь, алых роз и траурных лент, непомерный труд, отвесные стены Метафоры: и сердце готово к вершине бежать из груди Сравнение: как военная тропа Гипербола: звезды хватал с небес	1	

Говорение

Баллы	Содержание и точность языка (5 баллов)
5	Эффективно раскрывает и объясняет сложные идеи и понятия. Выражает свое мнение с убедительным обоснованием. Говорит связанно речь, грамотно поставлена. Соблюдает орфоэпические нормы. Уверенно и соответствующим образом использует широкий спектр языковых структур, разнообразную лексику.
4	Точно раскрывает и объясняет идеи по теме. Выражает свое мнение с хорошо сформулированным обоснованием. Говорит связанно, речь поставлена. В основном соответствующее произношение и интонация для передачи смысла, но допускает случайные ошибки при использовании сложного языка. Ошибки не затрудняют понимания
3	Раскрывает и объясняет простые идеи. Выражает мнение с некоторым обоснованием. Не всегда соответствующее произношение и интонация для передачи смысла. Допускает ошибки при использовании сложного

	языка. В целом, ошибки не затрудняют понимания.
2	Объясняет простые идеи. Выражает мнение с небольшим количеством обоснования или без него. Пытается анализировать и оценивать соответствующую информацию, но не всегда удачно. Иногда речи не хватает связности и организованности. Иногда произношение и интонация затрудняют понимание.
1	Выражает очень мало идей, идеи не раскрыты. Передает только основную информацию. Чаще всего информация неуместна. Речи не хватает связности и организованности. Использует очень ограниченную лексику.

Чтение

№ вопроса	Ключи ответов	Балл	Дополнительная информация
1	Текст относится к публицистическому стилю, функция которого – сообщение и воздействие. Задача этого стиля – сообщить о фактах и дать им оценку, сформировать общественное мнение. Сфера его употребления – средства массовой информации (газета, радио, телевидение). Главной особенностью публицистического стиля является прямое выражение авторского «Я». Слово в публицистическом стиле – главное, чтобы зазвучало авторское Я. И это «Я» проходит через весь текст. Предложения не объёмные, они скорее напоминают живописные мазки, из которых складывается общая картина.	5	Возможны другие аргументы.
2	Автор обращается к широкому кругу читателей.	1	
3	Обучающиеся составляют 4 вопроса высокого порядка по содержанию текста.	4	На каждый правильно составленный вопрос присуждается 1 балл
Итого		10	

Письмо

Баллы	Содержание и оформление	Грамотность
5	<p>Подробный, ясно обоснованный и очень хорошо проиллюстрированный ответ; эффективно раскрывает как простые, так и сложные идеи.</p> <p>Организация и структура эссе на очень высоком уровне с четко описанным введением и заключением; раскрытые и связанные аргументы.</p>	<p>Уверенное и соответствующее использование в своей работе отглагольные существительные, прилагательные в краткой форме, глаголы в страдательном залоге; предложения с обособленными второстепенными членами; обширного словарного запаса, ярко выраженный стиль письма.</p> <p>Последовательный и ясный ответ с незначительными ошибками.</p>
4	<p>Обоснованный ответ с большим разнообразием примеров и ссылок; хорошо раскрыты простые и некоторые сложные идеи.</p> <p>В целом, изложение хорошо организовано с логическим развитием идей; демонстрирует умение аргументировать и делать заключения.</p>	<p>Хорошее, соответствующее использование ряда грамматических форм; видна попытка использовать разнообразную лексику, стиль хорошо выражен.</p> <p>В целом, ответ точен; ошибки не препятствуют передаче информации.</p>
3	<p>Ответ содержит некоторые примеры, но не всегда обоснованные; раскрывает простые идеи, но иногда недостаточно иллюстрирует примерами.</p> <p>Изложение организовано достаточно хорошо, но аргументы не всегда логически развиты.</p>	<p>Использует соответствующий ряд простых грамматических форм и повседневную лексику; проявляет не всегда уместное некоторое выражение стиля.</p> <p>Достаточно ясный ответ; ошибки заметны, но, в целом, не препятствуют передаче информации.</p>
2	<p>Пытается обосновать затронутые пункты, но допускает много упущений и несоответствий; раскрывает только простые идеи.</p> <p>Изложение имеет ограниченную структуру и слабые аргументы.</p>	<p>Использует простые предложения и слабый словарный запас; имеются повторы, стиль недостаточно выражен.</p> <p>Неправильное использование основных грамматических форм и ошибки в орфографии, затрудняющие понимание.</p>
1	<p>Неясный ответ, ограниченные примеры и ссылки в соответствии с темой; недостаточно попыток ответить на вопрос.</p> <p>Структура изложения и раскрытие аргументов на низком уровне; идеи представлены беспорядочно.</p>	<p>Использует только простые предложения и очень ограниченный словарный запас; большинство структур составлено неправильно и не имеет завершенности.</p> <p>Частые ошибки затрудняют понимание.</p>

«ГЕОМЕТРИЯ» ПӘНІ БОЙЫНША БАҒАЛАУҒА АРНАЛҒАН ТАПСЫРМАЛАР

10 сынып.

1 тапсырма.

Тарау: Кеңістіктегі перпендикулярлық
Тақырыбы. Тік бұрышты параллелепипед
Белгісіз шамаларды табыңыз.

Параллелепипед түрлері	Биіктігі	Табан ауданы	Мәліметтер
Куб	3 см		
Көлбеу параллелепипед		6 см ²	Кубтың биіктігінен 1 см ұзын
Тік параллелепипед			Куб пен көлбеу параллелепипед биіктіктерінің қосындысынан 2 есе қысқа. Көлбеу параллелепипедтің табан ауданынан 3 см ² -ге артық
Тік бұрышты параллелепипед	5см		Көлбеу параллелепипедтің табан ауданы мен тең шамалас.

Жауабы:

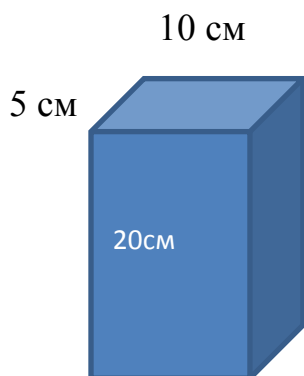
Параллелепипед түрлері	Биіктігі	Табан ауданы	Мәліметтер
Куб	3 см	9	
Көлбеу параллелепипед	4см	6 см ²	Кубтың биіктігінен 1 см ұзын
Тік параллелепипед	3,5см	9см ²	Куб пен көлбеу параллелепипед биіктіктерінің қосындысынан 2 есе қысқа. Көлбеу параллелепипедтің табан ауданынан 3 см ² -ге артық
Тік бұрышты параллелепипед	5см	6см ²	Көлбеу параллелепипедтің табан ауданы мен тең шамалас.

2 тапсырма.

Тарау: Кеңістіктегі перпендикулярлық.

Тақырыбы. Тік бұрышты параллелепипед

Егер тік параллелепипед тәрізді тетрапакеттің өлшемдері берілген болса, 1 пакетке қанша литр сүт құйылады?

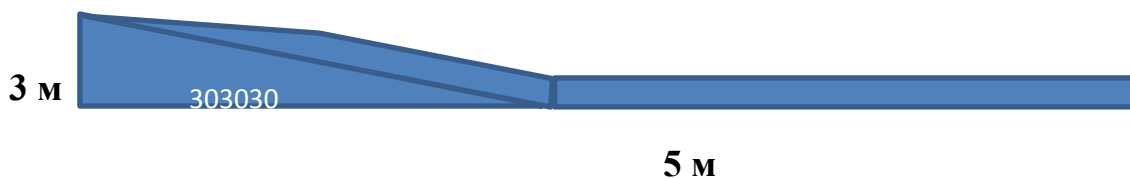

Ұсыныс. Егер Барлығы 600 л сүт болса қанша пакет болатынын есептеуге болады?

Жауабы: 1000см^3 немесе 1 л.

3 тапсырма. Тарау: Кеңістіктегі перпендикулярлық

Тақырып. Түзу мен жазықтықтың перпендикулярлығы

Суретте 3 м биіктіктен сырғанақ 30° пен көлбеген. Сырғанайтын жолдың барлық ұзындығын табыңыз?

Жауабы: 11 м

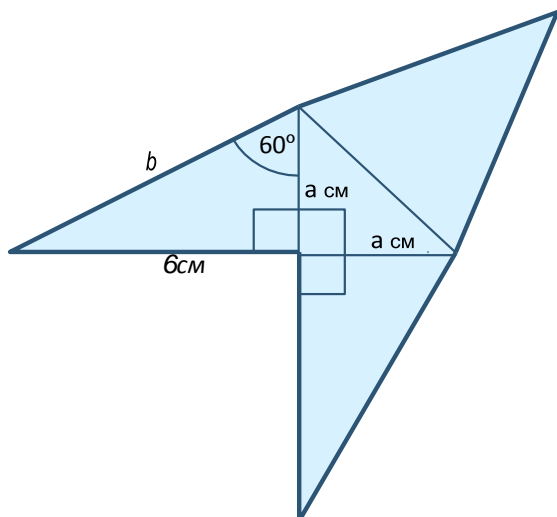
11 сынып

1 тапсырма.

Тарау: Көпжақтар

Тақырып: Пирамиданың жазбасы. Толық бетінің ауданы

Пирамиданың толық бетінің ауданын табыңыз.

Жауабы: $6 + 12\sqrt{7} + 12\sqrt{3}$

2 тапсырма.

Тарау: Денелердің көлемдері

Тақырып: Конустың және цилиндрдің көлемдері.

Биіктігі 20 см конус пішінді мыс тетік цилиндр етіп қайта балқытып құйылды.

Конустың радиусы 15 см-ге тең. Цилиндрдің табанының радиусы осы конус пішінді тетіктің шеңбер радиусына тең.

1 сұрақ. Цилиндрдің толық бетінің ауданы қандай?

2 сұрақ. Конустың толық бетінің ауданы қандай?

3 сұрақ. Конустың толық бетінің цилиндрдің толық бетіне аудандарының қатынасы қандай?

4 сұрақ. Конустың көлемі қанша?

5 сұрақ. Цилиндрдің көлемін табыңыз.

Жауабы: 1. $600\pi \text{ см}^2$, 2. $350\pi \text{ см}^2$, 3. $\frac{7}{12}$, 4. $1500\pi \text{ см}^3$, 5. $4500\pi \text{ см}^3$

3 тапсырма.

Тарау. Айналу денелері және олардың қасиеттері.

Тақырып. Сфера бетінің ауданы.

Эксподағы «Нұр-Әлем» сферасын салғанда суыққа төзімді арнайы шыны материалды пайдаланған. Егер сфераның диаметрі 80 м болса, онда сфераны қаптау үшін қанша кв.метр шыны кеткен?

Жауабы: $\approx 20096 \text{ м}^2$

«Биология» пәні бойынша 10 сыныптарға арналған тапсырмалар

1. Зат алмасудың екінші атауы

- A) ассимиляция
- B) диссимиляция
- C) анаболизм
- D) катаболизм
- E) метаболизм

Жауабы - E

Деңгейі - A

2. Су фотолизі реакциясының жүру механизімін алғаш рет дәлелдеді:

- A) А.Л Лавуазье
- B) Р. Хилл
- C) М. Калвин
- D) Г. Кребс
- E) К. Бэр

Жауабы - B

Деңгейі - A

3. Фотосинтездің қараңғы сатысында жүреді:

- A) Хилл реакциясы
- B) Хемосинтез
- C) Калвин цикілі
- D) АТФ синтезі
- E) Су фотолизі

Жауабы - C

Деңгейі – B

Сәйкестендіру тапсырмалары

1) Төмендегі терминдер мен сипаттамасын сәйкестендіріңіз:

1 инициация

2 элонгация

3 терминация

- A) тізбектің түзіле бастауы
- B) ақпаратты көшіру
- C) биосинтездің аяқталуы
- D) артық бөлікті алап тастау
- E) тізбектің ұзаруы
- F) бір-бірін жалғау

Жауаптары - 1-A, 2-E, 3-C

Деңгейі – A

2) Төмендегі терминдер мен сипаттамасын сәйкестендіріңіз:

1 гаметогенез

2 сперматогенез

3 овогенез

А) аналық пен аталық жасушаның қосылуы

В) жыныс жасушаларының бөлінуі

С) жыныс жасушаларының дамуы

Д) жұмыртқажасушаның дамуы

Е) дене жасушасының дамуы

Ғ) аталық жасушаның дамуы

Жауаптары - 1-С, 2-Ғ, 3-Д

Деңгейі А

3) Вегетативті көбею түрлері мен сипаттамасын сәйкестендіріңіз:

1 бөліну

2 бүршіктену

3 телу

А) амитоз

В) аналық ағза денесінде жаңа дара дамиды

С) бір өсімдік бүршігін екінші өсімдік денесіне ұластыру

Д) сұлатпа бұтақтармен көбейту

Е) қалемшелер арқылы көбею

Ғ) мұртшалар арқылы көбейту

Жауаптары - 1-А, 2-В, 3-С

Деңгейі - А

Оқу сауаттылығына арналған тапсырмалар

Ұрықтану

Ұрықтану дегеніміз - гаплоидті хромосома жиынтықтары бар аналық пен аталық ядроларының қосылуы. Ұрықтанған жасушаны зигота дейді. Ұрықтанудың барысында әр түрге тән хромосомалардың диплоидті жиынтығы қалпына келеді.

Ұрықтанған екі жыныс жасушаларынан біржасушалы ұрық –*зигота* пайда болады. Зигота жатыр түтігі арқылы жатырға өтіп, бөліне бастайды. Жасушалардың хромосомаларында өзгерістер болады. Адамның дене жасушаларында хромосома саны тұрақты 46 болатыны мәлім. Жетілген жыныс жасушаларында – 23. Ұрықтанғаннан соң аталық және аналық жыныс жасушаларының хромосомалары жұптасып саны 46-ға жетеді.

1. Ұрықтанған жасуша

А) циста

В) зигота

С) гамета

Д) ген

Е) хромосома

Жауабы - В

Деңгейі - А

2. Адамның дене жасушаларында хромосома саны

А) 23

В) 22

С) 21

Д) 48

Е) 46

Жауабы - Е

Деңгейі - А

3. Гаметалардағы хромосомалар саны

А) 23

В) 22

С) 21

Д) 48

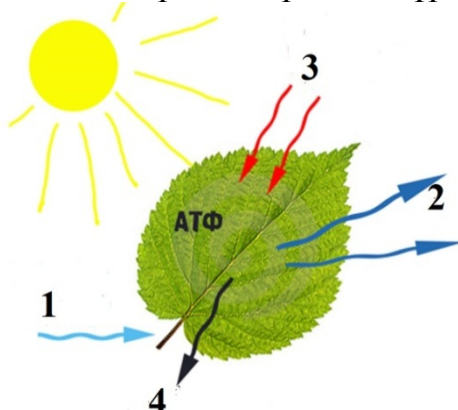
Е) 46

Жауабы - А

Деңгейі - А

Дұрыс қатарын табу тапсырмалары

1) Фотосинтез үдерісінің сандармен берілген дұрыс реттілігі

А) глюкоза

В) су

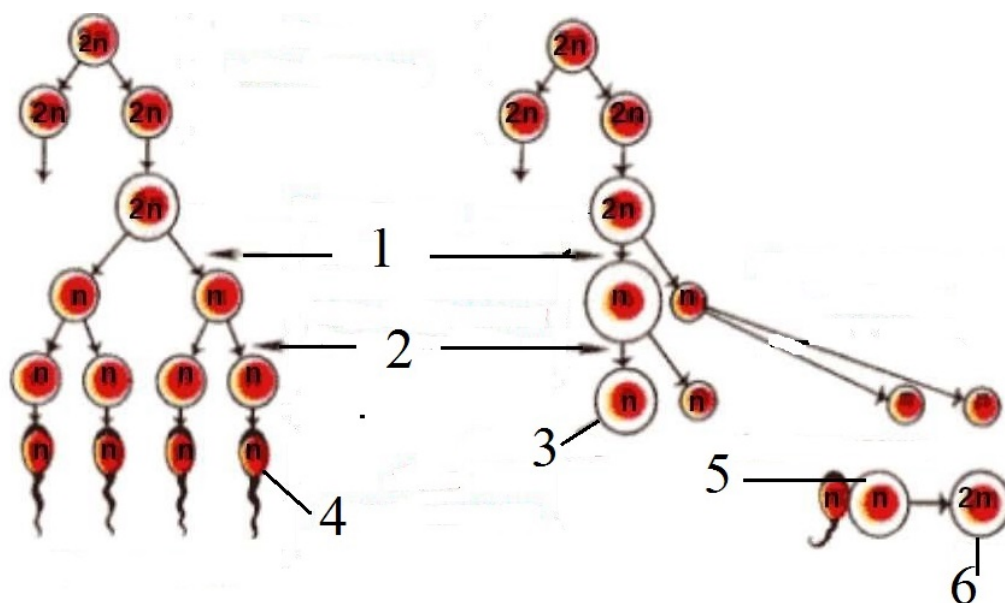
С) оттек

Д) көмірқышқыл газы

Жауабы - 1-В, 2-С, 3-Д, 4-А

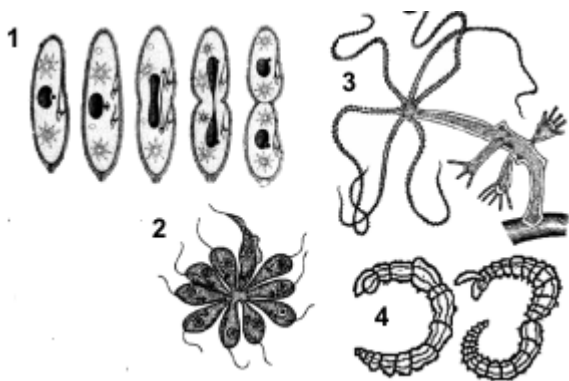
Деңгейі - А

2) Гаметагенездің спермтогенез және овогенез барысындағы үдерістердің сандармен берілген дұрыс реттілігі

- A) зигота
 - B) ұрықтану
 - C) жұмыртқажасушасы
 - D) сперматозоидтер
 - E) мейоздың екінші бөлінуі
 - F) мейоздың бірінші бөлінуі
- Жауабы - 1-F, 2-E, 3-C, 4-D, 5-B, 6-A
 Деңгейі - B

3) Жануарлардың жыныссыз көбею жолдарын сандармен берілген дұрыс реттілігі

- A) бүршіктену
 - B) бөліну
 - C) өскіндер
 - D) үзбелену
- Жауабы - 1-B, 2-D, 3-A, 4-C
 Деңгейі - C

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. 24.10.2012 жылға өзгертулер мен толықтырулар енгізілген қзақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы
2. Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 годы
3. Национальный отчет по итогам международного исследования TIMSS 2011 – Астана НЦОКО 2013.
4. Национальный сборник «Статистика системы образования Республики Казахстан», 2016г.
5. Национальный сборник «Статистика системы образования Республики Казахстан», 2017г.
6. Национальный сборник «Статистика системы образования Республики Казахстан», 2018г.
7. Сайт Министерства образования и науки Республики Казахстан <http://www.edu.gov.kz>.
8. Сайт Национального центра образовательной статистики и оценки МОН РК <http://www.bilimstat.edu.kz>.
9. Официальный сайт TIMSS и PIRLS <http://timssandpirls.bc.edu>.
10. Официальный сайт IEA <http://www.iea.nl>.
11. <http://shkolabudushego.ru/shkola/logicheskie-zadachi.html#hcq=fkvmTCp>
12. http://lyuceum7-1a.ucoz.ru/index/zanimatel'naja_matematika/0-82
13. <http://infourok.ru/didakticheskiy-material-po-matematike-odaryonok-395922.html>
14. <http://znaniya.com/task/13946523>
15. <http://www.klass39.ru/olimpiada-po-matematike-3-klass/>
16. <http://ruolimpiada.ru/olimpiada-po-matematike-3-klass-zadani/>
17. <http://nsportal.ru/nachalnaya-shkola/matematika/2012/01/05/olimpiada-po-matematike-4-klass>
18. http://studopedia.ru/3_171470_vidi-samostoyatelnoy-raboti-uchashchihsy.html
19. <http://sc0010.burabay.akmoedu.kz/documents/view/36876A20B8603931/>
20. Запорожец А.В. Психология личности и деятельности школьника. Издательство: Просвещение, 1965 г.
21. Гальперин П.Я. К проблеме внимания-Книга в HTML
22. Давыдов В.В. Проблемы развивающего обучения. М.: Педагогика, 1986.
23. Эльконин Д.Б. Детская психология. Издательство: Академия Год: 2007
24. Талызина Н.Ф. Управление процессом усвоения знаний. – М., 1997.
25. Леонтьев А.Н. О формировании способностей // Вопросы психологии, 1960, № 1, с. 7—17.
26. Рысс В.Л. Качество знаний учащихся и пути его совершенствования, М., 1977
27. Лернер И.Я. Контроль знаний учащихся, М., 1982

28. Зорина Л. Я. Качество знаний учащихся. Какими они должны быть? М., 1978;
29. Лернер И.Я. Системность — качество знаний, М., 1976.
30. businessman.ru/new-celepolaganie
31. pedagogicheskaya.academic.ru
32. Амонашвили Ш.А. Основы гуманной педагогики. Книга 5. Учитель в еруб, fb2, онлайн
33. Беспалько В. Слагаемые педагогической технологии М., Педагогика 1989.
34. Липкина А.И. Самооценка школьника. М.: Знание, 1976
35. Майоров А.Н. Теория и практика создания тестов для системы образования. М., Интеллект-Центр, 2001
36. Полонский В.М. Методы педагогических исследований. Сборник научных статей, материалы Всероссийского семинара по методологии / Под ред. В.М. Полонского.
37. Реан А.А. Психология изучения личности. — СПб., 1999.
38. Ушинский К.Д. Человек как предмет воспитания: В 2 т. СПб., 1868-1869; Собр. соч.: В 11 т. М., 1948-1952.
39. http://go.mail.ru/redirect?src=349b52&via_page=1&type=sr&redirect

МАЗМҰНЫ

	Кіріспе	3
1	Білім алушылардың білім сапасын сырттай бағалау тәжірибесі.....	5
2	Жаңартылған білім мазмұны жағдайында білім алушылардың білім сапасын бағалау бойынша деректер базасының талдау нәтижелері	27
3	Жаңартылған білім мазмұны жағдайында ҚР жалпы білім беретін мектептердегі 10-11 сынып білім алушыларының білім сапасын бағалау бойынша әдістемелік ұсыным	89
	Қорытынды.....	93
	Қосымша	94
	Пайдаланылған әдебиеттер тізімі.....	123

ВВЕДЕНИЕ

Одним из основных направлений государственной политики Республики Казахстан является модернизация системы образования, которая предполагает внедрение обновленного содержания образования, определяет основные задачи и подходы в сфере среднего образования, где особое внимание уделяется новому качеству образования.

В Послании Елбасы выделено, что «ключевым приоритетом образовательных программ должно стать развитие способности к постоянной адаптации к изменениям и усвоению новых знаний», «потребуется пересмотреть подходы к обучению и росту квалификации педагогов», «система оценки знаний должна основываться на международных стандартах».

В Государственной программе развития образования и науки до 2025 года поставлена задача, направленная на развитие функциональной грамотности обучающихся, для реализации которой определены инициативы: обеспечение повышения качества среднего образования, участие в международных исследованиях оценки образовательных достижений обучающихся PISA-2021, 2024, ICILS-2023, TIMSS-2023, поэтапная трансформация системы оценки знаний на международные стандарты (PISA, SAT, AST).

Эти позиции на нынешнем этапе внедрения обновленного содержания образования сконцентрированы на исполнении. Большое количество стран признают важность оценивания для мониторинга и улучшения обучения учащихся, и, как следствие, необходимость создания систем оценивания учащихся. Как отмечает Маргарит Кларк, известный специалист Всемирного Банка в области оценки обучения, «такое осознание связано с растущим подтверждением того, что выгода образования для общества возрастает только тогда, когда имеет место обучение».

Многие страны активно включились в проведение международных сравнительных исследований, например, в Программу международного оценивания учащихся (PISA) и в международные исследования по математике и естествознанию (TIMSS) и др.

В разработке методических рекомендаций был изучен международный и отечественный опыт внешней оценки качества знаний обучающихся, проведен анализ базы данных по оценке качества успеваемости обучающихся в общеобразовательных школах страны, даны методические рекомендации по оценке учебных достижений обучающихся 10-11 классов общеобразовательных школ РК по программам обновленного содержания образования.

В качестве основы методических рекомендаций для изучения опыта внешней оценки и анализа базы данных по качеству успеваемости послужили аналитический материал Национальной образовательной базы данных из национального сборника «Статистика системы образования Республики Казахстан», сведения из официальных источников, представленных Информационно-аналитическим центром и Национальным центром тестирования.

Аналитический материал, представленный в методических рекомендациях, указывает на проблемы, которые были определены при внешней оценке учебных достижений обучающихся, так и в указанных выводах при анализе качества успеваемости в целом по общеобразовательным школам Республики Казахстан.

Система оценивания учебных достижений обучающихся включает целенаправленную работу учителя по становлению и развитию адекватной оценки ребенком границ своих знаний и умений и предполагает не только учет, оценку достижений обучающихся в образовательном процессе критериев (измерителей), но и оценку восприятия системы оценивания на уровне обучающихся, педагогов и даже родителей.

В ходе работы поставлены следующие задачи:

- изучить международный опыт внешней оценки качества знаний обучающихся,
- провести анализ республиканской базы данных, раскрывающую результаты качества успеваемости обучающихся, единого национального тестирования и внешней оценки учебных достижений в разрезе регионов, географического расположения, языков обучения и др.
- определить тенденции по качеству знаний 10-11 классов общеобразовательных школ РК в условиях обновленного содержания образования,
- разработать методические рекомендации по оценке их учебных достижений.

Таким образом, актуальность разработки методических рекомендаций по оценке учебных достижений обучающихся 10-11 классов общеобразовательных школ РК по программам обновленного содержания образования не вызывает сомнения и обоснована необходимостью приведения системы оценки знаний в соответствие с международными стандартами образования и создания конкурентоспособной образовательной среды.

1 ОПЫТ ВНЕШНЕЙ ОЦЕНКИ КАЧЕСТВА ЗНАНИЙ ОБУЧАЮЩИХСЯ

Проблемы качества образования и, соответственно, его оценки становятся одним из ведущих лейтмотивов при обсуждении состояния дел не только в образовании, но и в обществе, в целом. Понимание того факта, что человеческий ресурс стал ключевым фактором в обеспечении развития, заставляет общество и государство уделять этому вопросу в мире все больше внимания. Страны, входящие в ОЭСР, активно обсуждают результаты международных исследований.

Мировое образовательное пространство создало планку, достижение которой требует от обучающейся молодежи проявить себя через ряд авторитетных признаний. Такое признание повышает его конкурентоспособность в международной образовательной системе. Стремление современного школьника принимать участие в процессе международного оценивания определяется сущностной характеристикой и спецификой оценочной деятельности в образовании.

В педагогической науке существует понятие «контрольно-оценочная деятельность», которое направлено на повышение эффективности учебного процесса. Основой оценочной деятельности является контроль, который рассматривается как специальная процедура, предполагающая использование разнообразных педагогических мер и методов измерений процесса учения и обучения. Система оценивания позволяет получать интегральную и дифференцированную информацию о процессе преподавания и процессе учения, отслеживать индивидуальный прогресс учащихся в достижении планируемых результатов, обеспечивать обратную связь для учителей, учащихся и родителей, отслеживать эффективность образовательной программы.

Философия оценки уходит корнями далеко в историю, согласно которой оцениванию подлежит конечный результат получения знаний, где подвергаются наличные знания школьника и проявленные им умения и навыки, когда как не учитываются его усилия. Следовательно, перед педагогической наукой стоит задача правильно оценить сформированные знания.

Одной из причин отставания обучающихся в учении является слабо развитое умение критически оценивать результаты своей учебной деятельности. Совершенно четко выявилась необходимость поиска эффективных способов организации оценочной деятельности учителя и учащихся.

В педагогической науке и практике с целью эффективного оценивания определяются следующие тенденции:

- модернизация оценочного компонента системы обучения;
- изменение процесса обучения, в частности, оценочной деятельности на принципиально новой концептуальной основе с учетом международной политики оценивания.

С точки зрения авторов психолого-дидактических исследований (А.В.Запорожец, Л.В.Занков, П.Я.Гальперин, В.В.Давыдов, Д.Б.Эльконин,

Н.Т.Талызина) *познавательные возможности учащихся практически неисчерпаемы*, и многие из них поддаются целенаправленному воздействию и развитию через качественное, сущностное изменение процесса обучения и его содержания. Целенаправленное изменение условий обучения как целостной системы через эффективное управление процессом усвоения знаний и развития необходимых умений приведет к реализации оценочной политики обучения. В связи с этим уместно вспомнить о емком и образном выражении А.Н.Леонтьева «прожить обучение», которое используется для обозначения такой педагогической ситуации, когда обучение становится частью личной жизни учащегося, приобретает для него глубокий практический смысл. (Леонтьев А.Н.)

Задачей современной школы является организация такого процесса обучения, чтобы учение стало для ребенка одной из ведущих личностных потребностей, определяющихся внутренним мотивом.

Оценочная деятельность учителя - это составляющая часть его деятельности, направленная на стимулирование активности ученика на уроке. Она создает стремление к самосовершенствованию, к приобретению знаний, умений и навыков, к выработке у себя ценных положительных качеств личности, социально полезных форм культурного поведения. Эта деятельность не должна иметь эпизодический характер, а представлять целостную систему мер по обеспечению качества достижения планируемых результатов обучения.

Принципы оценочной деятельности

1. Непрерывность;
2. Критериальность;
3. Направленность на результат;
4. Соответствие программе обучения;
5. Самооценка и взаимооценка;
6. Периодичность

Логическим продолжением оценочной деятельности является качество знаний, на которое направлен весь процесс обучения. В настоящее время проводится большое количество исследований, в которых авторы изучают отдельное качество знаний: дают определение качества, выявляют особенности и пути его формирования, разрабатывают уровни и критерии сформированности качеств знаний.

Ориентация на результаты образовательной деятельности начинает все активнее проявляться при оценке эффективности деятельности органов исполнительной власти на региональном уровне, при введении новой системы оплаты труда учителя, при аттестации учителей и руководителей образовательных учреждений, в публичных отчетах о состоянии дел в образовании.

Оценка качества – одна из самых актуальных тем в дискуссиях, ведущихся в профессиональном образовательном сообществе. Отмечая практическую значимость существующих на сегодняшний день научных разработок в области оценки качества образования, приходится признать, что ещё слабо проработана концептуальная база исследований по ряду направлений оценки

качества образования, отсутствует необходимая комплексность в подходах к измерительным процедурам, нет достаточно обоснованных критериев и показателей эффективности образования, фактически отсутствуют исследования, связанные с совершенствованием текущей проверки и оценки учебных достижений школьников, с перспективами перехода к новым системам оценивания.

Опыт зарубежных стран показывает, что стратегическими направлениями развития оценки качества образования выступают:

- внешняя оценка индивидуальных достижений школьников;
- оценка эффективности деятельности общеобразовательных организаций;
- оценка эффективности деятельности образовательных систем.

Одной из важнейших функций информационного пространства является контроль качества знаний обучающихся и оценка на этой основе эффективности различных методик преподавания.

С точки зрения Селезневой Н. А. «качество образования можно трактовать как сбалансированное соответствие образования многообразным потребностям, целям, требованиям, нормам (стандартам), условиям». С другой стороны, «качество образования чаще всего понимают как меру соответствия получаемых в образовании результатов и предъявляемых к ним требований».

Кроме того, в настоящее время преподаватель, как отмечалось на 45-ом Европейском конгрессе качества (18–19 сентября 2001 г. Стамбул, Турция), не является просто передатчиком информации, а и управляющим знаниями, управляющим качеством знаний.

Качество знаний учащихся проверяется с помощью контроля обучения (проверка и оценка результатов обучения). В широком смысле контроль – это проверка чего-либо. В учебной деятельности контроль обеспечивает внешнюю обратную связь (контроль, выполняемый учителем) и внутреннюю обратную связь (самоконтроль учащегося). Каждый ученик, активно участвуя в процессе контроля, не только отвечает на вопросы учителя и выполняет его задания, но и осмысливает ответы своих товарищей, вносит в них коррективы, выполняет дополнительную работу над недостаточно усвоенным материалом. Контроль характеризуется большим воспитательным значением, так как он повышает ответственность за выполняемую работу не только учащихся, но и учителя, приучает школьников к систематическому труду и аккуратности в выполнении учебных заданий. Существуют определенные требования к организации контроля за учебной деятельностью учащихся:

1) индивидуальный характер контроля, требующий осуществления контроля за работой каждого ученика, за его личной учебной деятельностью, не допускающий подмены результатов учения отдельных учащихся итогами работы коллектива;

2) систематичность, регулярность проведения контроля на всех этапах процесса обучения, сочетание его с другими сторонами учебной деятельности учащихся;

3) разнообразие форм проведения, обеспечивающее выполнение обучающей, развивающей и воспитывающей функций контроля, повышение интереса учащихся к его проведению и результатам;

4) всесторонность, заключающаяся в том, что контроль должен охватывать все разделы учебной программы, обеспечивать проверку теоретических знаний, интеллектуальных и практических умений и навыков учащихся;

5) объективность контроля, исключая преднамеренные, субъективные и ошибочные оценочные суждения и выводы учителя, основанные на недостаточном изучении школьников или предвзятом отношении к некоторым из них;

6) дифференцированный подход, учитывающий особенности каждого учебного предмета и отдельных его разделов;

7) единство требований учителей, осуществляющих контроль за учебной работой учащихся в данном классе.

Следовательно, в процессе контроля педагог может составить определенную характеристику качества знаний каждого ученика и группы учеников. Это имеет свою структуру:

1) ориентация ученика по данному предмету (умение продемонстрировать полученные знания);

2) вычленение данного предмета из ряда других и взаимосвязь данного предмета с другими науками;

3) умение найти применение полученным знаниям в повседневной жизни;

4) умение сопоставить разные предметы друг с другом и со своим накопленным жизненным опытом (этот этап должен стать основополагающим, когда ученик заканчивает учебное заведение).

Качество знаний – уровни усвоения учащимися программного материала; система свойств, характеризующих их соответствие государственным стандартам образования, т.е. социальному заказу, запросам учащихся и их родителей.

Оценка качества знаний учащихся – один из важнейших элементов учебного процесса. От его правильной организации во многом зависит эффективность управления учебно–воспитательным процессом. Без регулярной и объективной информации о том, как усваивается учениками материал обучение не может быть полноценным.

Для того, чтобы учащиеся могли достичь качественных результатов в процессе учебной деятельности, современное оценивание должно быть:

- ✓ понятным всем участникам образовательного процесса;
- ✓ гибким;
- ✓ психологически комфортным;
- ✓ многосоставным.

В целом, большинство исследователей businessman.ru/new-celepolaganie считают, что целеполагание является неотъемлемой частью оценивания. Оно помогает определять направления, принимать решения и реализовывать то, что планировалось. Чем четче сформулированы цели, тем эффективнее и точнее

будет оценивание. В большинстве случаев целеполагание предполагает выполнение следующих требований:

- ✓ четкой формулировки целей;
- ✓ разбивки целей на реализуемые задачи;
- ✓ мотивации и настойчивости;
- ✓ непрерывного оценивания.

Следует отметить, что четко сформулированные цели должны быть:

- конкретными, чтобы ясно понимать, чего необходимо добиться;
- измеряемыми, чтобы можно было точно сказать, что цели достигнуты;
- достижимыми, ориентированными на действие, чтобы понять какое именно действие принесет желаемый результат;
- реалистичными, чтобы их можно было достичь;
- иметь четкие сроки и время для выполнения.

Качество знаний - особенности всего объема усвоенной в процессе обучения информации в их соотношении с содержанием стандартного образования и задачами его усвоения. Оно предусматривает соотношение видов знаний (законы, теории, методологию, оценочные знания) с элементами содержания образования и тем самым с уровнями усвоения. Такое соотношение необходимо, т. к. каждое знание потенциально связано со способом применения, может быть включено в творческий процесс и приобретать то или иное значение.

Качество знаний измеряется следующими **критериями**:

- полнота - количество программных знаний об изучаемом объекте;
- глубина - совокупность осознанных учащимися связей и отношений между знаниями;
- систематичность - осознание состава некоторой совокупности знаний в их иерархической и последовательной связи;
- системность - осознание учеником места знания в структуре научной теории; оперативность - умение использовать знания в однотипных ситуациях;
- гибкость - умение самостоятельно находить вариативные способы применения знаний в измененных условиях;
- конкретность - умение разложить знания на элементы, раскрыть конкретные проявления обобщенного знания;
- обобщенность - умение выразить конкретное знание в обобщенной форме;
- осознанность - умение понимания знаний, путей получения знаний, умение доказать;
- прочность - сохранение в памяти главного, существенно-го (pedagogicheskaya.academic.ru).

Качество знаний определяется по четырем группам характеристик:

- а) полнота, объем, точность, прочность;
- б) системность, обобщенность, научность, фундаментальность;
- в) оперативность, гибкость, мобильность;
- г) действенность, направленность на практические дела.

По этим показателям замеряется качество знаний и определяется уровень их усвоения. В формировании системы качества знаний участвуют все методы обучения, все элементы содержания образования. В этом процессе важную роль играет конкретное наполнение знаний и способов деятельности. Так, отсутствие в содержании обучения методологических знаний отрицательно влияет на осознанность усвоения, без теоретических знаний, построенных в должной системе, не достигается обобщенность, свернутость знаний и т. д. (Рысс В.Л. Качество знаний учащихся и пути его совершенствования, М., 1977; Лернер И.Я. Контроль знаний учащихся, М., 1982; Зорина Л. Я. Качество знаний учащихся. Какими они должны быть? М., 1978; Лернер И.Я. Системность — качество знаний, М., 1976.)

По мнению Лернер И.Я., контроль за формированием качества знаний проводится на протяжении всего обучения. Во время итоговой проверки выявляется степень сформированности каждого или их сочетания. Под оценкой знаний, умений и навыков понимается процесс сравнения достигнутого учащимися уровня владения ими с *эталонными представлениями, описанными в учебной программе*. Как процесс оценка знаний, умений и навыков реализуется в ходе контроля.

Помимо понятия «оценка качества знаний» в педагогической литературе существует понятие **«оценка качества образования»**, под которым подразумевается *оценка образовательных достижений* обучающихся, *качество образовательных программ*, условий реализации образовательного процесса в конкретном образовательном учреждении, деятельности образовательной системы страны и ее территориальных подсистем. pedagogicheskaya.academic.ru

В педагогической науке проблема оценивания качества знаний обучающихся всегда находилась под пристальным вниманием ученых (Ш.А.Амонашвили, В.Беспалько, В.В.Давыдов, А.И.Липкина, А.Н.Майоров, В.М.Полонский, Е.И.Перовский, А.А. Реан, Н.М.Снаткин).

Я.А.Коменский, К.Д.Ушинский считают, что процесс оценивания является постоянной составляющей образовательного процесса и также подлежит развитию. Ученые отмечали недостатки современной системы оценивания, считая, что отметка не должна подавлять умственную деятельность учащихся.

А.А.Бодалев, Л.И.Божович, Г.И.Мальковская, Н.Г.Морозова, Н.А.Русина, Н.В.Селезнев рассматривали вопрос оценивания с социальных позиций.

В трудах ученых М.В.Золотового, А.Н.Майорова, В.М.Полонского, Д.В.Чернилевского, такие проблемы, как грамотная организация процесса оценивания с целью формирования у учащихся учебно–познавательной мотивации и стимулирования учебных достижений рассматривались как наиболее значимые, они предлагают рассматривать критерий оценивания как некоторый эталон, показатель уровня владения учебным материалом, имеющий значение стимула для повышения учебных достижений учащихся.

В мировом образовательном пространстве существуют несколько авторитетных международных исследований PISA (англ. Programme for

International Student Assessment), TIMSS (Trends in Mathematics and Science Study).

Исследование PISA проводится с 2000 года трехлетними циклами. Странам предоставляется своевременная информация для проведения анализа и принятия управленческих решений в сфере образования, так как при более частом проведении оценивания невозможно выявить эффективность принятых решений.

Структура оценки PISA-2015 определяет:

- *Естественнонаучную грамотность* как способность мыслящего гражданина заниматься проблемами, связанными с наукой и с научными идеями. Грамотный человек, с научной точки зрения, готов участвовать в аргументированном рассуждении о науке и технологиях, имеет навыки проектирования научных исследований, интерпретации данных и фактов, может компетентно объяснять научные явления и закономерности.

- *Читательская грамотность* определена как способность обучающегося понимать, использовать, размышлять и работать с письменными текстами для достижения своих целей, развивать свои знания и потенциал, а также участвовать в жизни общества.

- Умение формулировать, применять математику в различных контекстах определено как *математическая грамотность*. Это навыки математического рассуждения и использования математических понятий, процедур, фактов и инструментов для описания, объяснения и прогнозирования явлений.

В каждом цикле одно из трех направлений определяется основным для проведения более тщательного анализа. Тестовые задания по основному направлению могут составлять вплоть до половины всех задач. Циклическая смена фокуса позволяет каждые девять лет проводить тщательный анализ одного из направлений и выявлять тренды изменений. В 2000 и 2009 годах основным направлением исследования была определена читательская грамотность, в 2003 и 2012 годах - математическая грамотность.

Участие в PISA предоставляет странам объективную оценку о состоянии системы образования, раскрывая сильные и слабые стороны. Проведен сопоставительный анализ выполнения заданий международного теста PISA-2015 по всем трем направлениям исследования, уровням сложности заданий, языкам обучения и месторасположению организации образования. Итоги участия страны предоставляют значительный материал для национальных экспертов, в частности, результаты Казахстана в PISA-2015 по закрытым вопросам представлены в Национальном отчете.

Итоги шестого цикла исследования PISA-2015 продемонстрировали незначительный прогресс большинства стран в уровне функциональной компетенции 15-летних обучающихся. В сопоставлении с 2006 годом, когда естествознание было основным направлением исследования PISA, лишь менее четверти стран участниц улучшили свои показатели. Успех Сингапура, Канады, Японии, Финляндии и Эстонии в том, что эти страны ставят перед всеми обучающимися высокую планку и уделяют значительное внимание качественному преподаванию и поддержке школ необходимыми ресурсами.

Эти страны имеют высокий уровень равенства доступа к образованию, качественное дошкольное образование, предоставляют отсрочку обучающимся, чтобы они смогли выбрать путь технического направления, не оставляют обучающихся в одном и том же классе на несколько лет, увеличивают поддержку неблагополучным школам и социально-уязвимым обучающимся. Участие в PISA предоставляет странам объективную оценку о состоянии системы образования, раскрывая сильные и слабые стороны.

PISA-2015 является шестым циклом исследования, в котором второй раз «естественнонаучная грамотность» оценивалось как основное направление 15 – летних обучающихся. Тем самым странам представлена возможность определить тренды естественнонаучного образования в течение девяти лет в сопоставления с PISA-2006. (Таблица 1.1.).

Таблица 1.1. - Циклы основных направлений исследования

PISA-2000	PISA-2003	PISA-2006	PISA-2009	PISA-2012	PISA-2015
чтение	чтение	чтение	чтение	чтение	чтение
математика	математика	математика	математика	математика	математика
естествознание	естествознание	естествознание	естествознание	естествознание	естествознание

Формат международного теста PISA-2015 включает различные виды заданий. В качестве основного типа тестирования используются закрытые вопросы. Это задачи с множественным выбором ответа, где ученику необходимо указать предложение в приведенном тексте, соединить информацию по смыслам и выбрать несколько вариантов ответа. Международные эксперты отмечают, что такие задания являются надежными, эффективными и обеспечивают проведение более точного анализа. В тестовых заданиях PISA также используются вопросы, которые требуют свободного ответа. Однако применение таких вопросов подразумевает некоторую погрешность, которая возникает из-за вариации при оценивании. Поэтому открытые вопросы составляют менее одной трети в исследовании PISA.

В целях обеспечения лучшей сопоставимости результатов участников, PISA оценивает образовательные достижения обучающихся определенного возраста. На момент проведения исследования участники находятся в возрасте 15 лет. (Таблица 1.2.)

Таблица 1.2. - Структура оценивания естественнонаучной грамотности

контент	компетенции	знание	отношение
---------	-------------	--------	-----------

Личные, местные/национальные и глобальные проблемы, как современные, так и исторические, которые требуют понимания вопросов науки и технологий.	Способность научно объяснять явления, применять методы естественнонаучного исследования, интерпретировать данные и использовать научные доказательства для получения выводов.	Понимание основных фактов, идей и теорий, образующих фундамент научного знания. Такое знание включает знание о природе и технологиях (содержание), знание о методах получения научных знаний (процедуры), понимание обоснованности этих процедур и их использования (методология)	Отношение к науке, которое характеризуется интересом и пониманием ценности научного изучения вопросов. Осведомленность о проблемах окружающей среды, а также осознание важности их решения
---	---	---	--

Результаты стран-участниц PISA-2015 представлены в следующем порядке. Высокие показатели компетенций данного направления демонстрируют участники Сингапура (556), Япония (538) и Эстонии (534), Китайский Тэйбэй (532), Финляндия (531), Макао (529), Канада (528), Вьетнам (523). Страны с результатом выше, равным и ниже среднего по ОЭСР (493 балла) (Рисунок 1.1)

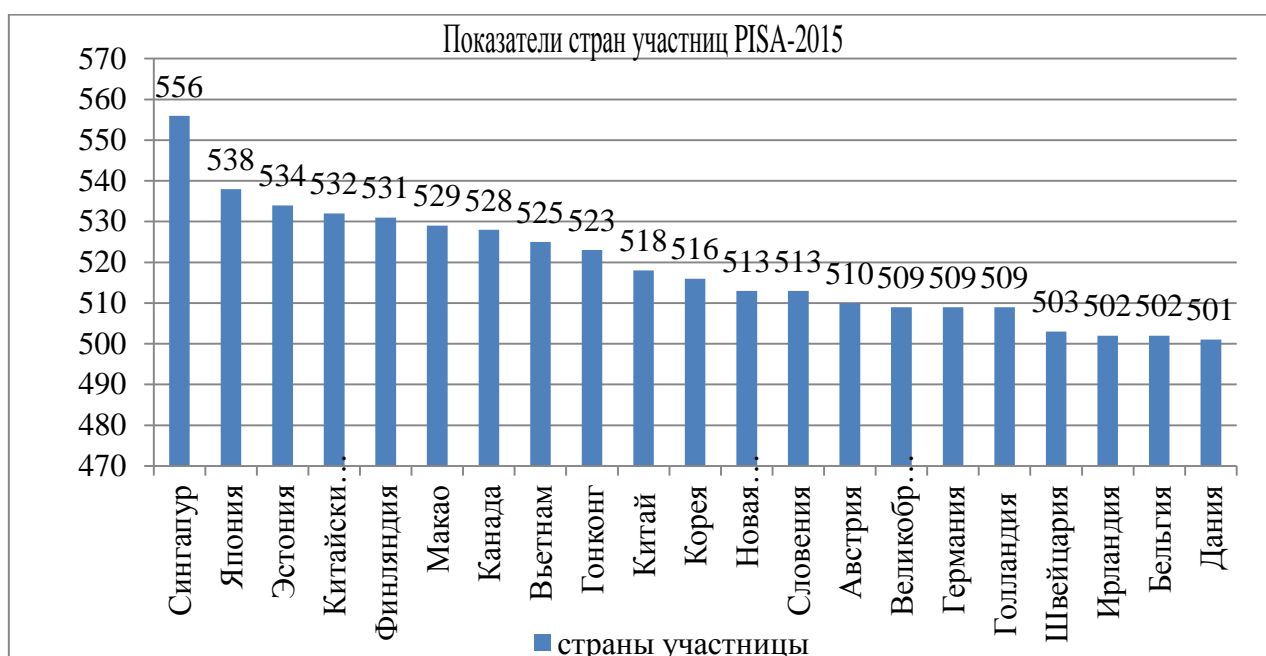

Рисунок 1.1.

TIMSS (Trends in Mathematics and Science Study) – первое международное исследование оценки уровня естественно-математической подготовки учащихся 4-х и 8-х классов. Уникальность исследования в том, что

исследуется одна и та же совокупность учащихся. Через 4 года четвероклассники становятся восьмиклассниками. Так, предоставляется возможность отследить изменения учебных достижений учащихся при переходе из начальной в основную школу.

В TIMSS математическая подготовка учащихся оценивается по двум параметрам: знание предметного содержания и уровень владения видами учебно-познавательной деятельности.

В сравнении с 2011 годом казахстанские школьники 8-х классов улучшили результаты по математике на 41 балл (528). Это позволило Казахстану занять 7 место среди 39 стран мира. По естественным наукам 8-классники улучшили результат на 43 (533) балла, заняв 9-ю позицию.

Впечатляет прогресс учащихся 4-х классов: по естественным наукам на 55 баллов (550) и по математике на 43 балла (544). Это соответственно 8-ая и 12-ая позиции.

В целом, школьники Казахстана по естественно-математической грамотности показали результаты, сопоставимые с Россией и опередили своих сверстников из США, Германии, Канады, Австралии, Израиля, Швеции, Дании, Нидерландов, Польши, Чехии, Литвы, Малайзии, Турции и других стран.

TIMSS – 2015 в исследовании приняли участие 47 стран по естественным наукам в 4-м классе, 49 – по математике в 4 классе и 39 – по двум предметам в 8-м классе. Первое место в рейтинге обоих предметов во всех классах занимает Сингапур. Средний балл учеников этой страны составил 618 и 621 по математике и 590 и 597 – по естественным наукам для 4 и 8 класса соответственно. В десятку лучших по двум предметам также вошли Сингапур, Южная Корея, Гонконг, Китайский Тайбэй, Япония, Казахстан, Россия, Норвегия, Ирландия, Англия. (Рисунки 1.2, 1.3, 1.4, 1.5).

Предметное содержание теста по математике представлено в следующих предметных областях

5. Числа. Обыкновенные и десятичные дроби. Целые числа. Отношения, пропорции и проценты.

6. Алгебра. Последовательности. Алгебраические выражения. Уравнения, зависимости

7. Геометрии: Геометрические фигуры. Геометрические измерения. Местоположение и взаимное расположение фигур

8. Анализ данных: Организация и представление данных. Интерпретация данных. Вероятность.

Первое место в рейтинге обоих предметов во всех классах занимает Сингапур. Средний балл учеников этой страны составил 618 и 621 по математике и 590 и 597 - по естественным наукам для 4-го и 8-го класса соответственно. В лучшую пятерку по двум предметам вошли Южная Корея, Гонконг и Япония.

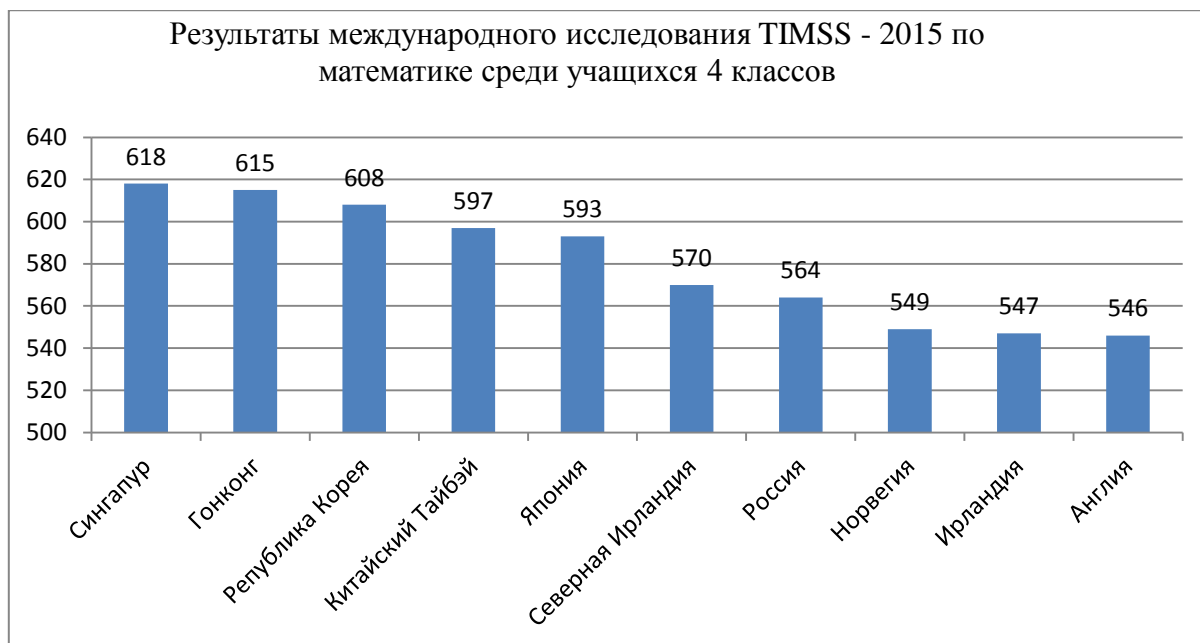

Рисунок 1.2

В соответствии с рисунком 1.2 наивысший балл по результатам исследования практических знаний математики у учащихся 4 классов Сингапура (618 баллов), Гонконга (615 баллов), Республики Кореи (608 баллов).

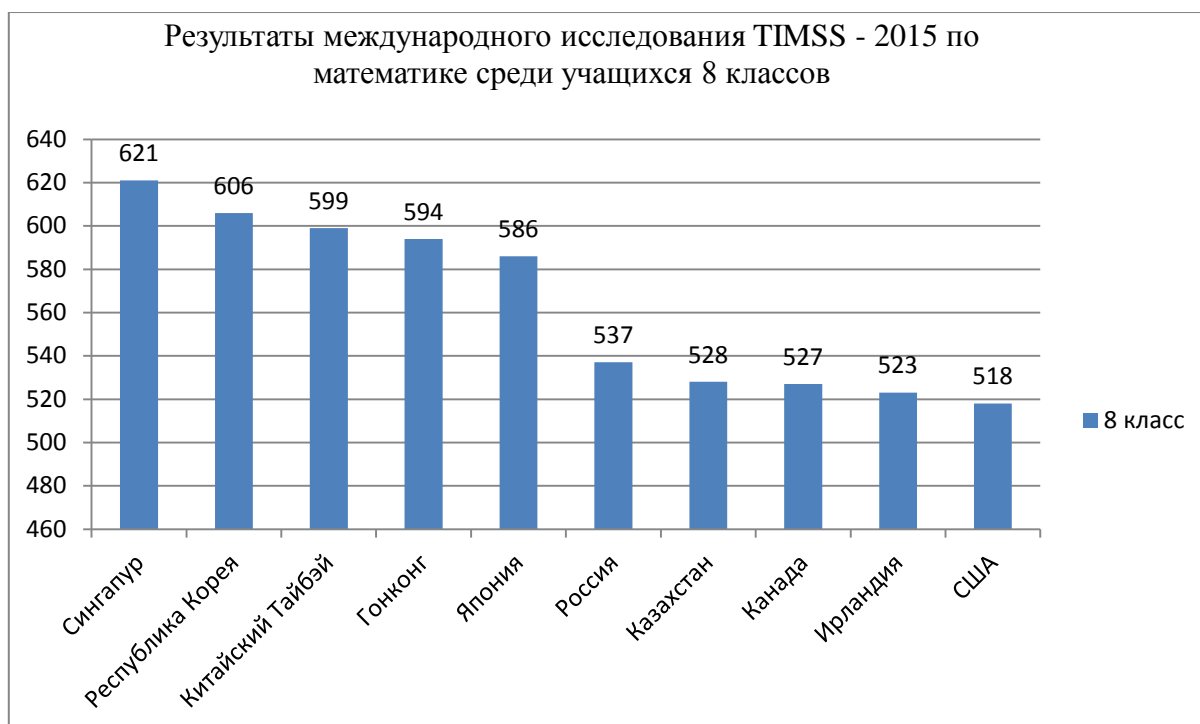

Рисунок 1.3

По итогам исследования TIMSS – 2015 по математике для учащихся 8 классов лучший результат продемонстрировали обучающиеся Сингапура (621баллов), Республики Корея (606 баллов), Китайского Тайбэя (599 баллов). (Рисунок 1.3)

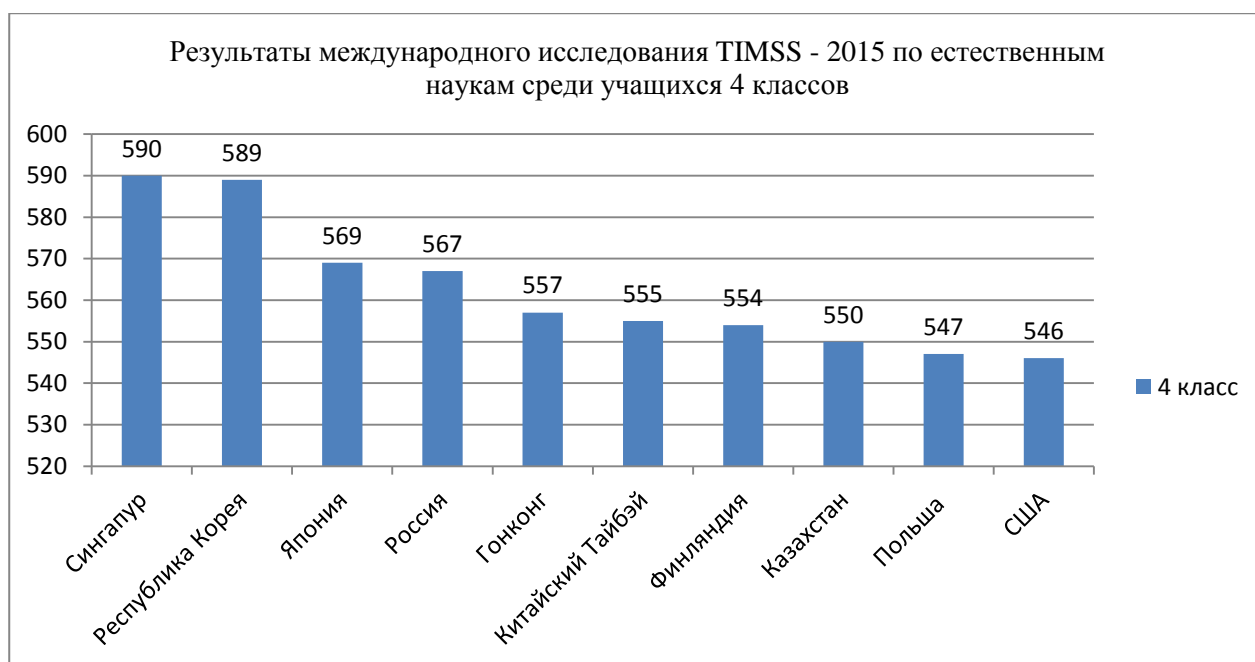

Рисунок 1.4

Наилучшие результаты по итогам международного исследования по естественным наукам показали учащиеся 4 класса Сингапура (590 баллов), Республики Корея (589 баллов), Японии (569 баллов). (Рисунок 4)

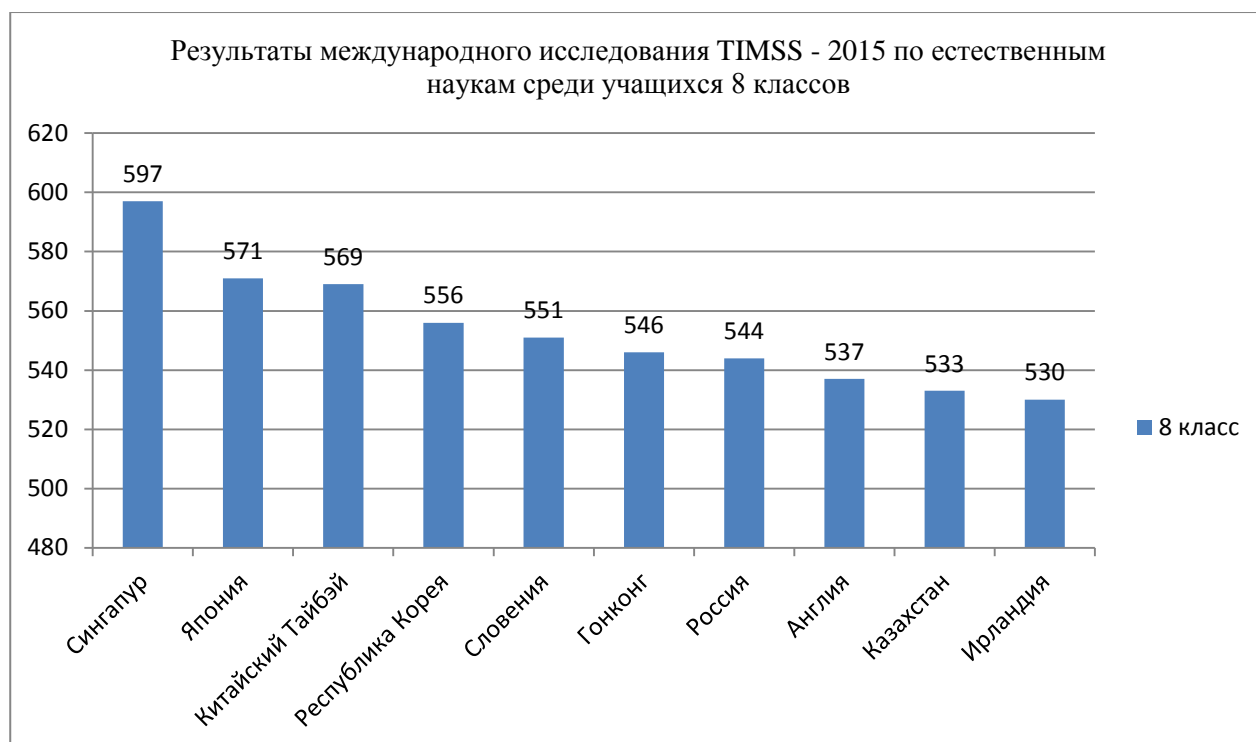

Рисунок 1.5

В соответствии с рисунком 5 лучший результат показали учащиеся 8 классов следующих стран: Сингапур (597 баллов), Япония (571 балл), Китайский Тайбэй (569 баллов).

В TIMSS задания готовит группа высококвалифицированных специалистов из ряда стран. Именно разнообразие школьных программ по предметам

является серьезной проблемой при составлении заданий. Для разработки международного инструментария, справедливого для всех стран-участниц, приглашаются специалисты из каждой страны. Эксперты стран оценивают задания на соответствие материалу, который изучается в 4-х и 8-х классах, на однозначность формулировки и формы задания и по ряду других критериев. В большинстве стран задания покрывают учебный план по предмету на 90%. Исключениями являются США и Венгрия - 100%, Нидерланды - 71% .

В исследовании TIMSS выделяется 5 уровней математической грамотности:

- 5 уровень - Высший (625 баллов). Учащиеся способны самостоятельно делать выводы и рассуждать на основе предоставляемой информации. Они способны решать нестандартные задачи, а также задания, требующие выполнение ряда шагов.

- 4 уровень - Высокий (550 баллов). Учащиеся применяют свои знания в различных ситуациях, а также анализируют данные, предоставляемые на разнообразных графиках и диаграммах.

- 3 уровень - Средний (475 баллов). Учащиеся могут применить только базовые знания в различных ситуациях, способны интерпретировать некоторые графики и таблицы.

- 2 уровень - Низкий (400 баллов). Учащиеся имеют элементарные знания и могут сопоставить информацию из таблиц и графиков. Однако интерпретировать могут только простые графики и диаграммы.

- 1 уровень - Низший (Ниже 400 баллов). Учащиеся не владеют элементарными знаниями по предмету. (Таблица 1.3)

Таблица 1.3 - Страны-лидеры международного исследования качества естественно-математического образования TIMSS-2015

Математика					
4 класс			8 класс		
№	страна	средний балл	№	страна	средний балл
1	Сингапур	618	1	Сингапур	621
2	Гонконг	615	2	Республика Корея	606
3	Республика Корея	608	3	Китайский Тайбэй	599
4	Китайский Тайбэй	597	4	Гонконг	594
5	Япония	593	5	Япония	586
6	Северная Ирландия	570	6	Россия	537
7	Россия	564	7	Казахстан	528
8	Норвегия	549	8	Канада	527
9	Ирландия	547	9	Ирландия	523
10	Англия	546	10	США	518
12	Казахстан	544	38	Южная Африка	372

49	Кувейт	353	39	Саудовская Аравия	368
Естественные науки					
№	страна	средний балл	№	страна	средний балл
1	Сингапур	590	1	Сингапур	597
2	Республика Корея	589	2	Япония	571
3	Япония	569	3	Китайский Тайбэй	569
4	Россия	567	4	Республика Корея	556
5	Гонконг	555	5	Словения	551
6	Китайский Тайбэй	554	6	Гонконг	546
7	Финляндия	550	7	Россия	544
8	Казахстан	547	8	Англия	537
9	Польша	546	9	Казахстан	533
10	США	352	10	Ирландия	530
46	Марокко	337	38	Египет	371
47	Кувейт	327	39	Южная Африка	358

Зачастую исследования PISA и TIMSS рассматриваются как схожие способы оценки достижений учащихся. На это есть ряд оснований:

- ✓ Исследования основываются на четко определенной группе населения (в PISA выборка ориентирована на возраст, в TIMSS- ориентирована на класс);
- ✓ Применяется один и тот же инструмент (анкеты для информации и буклеты с заданиями);
- ✓ Результаты обрабатываются с использованием аналогичных психометрических инструментов;
- ✓ Соблюдается строгий контроль качества, перевода и адаптации тестируемого материала;
- ✓ Исследования проходят циклами и предполагают сравнение результатов во времени.

В Казахстане интенсивно развиваются такие процедуры внешней оценки образовательных достижений обучающихся как единое национальное тестирование (ЕНТ) и внешняя оценка учебных достижений (ВОУД), их результаты используют для оценки качества образования, принятия управленческих решений по совершенствованию деятельности системы среднего образования. В то же время эти процедуры не дают возможности провести сопоставительный анализ качества образования в наших образовательных школах с другими странами.

Для этого система образования Казахстана принимает участие в международных сравнительных исследованиях в области образования TIMSS, PISA и т.д. Международные оценки TIMSS и PISA являются единственными общепризнанными инструментами сопоставления качества школьного

образования между странами. Казахстан принимает участие в исследовании с 2007 года (цикличность 4 года). Разница между TIMSS и PISA в том, что TIMSS принимают участие ученики 4 и 8 классов, в PISA 15 - летние школьники и студенты колледжей. TIMSS замеряет 1 раз в 4 года академические знания (Что? Где? Когда?), где 80% заданий направлены на воспроизведение знаний. PISA оценивает 1 раз в 3 года компетенции обучающихся (Почему? Зачем? Как?), более половины вопросов PISA оценивают применение полученных знаний в различных жизненных ситуациях.

Казахстан вошел в число стран – лидеров TIMSS – 2015 и PISA – 2015. В соответствии с Государственной программой развития образования в Республике Казахстан на 2005-2010 годы наша страна в 2007 году впервые принимала участие в исследовании TIMSS в числе 59 стран мира (около 425000 учащихся 4 и 8 классов по всему миру).

В исследовании TIMSS-2007 принимали участие только 4 классы в количестве 3990 учащихся из 141 школ с казахским и русским языками обучения. Образовательные достижения наших школьников признаны очень высокими – 5 место по математике, 11 место по естествознанию в общем рейтинге 36 стран, принявших участие в исследовании среди 4 классов. Высокие достижения учащихся в области математики и естествознания рассматриваются как показатель конкурентоспособности страны в области фундаментальных наук и новейших технологий. В исследовании TIMSS-2011 образовательные достижения учащихся 4 и 8 классов по математике – 7 место, по естествознанию – 7 место (таблица 1.4).

Таблица 1.4 - Международные показатели оценки TIMSS

TIMSS – 8 класс				TIMSS – 4 класс			
математика		естествознание		математика		естествознание	
11	Сингапур	11	Сингапур	11	Сингапур	11	Сингапур
22	Южная Корея	22	Япония	22	Гонконг	22	Южная Корея
33	Китайский Тайбэй	33	Китайский Тайбэй	33	Южная Корея	33	Япония
44	Гонконг	44	Южная Корея	44	Россия	44	Россия
55	Япония	55	Россия	55	Англия	55	Китайский Тайбэй
66	Россия	66	Англия	66	Бельгия	66	Финляндия
77	Казахстан	77	Казахстан	77	Казахстан	77	Казахстан
88	Канада	88	Ирландия	88	Португалия	88	Польша
99	Ирландия	99	США	99	США	99	США

В 2009 году казахстанские школьники впервые приняли участие в международном исследовании PISA. В первом исследовании приняли участие – 5590 обучающихся из 200 образовательных учреждений 16 регионов

Казахстана. Из них: общеобразовательных школ – 184; профессиональных школ и колледжей – 17; учащихся с казахским языком обучения – 3194; учащихся с русским языком обучения – 2396. По итогам исследования, которые были известны в декабре 2010 года, результаты Казахстана в турнирной таблице из 65 стран – участниц исследования оказались согласно статистике значительно ниже стран входящих в ОЭСР – Организация экономического сотрудничества и развития – 53-60-е места.

Исследование PISA включает три основных направления.

1 направление - читательская грамотность. Средний балл казахстанских учащихся по читательской грамотности в 2009 году составил 390 баллов по 1000 – балльной шкале, что статистически ниже, чем средний балл по странам ОЭСР(493 балла). Казахстанские школьники в данном направлении занимают 58 – 60 места (Россия на 41 – 43 местах), среди 65 стран принимавших участие в измерении.

2 направление – математическая грамотность. По результатам исследования математической грамотности 15 – летних школьников в 2009 году казахстанские учащиеся оказались в группе стран, результаты которых значительно ниже результатов стран ОЭСР. Средний балл учащихся составил 405 баллов (по странам ОЭСР 496) что соответствует 53 – 54 месту среди 65 стран - участниц.

3 направление – естественнонаучная грамотность Средний результат казахстанских учащихся 15 – летнего возраста 53 – 58 места среди 65 стран – участниц.

Результаты PISA свидетельствуют, что доля казахстанских школьников, готовых:

4. адекватно использовать более или менее сложные учебные тексты и с их помощью ориентироваться в повседневных ситуациях, составляет 5% от числа участников исследования грамотности чтения (средний показатель по странам ОЭСР – 28,6%).

5. эффективно работать с конкретными моделями для конкретной ситуации, развивать и интегрировать разные задания, составляет 4,2% от числа участников исследования математической грамотности (средний показатель по странам ОЭСР – 16% участников);

6. эффективно работать с ситуацией, требующей сделать выводы о роли естественных наук, выбрать и объединить объяснения из разных естественнонаучных дисциплин и применить эти объяснения непосредственно к аспектам жизненных ситуаций, составляет 3,6% от числа участников исследования естественнонаучной грамотности (средний показатель по странам ОЭСР – 20,5%).

Исследование PISA проводится трехгодичными циклами. Цикличность исследования дает странам - участницам возможность отслеживать динамику результатов образовательных достижений учащихся, изменения, происходящие в образовательной системе, формулировать основные направления реформирования среднего образования и выявлять препятствия, мешающие их осуществлению, проводить аналитическую работу в международном контексте,

что дает возможность каждой стране-участнице определить стратегические цели системы образования.

В целом, анализ итогов участия Казахстана в *PISA-2009*, *PISA-2012*, *TIMSS-2011* выявил следующие проблемы:

«Казахстанские ученики испытывают проблемы с пониманием прерывистых текстов с использованием графиков и таблиц, а также не могут правильно интерпретировать сформулированную задачу» (специалисты Всемирного банка в рамках исследования PISA).

5. «Анализ результатов показал, что проблема с читательскими навыками у казахстанских учеников связана с отличным пониманием сплошных, классических текстов, в то время как возникают проблемы с пониманием прерывистых текстов с использованием графиков и таблиц. Ученики умеют хорошо запоминать и описывать информацию, однако затрудняются с ее обобщением и с умением контролировать стратегические чтения. Это проблема может быть решена путем разработки новых учебных программ и стандартов» (консультант и эксперт в области оценки и мониторинга ученических достижений, представитель Всемирного банка Марк Зельман).

6. «По результатам PISA-2012 ясно, что ученики умеют формулировать задачу, но не могут правильно ее интерпретировать. При этом девять из десяти стран ОЭСР, напротив, имеют обратную тенденцию. Нам стоит задуматься: как построить учебные программы таким образом, чтобы улучшить результаты Казахстана в PISA-2015» (консультант и эксперт в области оценки и мониторинга ученических достижений, представитель Всемирного банка Марк Зельман).

7. «Педагоги общеобразовательных школ республики дают сильные предметные знания, но не учат применять их в реальных, жизненных ситуациях» (выводы PISA-2009).

8. «Казахстан наряду с такими странами, как Катар и Малайзия, улучшил свои результаты, но они ниже среднего показателя по ОЭСР» (выводы PISA-2012).

В исследованиях PISA-2015 приняли участие более 500 000 15-летних обучающихся из 72 стран мира. Казахстан представили 5780 15-летних школьников и студентов 16 регионов страны (189 школ и 27 колледжей). В сравнении с результатами PISA-2012 казахстанские участники международного теста показали прогресс по всем направлениям исследования.

Результаты наших школьников PISA-2015 превзошли предполагаемый прогноз министерства.

- ✓ 460 баллов по математике (ожидалось 440 баллов);
- ✓ 456 баллов по естествознанию (ожидалось 430 баллов);
- ✓ 427 по читательской грамотности (прогнозировалось 400 баллов).

Таким образом, сохраняются высокие показатели математических и естественнонаучных компетенций учеников. По результатам 2012 года прогресс в этих категориях по отношению к показателям 2009 года составлял 27 и 25 баллов соответственно. В проекте PISA-2015 впервые приняли участие все 15-летние школьники Назарбаев интеллектуальных школ (2 061 чел.).

Показатели школьников НИШ по математике и естественным наукам находятся в первой десятке ведущих образовательных систем (Сингапур, Гонконг, Макао, Китайский Тайбэй, Япония и др.). (Рисунок 1.6)

В данном исследовании проверяется глубокое понимание сути вещей, причинно-следственных связей, универсальные учебные действия, составляющие основу умения учиться: навыки решения творческих задач и навыки поиска, анализа и интерпретации информации. Учащиеся вовлекаются в проблемы, с которыми они встречаются в реальной жизни. Они выполняют задания, которые требуют от них комплексного мышления, планирования и оценки, решают проблемы, принимают решения, аргументируют и т.д.

В Казахстане исследование проводится Национальным центром оценки качества образования Министерства образования и науки Республики Казахстан при содействии органов управления образования и организаций образования. Сравнительная таблица по итогам международной оценки PISA по предметам: математика, чтение, естествознание:

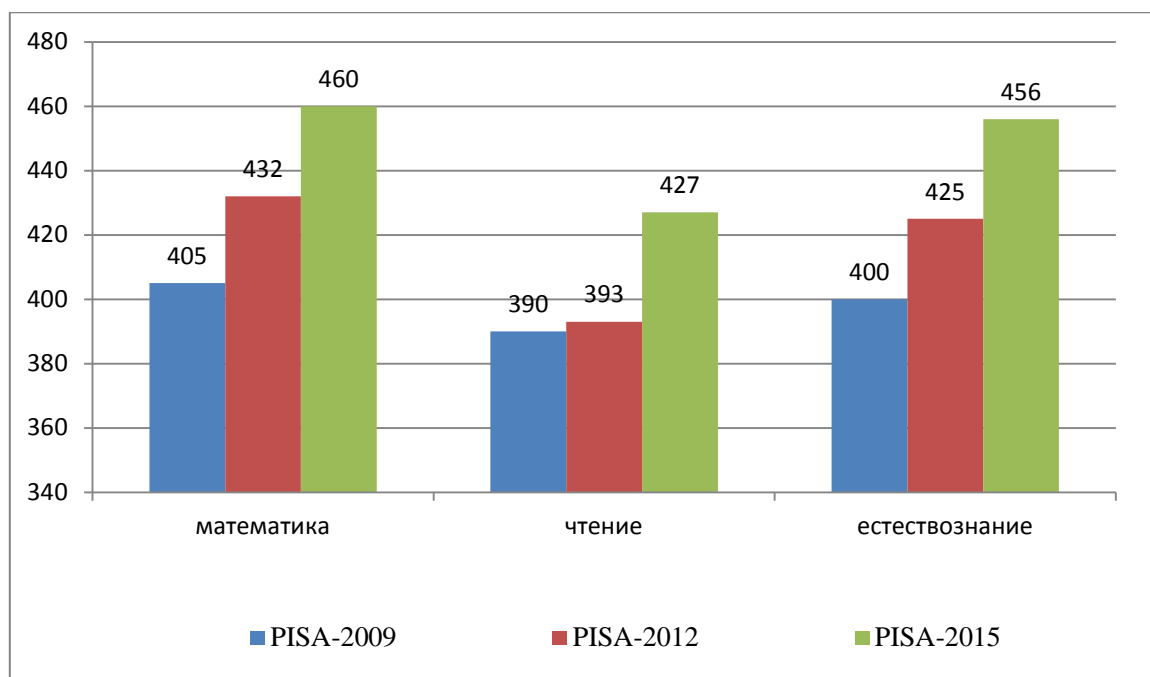

Рисунок 1.6

Итоги второго и третьего этапа PISA – 2012 и PISA – 2015 продемонстрировали положительную динамику результатов казахстанских обучающихся по предметам: математика, чтение, естествознание. Международный тест PISA не замеряет академические знания обучающихся - содержание школьных курсов математики, которые усвоил 15 - летний школьник, он проверяет способности использования математических знаний в ситуациях, требующих логических подходов и математической интуиции (таблица 1.5).

По итогам исследования получена очень большая и разнообразная информация об особенностях содержания математического и естественнонаучного образования, учебных программ, требований к

образовательным достижениям учащихся, организации учебного процесса, о различных факторах, влияющих на образовательные достижения учащихся.

С практической точки зрения анализ результатов Казахстана в PISA-2012 (равно как и TIMSS-2011) дает актуальную перспективу для работы в таких областях, как переход на новые стандарты образования и создание национальной системы мониторинга качества образования, вошедших в число приоритетных направлений образовательной политики в рамках «Государственной программы развития образования РК на 2011-2020 годы».

В связи с этим ставятся задачи Национального плана:

- ✓ Изучение отечественной и международной практики развития функциональной грамотности школьников;
- ✓ Определение направлений реализации системы мер по развитию функциональной грамотности учащихся;
- ✓ Разработка учебно – методического обеспечения образовательного процесса;
- ✓ Развитие системы оценки и мониторинга качества образования школьников;
- ✓ Укрепление материально-технического обеспечения школ и организаций системы дополнительного образования.

Таблица 1.5 - Примеры содержания заданий в исследовании PISA

математика	чтение	естествознание	компетентность в решении проблем
способность определять и понимать роль математики в мире, в котором он живет, высказывать хорошо обоснованные математические суждения, и использовать математику так, чтобы удовлетворять в настоящем и будущем потребности, присущие созидательному, заинтересованному и	способность к осмыслению письменных текстов и рефлексии на них, к использованию их содержания для достижения собственных целей, развития знаний и возможностей, для активного участия в жизни	способность использовать естественнонаучные знания, выявлять проблемы и делать обоснованные выводы, необходимые для понимания окружающего мира и тех изменений, которые вносит в него деятельность человека, и для	способность использовать познавательные умения для решения межпредметных реальных проблем, в которых способ решения с первого взгляда явно не определяется.

мыслящему гражданину.	общества». Оценивается не техника чтения и буквальное понимание текста, а понимание и рефлексия на текст, использование прочитанного для различных целей.	принятия соответствующих решений	
-----------------------	---	----------------------------------	--

Важнейшими задачами школьной системы оценки качества являются:

- осуществление внешней оценки учебных достижений обучающихся на всех уровнях и ступенях образования;
- проведение системного и сравнительного анализа качества услуг, предоставляемых школой;
- обеспечение открытости объективной информации в сфере результатов образовательной деятельности, доступности всем категориям пользователей образовательной статистики;
- проведение сопоставительного мониторинга учебных достижений учащихся.

Правильно выстроенная система оценивания играет важную роль в развитии качества образования страны. В Казахстане одним из элементов национальной системы оценки качества образования является внешняя оценка учебных достижений (далее-ВОУД).

В связи с принятием Государственной программы развития образования на 2011 – 2020 годы и в соответствии с Законом Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в Закон Республики Казахстан «Об образовании» в 2011-2012 учебном году введена внешняя оценка учебных достижений – один из видов независимого от организаций образования мониторинга за качеством обучения.

По данным Министерства образования и науки Казахстана, ВОУД будет осуществляться *в целях* оценки качества образовательных услуг и определения уровня освоения обучающимися учебных программ основного среднего, общего среднего образования и объема учебных дисциплин, предусмотренных стандартами высшего образования.

Задачами ВОУД в организациях образования являются:

- ✓ осуществление мониторинга учебных достижений обучающихся;
- ✓ оценка эффективности организации учебного процесса;
- ✓ проведение сравнительного анализа качества образовательных услуг, предоставляемых организациями образования.

ВОУД проводится с 2012 года по всей республике с охватом 10 – 20% школ (основные и средние школы). В 2011 – 2012 учебном году впервые в 653 общеобразовательных организациях образования республики проведена процедура внешней оценки учебных достижений учащихся 9 – х классов. ВОУД на уровне основного среднего образования проводится на базе организаций, в которой обучаются учащиеся. Контроль над соблюдением правил проведения ВОУД осуществляют Департаменты по контролю в сфере образования Комитета по контролю в сфере образования и науки и направляемые уполномоченные представители Министерства. Он проводится в форме комплексного тестирования как с применением бумажных носителей, так и с использованием современных информационных технологий, а также письменных заданий, утвержденных уполномоченным органом. Задания разрабатываются на основе общеобразовательных учебных программ. В процедуру ВОУД в 9 (10) классах в обязательном порядке включаются казахский язык и 3 предмета, ежегодно определяемые Министерством образования и науки. Результаты ВОУД могут использоваться организациями, проводящими рейтинговые исследования. Последние десятилетия характеризуются в проведении международных сравнительных исследований, которые дают ценную информацию о состоянии образования, позволяют сравнивать подготовку учащихся с международными стандартами, осуществлять мониторинг качества образования в мире.

Стоит отметить, что Казахстан в 2007 году стал членом Международной Ассоциации по оценке качества образования. Во многих государствах мира для оценки качества среднего общего образования осуществляется независимый внешний контроль в форме национальных экзаменов. При этом в каждой стране форма их проведения имеет свои особенности.

Наиболее распространенной моделью является проведение одного экзамена, результаты которого могут использоваться и в школе, и в вузе (Россия, Турция, Болгария, Венгрия, Дания, Израиль, Индонезия, Италия, Норвегия и Финляндия). Кроме того, итоговая аттестация за курс среднего образования в значительном числе стран осуществляется на основе двух форм контроля: внешнего централизованного и внутреннего школьного (Греция, Латвия, Македония, Словацкая Республика, Словения, США, Чешская Республика).

13 марта 2004 года принято постановление правительства №317 «О введении единого национального тестирования». Более подробно анализ представлен в разделе 2 подраздел 2.2.

Участие Казахстана в международных сравнительных исследованиях имеет большое значение для создания общей оценки системы качества образования. Полученная в результате данных исследований информация позволяет судить о качестве образования в стране и ее относительном положении в мировой системе образования с учетом международных образовательных стандартов. Большой аналитический материал о программах, учебниках и требованиях к учебным достижениям школьников в странах мира дает возможность специалистам страны принимать обоснованные решения о реформировании

содержания образования. Использование технологий педагогических измерений, разработанных ведущими специалистами мира, позволяет создать в Казахстане систему оценки качества образования на уровне мировых стандартов.

В современных условиях образование все более активно позиционирует себя в качестве социально-культурной и социально-экономической системы, от эффективности которой зависят показатели качества жизни, уровня развития страны, ее конкурентоспособности и международного авторитета. В связи с этим повышение качества образования выступает основным направлением государственной политики в области образования. Именно внешняя оценка качества общего образования позволяет получать более достоверную информацию о результатах функционирования образовательной системы в контексте их собственных представлений о качестве этих результатов и на этой основе развивать формы общественного влияния на поведение образовательной системы. Прозрачность результатов, полученных в итоге внешней оценки, предполагает закономерное усиление внешней ответственности, поэтому только внешняя оценка и внешняя ответственность могут дать стимул как для саморазвития отдельно взятого преподавателя, образовательного учреждения, так и для роста государственных и частных инвестиций в образование. (http://go.mail.ru/redirect?src=349b52&via_page=1&type=sr&redirect)

Общенациональная система внешней оценки качества общего образования начинает только складываться, поэтому многие аспекты ее деятельности еще не нашли должного научно-теоретического и практического осмысления. Так, остаются неразработанными механизмы внешнего оценивания качества образовательных результатов обучающихся, образовательных программ. Между тем, как показывают многочисленные международные эксперты, в Казахстане необходим переход от модели «контроля качества» к модели «обеспечения качества», поскольку сама технология «контроля качества» не эффективна. Вместе с тем, названия ряда головных структур, которые занимаются качеством образования, отражают прежние подходы, связанные именно с этим аспектом – контролем, проверкой. Именно поэтому одна из главных целей данной работы - на основе анализа мирового опыта разработать концепцию развития содержания и процедур такой системы оценки, с помощью которой можно было бы производить оценку образовательных достижений обучающихся и их динамики, обеспечивающие качественное образование.

Таким образом, анализ международных и отечественных исследований определил сущность внешней и внутренней оценки, что представлено на рисунке 1.7.

Внешнее оценивание	Внутреннее оценивание
Целью внешнего оценивания является мониторинг, поддержка развития системы образования и улучшение ее качества.	Целью внутреннего оценивания является получение информации о состоянии образовательного процесса в школе, разработка системы прогнозируемых изменений в школе
Внешнее оценивание направлено на получение информации о развитии системы образования в целом, и об отдельных аспектах образовательного процесса	Внутреннее оценивание связано с самооценкой организации образования по разным аспектам деятельности
Созданы для правительств, вузов либо работодателей и др., но не для экзаменуемых (SAT, PISA, GRE, GMAT, TIMMS и др.)	Система оценивания, которое показывает, насколько ученик прогрессирует, т.е. данная система не только фиксирует баллы, но и обучает
ВОУД, PISA, TIMMS	КСО
Оценка – один из ключевых элементов образовательной политики	Оценка является необходимым, но не достаточным условием для улучшения образования

Рисунок 1.7.

Резюмируя вышеизложенное, необходимо подвести следующие выводы:

- в целях эффективного оценивания качества образования РК нужны высококвалифицированные эксперты, представляющие интересы не только педагогического сообщества, но и интересы родителей, работодателей;
- гарантированное качество образования возможно при условии построения организациями образования системы внутреннего мониторинга качества образования;
- качество знаний должна определяться ГОСО, что является главным критерием оценивания;
- необходимо разработать независимый измерительный инструмент, который мог бы «измерять» качество не только итоговой аттестацией при переходе со ступени на ступень, но и на всем периоде обучения, независимо от типа и вида образовательной организации, региональных особенностей, местных условий;
- необходимо наличие вариативных инструментов измерения, включая интернет-тестирование, что должно быть включено в процедуры государственного контроля качества образования и государственной аккредитации;
- в процесс оценивания необходимо включить общественную и профессиональную оценки качества, общественную и профессиональную аккредитацию и составление по их итогам рейтинга образовательных организаций.

2 РЕЗУЛЬТАТЫ АНАЛИЗА БАЗЫ ДАННЫХ ПО ОЦЕНКЕ КАЧЕСТВА ЗНАНИЙ ОБУЧАЮЩИХСЯ В УСЛОВИЯХ ОБНОВЛЕННОГО СОДЕРЖАНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ

Повышение качества образования – одна из основных задач системы среднего образования. В последнее время все чаще звучат словосочетания: качество жизни, качество образования, социальная успешность.

Современный педагог Марк Поташник определяет «Качество образования – это степень удовлетворенности ожиданий различных участников образовательного процесса, иными словами соотношение цели и результата, мера достижения цели».

Говоря о качестве образования, необходимо было узнать представление об этом учителей школы. На вопрос педагогам «Как вы понимаете термин «качество образования»? были выявлены следующие ответы: «Качество знаний, успеваемости, успешности, поступаемости в ВУЗы выпускников; интеллектуального развития, самообразования, способности к творчеству учащихся; качество процесса образования. Самое большое количество ответов: - «Качество образования – это качество знаний по учебным предметам, конкурентоспособность при поступлении в ВУЗы, сформированность ЗУНов учащихся».

Информация о качестве знаний, успешности учащихся разных классов в школах дает возможность сделать вывод о том, что динамика показателей успеваемости попредметно варьировалась от понижения к повышению или наоборот. Следовательно, актуальность вопроса качества обучения очевидна.

Контроль за качеством знаний в организациях образования находился и находится в системе. Регулярно проводится мониторинг показателей качества знаний в целом по классам, по отдельным учителям-предметникам, по отдельным предметам и направлениям.

По полученным данным постоянно проводится анализ информации, следовательно, знание качества достигаемых результатов обучения – неперемное условие успешной работы учителя, иначе его деятельность теряет смысл, так как педагог должен знать свои сильные и слабые стороны, как при преподавании, так и при усвоения учебного материала обучающимися.

Далее приведен анализ качества успеваемости в целом за три учебных года: 2015-2016, 2016-2017, 2017-2018 учебные годы, который представлен данными государственных общеобразовательных школ т.е школ, подведомственных местным исполнительным органам. Материалы для анализа были взяты из национальных сборников «Статистика системы образования Республики Казахстан».

В 2015-2016 учебном году количество обучающихся составило 2 775 308 учащихся. Из них успешно т. е с оценками «отлично» и «хорошо» окончили учебный год - 1 607 690 учеников, количество учащихся с оценкой «удовлетворительно» - 1 166 407 человек, а количество учащихся, оставленных на повторный курс – 1211 учеников (рис. 2.1.1). Качество успеваемости составило 57,9 %.

Рисунок 2.1.1

Количество учащихся, оставленных на повторный курс по определенным причинам, составило 1211 человек. Классификация причин в процентном соотношении взята из Национальной образовательной базы (НОБД) данных:

- не освоили программу – 70%
- по болезни – 13%
- со сменой места жительства – 1%
- по другим причинам – 16%

Тревожный сигнал вызывает причина «не освоили учебную программу» – 70%. В базе НОБД не указаны предметы, программы которых были не были освоены, тем не менее факт остается фактом, всем учителям-предметникам следует задуматься над этим показателем (рисунок 2.1.2).

Статистика по **2016-2017 учебному году** показывает следующую картину: контингент обучающихся в 2016-2017 учебном году по данным НОБД в организациях среднего образования, подведомственных МИО, составил 2 905 153 обучающихся. 2016-2017 учебный год закончили на «отлично» и «хорошо» 1 738 911 обучающихся, из них отличников – 523 853, ударников – 1 215 058 человек, соответственно количество обучающихся, закончивших учебный год на «удовлетворительно» составляет также более миллиона учеников. Количество учащихся, оставленных на повторный курс - 2685 человек.

Рисунок 2.1.2

Следовательно, процент качества успеваемости в общеобразовательных школах страны составил 59,9% (рисунок 2.1.3).

Рисунок 2.1.3

Следует обратить внимание на то, что разница между учащимися с оценками «хорошо» и «отлично» и учащимися, закончившими учебный год на «удовлетворительно» отличается и составляет более 500 тысяч учеников. Данный факт говорит о том, что педагогам следует обращать внимание на дифференцированную организацию учебного процесса, ориентируясь не только на успешных учащихся, но также и на обучающихся, у которых имеются определенные затруднения по тем или иным предметам.

Если говорить о качественном усвоении учебного материала, то количество обучающихся с оценками «отлично» и «хорошо» в разрезе с 1-го по 11-й классы распределилось следующим образом, как показано в таблице 2.1.1.

Таблица 2.1.1- Количество обучающихся с оценками «отлично» и «хорошо» в разрезе классов

2016-2017 учебный год				
Общее количество отличников	Общее количество ударников	Классы	Отличники	Ударники
523 853	1 215 058	1 класс	87 943	153 313
		2 класс	84 870	153 035
		3 класс	76 118	151 484
		4 класс	66 416	138 388
		5 класс	52 918	123 766
		6 класс	42 174	110 390
		7 класс	33 015	101 956
		8 класс	26 564	90 181
		9 класс	21 124	77 945
		10 класс	17 883	62 059
		11 класс	14 418	52 541

Из таблицы видно, что количество отличников и ударников с переходом из класса в класс уменьшается, на что могут указывать объективные причины: обучение по учебным программам обновленного содержания образования, внедрение новых предметов, итоги СОР и СОЧ.

Несмотря на объективность указанных причин, педагогам необходимо качественно организовать работу с одаренными учащимися, использовать эффективные формы работы с отличниками и ударниками (рисунок 2.1.4).

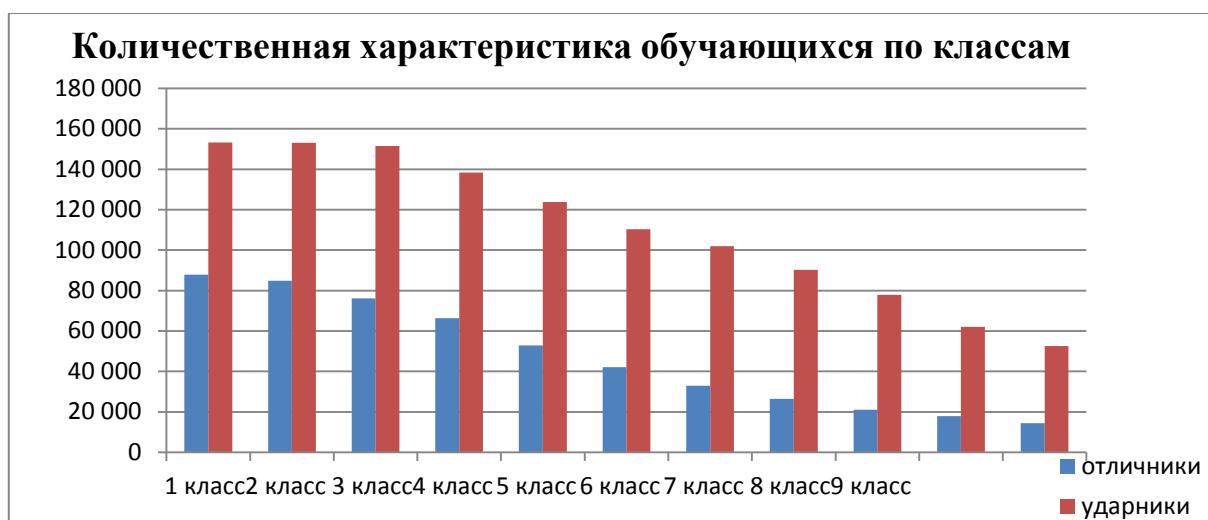

Рисунок 2.1.4

Наряду с успешными учащимися в 2016-2017 учебном году на повторный курс оставлены 2 685 учеников, что составляет 0,09 % от общего количества обучающихся.

В разрезе причин повторного курса определились следующие причины: (рисунок 2.1.5):

- не освоили программу – 860 обучающихся;
- по болезни – 125 учащихся;
- в связи со сменой места жительства – 28 человек;
- по другим причинам – 1672 ученика.

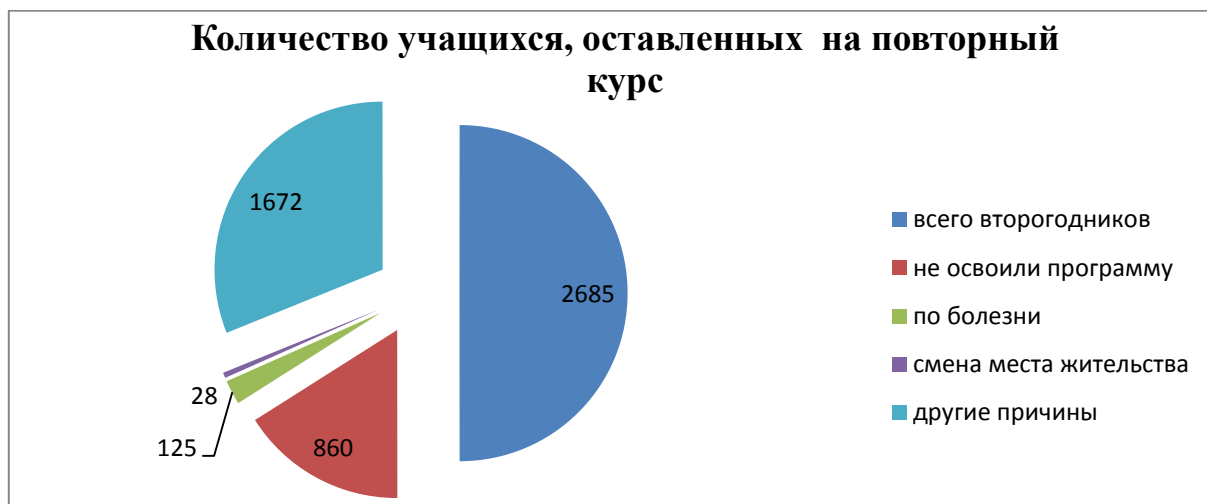

Рисунок 2.1.5

Статистические данные по государственным дневным организациям среднего образования, подведомственных МИО, за **2017-2018 учебный год** взяты из НОБД и показывают контингент обучающихся в дневных государственных общеобразовательных школах, который составляет 2 972 319 человек.

Рисунок 2.1.6

Из них общее количество отличников (552 848 учащихся) и ударников (1 247 170 учащихся) - 1 800 018 человек, Соответственно, количество учащихся, закончивших учебный год на «удовлетворительно» составило 1 172 301 ученик (рисунок 2.1.6).

Исходя из количественных показателей, можно сделать вывод о качестве успеваемости в государственных общеобразовательных школах, которое в процентном соотношении составляет 60,5 %.

Таблица 2.1.2 – Количественная характеристика обучающихся в разрезе классов

2017-2018 учебный год				
Общее количество отличников	Общее количество ударников	Классы	Отличники	Ударники
552 848	1 247 170	1 класс	79 749	121 679
		2 класс	90 344	157 479
		3 класс	83 612	153 202
		4 класс	74 238	150 763
		5 класс	55 864	134 506
		6 класс	46 151	120 357
		7 класс	39 911	107287
		8 класс	30 086	100 186
		9 класс	23 733	82 920
		10 класс	17 422	58 188
				11 класс

Из них общее количество отличников (552 848 учащихся) и ударников (1 247 170 учащихся) - 1 800 018 человек, Соответственно, количество учащихся, закончивших учебный год на «удовлетворительно» составило 1 172 301 ученик (рисунок 2.1.6).

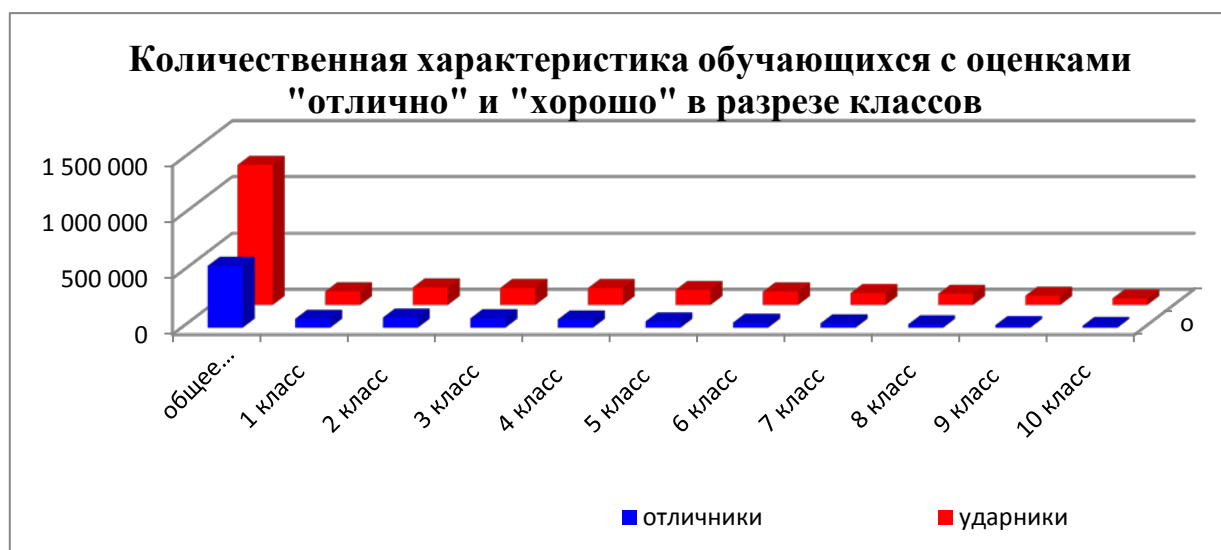

Рисунок 2.1.7

Из таблицы видно, что по мере возрастания ступени классов количество отличников и ударников убывает (рисунок 2.1.7).

Согласно статистическим данным НОБД был сделан анализ по данным обучающихся, оставленных на повторный курс (рисунок 2.1.8).

Данный факт должен заставить педагогов задуматься о более эффективной организации учебного процесса на уроке и оптимальных видах контроля для такой категории обучающихся. Из общего количества обучающихся (2 972 319 учащихся) оставлены на повторный курс по следующим фактам 2174 учащихся, что составляет 0,08%:

- не освоили программу – 684 учащихся;
- по болезни – 147 учащихся;
- смена места жительства – 23 ученика;
- другие причины – 1320

Рисунок 2.1.8

Количество обучающихся, оставленных на повторный курс рассмотрено в разрезе классов, что показано в таблице 2.1.3 и на рисунок 2.1.9:

Таблица 2.1.3 свидетельствует о том, что в каждом классе имеются учащиеся, оставленные на повторный курс. За курс начальной школы в 1-4 классах на повторный курс оставлены 500 учащихся. В 5-9 классах эта цифра составляет 164 ученика, но вызывает особую тревогу то, что курс основного среднего образования по тем или иным причинам не прошли 20 учащихся, в 10-11 классах оставлены на повторный курс также 20 учащихся. Следует заметить, что курс общего среднего образования не освоили 2 ученика. Педагогам необходимо учитывать индивидуальные особенности этих учащихся,

составлять дифференцированные задания, выбирать наиболее оптимальные и эффективные формы и методы работы с такими учащимися.

Таблица 2.1.3 – Количественная характеристика обучающихся, оставленных на повторный курс в разрезе классов

2017-2018 учебный год			
Общее количество обучающихся в школах	Общее количество второгодников	Классы	Второгодники
2 972 319	2 174	1 класс	201
		2 класс	188
		3 класс	66
		4 класс	45
		5 класс	45
		6 класс	50
		7 класс	28
		8 класс	21
		9 класс	20
		10 класс	18
		11 класс	2

Рисунок 2.1.9

Отдельно был сделан анализ качества успеваемости по предметам естественно-математического цикла. При оценке качества успеваемости предметов естественно-математического направления выявилось, что 897 798 учащихся закончили 2017-2018 учебный год с оценками «хорошо» и

«отлично». Следовательно, количество учащихся с оценкой «удовлетворительно» составило 2 050 362 ученика. Процент качества успеваемости по предметам естественно-математического цикла показал 30,45 % от общего количества обучающихся, изучающих естественно-математические дисциплины (2 948 160 учащихся). Соответственно, процент качества успеваемости по предметам общественно-гуманитарного цикла составляет 30,1 % (рисунок 2.1.10).

Рисунок 2.1.10

Кроме этого был сделан анализ контингента обучающихся городских и сельских школ. В разрезе городских и сельских общеобразовательных школ процент количества обучающихся в сельских школах составляет 47%, соответственно в городских школах – 53%. Процент количества отличников и ударников разделился следующим образом: процент обучающихся в сельских школах, показавших отличные и хорошие результаты по естественно-математическим дисциплинам составил 40,8 %, соответственно в городских школах – 59,2% (рисунок 2.1.11).

Разница в процентах количества обучающихся с оценками «отлично» и «хорошо» между городскими и сельскими школами сравнительно невысокая и составляет 18,4%, тем не менее, педагогам сельских школ необходимо обратить внимание на проблему повышения качества успеваемости.

Одним из показателей качества успеваемости является подтверждение знака «Алтын белгі». Положение о знаке «Алтын белгі» утверждено приказом Министерства образования и науки Республики Казахстан № 532 от 19 декабря 2014 года. Настоящие правила разработаны в соответствии с подпунктом 8-3 статьи 5 Закона Республики Казахстан «Об образовании» от 27 июля 2007 года. В правилах указаны требования к претендентам на знак «Алтын белгі», касающиеся качества успеваемости:

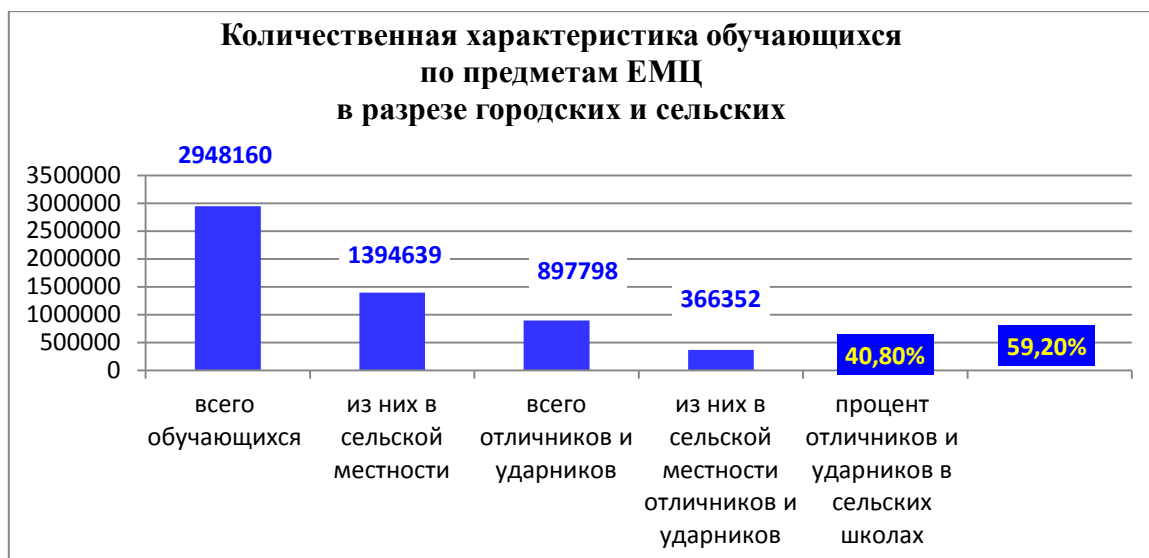

Рисунок 2.1.11

1) имеющие годовые и итоговые оценки «5» на основном среднем и общем среднем уровнях образования за период обучения по всем дисциплинам учебного плана в соответствии с типовыми учебными программами основного среднего и общего среднего образования или образовательными учебными программами автономной организации образования «Назарбаев Интеллектуальные школы»;

2) прошедшие итоговую аттестацию общего среднего образования с оценкой «отлично».

Настоящие Правила распространяются на обучающихся организаций образования, реализующих в установленном порядке общеобразовательные учебные программы начального, основного среднего и общего среднего образования, независимо от формы собственности, вида, формы и ведомственной подчиненности.

Согласно вышеуказанным требованиям в **2016-2017 учебном году** всего в стране на знак «Алтын белгі» подали 4811 претендентов (рис.2.1.12).

Рисунок 2.1.12

Из 4811 претендентов 2231 претендент (46,4%) рекомендован из городских, 2580 претендентов (53,6%) из сельских школ. Из представленных претендентов в целом по Республике 4502 претендента (93,6%), в том числе 2078 претендентов из городских школ (46,2%), 2424 претендента из сельских школ (53,8%) подтвердили знак «Алтын белгі».

Анализ базы данных претендентов на знак «Алтын белгі» по языкам обучения показали следующие результаты, отраженные в диаграмме (рис. 2.1.13).

Рисунок 2.1.13

Полученные результаты анализа показали, что количество претендентов, выдвинутых на знак «Алтын белгі» и подтвердивших его, больше в сельских школах по сравнению с результатами школ города. По городским школам заявленные претенденты составляли 46,4%, по сельским школам - 53,6%. По претендентам, подтвердившим знак «Алтын белгі» школы города показали 46,2%, а сельские школы - 53,8%.

Кроме того, в зависимости от языка обучения наиболее высокий показатель по количеству претендентов и подтвердивших показали школы с казахским языком обучения. При 77,7% претендентов, подтвердили 73,1%. Минимальный показатель подтверждения выявился в школах с уйгурским языком обучения, который составил 0,46% от количества претендентов. В школах с таджикским языком обучения количество претендентов на знак «Алтын белгі» не было (рисунок 2.1.14).

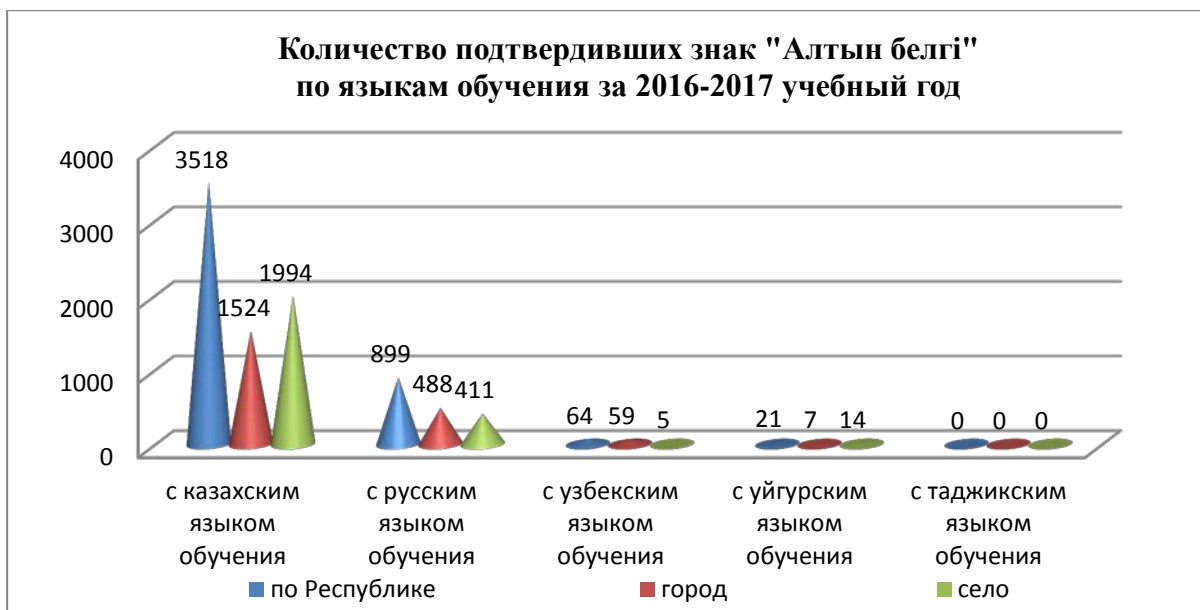

Рисунок 2.1.14

Всего в **2017-2018 учебном году** по школам страны было выдвинуто 5797 претендентов, из них 2678 (46,2%) претендентов из городских школ, 3119 (53,8%) претендентов из сельских школ. Из всех претендентов подтвердили 82%, в том числе по городу 48,2%, то есть 2290 претендентов, а по сельским школам 51,8%, то есть 2464 претендента (рисунок 2.1.15).

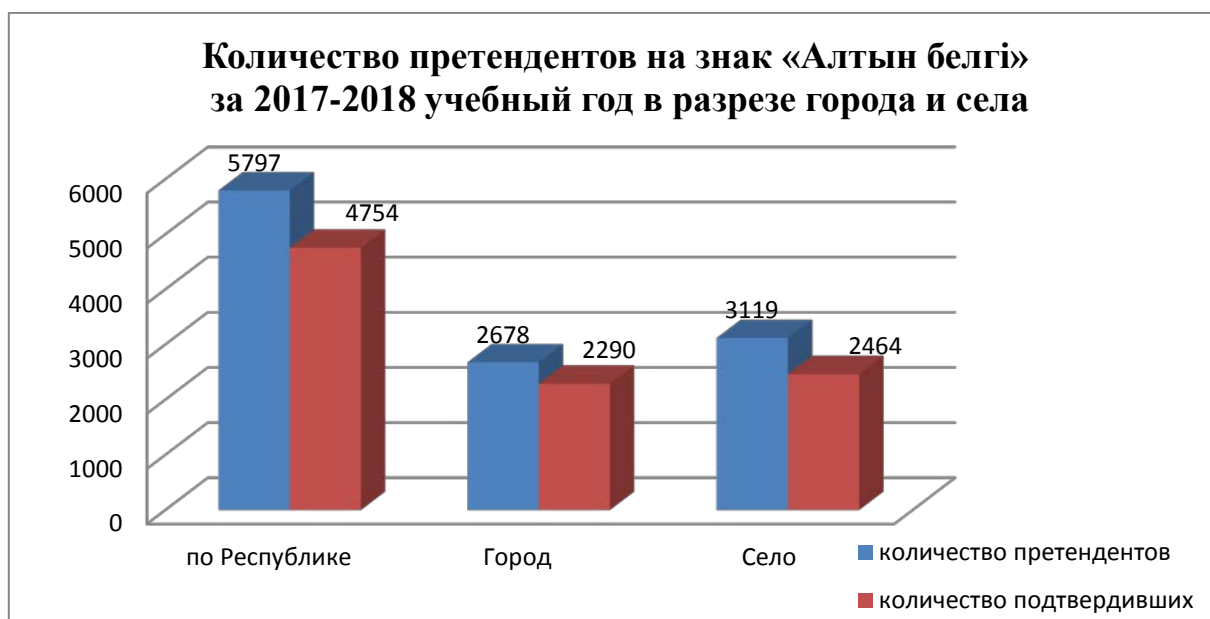

Рисунок 2.1.15

Итоговые анализы по языкам обучения за 2017-2018 учебный год дали следующие результаты (рисунок 2.1.16.):

- обучение в школах с казахским языком обучения - всего 4535 претендентов (78,2%);
- в школах с русским языком обучения - всего 1148 претендентов (19,8%);
- в школах с узбекским языком обучения - всего 94 претендента (1,6%);

- в школах с уйгурским языком обучения - всего 20 претендентов (0,40%).

В том числе количество претендентов в разрезе категории «город», «село» составляет:

- из городских школ с казахским языком обучения - 1970 (43,4%) претендентов, из сельских - 2565 (56,6%) претендентов;

- из городских школ с русским языком обучения - 640 (55,7%) претендентов, сельских - 508 (44,3%) претендентов;

- из городских школ с узбекским языком обучения 65 (69,1%) претендентов, из сельских - 29 (30,9%) претендентов;

- из городских школ с уйгурским языком обучения 2 (10%) претендентов, из сельских -18 (90%) претендентов.

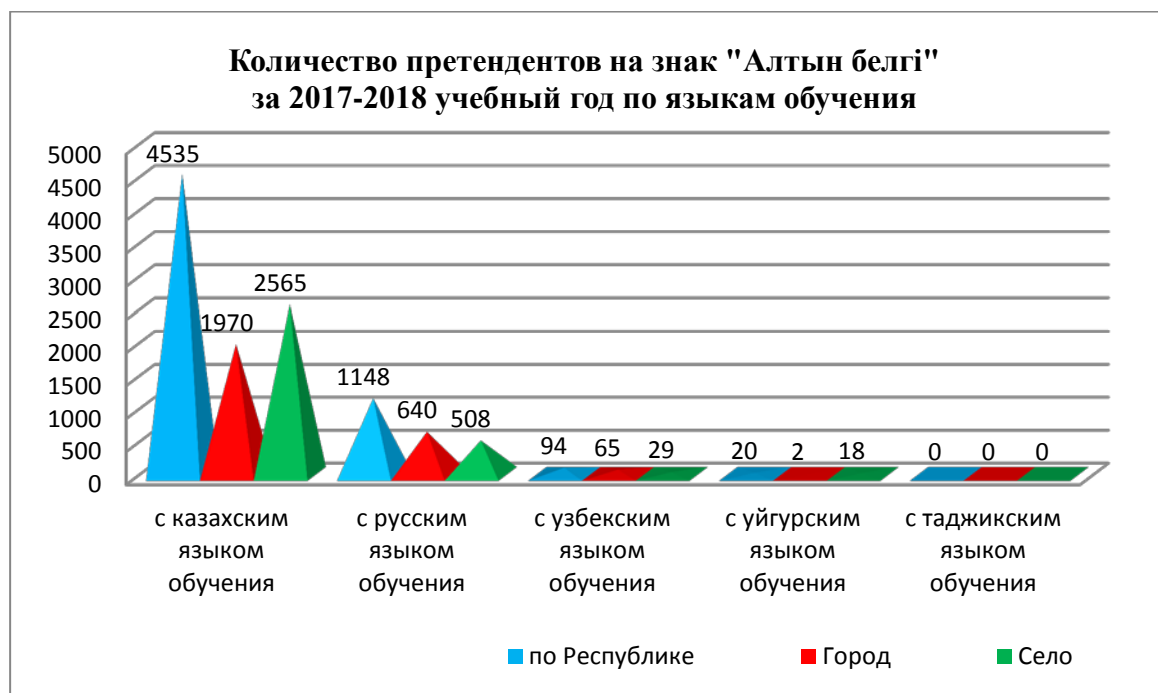

Рисунок 2.1.16

Подтверждение знака "Алтын белгі" показали 81% школ с казахским языком обучения, т. е. 3672 претендента, 86,3% школ с русским языком обучения, т. е. 991 претендент, 79,8% школ с узбекским языком обучения, т.е. 75 претендентов, 80% школ с уйгурским языком обучения, т. е. 16 претендентов (рисунок 2.1.17).

В том числе из школ с казахским языком обучения в разрезе города - 45%, села - 55%; из школ с русским языком обучения в разрезе города - 58,1%, села - 41,9%; из городских школ с узбекским языком обучения - 80%, сельских - 20%; из школ с уйгурским языком обучения в разрезе города -12,5%, села - 87,5%.

Полученные результаты анализа показали, что количество претендентов, выдвинутых на знак «Алтын белгі» и подтвердивших его, больше сельских школ по сравнению с школами города. По городу количество заявленных претендентов составило 46,2%, по сельским школам-53,8%. По подтвержденным результатам знака «Алтын белгі» школы города составляют 48,2%, а сельские школы-51,8%.

Результаты анализа показали, что количество претендентов из сельских школ, выдвинутых на знак «Алтын белгі» по сравнению со школами города увеличилось на 7,6%, а подтвердивших на 3,6%.

Кроме того, в зависимости от языка обучения высокое качество показали обучающиеся из школ с казахским языком обучения (подтвердили 81%). Ниже показатель подтверждения в школах с уйгурским языком обучения, который составил 80%. В школах с таджикским языком обучения претендентов не было.

Результаты анализа показывают, что подготовка претендентов к итоговой аттестации была организована не на достаточном уровне. Поэтому администрации школ необходимо обратить внимание на усиление требований как к педагогам, так и к обучающимся при подготовке к итоговой аттестации.

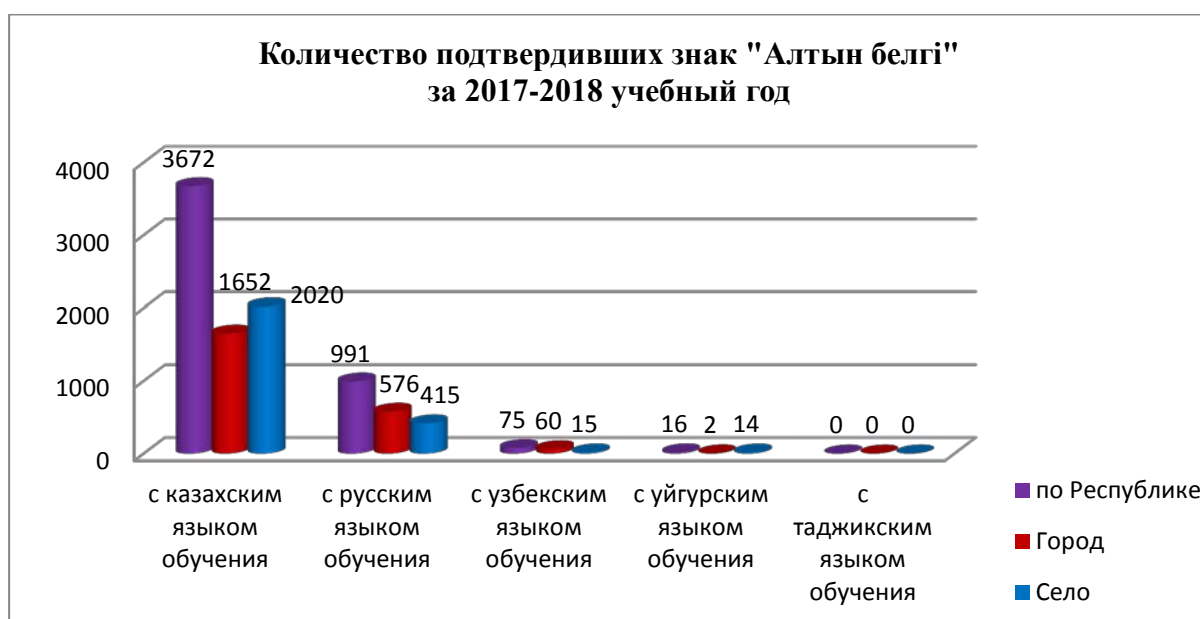

Рисунок 2.1.17

Анализ базы данных по претендентам в зависимости от языка обучения в 2016-2017 учебном году показал следующую картину, выраженную в диаграмме (рисунок 2.1.18):

- с казахским языком обучения 3738 претендентов - 77,7%;
- с русским языком обучения 985 претендентов - 20,5%;
- с узбекским языком обучения 66 претендентов - 1,4%;
- с уйгурским языком обучения 22 претендента - 0,40%
- с таджикским языком обучения 0 претендентов.

Эта же позиции в 2017-2018 учебном году:

- с казахским языком обучения 4535 претендентов - 78,2%;
- с русским языком обучения 1148 претендентов - 19,8%;
- обучение на узбекском языке 94 претендента - 1,6%;
- с уйгурским языком обучения 20 претендентов - 0,40%;
- с таджикским языком обучения 0 претендентов.

Рисунок 2.1.18

Анализ количества претендентов на знак «Алтын белгі» показал, что в 2017-2018 учебном году (рисунок 2.1.19):

- с казахским языком обучения 3518 претендентов 94,1%;
- с русским языком обучения 899 претендентов 91,3%;
- с узбекским языком обучения 64 претендента 97%
- с уйгурским языком обучения 21 претендент 95%;
- с таджикским языком обучения 0 претендентов.

Анализ количества претендентов, подтвердивших знак «Алтын белгі» показал, что в 2017-2018 учебном году подтвердили в школах:

- с казахским языком обучения 3672 претендентов 81%;
- с русским языком обучения 991 претендент 86,3%;
- с узбекским языком обучения 75 претендентов 79,8%;
- с уйгурским языком обучения 16 претендентов 80%;
- с таджикским языком обучения 0 претендентов

Анализ подтверждения знака «Алтын белгі» показал, что в 2016-2017 учебном году из 12483 выпускников всего 4% представлены на знак «Алтын белгі». Количество подтвержденных знак «Алтын белгі» составило на 0,3% меньше от количества претендентов. В 2017-2018 учебном году из 120942 выпускников 4,8% подали на знак «Алтын белгі». Количество подтвердивших составило на 0,9% меньше от количества претендентов.

Таким образом, результаты анализа показали, что в 2017-2018 учебном году по сравнению с 2016-2017 учебным годом количество претендентов выше, количество подтвердивших по школам с казахским языком обучения на 13,1%, по школам с русским языком обучения на 5%, по школам с узбекским языком на 17,2%, по школам с уйгурским языком обучения на 15%.

Рисунок 2.1.19

Анализ результатов по претендентам и подтверждению знака «Алтын белгі» выявил следующие тенденции:

- Количество претендентов на знак «Алтын белгі» увеличилось и разница за два года составляет 986 учащихся;
- Количество подтвердивших знак «Алтын белгі» увеличилось и разница в количестве претендентов и подтвердивших знак «Алтын белгі» за два года составила 734 ученика.

•

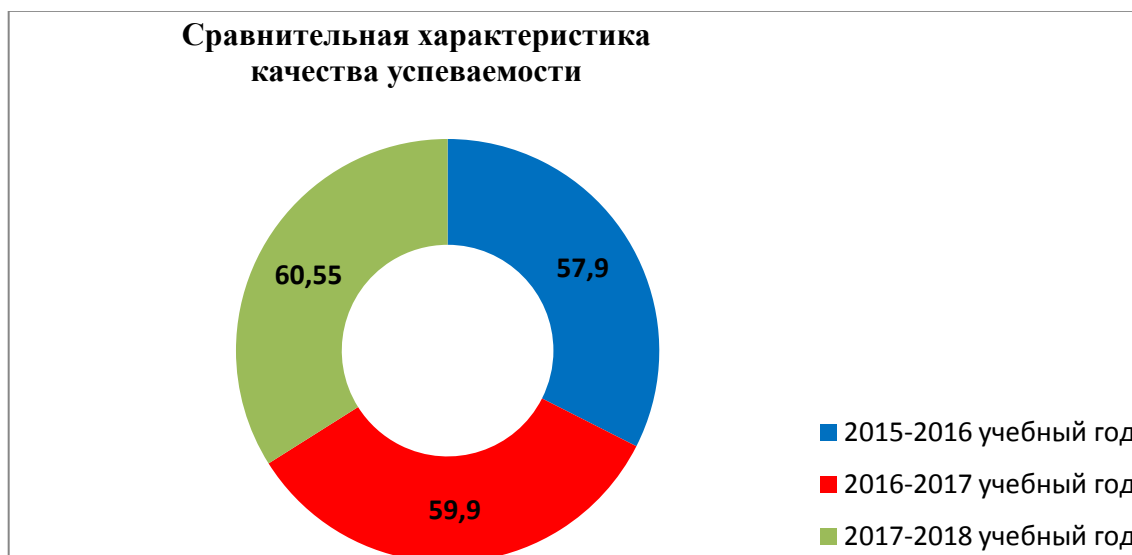

Рисунок 2.1.20

Анализируя статистические данные НОБД по качеству успеваемости обучающихся организаций среднего образования, подведомственных местным исполнительным органам, следует сделать вывод, что качество успеваемости в 2017-2018 учебном году в сравнении по трем годам повысилось (рисунок 2.2.12). Тем не менее, наблюдается проблема качества успеваемости в разрезе учебных предметов, которую мы наблюдали выше.

Анализ количества обучающихся в разрезе усвоения учебных программ обучающимися на «отлично», «хорошо», «удовлетворительно» и «неудовлетворительно» за три года выявил следующие показатели, представленные в таблице 2.1.4:

Таблица 2.1.4 – Сравнительная таблица о количестве обучающихся

Категории обучающихся	Учебный год		
	2015-2016	2016-2017	2017-2018
Общее количество обучающихся	2 775 308	2 905 153	2 972 319
Количество обучающихся с оценкой «отлично»	481 900	523 853	552 848
Количество обучающихся с оценкой «хорошо»	1 125 790	1 215 058	1 247 170
Количество обучающихся с оценкой «удовлетворительно»	1 166 407	1 161 557	1 170 127
Количество обучающихся, оставленных на повторный курс	1 211	2 685	2 174

Анализируя все количественные и качественные показатели, можно сделать следующие выводы:

- Качество успеваемости в течение трех лет повысилось на 2,6 %;
- Количество обучающихся с оценкой «отлично» за три года увеличилось на 1%;
- Количество обучающихся с оценкой «хорошо» за три года увеличилось на 0,01%;
- Количество обучающихся с оценкой «удовлетворительно» за три года увеличилось на 1%;
- Количество обучающихся, оставленных на повторный курс сократилось на 0,02%.

Сведения о количестве «отличников» и «ударников» за последние три года показывает динамику роста, что, несомненно, улучшает общую картину успеваемости.

Наряду с вышеизложенным, картина по обучающимся с оценкой «удовлетворительно» изменилась в сторону увеличения на 1%, что является тревожным сигналом, на который нужно обратить внимание.

Количество обучающихся, оставленных на повторный курс сократилось на 0,02 % по стране. В связи с вышеизложенным, данная категория учащихся требует индивидуальной работы по тем предметам, по которым обучающийся оставлен на повторный курс.

Качество успеваемости зависит от ряда факторов, одним из которых можно назвать профессиональную компетентность педагогов. В настоящее время в

общеобразовательных школах страны наблюдается острая потребность в педагогических кадрах. Существенным фактором ухудшения качества успеваемости является:

- частая сменяемость учителей-предметников;
- преподавание учебных предметов неспециалистами;
- не качественное усвоение учебной программы обучающимися;
- понижение качества успеваемости по отдельным предметам;
- снижение контроля.

Потребность в педагогических кадрах выявлена по ряду учебных предметов, и составляет 1,8% от общего количества педагогов, что представлено в таблице 2.1.5 и на рисунке 2.1.21:

Таблица 2.1.5 – Потребность в педагогических кадрах по учебным предметам

№	Потребность в учителях	Всего
1	казахского языка	107
2	русского языка	936
3	истории	158
4	математики	640
5	географии	133
6	биологии	136
7	химии	315
8	физики	321
9	информатики	198
10	английского языка	701
11	начальных классов	754
12	музыки	277
13	физической культуры	96
14	самопознания	85
15	НВП	79
16	художественного труда	158
17	других предметов	173
	ИТОГО	5 267

Таблица 2.1.5

Рисунок 2.1.21

Исходя из вышеизложенного, отчетливо видно, что более острая потребность в педагогических кадрах ощущается по следующим учебным предметам: «Русский язык», «Английский язык», «Математика», «Начальные классы», «Физика», «Химия», «Музыка», «Информатика», «Художественный труд», «История», «Биология», «География», «Казахский язык». По учебным предметам «Физическая культура», «НВП», «Самопознание» педагогические кадры укомплектованы в большей степени.

Общий анализ качества успеваемости выявил следующие тенденции:

- увеличение обучающихся с оценкой «отлично» и «хорошо» на 1%;
- увеличение обучающихся с оценкой «удовлетворительно» на 1%;
- снижение количества учащихся, оставленных на повторный курс на 0,02%;
- увеличение количества претендентов на знак «Алтын белгі»;
- увеличение количества подтвердивших знак «Алтын белгі»;
- потребность в педагогических кадрах по ряду предметов.

Каждый из педагогов должен задумываться над вопросами: «Что необходимо сделать мне, как учителю-предметнику, чтобы качество знаний моих учащихся стало выше?». «Использую ли я, наиболее эффективные формы и методы обучения? Приводит ли это к повышению качества знаний учащихся?».

2.2 Анализ базы данных по итогам единого национального тестирования в условиях обновленного содержания образования

Одним из основных средств, обеспечивающих эффективное управление системой образования, является независимая внешняя оценка качества образования, основанная на достоверных и сравнительных данных.

В целях оценки качества знаний учащихся в Казахстане применяется независимый внешний контроль в форме единого национального тестирования (ЕНТ), промежуточного государственного контроля и комплексного тестирования. Данный вид контроля проводится с 2004 года. ЕНТ стало важным элементом системы оценки качества образования республики.

Внедрение ЕНТ открывает широкие возможности для повышения эффективности процесса управления качеством образования как процедуры внешней оценки качества образования. Анализ и интерпретация результатов ЕНТ могут способствовать эффективному решению вопросов повышения качества образования, принятию необходимых управленческих решений на различных уровнях управления образованием.

Единое национальное тестирование - это государственная система оценки качества образования, независимая от организаций образования, объединяющая итоговую государственную аттестацию выпускников и вступительные экзамены в колледжи и ВУЗы.

ЕНТ играет важную роль в повышении качества образовательных услуг, предоставляемых на уровне общего среднего образования. Его результаты анализируются и используются в совершенствовании учебно-воспитательного процесса школ, стандартов и учебных программ, организации подготовки и повышения квалификации учителей.

ЕНТ обладает такими характеристиками, как соответствие целей, справедливость, честность, доверие общественности к результатам, действенность и экономическая эффективность, прозрачность контрольно-оценочных процедур, положительное влияние результатов контроля на образовательную практику. Процедура оценивания является одинаковой для всех учащихся независимо от места проживания, типа образовательного учреждения. Использование единой процедуры и единых критериев оценки способствует снижению нервных переживаний перед экзаменом.

Правила проведения Единого национального тестирования разработаны в соответствии с подпунктом 12, статьи 5 Закона Республики Казахстан от 27 июля 2007 года «Об образовании», а также типовыми правилами приема на обучение в организации образования, реализующие образовательные программы высшего образования, утвержденными приказом Министерства образования и науки Республики Казахстан от 31 октября 2018 года № 600 и определяют порядок проведения Единого национального тестирования (далее-ЕНТ). Согласно приказа министра образования и науки Республики Казахстан № 204 от 2 мая 2017 года «Об утверждении Правил проведения Единого

национального тестирования » (зарегистрированный в Реестре государственной регистрации нормативных правовых:

1. Общие положения ЕНТ:

1) учащимся 11 (12) классов-выпускников организаций среднего образования для зачисления в вузы на платной основе по желанию;

2) выпускникам организаций среднего образования текущего года по желанию для участия в конкурсе на присуждение образовательного гранта за счет средств республиканского бюджета или местного бюджета или для зачисления в вузы на платной основе или для получения образования по государственному образовательному заказу за счет средств республиканского бюджета;

3) выпускникам организаций среднего образования прошлых лет и выпускникам организаций технического и профессионального или послесреднего образования для участия в конкурсе на присуждение образовательного гранта за счет средств республиканского бюджета или местного бюджета или зачисления в вузы на платной основе;

4) выпускникам организаций технического и профессионального или послесреднего образования, поступающим по образовательным программам высшего образования, предусматривающим сокращенные сроки обучения для участия в конкурсе на присуждение образовательного гранта за счет средств республиканского бюджета или местного бюджета;

5) выпускникам организаций среднего образования, получивших образование за рубежом по линии международного обмена для участия в конкурсе на присуждение образовательных грантов за счет средств республиканского бюджета или местного бюджета или для зачисления в ВУЗ на платной основе, и лицам казахской национальности, не являющимся гражданами Республики Казахстан, получившим образование за рубежом;

6) лицам, зачисленным на очную форму обучения на платной основе до окончания первого академического периода высшего учебного заведения для зачисления в ВУЗ на платной основе;

7) обучающимся по группам образовательных программ, требующих творческой подготовки в ВУЗ на платной основе, и лицам, желающим перейти в группу других образовательных программ;;

2. Поступающие сдают ЕНТ по желанию на казахском или русском или английском языках.

При этом для поступающих, сдающих ЕНТ на английском языке, тестирование по истории Казахстана проводится по желанию на казахском или русском языках. Для поступающих, сдающих ЕНТ на английском языке, язык обучения в вузе определяется в соответствии с языком сдачи тестирования по истории Казахстана.

Единое национальное тестирование (ЕНТ) остается в качестве системы вступительного экзамена в высшие учебные заведения и распределения государственных грантов.

120 вопросов по формату ЕНТ 2017 года(20+20+20+30+30=120 задания) по 5 предметам, из них 3 по обязательным и 2 по профилю в зависимости от

специальности, которую абитуриент сдает в вуз. Учитываются все вопросы (Таблица 2.2.1).

Таблица 2.2.1. - Предметы тестирования

		Количество заданий	Форма задания	Объект оценки
1 - блок	Математическая грамотность	20	С выбором одного правильного ответа из пяти предложенных	задания на функциональную грамотность, логику, количественное сравнение
	Читательская грамотность	20 (4 текста)	С выбором одного правильного ответа из пяти предложенных	понимание текста, рефлексия на содержание текста, умение анализировать, сопоставлять и т. д. б.
	История Казахстана	20	С выбором одного правильного ответа из пяти предложенных	знание предмета
Профильные дисциплины (два предмета по каждой специальности)				
2 - блок	1 профильный предмет	20	С выбором одного правильного ответа из пяти предложенных	углубленное знание предмета (продвинутый уровень освоения), приобретение широкого спектра навыков
		10	С выбором несколько правильного ответа из пяти предложенных	углубленное знание предмета (продвинутый уровень освоения), приобретение широкого спектра навыков
	2 профильный предмет	20	С выбором одного правильного ответа из пяти предложенных	углубленное знание предмета (продвинутый уровень освоения), приобретение широкого спектра навыков
		10	С выбором несколько правильного	углубленное знание предмета (продвинутый

			ответа из пяти предложенных	уровень освоения), приобретение широкого спектра навыков
--	--	--	-----------------------------	--

Время тестирования составляет 3 часа 30 минут (230 минут). Максимальный балл 140. Пороговый балл 50 остается неизменным.

Все 175 специальностей ВУЗов распределены в пределах профильных дисциплин на 10 комбинаций. Выпускник должен самостоятельно выбрать профилирующие дисциплины для определения специальности (*например, при сдаче математики + физики, абитуриент имеет возможность выбора из 52 специальностей*) (таблица 2.2.2).

Таблица 2.2.2. - Комбинация профилирующих дисциплин

№	Профилирующие дисциплины	количество специальностей
1	Математика + физика	52
2	Математика + география	18
3	История+ география	7
4	Биология + химия	22
5	Биология + география	12
6	Иностранный язык+ история	11
7	Язык обучения и литература (казахский или русский) + история	7
8	География + Иностранный язык	4
9	Химия + физика	5
10	История+ Человек. Общество. Право	4
11	творческий экзамен	33
Всего		175

Результаты ЕНТ выпускников в 2017-2018 учебном году проанализированы в разрезе учебных дисциплин, языков обучения, местоположения школы.

В первом блоке формата Единого национального тестирования выпускники сдавали тестирование по обязательному предмету «Истории Казахстана», математической грамотности, читательской грамотности на казахском, русском и английском языках (рисунок 2.2.1).

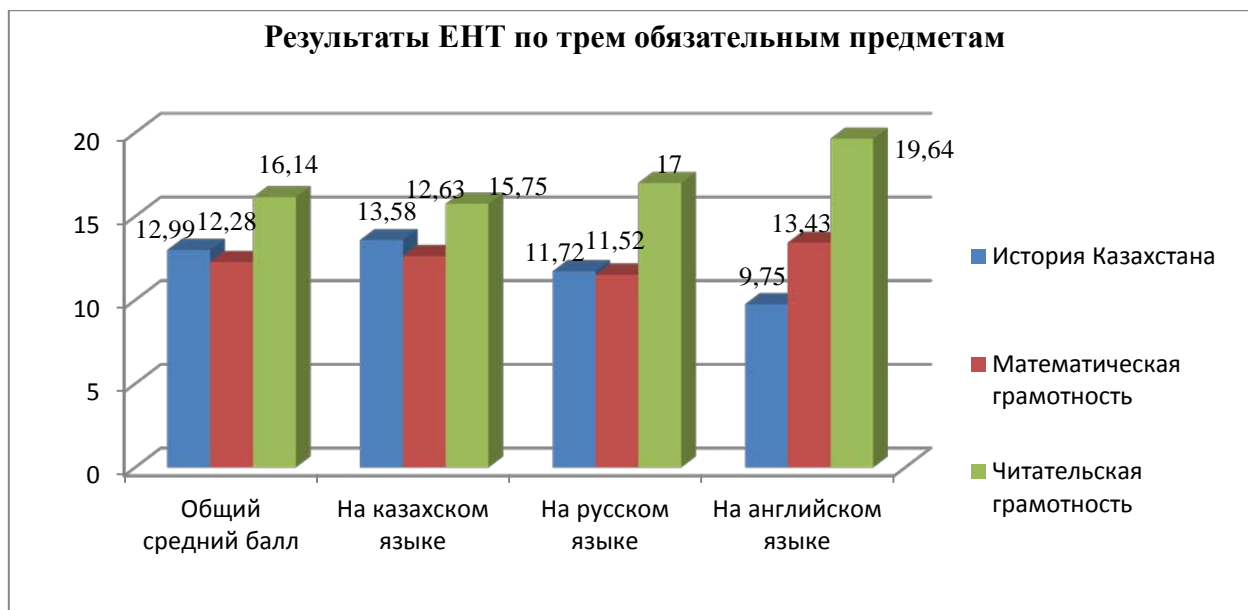

Рисунок 2.2.1

Общий средний балл по предмету История Казахстана составляет 12,99 в том числе:

- на казахском языке 13,58;
- на русском языке 11,72;
- на английском языке 9,75.

Средний балл по математической грамотности составил 12,28 в том числе::

- на казахском языке 12,63;
- на русском языке 11,52;
- на английском языке 13,43.

Общий средний балл по грамотности чтения составил 16,14. В зависимости от языка сдачи результаты распределились следующим образом:

- на казахском языке 15,75;
- на русском языке 17;
- на английском языке 19,64.

Выпускники показали высокие результаты по грамотности чтения.

2-й блок формата Единого национального тестирования составили предметы по выбору. Данный блок сдается на основе комбинации профилирующих дисциплин, составленной в соответствии со специальностями Национального центра тестирования. Выпускники школ прошли тестирование по 14 учебным дисциплинам.

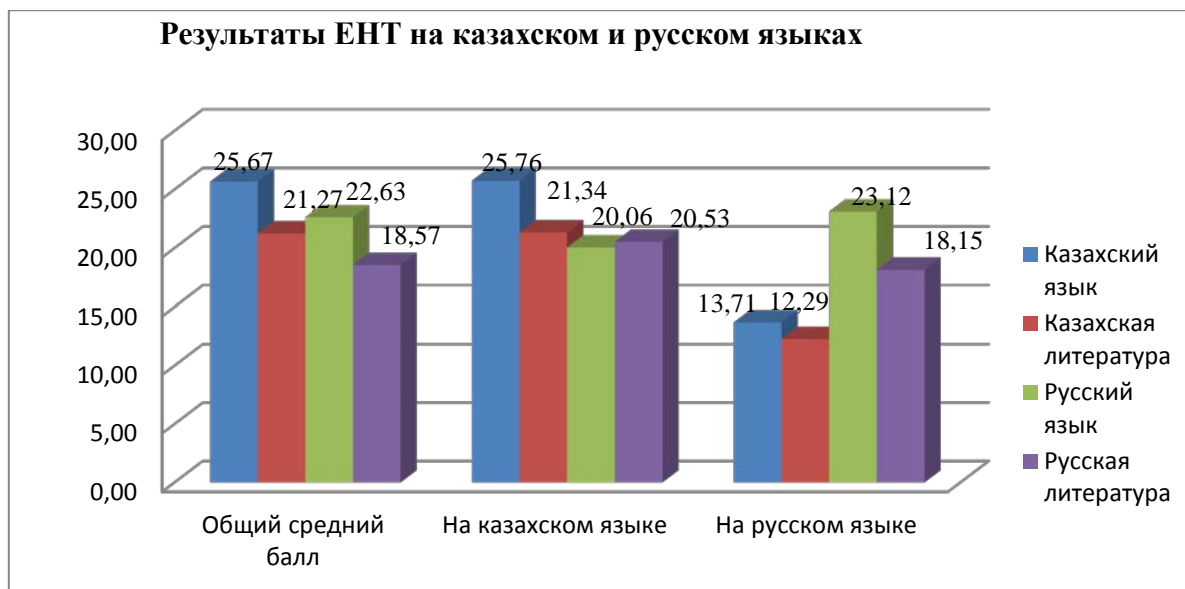

Рисунок 2.2.2

Средний балл по казахскому языку составил 25,67балла, в том числе (Рисунок 2.2.2):

- в казахских школах 25,76;
- в русских школах 13,71балла.

Средний балл по казахской литературе 21,27, в том числе:

- в казахских школах 21,34;
- в русских школах 12,29.

Средний балл по русскому языку составил 22,63, в том числе:

- в казахских школах 20,06;
- в русских школах 20,12.

Средний балл по русской литературе 18,57, в том числе:

- в казахских школах 20,53;
- в русских школах 18,15.

Анализ показал, что выпускники школ с казахским языком обучения по предмету «Казахский язык» набрали на 12,05 баллов больше по сравнению с выпускниками школ с русским языком обучения, а выпускники школ с русским языком обучения по предмету «Русский язык» показали результат на 0,06 баллов выше чем выпускники школ с казахским языком обучения.

Общественно-гуманитарное направление представлено предметами:

- «Всемирная история»,
- «Человек. Общество. Право».

Выпускники школ сдавали тесты по данным дисциплинам не только на казахском и русском, но и на английском языках (рисунок 2.2.3).

Общий средний балл по учебному предмету «Всемирная история» составил 19,63 балла, в том числе:

- средний балл выпускников казахских школ 20,72;
- средний балл выпускников русских школ 17,13 балла.

- средний балл выпускников, которые прошли тестирование на английском языке составил 23,67 балла.

Учебный предмет «Человек. Общество. Право» - общий средний балл по предмету составил 16,99. В разрезе языков тестирования:

- на казахском языке 17,17,
- на русском языке 16,50,
- на английском языке 20,50 баллов.

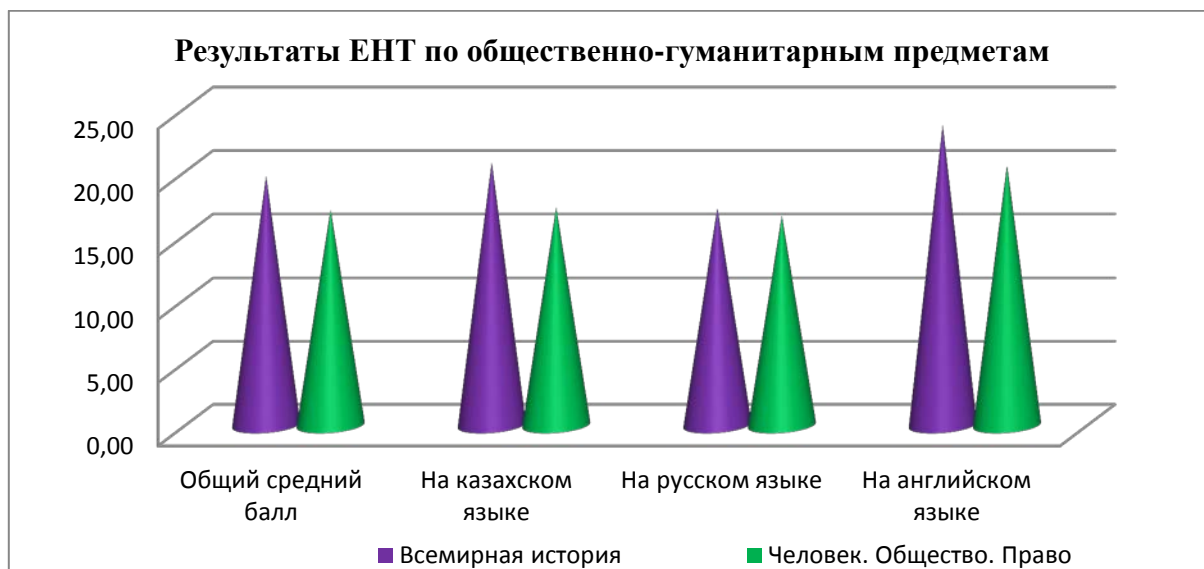

Рисунок 2.2.3

Учащиеся показали хорошие результаты по учебному предмету «Всемирная история» на казахском и английском языках. Однако, на английском языке показатель выше на 2,95 баллов, чем на казахском языке. По предметам естественно-математического направления на основе комбинации профильных предметов сдавали тесты по предметам: «Биология», «Химия», «География», «Физика», «Математика». Данные предметы представлены казахским, русским и английским языками (рисунок 2.2.4).

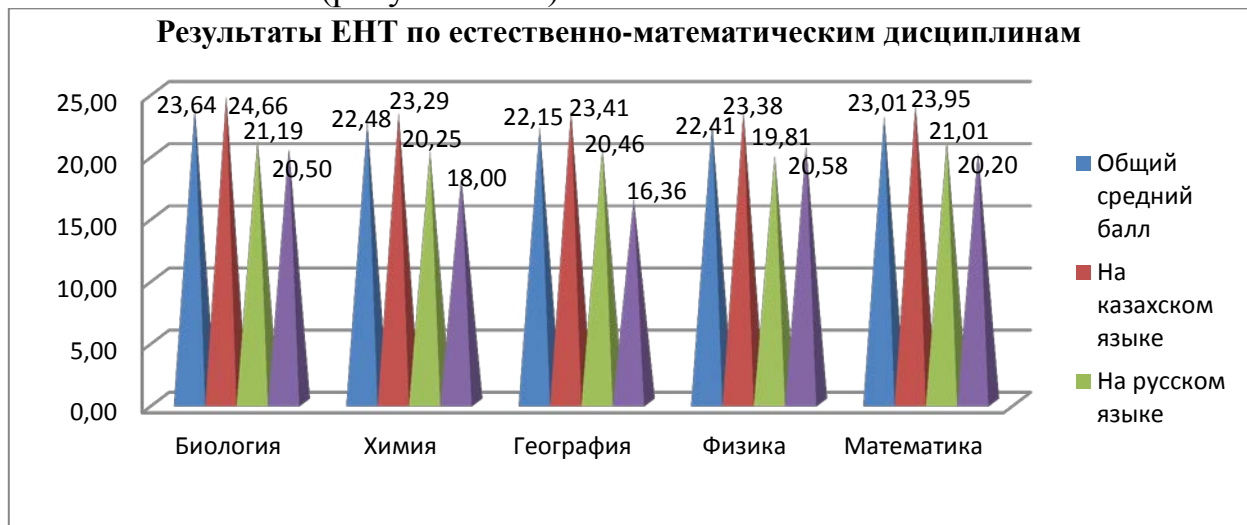

Рисунок 2.2.4

Средний балл по биологии составил 23,64, по языкам обучения:

- на казахском языке 24,66 баллов;
- на русском языке 21,19 баллов;
- на английском языке составил 20,50 баллов.

Средний балл по химии составляет 22,48 баллов, по языкам обучения:

- на казахском языке 23,41;
- на русском языке 20,46;
- на английском языке показали 18,00 баллов.

Средний балл по географии составляет 22,15, в том числе::

- на казахском языке 23,41;
- на русском языке 20,46;
- на английском языке показали 16,36 баллов.

Общий средний балл по физике составил 22,41, в зависимости от языка сдачи испытаний:

- на казахском языке 23,38;
- на русском языке 19,81;
- на английском языке составил 20,58 баллов.

Средний балл по математике составил 23,01, в том числе:

- на казахском языке 23,95;
- на русском языке 21,01;
- на английском языке составило 20,20 баллов.

Таким образом, результаты анализа показали, что выпускники, сдавшие по биологии на казахском языке, имеют приоритет на 3,47 баллов, сдавшие на английском языке - 4,16 баллов; по химии - 2,95 баллов, по английскому языку - 5,41 балла; по географии - 2,95 баллов, по английскому языку - 7,05 баллов; по физике - 3,57 баллов, по английскому языку - 2,8 баллов, по математике-2,94 баллов.

Рисунок 2.2.5

При рассмотрении полученных результатов анализа по основным направлениям «математическая грамотность», «естественнонаучная грамотность» и «грамотность чтения» выявлены высокие показатели предметов направления «естественнонаучная грамотность», низкий показатель общественных дисциплин направления «грамотность чтения» (рисунок 2.2.5).

Полученные результаты все еще определяют недостаточную подготовку по трем основным направлениям.

Кроме того, полученные результаты ЕНТ мы рассматривали на позициях 0 баллов, 50-69 баллов, 70-99 баллов, 100-129 баллов, 130-139 баллов и 140 баллов.

По данным итогов ЕНТ в 2017-2018 учебном году всего в республике прошли 51427 обучающихся по школам города (рис.2.2.6). Из них на казахском языке 35160, на русском-16239, на английском - 28 выпускников. С 2017 года в стране разрешено прохождение ЕНТ на английском языке. Выпускники школ, несмотря на язык обучения, изъявили желание сдать тестирование на английском языке. В результате тестирование на английском языке прошли 0,01% выпускников школ с казахским языком обучения, 0,04% выпускников школ с русским языком обучения.

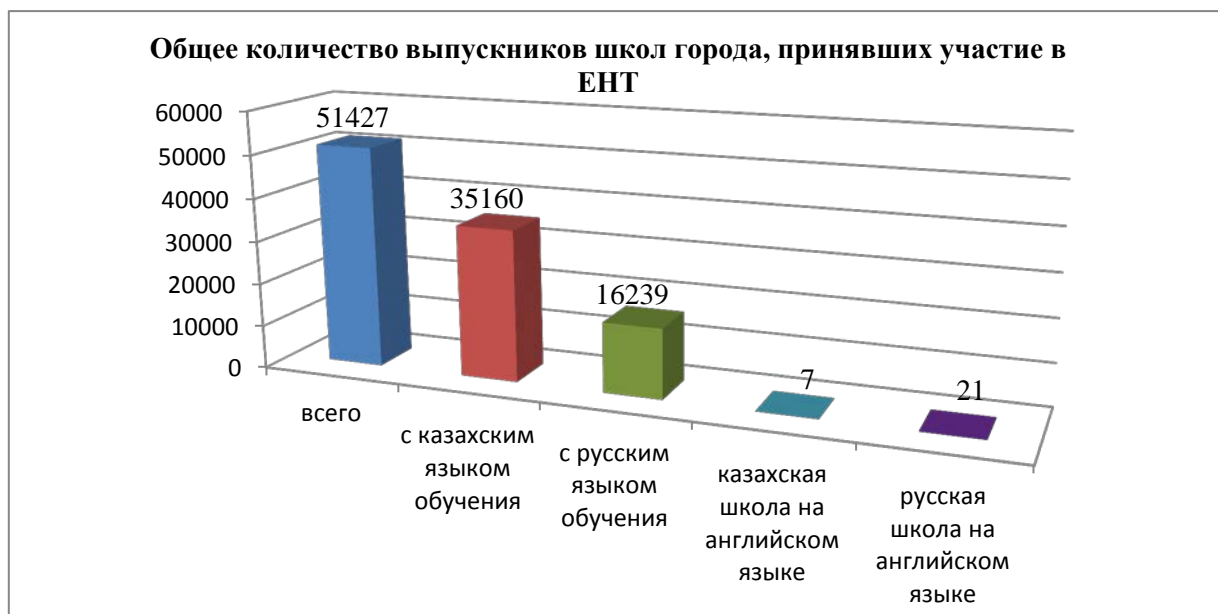

Рисунок 2.2.6

Всего по 5-ти предметам, независимо от языка обучения, необходимо набрать 140 баллов. Всего с 0 по 69 баллов набрали 17613 выпускника. Из них 15 выпускников, сдавших на казахском и русском языках, набравшие 0 баллов, составили 0,03% (рисунок 2.2.7). Так, 13 выпускников (86,7%) сдавали на казахском языке, 2 выпускника (13,3%) сдавали на русском языке.

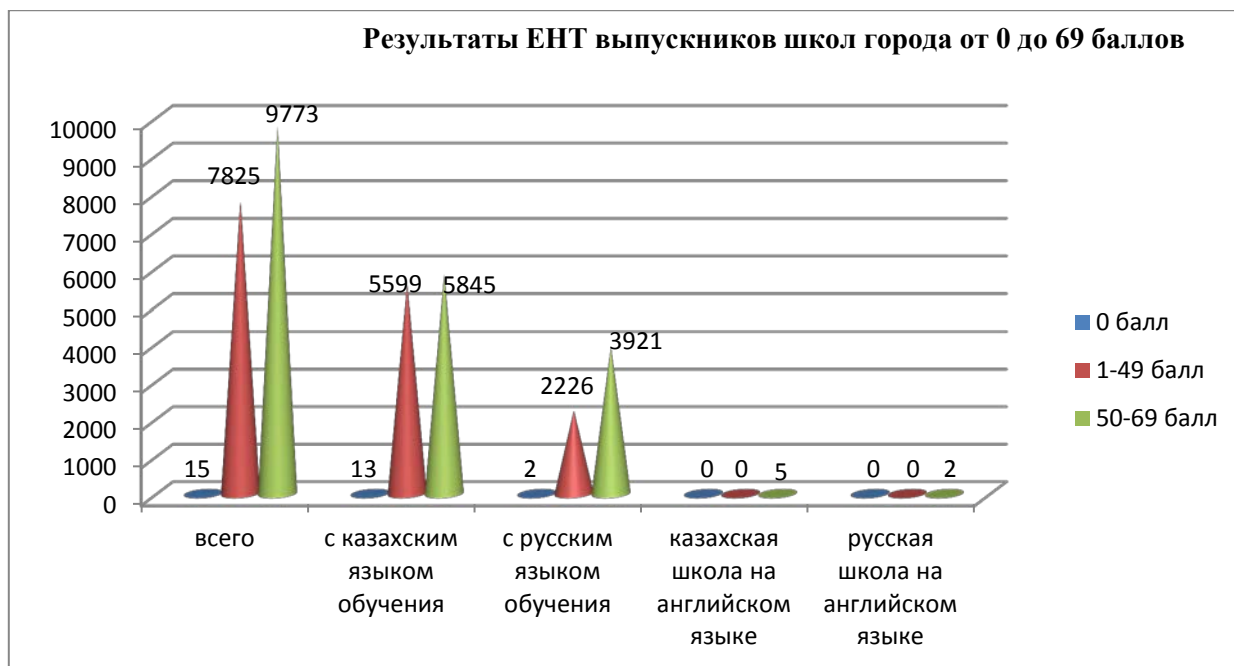

Рисунок 2.2.7

Всего с 1 по 49 баллов набрали 7825 (15,5%) выпускников. Из них 5599 (71,1%) выпускников с казахским языком обучения, 2226 (28,9%) выпускников с русским языком обучения. На этой позиции нет выпускников казахских и русских школ, сдавших на английском языке.

Всего с 50 по 69 баллов набрали 9773 (18,8%) выпускников. Из выпускников школ с казахским языком обучения - 5845 (59,8%) выпускников, из выпускников с русским языком обучения-3921 (40,1%) выпускников. На английском языке сдавали ЕНТ 5 (0,07%) выпускников школ с казахским языком обучения, 2 (0,03%) выпускников с русским языком обучения. На данной позиции можно увидеть, что наибольшее количество выпускников школ сдавали на казахском языке.

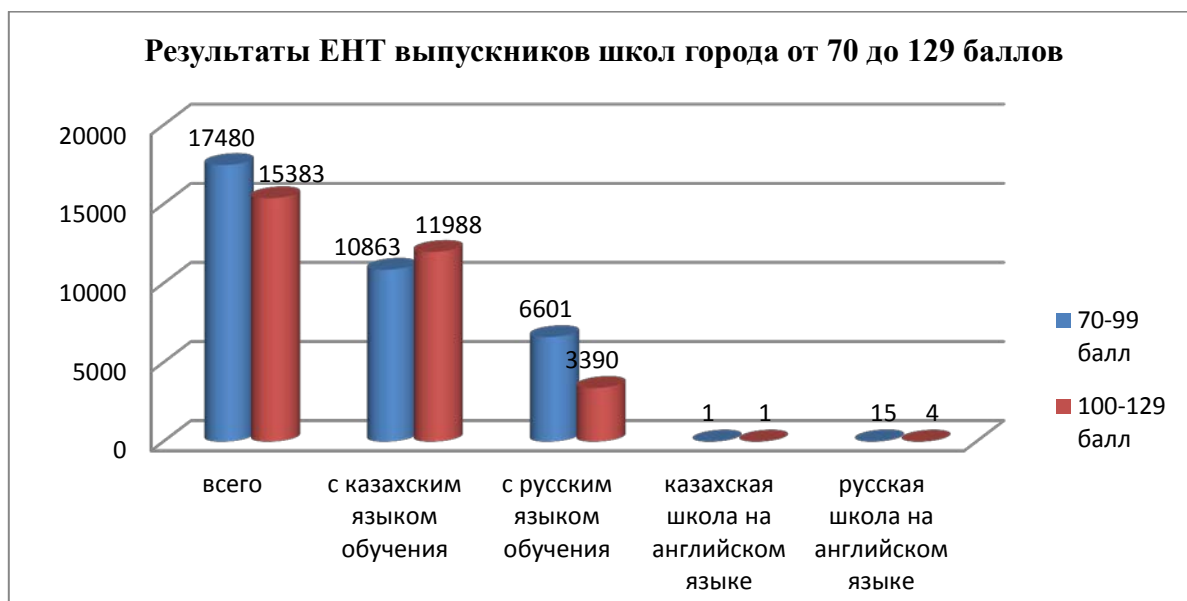

Рисунок 2.2.8

Всего в период с 70-99 баллов набрали 17480 выпускников, что составляет 33,8% от общего количества выпускников. Из выпускников школ с казахским языком обучения 10863 выпускника получили процентную ставку 62,3%, на русском языке 6601 выпускника, на процентную ставку 37,6%, на английском языке - 1 выпускник с казахским языком обучения, то есть 0,02%, 15 выпускников с русским языком обучения показали 0,08% (рисунок 2.2.8).

На позиции 100 - 129 баллов набрали 15383 выпускника, что составляет 30% от общего количества выпускников. Из них 10863 выпускника с казахским языком обучения подтвердили данную позицию, 6601 выпускников сдавали на русском языке, на английском языке - 1 выпускник с казахским языком обучения, 4 выпускника с русским языком обучения. Это означает, что в процентном соотношении количество набравших на казахском языке составило 77,8%, на русском языке - 22,1%, на английском - 0,02%, на русском - 0,08% (рисунок 2.2.8).

Позицию 130-139 баллов набрали 950 выпускников, что составляет 1,9%. На рис. 2.2.4 видно, что на данной позиции наибольшее количество выпускников составили выпускники на казахском языке, в целом 851 выпускник (89,6%).

Из выпускников, прошедших тестирование на русском языке, на данной позиции набрали 99 выпускников, процентная ставка составляет 10,4%.

Только 1 выпускник с казахским языком обучения, набрал 140 баллов. Данный показатель составляет 0,002% от общего количества школ города. Выпускников, набравших 130-140 баллов, сдававших ЕНТ на английском языке, нет. (рисунок 2.2.9).

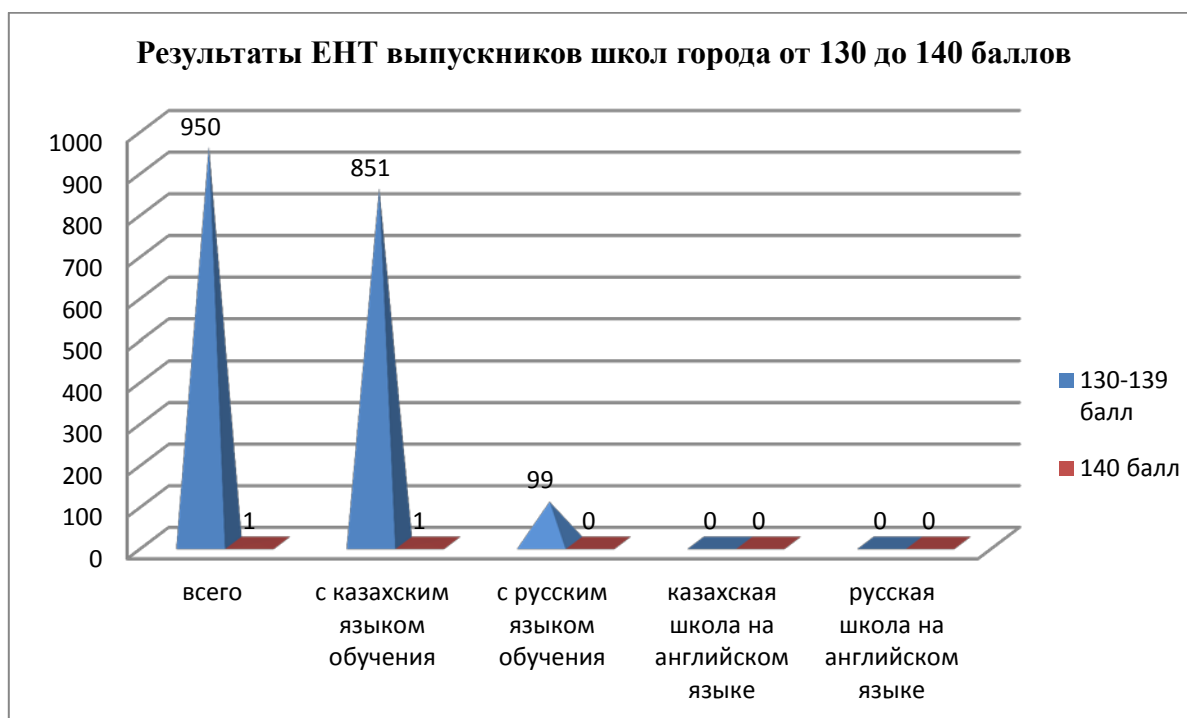

Рисунок 2.2.9

Таким образом, анализ результатов ЕНТ в 2018 году определил, что на данных позициях в зависимости от языка обучения наиболее высокие показатели показали выпускники казахских школ. Минимальный показатель составил 86,7% выпускников с казахским языком обучения (13 детей), 13,3% выпускников с русским языком обучения (2 детей), что в целом составляет 0,03% от общего числа выпускников школ города. Максимальное 140 баллов набрал 1 ребенок, что составляет 0,002% от общего количества выпускников школ. Полученные в результате анализа показатели свидетельствуют о недостаточной готовности ребенка. При этом минимальные показатели детей, сдавших на английском языке, показали позиции 50-69 баллов, то есть 0,1%, высокие показатели - позиции 70-99 баллов, то есть 0,1%. Данный результат также указывает на необходимость более эффективных и оптимальных форм подготовки к ЕНТ.

Результаты ЕНТ сельских школ были проанализированы в сравнении с позициями школ города. Всего в 2017-2018 учебном году по сельским школам сдавали ЕНТ 45945 выпускников. По республике составляет 47,2% (рисунок 2.2.10).

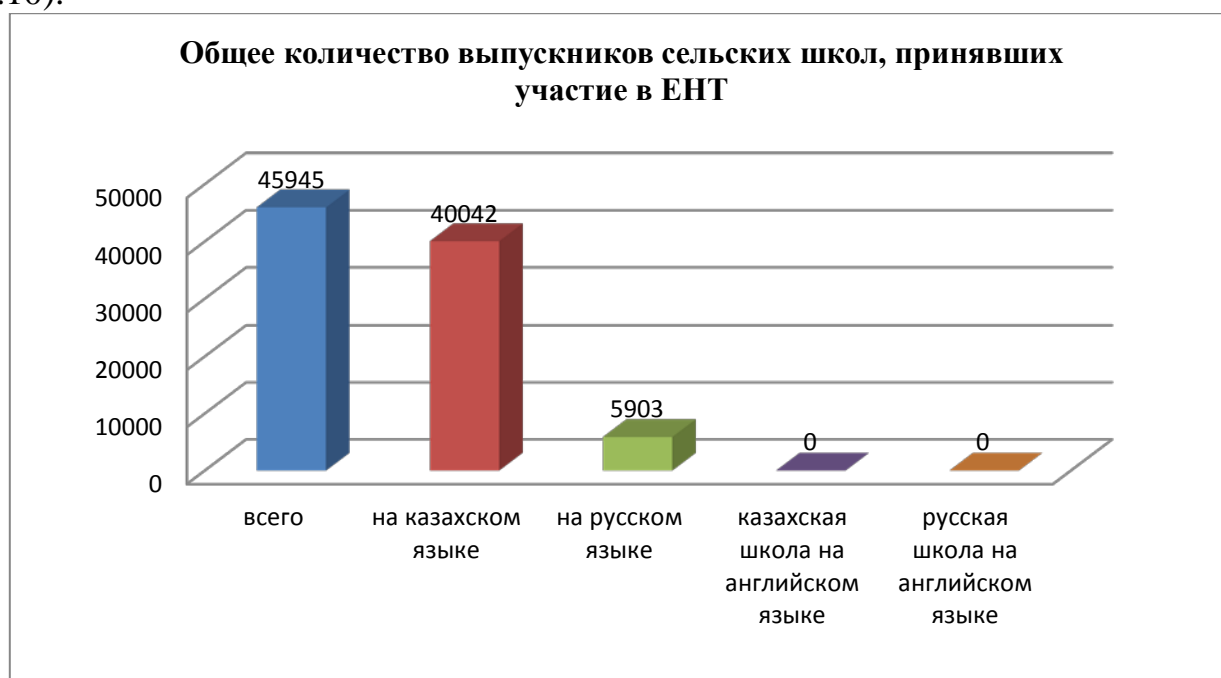

Рисунок 2.2.10

Выпускники сельских школ сдали Единое национальное тестирование на казахском и русском языках, заявлений на английском языке не было. Тестирование прошли 40042 (87,2%) выпускников с казахским языком обучения, 5903 (12,8%) выпускников с русским языком обучения.

По сельским школам, набравшим 0 баллов, 12 (0,03%) выпускников, из них 7 детей с казахским языком обучения, 5 детей с русским языком обучения. (рисунок 2.2.11).

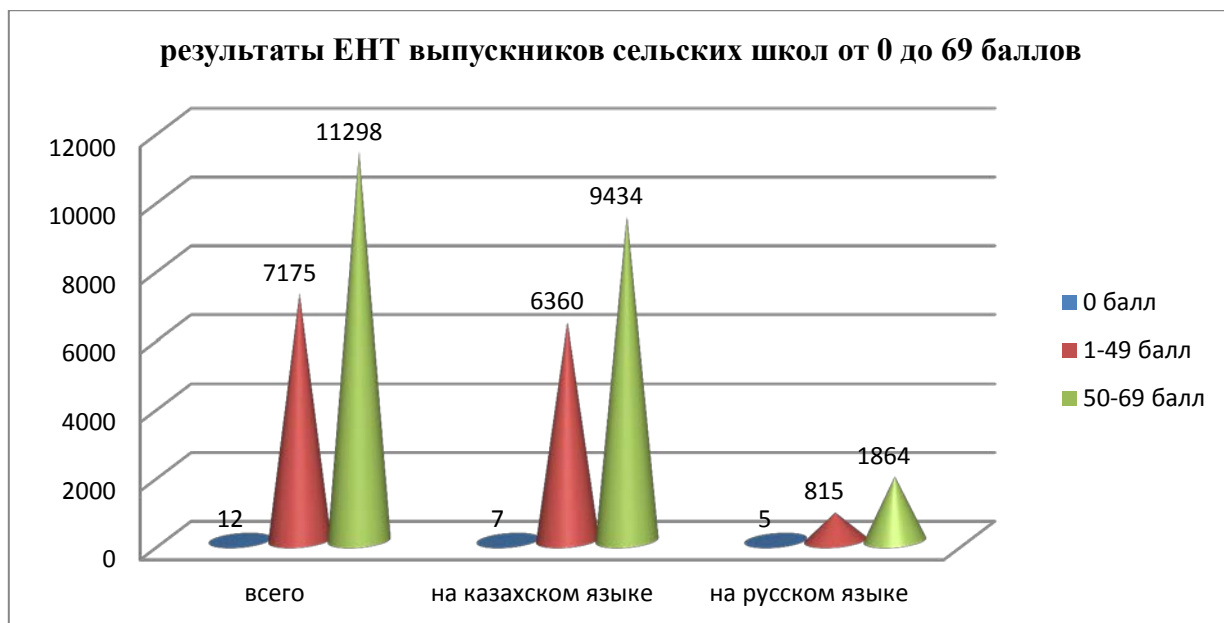

Рисунок 2.2.11

В общей сложности от 1 по 49 баллов набрали 7175 выпускников, что составляет 15,6%. Из выпускников школ на казахском языке 6360 выпускников, на русском языке 815 детей. Это говорит о том, что количество выпускников по этой позиции составляет 88,6% по школам с казахским языком обучения и 11,4% по школам с русским языком обучения.

50 - 69 баллов набрали 11298 выпускников сельских школ, процентная ставка составляет 24,6%. Из них с казахским языком обучения-9434 детей, что составляет 83,5%, с русским языком обучения-1864 детей, что составляет 16,5%.

70-99 баллов набрали 17187 учащихся, 37,4% сельских школ. Из школ с казахским языком обучения 14829 учащихся, что составляет 86,3%, с русским языком обучения - 2358 учащихся, т. е. 13,7% (рисунок 2.2.12).

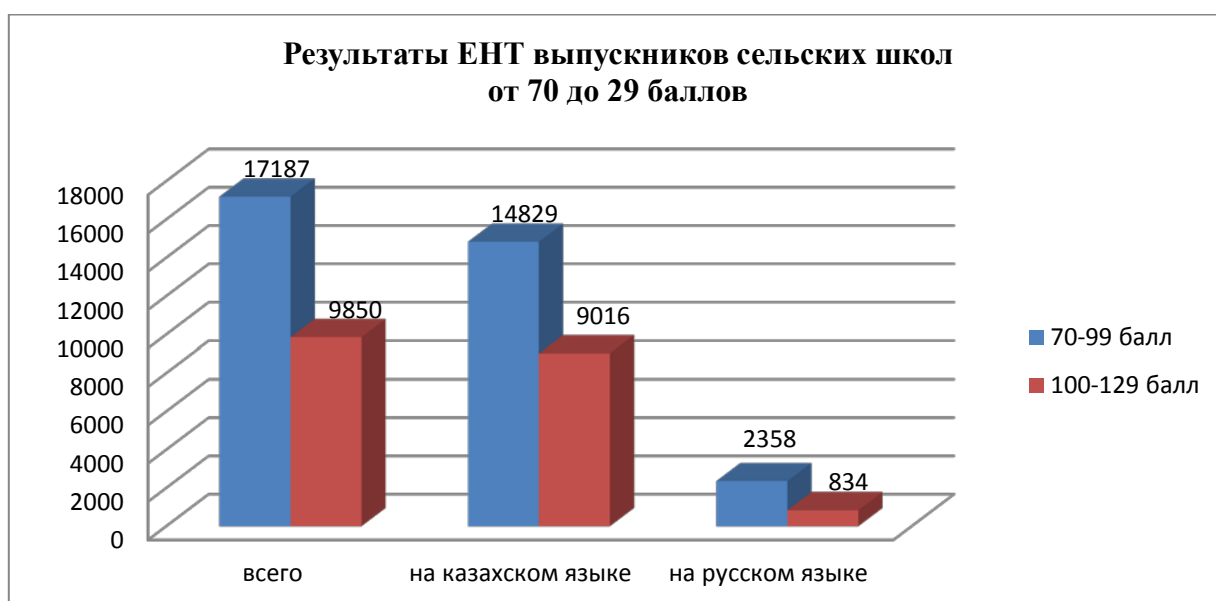

Рисунок 2.2.12

100-129 баллов набрали 9850 учащихся, 21,4% сельских школ. Из выпускников, сдавших на казахском языке, в указанной позиции 9016 учащихся, сдававших на русском языке, получили 834 ученика, в процентных ставках 91,5% и 8,5% соответственно.

130-139 баллов набрали 423 учащихся из числа выпускников сельских школ, что составляет 0,9%. Из выпускников, сдававших на казахском языке, в указанной позиции набрали 396 учащихся, то есть 93,6%, на русском языке 27 учащихся (6,4%) (рисунок 2.2.13).

140 баллов - высокий пороговый показатель результатов ЕНТ: выпускников сельских школ нет.

Рисунок 2.2.13

Так, по школам города и села в целом 97372 выпускника прошли Единое национальное тестирование. Из них 52,8% школьников города, 47,2% сельских школьников. По результатам полученного анализа были выявлены следующие тенденции (рисунок 2.2.14):

На позиции 0 баллов:

- 15 учащихся школ города, 0,03%;
- 12 учащихся из сельских школ, 0,03%.

На позиции 1-49 баллов:

- по школам города 7825 учащихся, 15,5%;
- по сельским школам 7175 учащихся, 16,6%.

На позиции 50-69 баллов:

- из городских школ 9773 детей, 18,8%;
- из сельских школ 11248 детей, 24,6%.

На позиции 70-99 баллов:

- по школам города 17480 детей, 33,8%;
- по сельским школам 17187 детей, 37,4%.

На позиции 100-129 баллов:

- 15383 учащихся школ города, 30%;
- из сельских школ 9850 учащихся, 21,4%.

На позиции 130-139 баллов:

- 950 учащихся школ города, 1,9%;
- из сельских школ 423 учащихся, 0,9%.

На позиции 140 баллов:

- 1 учащийся школ города, 0,002%;
- 0% от сельских школ.

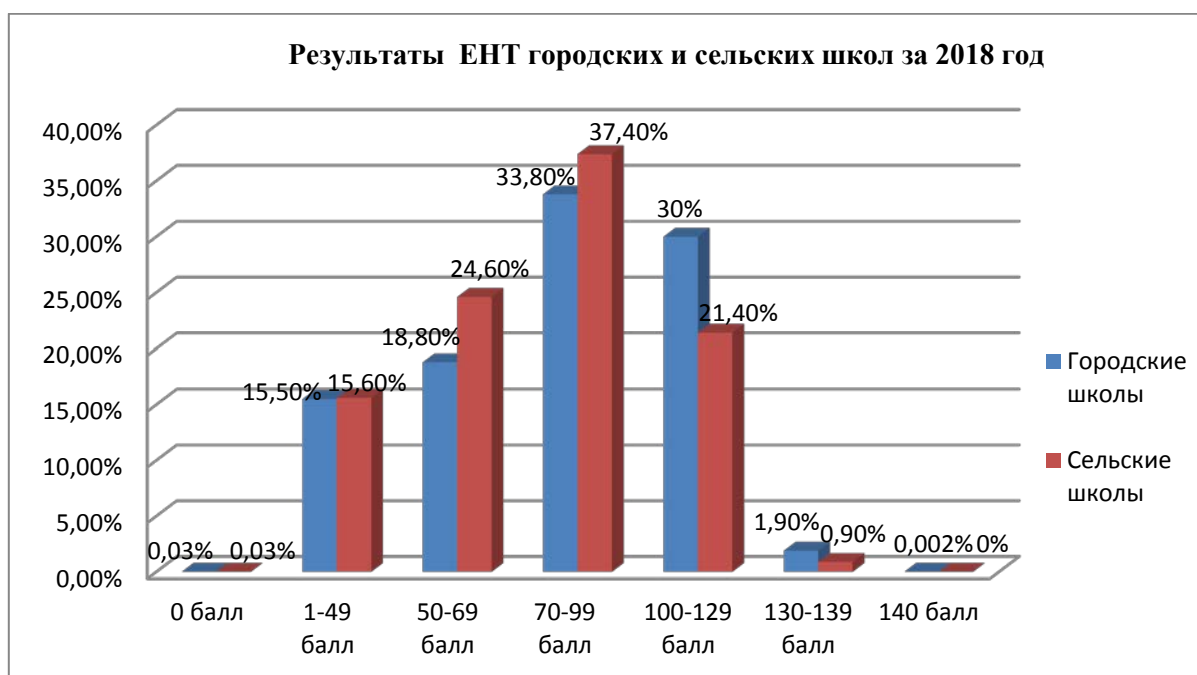

Рисунок 2.2.14

Таким образом, результаты ЕНТ показывают не лучшие результаты. Высокий показатель можно посмотреть на позиции 70-99 баллов. Полученные результаты анализа определяют необходимость разработки детальных именных рекомендаций для учителей, методистов по вопросам повышения качества образования, совершенствования процесса обучения.

2.3 Анализ результатов международной программы оценки образовательных достижений 15-летних обучающихся PISA-2015

Современной экономике необходимы люди, применяющие академические знания и навыки на высоком профессиональном уровне. Инструментарий PISA-2015 предоставляет возможность замерять эти навыки, определить в какой степени участники исследования могут экстраполировать полученные знания и применять их в жизненных ситуациях. Такие компетенции участников оцениваются по трем направлениям:

- математическая,
- читательская,
- естественнонаучная грамотность.

Естественнаучная грамотность в PISA предполагает три составляющих компетенции. Это контент (понятие), методы исследования и факты, используемые учеными для обоснования своих утверждений. Тем самым участники исследования должны продемонстрировать понимание того, как были получены результаты научных исследований. Важно также то, что могут участники сделать с тем, что они знают, и как они могут применить эти знания в реальных жизненных ситуациях. При этом не менее важным является эмоциональный элемент компетентности обучающегося. Задания представлены шестью уровнями сложности. Показатели участников, не выполнивших задания выше 2-уровня сложности, интерпретирует как результаты функционально неграмотных. По итогам PISA-2015 количество таких 15-летних обучающихся в среднем составило 21%. Для Казахстана этот показатель равен 28%.

99,8% казахстанских школьников справились с заданиями уровня 1, определяемыми легкой степенью сложности. Участники способны видеть простые причинно-следственные или корреляционные связи, интерпретировать графические и другие визуальные данные, когда для этого требуются умения низкого уровня. Участники могут выбрать лучшее научное объяснение для представленных данных в знакомых ситуациях, относящихся к личному, местному и глобальному контекстам. Этот показатель идентичен с результатами Сингапура (99,8%) и Японии (99,8%).

В итоговый процент участников, достигших того или иного уровня, включаются результаты выполнения заданий других, более высоких уровней. К примеру, количество казахстанских участников, выполнивших задания среднего 3 уровня сложности, определены те, кто справился с вопросами более сложных уровней теста.

Рисунок – 2.3.1.

Таким образом, доля казахстанских участников способных выполнить простой эксперимент для ограниченного круга задач и провести различие

между научным и ненаучным вопросами составила 33,8%. Когда как способность формулировать гипотезы относительно новых научных явлений, событий и процессов, продемонстрировали только 0,1% казахстанских школьников (рисунок 2.3.1)

В PISA-2015 Казахстан представлен 3562 15-летними участниками с казахским и 2218 с русским языками обучения. Казахские участники на русском языке показали успешное выполнение теста PISA в сравнении со сверстниками с казахским языком обучения. Разница в показателях в разрезе языков обучения составляет 50 баллов. Согласно методике, разница в 30 баллов по международной шкале PISA равна одному году обучения. Показатель успешности выполнения естественно-научной части международного теста PISA-2015 казахскими обучающимися составил 456 баллов. Таким образом, разрыв функциональных компетенций участников организаций образования с казахским и русскими языками составляет более чем полтора года обучения (рисунок 2.3.2.).

Рисунок 2.3.2.

В ходе изучения результатов казахстанских участников по тестам PISA-2015 наблюдается существенная дифференциация по географической представленности обучающихся, в частности, городских (3026) и сельских (2754) организаций образования. Следует обратить особое внимание на различие результатов в 19 баллов в зависимости от местности, где расположена организация образования. Диапазон разницы в усвоении знаний сельских школьников и студентов, что было обозначено в процессе выполнения международного теста, составляет более чем 6 месяцев (рисунок 2.3.3.)

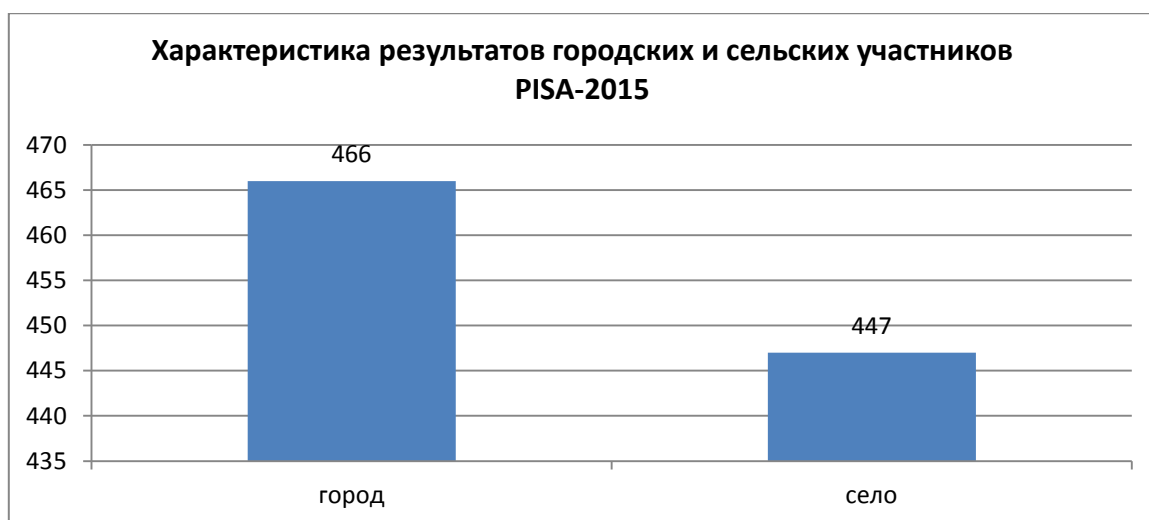

Рисунок 2.3.3.

База данных PISA-2015 позволяет также провести анализ результатов по уровням образования. Значительную долю из 5780 участников исследования составили школьники (4863). Средний показатель учащихся школ составляет 461 балл, когда у учащихся колледжей (ТиПО) – 429 баллов. Разница в результатах выполнения естественно-научной части теста составляет 32 балла. Исходя из представленных сведений можно сделать следующие выводы: показатели школьников выше, чем у обучающихся в системе технического и профессионального образования. Следует обратить внимание на уровень знаний учащихся ТиПО, так как по результатам исследования диапазон разницы соответствует одному году обучения, хотя все участники одного возраста (рисунок 2.3.4.)

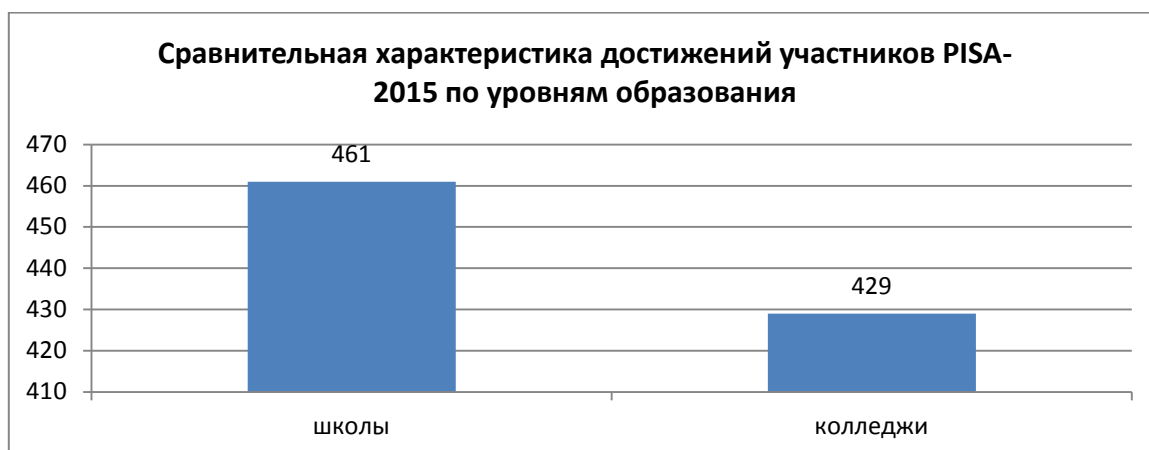

Рисунок 2.3.4.

В исследовании PISA-2015 приняли участие 2812 девочек и 2968 мальчиков 15-летнего возраста, где определена разница по результатам тестов обучающихся в гендерном аспекте, что составляет 3 балла. Отсюда следует вывод о том, что девочки более успешнее в естественных науках, чем мальчики (рисунок 2.3.5.)

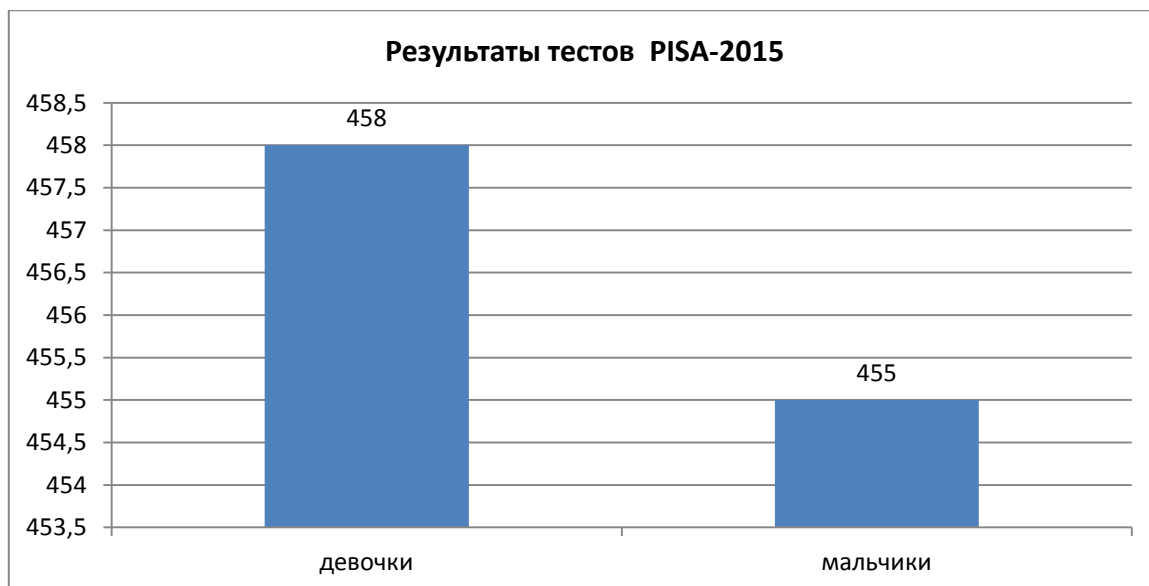

Рисунок 2.3.5.

Таким образом, результаты основного естественно-научного направления PISA-2015 свидетельствуют о *низком уровне сформированных компетенций 15-летних казахстанских обучающихся*. Школьники и студенты затрудняются демонстрировать научные познания, проводить эксперименты и обосновать свой выбор, интерпретировать сложные естественно-научные явления события и процессы.

Читательская грамотность является одной из главных характеристик, необходимых для саморазвития и самообразования обучающихся. Структура оценивания читательской грамотности 15-летних обучающихся включает три ключевых аспекта:

- умение понимать прочитанное,
- умение находить и извлекать из общего контекста нужную информацию, использовать ее,
- умение размышлять и обоснованно аргументировать свой ответ.

Когнитивные навыки участников исследования оценивались по уровневой шкале. Каждый уровень содержит целый спектр читательских компетенций, включающих три категории:

- поиск и извлечение (навыки, связанные с отбором и сбором информации),
- интеграция и интерпретация (переработка прочитанного для понимания текста),
- размышление и оценка (опора на знания, идеи и смысл текста).

6 уровней читательской грамотности распределены по заданиям от самого легкого (1б) до самых сложных уровней (5 и 6), которые требуют самой высокой читательской компетенции обучающихся.

По результатам выполнения заданий, казахстанские школьники и студенты *не продемонстрировали* умения извлекать из текста необходимую информацию для предоставления развернутого ответа в соответствии с требованиями 6-го уровня читательской компетенции. Несмотря на то, что доля казахстанских участников, не выполнивших задания даже 2 уровня в сравнении с PISA-2012

(57%) сократилась, этот показатель все еще остается высоким (свыше 41%). Лишь 33,4% казахстанских участников выполнили задания 2-го уровня сложности. Они могут распознать главную идею в тексте: понять взаимосвязь или конструкцию построения текста, создавать или выявлять контрасты, основанные на одной особенности текста, сравнивать или создавать взаимосвязи между текстом и вне текстовыми знаниями, опираясь на личный опыт и собственное отношение к описанным реалиям.

На 3-м уровне компетенций учащиеся должны были определить и проанализировать соотношение между некоторыми частями информации: определить главную идею путем соединения нескольких частей текста, осмыслить текст с противоречивой информацией и несоответствующей читательским ожиданиям, продемонстрировать понимание текста на основе общеизвестных, повседневных знаний. Компетенциями 3-уровня владеют 18,8% казахстанских участников.

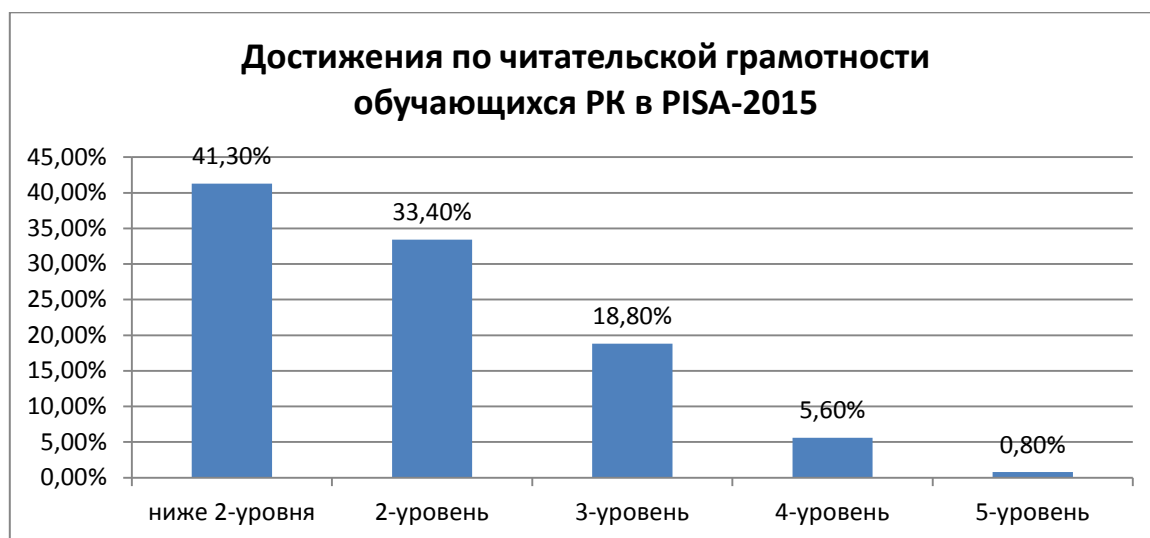

Рисунок 2.3.6

Обучающие достигшие 4-го уровня должны уметь находить и связывать единицы информации, не представленной в чистом виде: понимать языковые нюансы в соответствии с целостным содержанием текста, понимать длинные и сложные тексты с незнакомым содержанием и форматом, использовать специальные тексты с незнакомым содержанием и форматом, использовать специальные знания, сообщенные в тексте, для выдвижения гипотезы или оценки текста. Только 5,6% наших участников владеют компетенциями 4-го уровня. Лишь 0,8% казахстанских участников способны собирать информацию посредством определения и ее формирования, осмысливать текст, опираясь на академические знания, интерпретировать и понимать незнакомый текст (рисунок 2.3.6).

Читательская грамотность является единственным направлением исследования, в котором наблюдается существенная дифференциация уровневых показателей казахстанских участников в гендерном аспекте. По

результатам PISA-2015 девочки более успешны в выполнении заданий всех уровней сложности (рисунок 2.3.7)

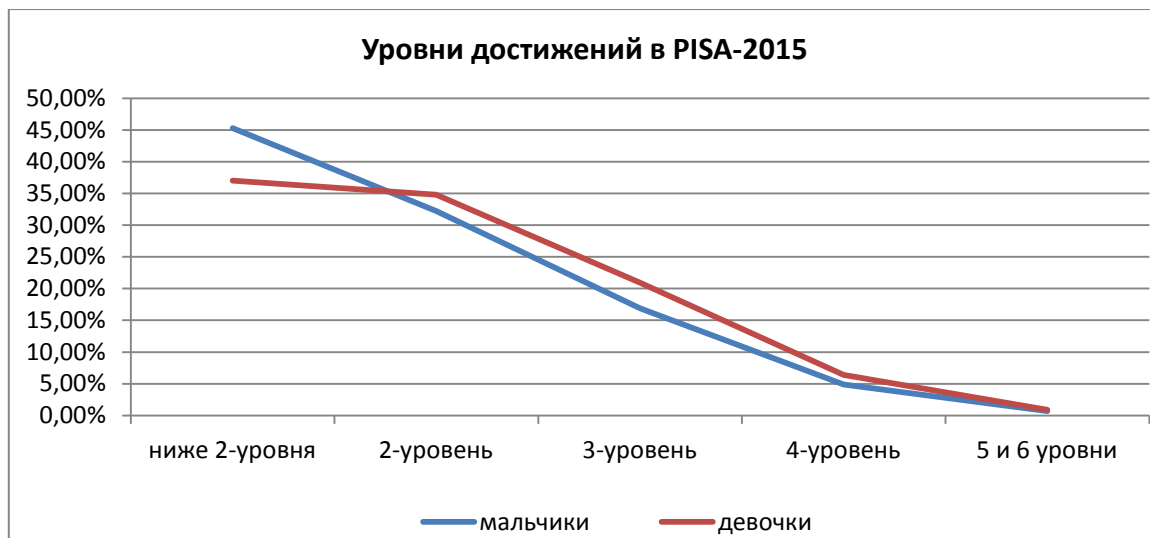

Рисунок 2.3.7

В общем зачете средний балл Казахстана в направлении «читательская грамотность» составил 427 баллов. Как и в естественно-научном направлении более успешны в читательских компетенциях 15-летние участники PISA-2015 с русским языком обучения. Разница в показателях обучающихся с казахским и русским языками обучения составила 52 балла. Значительный разрыв в функциональных компетенциях обучающихся составляет около двух лет обучения, что требует особенного внимания со стороны педагогической общественности (рисунок 2.3.8).

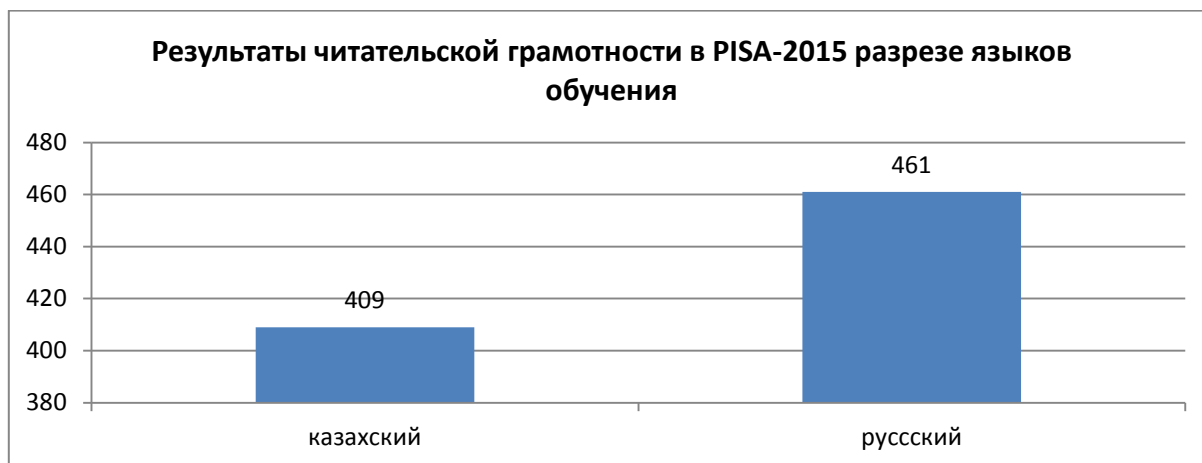

Рисунок 2.3.8

Зафиксирована разница в 26 баллов между результатами обучающихся городских и сельских школ и колледжей. Тем самым территориальная принадлежность организации образования предопределяет уровень читательских компетенций 15-летних обучающихся почти в годичном обучении (рисунок 2.3.9)

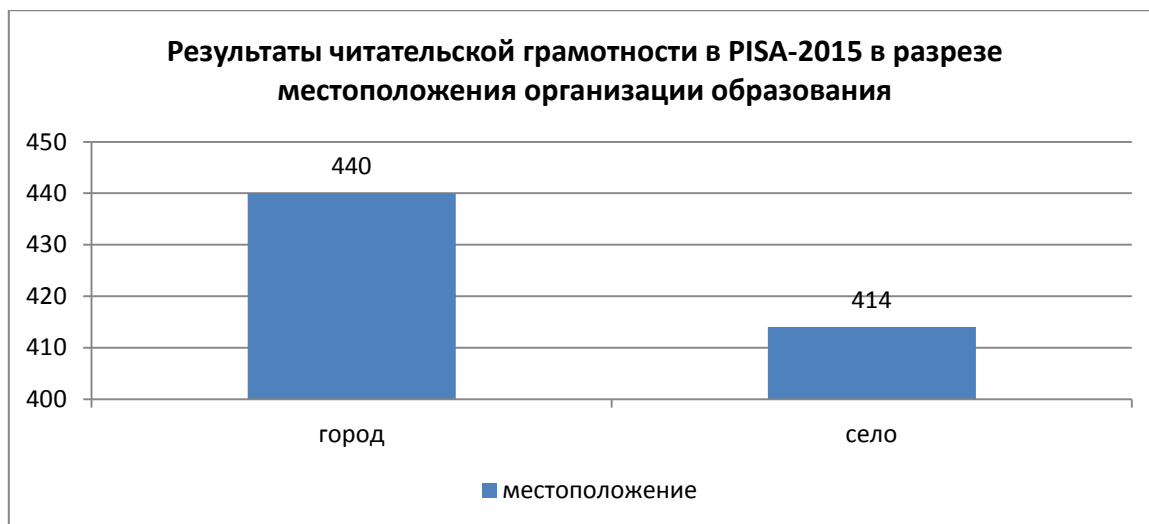

Рисунок 2.3.9

Отмечается существенная *дифференциация результатов школ и колледжей*. Разница между 15-летними школьниками и студентами колледжей составляет 33 балла, что соответствует одному году обучения (рис. 2.3.10.).

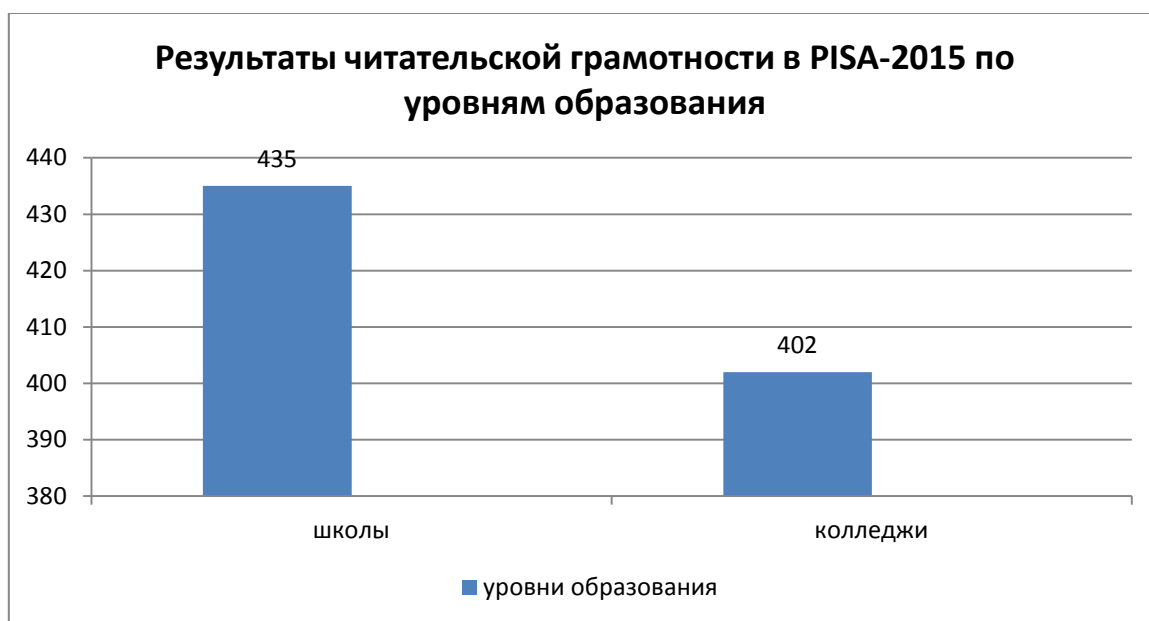

Рисунок 2.3.10

Дифференциация результатов в гендерном аспекте наблюдаются только по читательской грамотности, чему свидетельствует более низкий уровень сформированности читательских компетенций у мальчиков. Исходя из вышеизложенного, следует сделать вывод о существенной разнице сформированности читательской грамотности у девочек и мальчиков, что определяется в 16 баллов, соответствующей 6 месяцам обучения (рисунок 2.3.11.)

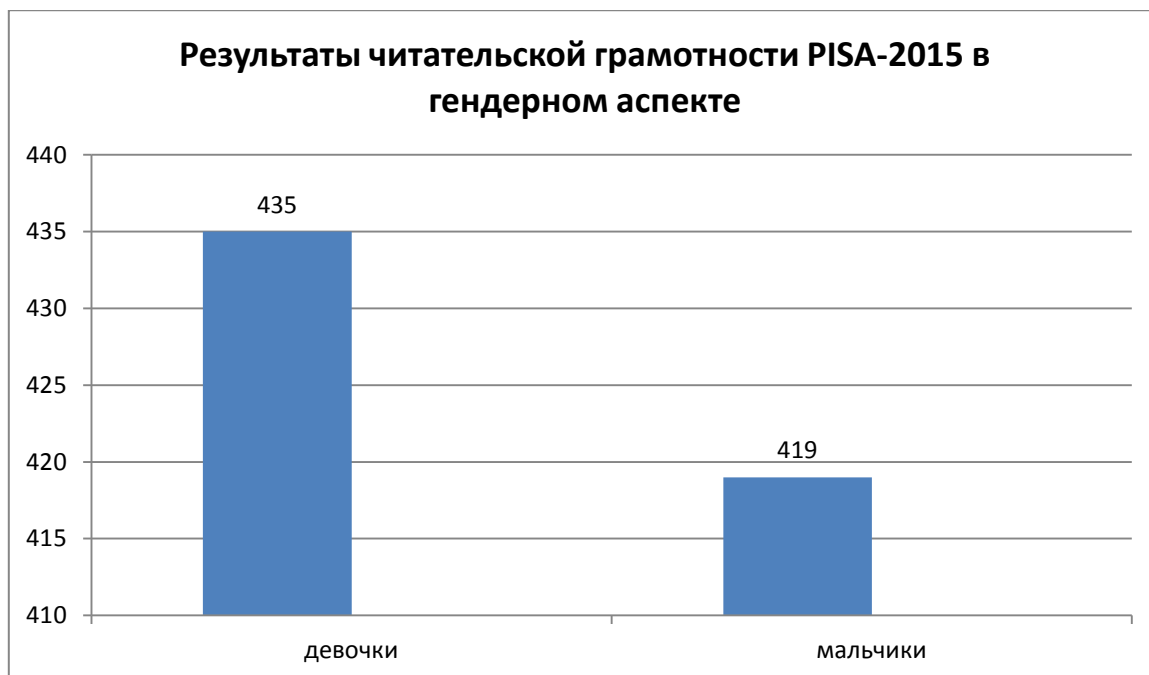

Рисунок 2.3.11

Математическая грамотность в PISA включает способность воспроизводить знание математических понятий и процедур, приобретенных в школе. Для успешного завершения теста PISA участник должен продемонстрировать способность рассуждать, используя математические концепты, факты и инструменты для объяснения и предсказания различных явлений, необходимо также уметь обосновывать выводы и принимать решения. Обучающиеся, не выполнившие задания второго уровня и выше, считаются функционально неграмотными. Несмотря на то, что в Казахстане сократилась общая доля таких учащихся в сравнении с PISA-2012(45,2%), этот показатель остается все еще высоким (свыше 32%). Задания по математике распределены по 6 уровням сложности, каждому из которых соответствуют определенные показатели компетенций обучающегося.

По результатам тестирования математической грамотности в PISA-2015 определены следующие тенденции:

- только 0,8% казахстанских школьников и студентов смогли выполнить задания 5 и 6 самого высокого уровня, оценивающие способность математического мышления и рассуждения, разрабатывать новые подходы и стратегии для решения ситуаций с применением математических операций;

- 38,1% казахстанских участников выполнили задания среднего 2 и 3-го уровня сложности, что по сравнению с зарубежными сверстниками в два раза меньше (обучающиеся не выполнившие задания второго уровня и выше считаются функционально неграмотными);

- 10,2% казахстанских участников не смогли решить базовые задачи 1 уровня с использованием известных фактов и выполнить последовательные процедуры в соответствии с прямыми указаниями в задании.

Исходя из вышеизложенных тенденций, итоговый средний балл Казахстана в математической грамотности составил 460 баллов.

По сравнению с другими направлениями PISA-2015 различие результатов в разрезе языков обучения по математике меньше, хотя этот показатель остается все еще значимым (36 баллов). Это свидетельствует о *значительном разрыве* в уровне математических компетенций учащихся школ и колледжей с казахским и русским языками обучения, который составляет *один год* (рис. 2.3.12.)

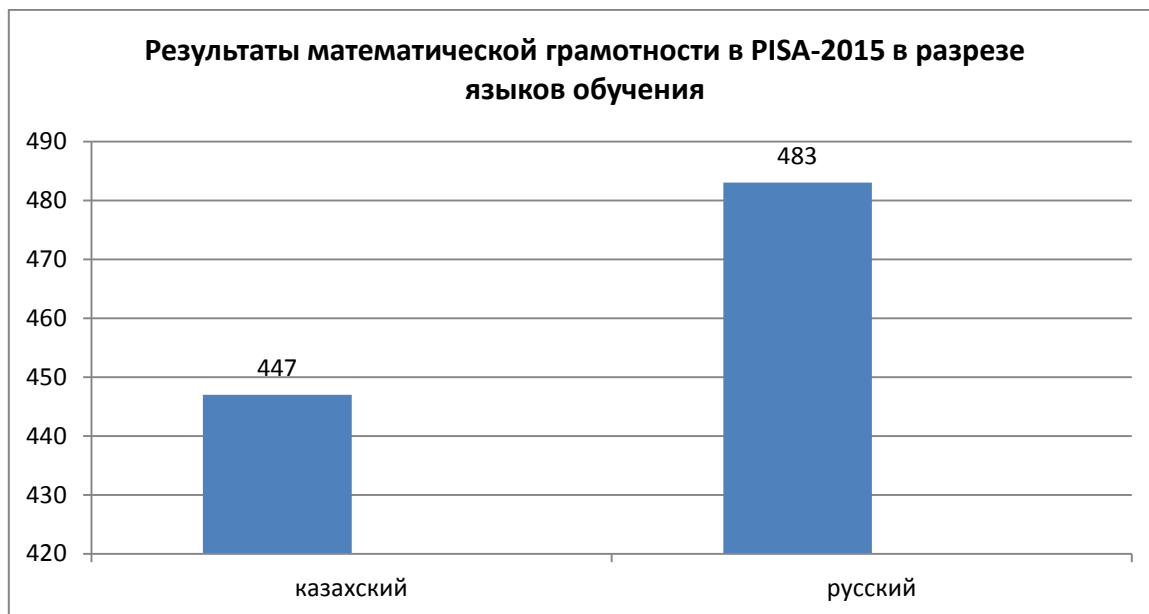

Рисунок 2.3.12.

Качественная характеристика международной оценки определила *разницу в 25 баллов* в результатах обучающихся городских и сельских школ и колледжей, которая указывает на *отставание сформированности математической грамотности сельских школьников и студенты от городских более чем на 1 год* (рис. 2.3.13.)

Рисунок 2.3.13

Вместе с тем отмечается существенная дифференциация результатов школ и колледжей, разница которых в показателях казахстанских обучающихся составляет 24 балла, что соответствует *одному году обучения* (рис. 2.3.14).

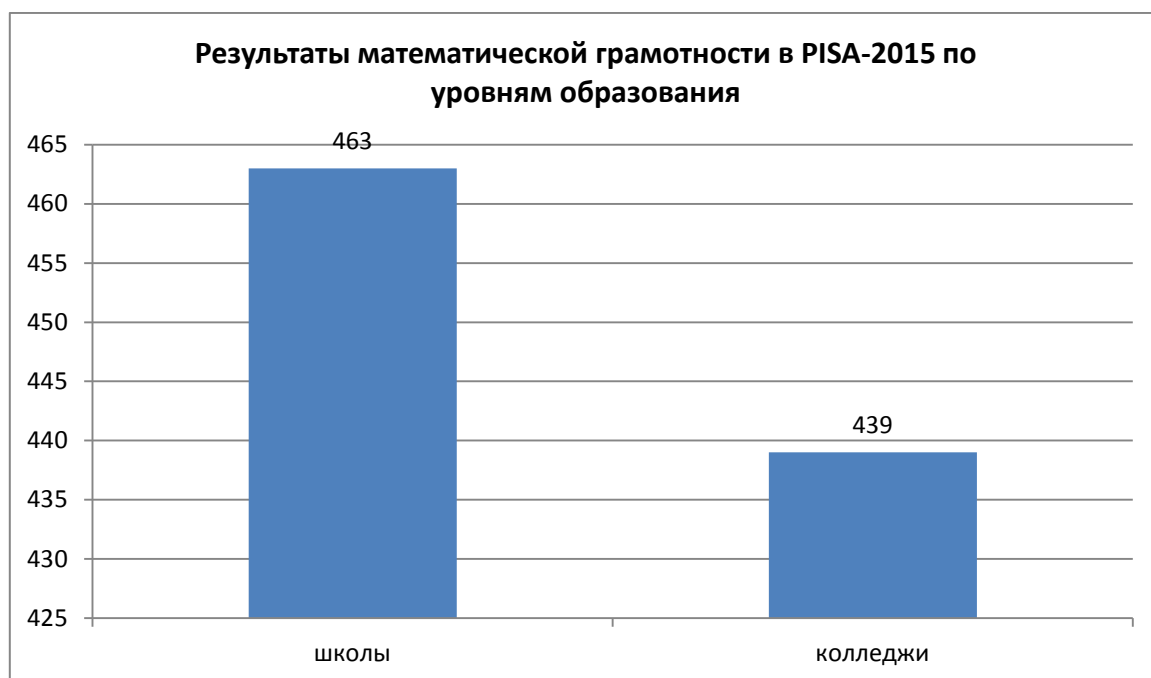

Рисунок 2.3.14

В гендерном аспекте не отмечается существенных различий в математических компетенциях 15-летних обучающихся Казахстана. Девочки набирают в среднем на 2 балла больше мальчиков (рисунок 2.3.15).

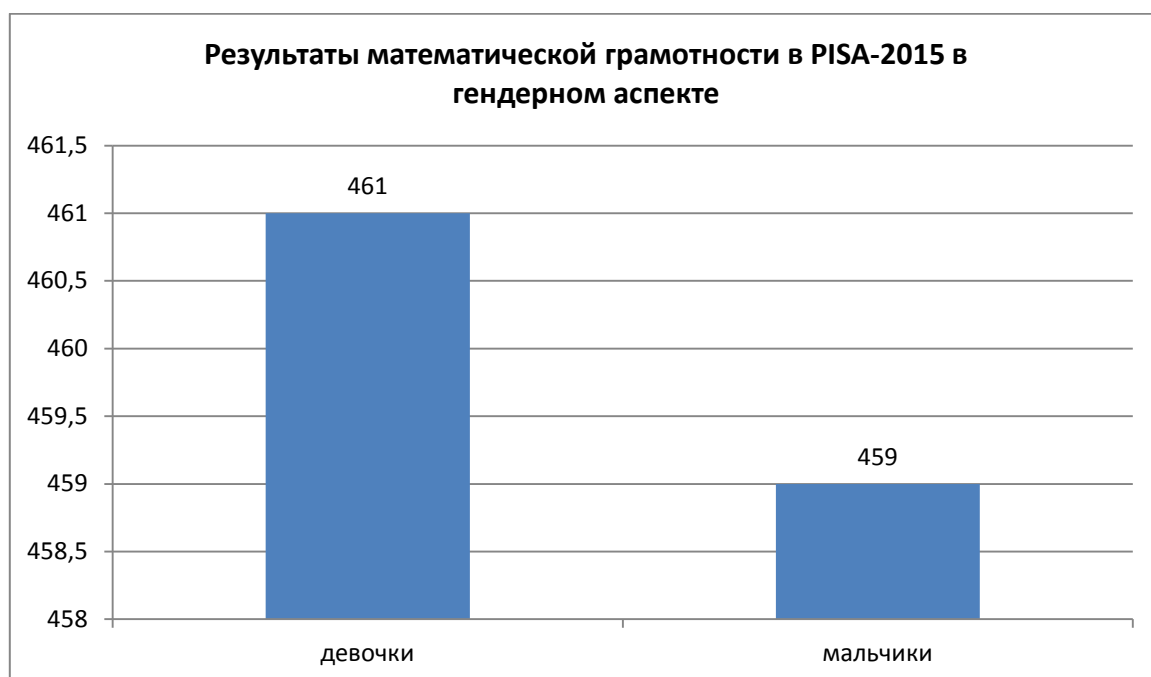

Рисунок 2.3.15

Таким образом, анализ полученных итогов по сравнению с естественно-научной и читательской грамотностью свидетельствует о более успешном выполнении казахстанскими обучающимися математической части международного теста PISA-2015.

По всем направлениям исследования функциональной грамотности казахстанских обучающихся прирост показателей в выполнении уровневых заданий *остается все еще незначительным*. В целом, выявлена существенная дифференциация в компетенциях участников по всем направлениям оценивания в зависимости от языка обучения и территориальной принадлежности организации образования, что свидетельствует о необходимости усиления как методической поддержки, так и укрепления кадрового потенциала организаций образования. Зафиксированная разница в результативности выполнения заданий свидетельствует о необходимости более глубокого и точечного изучения выявленных проблем.

Следующим этапом анализа данных является анализ базы данных **внешней оценки учебных достижений (ВОУД)**. На основании Государственной программы развития образования на 2011-2020 годы и в соответствии с Законом Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в Закон Республики Казахстан «Об образовании» в 2011-2012 учебном году была введена внешняя оценка учебных достижений (ВОУД) как один из видов независимого от организаций образования мониторинга за качеством обучения.

Структура заданий ВОУД и организация его проведения существенно отличаются от традиционного экзамена, поэтому подготовка к внешней оценке учебных достижений должна осуществляться еженедельно. Такая организация работы позволит расширить и углубить изучаемый материал по школьному курсу, сформирует базу общих универсальных приемов к решению тестовых заданий, активизирует опыт учащихся в сопоставлении, синтезе и анализе, дедуктивных рассуждениях.

В соответствии со статьей 55 Закона Республики Казахстан от 27 июля 2007 года «Об образовании» и во исполнение пункта 45 Плана работы Министерства образования и науки Республики Казахстан на 2019 год в период **с 17 по 25 апреля т.г.** проведена внешняя оценка учебных достижений в организациях среднего образования Республики Казахстан.

Всего в процедуре ВОУД среднего образования участвовали **785** из **7136** школ, что составило **11%** (рис. 2.3.16.)

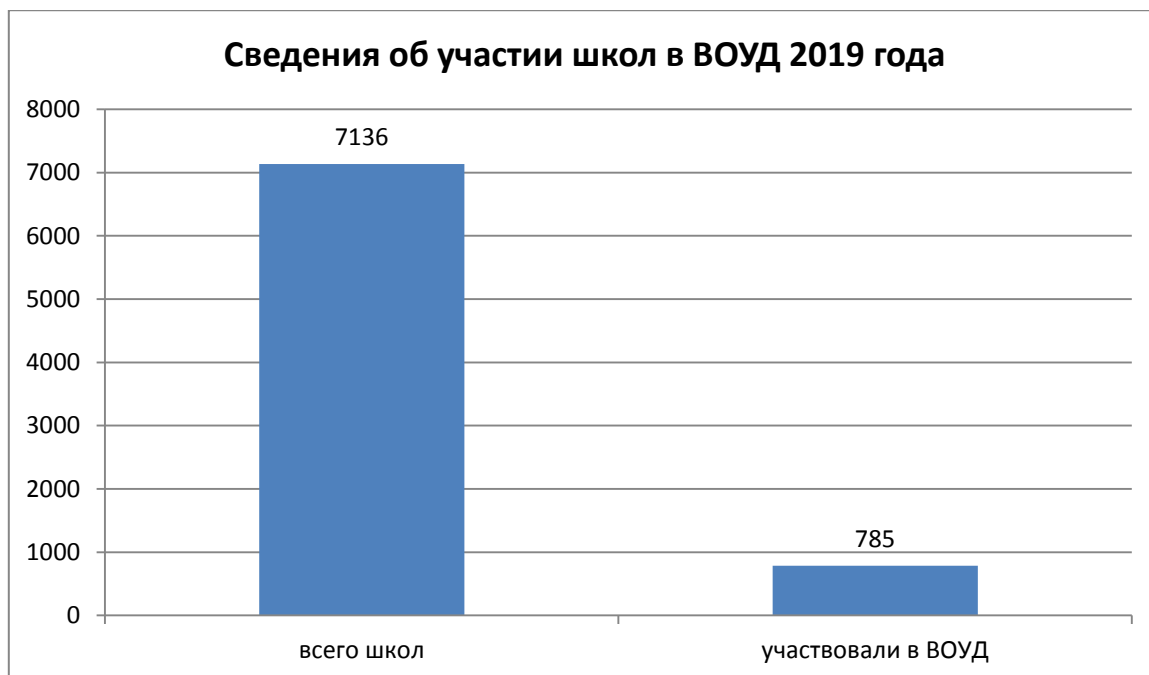

Рисунок 2.3.16

В ВОУДе 2019 года приняли участие **122 252** (94,8%) из **128 974** заявленных учащихся (рисунок 2.3.17.)

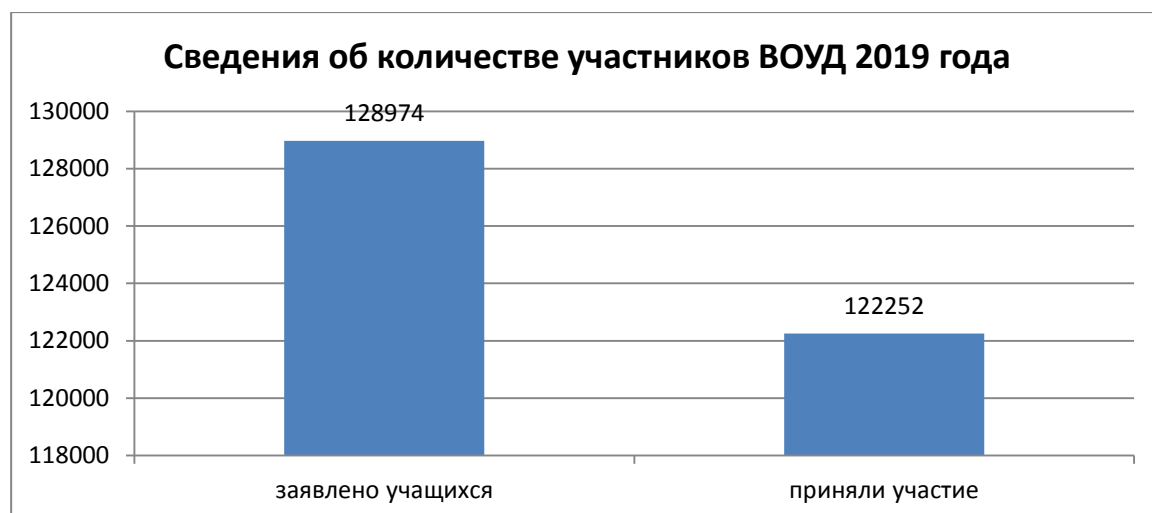

Рисунок 2.3.1

Внешняя оценка учебных достижений для 4-х классов проводилась в форме комплексного тестирования с использованием книжек-вопросников и листов ответов. Учащиеся тестировались по 2-м учебным предметам: математика и казахский/русский языки (в зависимости от языка обучения) (для справки: в 2018 году тестирование проходило по математика и литературному чтению).

В процедуре внешней оценки учебных достижений для 4-х классов по республике участвовали **739** (в 2018 г.-1377) школ, в том числе 379 городских и 360 сельских школ (рисунок 2.3.18)

Рисунок 2.3.18

В разрезе регионов во внешней оценке учебных достижений для 4-х классов приняли участие от 11 до 105 школ (рисунок 2.3.19)

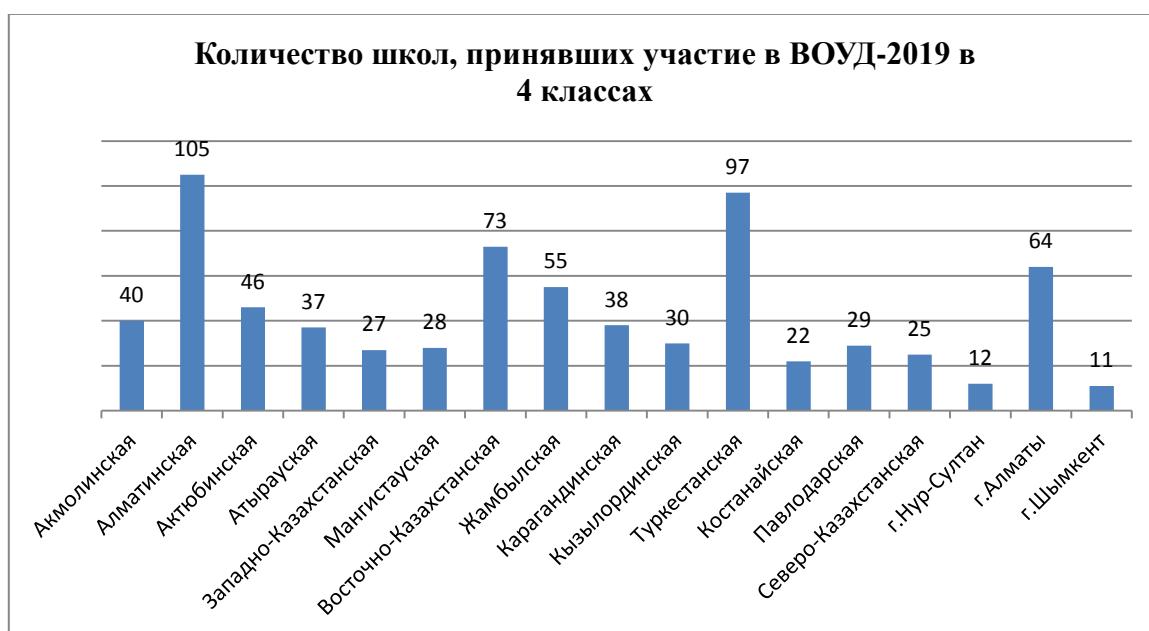

Рисунок 2.3.19

В процедуре внешней оценки учебных достижений по республике приняли участие – **62691** (в 2018 г. - **61 781**) учащихся 4 класса (в т.ч. на казахском языке обучения - 40 574, на русском - 22 117) (таблица 2.3.1)

Таблица 2.3.1 – Сведения о количестве участников ВОУД-2019 в 4- классах в разрезе областей

№	Область	Участвовали в тестировании		
		всего	на казахском языке	на русском языке
1	Акмолинская	2995	1455	1540

2	Алматинская	10146	7339	2807
3	Актюбинская	3541	2882	659
4	Атырауская	3483	2594	889
5	Западно-Казахстанская	1940	980	960
6	Мангистауская	2768	2555	213
7	Восточно-Казахстанская	5374	2809	2565
8	Жамбылская	4598	3843	755
9	Карагандинская	2857	1334	1523
10	Кызылординская	2866	2504	362
11	Туркестанская	6347	5573	774
12	Костанайская	1512	407	1105
13	Павлодарская	2669	822	1847
14	Северо-Казахстанская	1213	435	778
15	г.Нур-Султан	1757	1089	668
16	г.Алматы	7594	3235	4359
17	г.Шымкент	1031	718	313
Всего по республике		62691	40574	22117

Средний балл ВОУД в 4-х классах по республике составил **19,78** (в 2018 г. – **19,97**) баллов (в т.ч. на казахском языке обучения – **19,56** ; на русском – **20,17**) из 30 возможных (таблица 2.3.2).

Таким образом, выше среднего балла набрали учащиеся 4-х классов следующих регионов: г. Алматы (**24,226.**), г. Нур-Султан (**21,296.**), Восточно-Казахстанская (**22,14 б.**), Павлодарская (**22,08 б.**), Акмолинская (**20,35 б.**) и Атырауская (**19,99 б.**) области.

Процедура **внешней оценки учебных достижений (ВОУД) в 9 классах** проводилась в виде комплексного тестирования, как с использованием книжек-вопросников и листов ответов, так и с использованием компьютеров в режиме онлайн.

В ВОУД - 2019 основной школы были включены следующие учебные предметы: казахский язык (в обязательном порядке) и один предмет из изучаемых дисциплин.

Таблица 2.3.2 – Сводная информация о среднем балле участников ВОУД-2019 в 4- классах в разрезе областей

№	Область	Средний балл		
		общий	на казахском языке	на русском языке
1	Акмолинская	20,35	20,05	20,64
2	Алматинская	16,86	16,95	16,62
3	Актюбинская	18,84	19,21	17,23
4	Атырауская	19,99	20,22	19,32
5	Западно-Казахстанская	17,35	17,11	17,60
6	Мангистауская	17,33	17,47	15,62

7	Восточно-Казахстанская	22,14	22,39	21,86
8	Жамбылская	19,77	20,19	17,66
9	Карагандинская	18,82	18,41	19,18
10	Кызылординская	18,29	18,32	18,06
11	Туркестанская	19,71	19,74	19,50
12	Костанайская	19,66	17,52	20,44
13	Павлодарская	22,08	23,40	21,50
14	Северо-Казахстанская	18,34	18,80	18,43
15	г.Нур-Султан	21,29	21,17	21,48
16	г.Алматы	24,22	24,99	23,65
17	г.Шымкент	15,88	16,46	14,55
Всего по республике		19,78	19,56	20,17

Внешняя оценка учебных достижений (ВОУД) в 9 классах проведена в 781 школе, из них 413 городских и 368 сельских школ (рисунок 2.3.20)

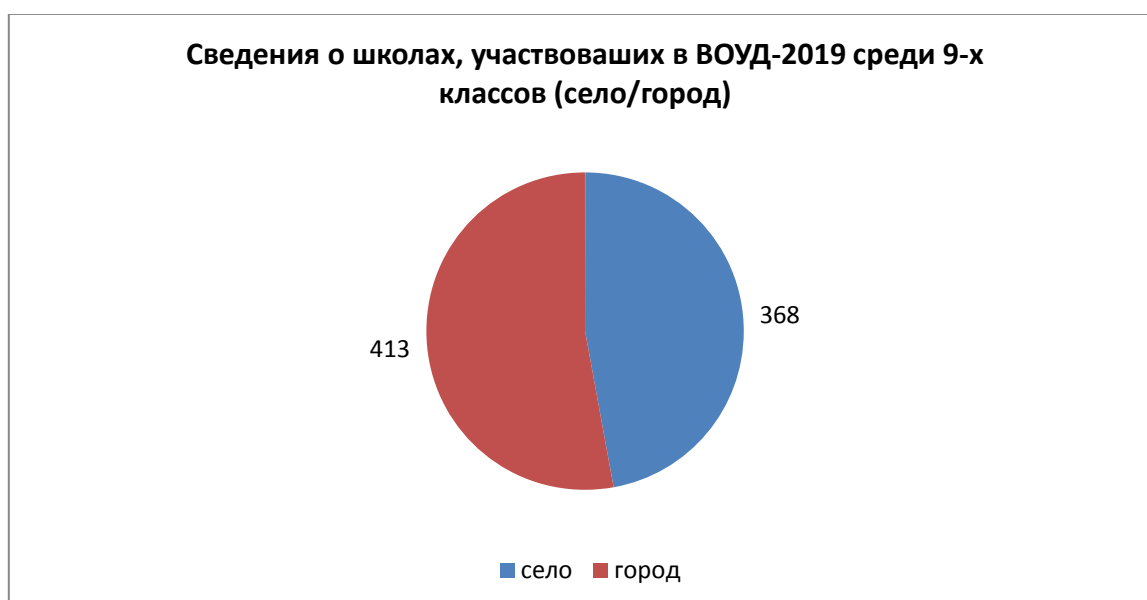

Рисунок 2.3.20

В ВОУД-2019 среди учащихся 9-х классов городских и сельских школ приняли участие 781 школа в разрезе регионов (таблица 2.3.3).

Таблица 2.3.3 – Сводная информация об организациях образования, участвовавших в ВОУД-2019 в 9- классах в разрезе областей

№	Область	Количество участвовавших школ		
		всего	из них город	из них село
1	Акмолинская	41	27	14
2	Алматинская	107	34	73
3	Актюбинская	46	33	13
4	Атырауская	38	13	25
5	Западно-Казахстанская	30	19	11
6	Мангистауская	27	8	19
7	Восточно-Казахстанская	78	52	26

8	Жамбылская	56	20	36
9	Карагандинская	41	31	10
10	Кызылординская	31	10	21
11	Туркестанская	107	25	82
12	Костанайская	25	14	11
13	Павлодарская	31	24	7
14	Северо-Казахстанская	25	5	20
15	г.Нур-Султан	13	13	0
16	г.Алматы	69	69	0
17	г.Шымкент	16	16	0
Всего по республике		781	413	368

В процедуре ВОУД – 2019 приняли участие - **46 032** (в 2018 г. - **43 731**) учащиеся 9 класса (в т.ч. на казахском языке обучения – 29658; на русском – 14 827; на таджикском - 131, на узбекском - 1321, на уйгурском – 95) (рисунок 2.3.21).

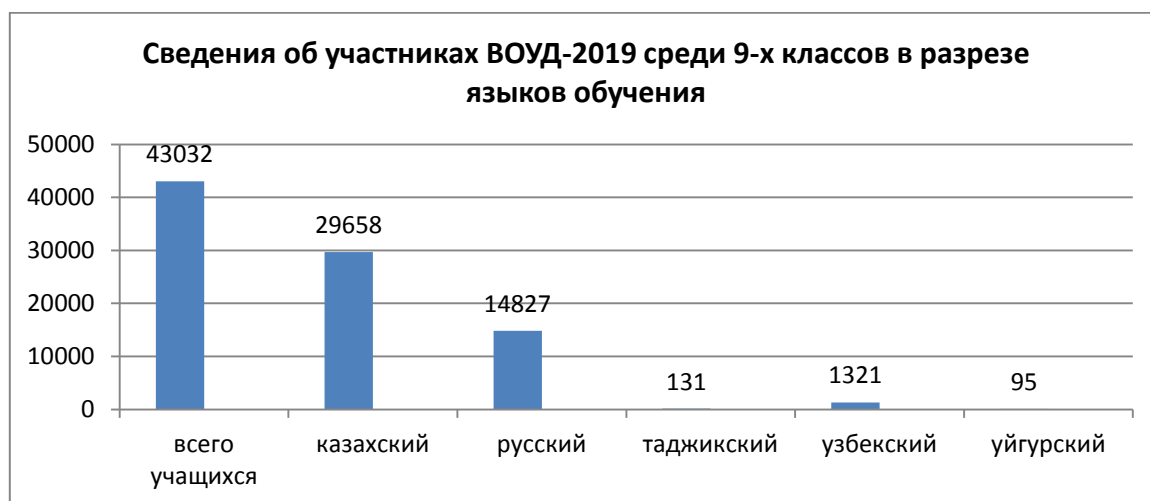

Рисунок 2.3.21

Средний балл ВОУД в 9-х классах по республике составил 40,08 (в 2018 г. - **38,67**) баллов (в т.ч. на казахском языке обучения – 39,16, на русском – 42,15, на таджикском – 24,22; на узбекском- 37,40; на уйгурском – 62,63) из 75 возможных) (рисунок 2.3.22).

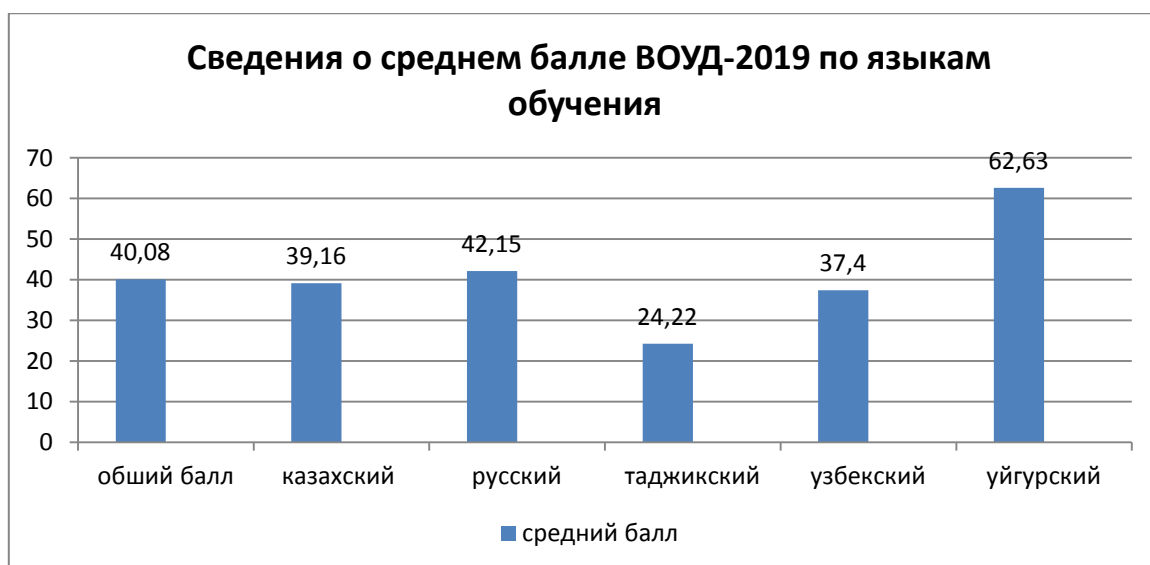

Рисунок 2.3.22

В разрезе регионов средний балл преодолели г. Алматы (56,40 б.), Павлодарская (48,10 б.), Восточно-Казахстанская (45,29 б.), Жамбылская (45,20 б.) и Костанайская (43,30 б.) области (таблица 2.3.4).

Таблица 2.3.4 – Сводная информация о среднем балле участников ВОУД-2019 в 9- классах в разрезе областей

№	Область	Средний балл		
		общий	На каз языке	На русском языке
1	Акмолинская	38,62	38,73	38,50
2	Алматинская	33,36	33,69	32,45
3	Актюбинская	37,75	37,82	37,38
4	Атырауская	34,29	33,45	37,67
5	Западно-Казахстанская	33,04	33,08	32,98
6	Мангистауская	31,18	31,32	29,54
7	Восточно-Казахстанская	45,29	45,27	45,32
8	Жамбылская	45,20	46,16	40,26
9	Карагандинская	39,64	40,40	38,87
10	Кызылординская	36,53	36,67	35,49
11	Туркестанская	39,07	39,70	40,23
12	Костанайская	43,30	37,44	45,60
13	Павлодарская	48,10	46,47	48,97
14	Северо-Казахстанская	28,92	28,87	28,95
15	г.Нур-Султан	34,44	32,85	38,10
16	г.Алматы	56,40	57,50	55,34
17	г.Шымкент	33,14	29,85	29,20
Всего по республике		40,08	39,16	42,15

Следующим этапом анализа базы данных является **внешняя оценка учебных достижений (ВОУД) в 11-х классах**, который проводился в виде комплексного тестирования, как с использованием книжек-вопросников и листов ответов, так и с использованием компьютеров в режиме онлайн.

Тестирование проводилось по **3** предметам: казахский язык, история Казахстана, физика (школы с обучением на казахском и русском языках) и алгебра и начала анализа (для национальных школ).

По республике участвовали **502** (в 2018 г. - **684**) школы, из них 247 городских и 255 сельских школ. (Рисунок 2.3.23).

Рисунок 2.3.23

В тестировании ВОУД-2019 приняли участие **13 529** (в 2018 г. - **12 858**) учащихся 11 класса (в т.ч. на казахском языке обучения – 8882, на русском – 4 732, на таджикском – 21, на узбекском – 137, на уйгурском – 28). (Рисунок 2.3.24).

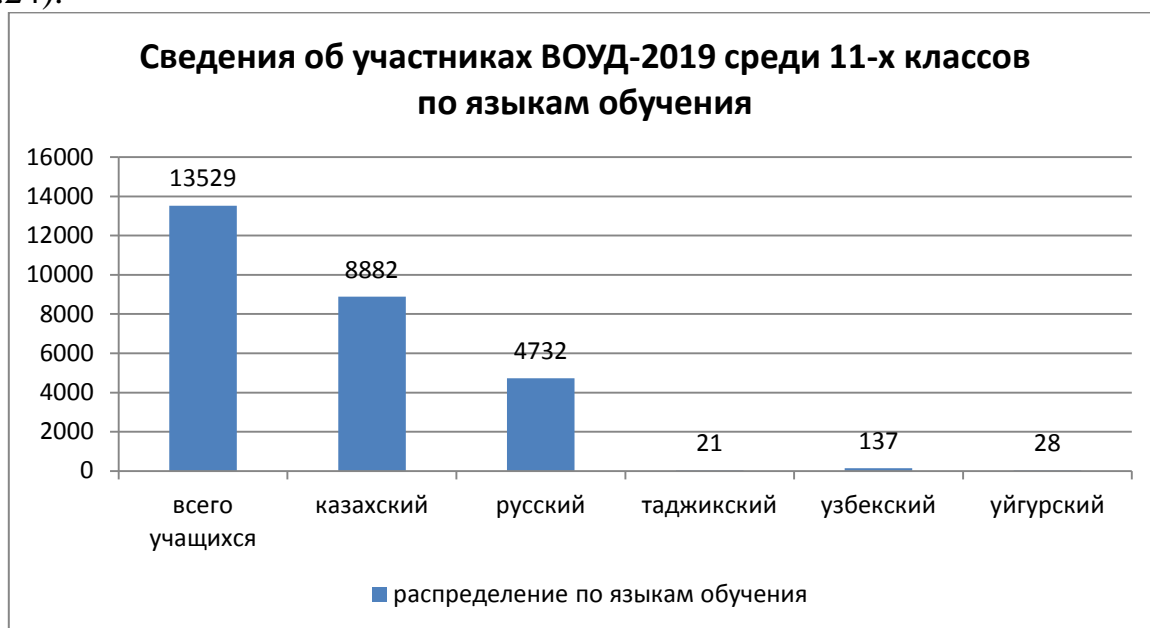

Рисунок 2.3.24

Средний балл ВОУД в 11-х классах по республике составил **57,30** (в 2018 г. - **63,84**) баллов (в т.ч. на казахском языке обучения – 58,10; на русском – 56,34, на таджикском – 41,94, на узбекском – 54,48 на уйгурском – 81,35) из 100 возможных (рисунок 2.3.25).

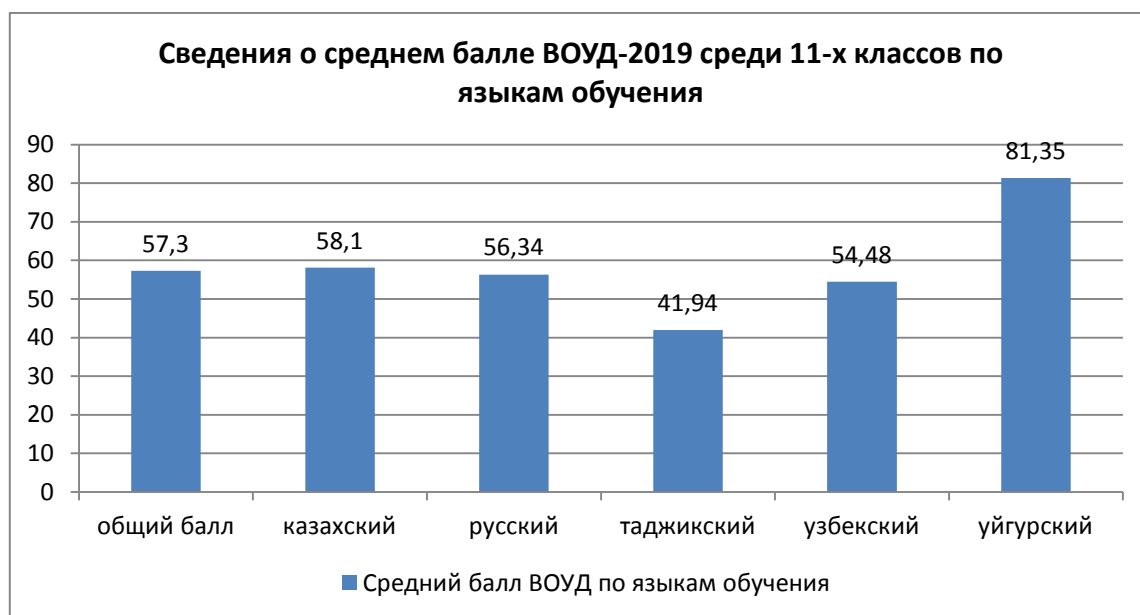

Рисунок 2.3.25

Выше среднего балла получили учащиеся 11-х классов следующих регионов: г. Алматы (73,64 б.), г. Нур-Султан (58,28 б.), Павлодарская (67,14 б.), Восточно-Казахстанская (64,31 б.), Кызылординская (63,09 б.), Жамбылская (61,11 б.) и Туркестанская (59,24 б.) области (таблица 2.3.5).

По результатам итогов анализа ВОУД-2015 определены следующие тенденции:

- общий средний балл учащихся 4-классов составил 19,78 баллов из 30 максимальных;

- общий средний балл учащихся 9-классов составил 40,08 баллов из 75 максимальных;

- общий средний балл учащихся 11-классов составил 57,30 баллов из 100 максимальных.

Таким образом, итоги анализа ВОУД-2015 свидетельствует о более успешном выполнении заданий учащимися 4-х классов (65,93%), по сравнению с 9-ми (53,44%) и 11-ми классами (57,30%).

Таблица 2.3.5 – Сводная информация о среднем балле участников ВОУД-2019 в 11-классах в разрезе областей

№	Область	Средний балл		
		общий	На казахском языке	На русском языке
1	Акмолинская	54,76	56,47	51,62
2	Алматинская	50,65	51,63	46,52
3	Актюбинская	53,86	54,24	49,57
4	Атырауская	48,71	48,60	49,54
5	Западно-Казахстанская	50,68	53,06	44,80
6	Мангистауская	48,46	49,20	40,53
7	Восточно-Казахстанская	64,31	67,84	59,64
8	Жамбылская	61,11	62,48	52,52
9	Карагандинская	55,77	59,82	51,03
10	Кызылординская	63,09	63,68	57,32
11	Туркестанская	59,24	62,62	54,53
12	Костанайская	52,09	46,78	55,17
13	Павлодарская	67,14	67,13	67,15
14	Северо-Казахстанская	42,86	41,49	44,12
15	г. Нур-Султан	58,28	61,77	53,48
16	г. Алматы	73,64	77,59	69,80
17	г. Шымкент	47,31	45,87	50,17
Всего по республике		57,30	58,10	56,34

В целом, выявлена дифференциация в компетенциях участников по всем учебным предметам в зависимости от уровня обучения, что свидетельствует о недостаточном уровне педагогического мастерства учителей, отсутствие индивидуального подхода к каждому ученику в зависимости от его способностей. Итоги анализа свидетельствуют о необходимости более активного использования технологии дифференцированного обучения и индивидуального подхода в учебном процессе.

3 МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ПО ОЦЕНКЕ УЧЕБНЫХ ДОСТИЖЕНИЙ ОБУЧАЮЩИХСЯ 10-11 КЛАССОВ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ШКОЛ РК ПО ПРОГРАММАМ ОБНОВЛЕННОГО СОДЕРЖАНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ

Особенностью обновления содержания образования является изменение образовательной парадигмы в соответствии с логикой компетентностного подхода: от цели усвоения учащимися конкретных предметных знаний, умений и навыков в рамках отдельных учебных дисциплин к цели развития личностных, социальных, познавательных и коммуникативных способностей школьников, обеспечивающих у них ключевую компетенцию, как умение учиться, способствующее их саморазвитию и самосовершенствованию, что отражается на функциональной грамотности школьников.

Казахстанская школа пока в незначительной степени ориентирована на формирование ключевых компетенций. Есть дисциплины, которые в силу своего содержания имеют компетентностное наполнение. Однако, смысл компетентностного образования в том, чтобы все школьные предметы в комплексе решали некоторые общие задачи. Одним из способов реализации компетентностного подхода и путей формирования функциональной грамотности учащихся является составление и использование заданий в формате международных исследований, разработке которых педагоги хотят научиться.

Специфика задач заключается во многом в том, что условия и вопросы заданы, как самостоятельные, и на первый взгляд не связаны друг с другом. Связать условия и вопросы - задача ученика. Для этого необходимо привлечение личного опыта, дополнительной информации, необходима работа с контекстом. Ни условия задачи, ни форма вопроса не привязаны к предметной ситуации. Напротив, перевод жизненной ситуации в предметную и составляет трудность задач. Каждая задача, ситуация, случай, требующий решения вопрос, условия задачи соотносятся с личным опытом, дополнительной информацией из других разделов, следовательно, эти задания являются интегрированными.

Образовательный уровень качества знаний и умений обучающихся определяют как результаты промежуточной и итоговой аттестации обучающихся, так и итоги международных мониторинговых исследований.

Критериальная система оценивания не вызывает сомнения и обоснована необходимостью приведения системы образования страны в соответствие с международными стандартами образования и создания конкурентоспособной образовательной среды.

По результатам анализа итогов внешней оценки качества знаний обучающихся можно сделать вывод, что одной из причин невысоких результатов учащихся является непривычная форма тестирования:

- разные форматы тестовых заданий (закрытые формы задания с выбором ответа, открытые формы задания с записью слова/числа, краткого/развернутого обоснования и т.д.),

- неумение работать с заданиями, предъявляемыми в виде таблиц, диаграмм, графиков, рисунков, схем и т.д. (интерпретация и анализ информации, представленной в виде графиков, таблиц, диаграмм и работа с текстами делового стиля),

- неумение работать с заданиями, составленными на материале из разных предметных областей (выполнение заданий междисциплинарного характера), --
- решение задач, в которых смоделированы проблемы, возникающие в реальной жизненной ситуации,

- выражение собственной точки зрения на представленную информацию.

Для качественной подготовки обучающихся педагогам необходимо постоянно работать над развитием у учащихся умений, характеризующих компоненты познавательной деятельности - знание, применение, рассуждение, синтез, анализ через:

- повышение уровня подготовки по предмету;

- формирование общеучебных, коммуникативных умений и познавательных интересов;

- установку ценностных ориентаций;

- профессиональное самоопределение;

- мониторинговое исследование.

В связи с этим, при подготовке тестов для оценивания достижений обучающихся учителю необходимо решить одновременно несколько задач:

- оценить уровень развития письменной компетенции учащихся, т. е. насколько ученик в состоянии разобраться в тексте и извлечь из него необходимую информацию;

- оценить уровень развития предметных знаний и умений;

- оценить уровень развития общеучебных умений и навыков (интеллектуальных, познавательных, культуру письменной и устной речи и т.д.);

- оценить способность самостоятельно приобретать знания и выбирать способы деятельности, необходимые для успешной адаптации в современном мире, т.е. результативно действовать в нестандартных ситуациях;

- формировать познавательный интерес к предмету через развитие исследовательской компетенции;

- способствовать сравнению прогресса учащихся в отношении каждого учебного предмета и образования в целом;

- определить пути для снижения различий между текущими и ожидаемыми результатами.

Для решения вышеуказанных задач при составлении заданий для оценивания достижений обучающихся в приложении предлагаются образцы заданий. Они составлены в помощь учителю при планировании, организации и проведении оценивания учебных достижений обучающихся 10 - 11 классов по программам обновленного содержания образования ряда учебных предметов. Методические рекомендации подготовлены с учетом учебной программы и учебного плана.

Задания для оценивания позволят учителю определить уровень достижения учащимися запланированных целей обучения. Для проведения оценивания предлагаются задания, критерии оценивания с дескрипторами и баллами. Также описаны возможные уровни учебных достижений учащихся (рубрики). Задания с дескрипторами и баллами носят рекомендательный характер. Все практические рекомендации представлены в Приложениях.

При подготовке заданий использованы ресурсы (рисунки, фотографии, тексты, видео- и аудиоматериалы и др.), находящиеся в открытом доступе на официальных интернет-сайтах.

Опыт показывает, что творческие действия учащихся не возникают произвольно, их нужно целенаправленно развивать в процессе обучения. Творческие способности у школьников рождаются в процессе формирования их познавательной активности и самостоятельности. Поэтому при составлении вопросов важно учитывать, что вопросы должны сочетать научность, проблемность и занимательность, иметь познавательную и практическую ценность, базироваться на внутри- и межпредметной основе.

По итогам анализа, в целом, выявлена дифференциация в компетенциях участников по всем учебным предметам в зависимости от уровня обучения, что свидетельствует о недостаточном уровне педагогического мастерства учителей. Вышеприведенный анализ свидетельствует о том, что школы Казахстана обеспечивают учащихся значительным багажом предметных знаний. При этом критическим остается вопрос развития у них умений применять полученные фундаментальные знания. Это может быть связано с отдельными вопросами процесса оценивания:

- оценивается только ФАКТ по учебной программе;
- для оценки ДЕЯТЕЛЬНОСТИ предложен только 1 инструмент (формативное оценивание);
- педагоги в недостаточной степени умеют планировать процесс обучения, что является главной проблемой ОЦЕНИВАНИЯ;
- педагоги используют рубрики по образцу, что не предполагает применения навыков планирования и оценивания;
- педагоги испытывают затруднения при разработке и составлении тестовых заданий согласно требованиям международных исследований PISA, TIMSS;
- курсы для учителей не учат рефлексировать, что не дает возможности оценивать с 3-х парадигм планирования (ФАКТ, ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ, ПОИСК).

В этой связи важно усилить работу в следующих направлениях:

1. Соблюдение нормативных правовых актов:

- ✓ Ожидаемые результаты по образовательным областям всех уровней образования (ГОСО от 31 октября 2018 года № 604);
- ✓ Учебные программы, долгосрочные планы (приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 7 марта 2019 года №105);
- ✓ Типовые правила проведения текущего контроля успеваемости, промежуточной и итоговой аттестации обучающихся (приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 18 марта 2008 года № 125).

2. Руководство Инструктивно-методическим письмом:

- ✓ Особенности организации учебного процесса в 10-11 классах;
- ✓ Критериальное оценивание учебных достижений обучающихся;
- ✓ Количество СОР и СОЧ.

3. Активное использование технологии дифференцированного обучения и индивидуального подхода в учебном процессе.

4. Разработка независимого измерительного инструмента для оценки качества обучения;

5. Построение системы внутреннего мониторинга качества образования;

6. Подготовка высококвалифицированных экспертов по оценке качества образования;

Методические рекомендации для оценки учебных достижений обучающихся:

1. Необходимо совершенствовать содержание курсов повышения квалификации и форм их организации для изучения технологии составления вопросов и тестов PISA, TIMMS, их критериев оценивания, решения их образцов в практической части курсов повышения квалификации педагогов;

2. Педагогам необходимо: □

- сосредоточиться на оценивании наиболее значимых результатов обучения и деятельности обучающихся.

- отслеживать соответствие оценки учебных достижений обучающихся целям и результатам обучения.

- осуществлять тщательную разработку конкретных критериев оценки.
- осуществлять оценивание в процессе обучения □

- сообщать обучающимся критерии и методы оценивания заранее до выполнения работы. Обучающиеся могут участвовать в разработке критериев оценки. Необходимо учитывать уровень подготовленности обучающихся при составлении критериев и определении дескрипторов.

- стремиться к простоте и ясности форм, методов, целей оценивания и самого процесса оценивания для всех участников образовательного процесса. □

- создавать условия для партнерских отношений между учителем и обучающимся, стимулирующих рост достижений, направленность на развитие и поддержку обучающихся.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В современной образовательной политике Казахстана приоритетом является приведение содержания школьного образования в соответствие с динамичными запросами современного общества, обеспечение соответствия содержания образования новым современным требованиям по формированию компетенций, направленных на воспитание потребности и умения самостоятельно добывать и применять знания на практике и на развитие ученика как личности и субъекта деятельности.

Казахстан, принимая решение об участии в независимых от страны ведущих международных исследованиях конкурентоспособности образования TIMSS, PISA, PIRLS и ICILS, заявил о новом курсе - формирование и реализация государственной образовательной политики в соответствии с лучшей международной практикой. Значимость участия страны в международных мониторинговых исследованиях качества образования неопределима.

Итоги международных исследований позволили не только получить объективные данные, но и реально оценить достижения и проблемы школьного образования.

Таким образом, в ходе работы обозначены следующие выводы:

- в целях эффективного оценивания качества образования РК нужны высококвалифицированные эксперты, представляющие интересы не только педагогического сообщества, но и интересы родителей, работодателей;

- гарантированное качество образования возможно при условии построения организациями образования системы внутреннего мониторинга качества образования;

- качество знаний должна определяться ГОСО, что является главным критерием оценивания;

- необходимо разработать независимый измерительный инструмент, который мог бы «измерять» качество не только итоговой аттестацией при переходе со ступени на ступень, но и на всем периоде обучения, независимо от типа и вида образовательной организации, региональных особенностей, местных условий;

- необходимо наличие вариативных инструментов измерения, включая интернет-тестирование, что должно быть включено в процедуры государственного контроля качества образования и государственной аккредитации;

- в процесс оценивания необходимо включить общественную и профессиональную оценки качества, общественную и профессиональную аккредитацию и составление по их итогам рейтинга образовательных организаций.

Методическая ценность данной работы заключается в следующем: через изучение официальных данных по оценке казахстанских учащихся и их участия в международных исследованиях разработаны предметно-ориентированные рекомендации.

«Қазақ тілі» пәні бойынша жиынтық бағалауға арналған тапсырмалар

1-ТАПСЫРМА

Оқу мақсаты

10.1.2.1 Мамандандырылған тар аядағы арнайы мәтіндердегі (дәріс, интервью, пікірталас, мақала) мақсатты аудиторияға арналған терминдер мен ұғымдарды, тілдік оралымдарды талдау.

10.3.4.1 Оқылым және тыңдалым материалдары бойынша негізгі ақпаратты іріктей отырып, түртіп жазады.

Бағалау критерийі

Білім алушы:

Арнайы мәтіндердегі (дәріс, интервью, пікірталас, мақала) мақсатты аудиторияға арналған кірме сөздер мен ұғымдарды, фразеологиялық оралымдарды, білімге қатысты сөздерді ажыратады.

Оқылым және тыңдалым материалдары бойынша негізгі ақпаратты іріктей отырып, түртіп жазады.

Ойлау дағдыларының деңгейі. Жоғары деңгей дағдылары

Тапсырма

Мәтінді мұқият тыңдаңыз.

25-қарасөз

Балаларды оқытқан да жақсы, бірақ құлшылық қыларлық қана, түркі танырлық қана таза оқыса болады. Оның үшін бұл жер дарулхарап, мұнда әуелі мал табу керек, онан соң араб, парсы керек. Қарны аш кісінің көңілінде ақыл, бойында ар, ғылымға құмарлық қайдан тұрсын? Ашап-ішімге малдың тапшылығы да ағайынның араздығына уә әртүрлі пәлеге, ұрлық, зорлық, қулық, сұмдық секілді нәрселерге үйірлендіруге себеп болатұғын нәрсе. Мал тапса, қарын тояды. Онан соң, білім түгіл өнер керек екен. Соны үйренейін не балама үйретейін деп ойына жақсы түседі. Орысша оқу керек, хикмет те, мал да, өнер де, ғылым да - бәрі орыста тұр. Зарарынан қашық болу, пайдасына ортақ болуға тілін, оқуын, ғылымын білмек керек. Оның себебі олар дүниенің тілін білді, мұндай болды. Сен оның тілін білсең, көкірек көзің ашылады. Әрбіреудің тілін, өнерін білген кісі оныменен бірдейлік дағуасына кіреді, аса арсыздана жалынбайды. Дінге де жақсы білгендік керек. Жорғалықпенен көңілін алсам екен деген надан әке-шешесін, ағайын-жұртын, дінін, адамшылығын жауырынынан бір қаққанға сатады. Тек майордың күлгені керек деп, к...і ашылса да, қам жемейді. Орыстың ғылымы, өнері - дүниенің кілті, оны білгенге дүние арзанырақ түседі. Ләкин осы күнде орыс ғылымын баласына үйреткен жандар соның қаруымен тағы қазақты аңдысам екен дейді. Жоқ, олай ниет керек емес. Малды қалай адал еңбек қылғанда табады екен, соны үйретейік, мұны көріп және үйренушілер көбейсе, ұлықсыған орыстардың жұртқа бірдей заңоны болмаса, заңсыз қорлығына көнбес едік. Қазаққа күзетші болайын деп, біз де ел болып, жұрт білгенді біліп, халық қатарына қосылудың қамын жейік деп ниеттеніп үйрену керек. Қазір де орыстан оқыған балалардан артық

жақсы кісі шыға алмай да тұр. Себебі: ата-анасы, ағайын-туғаны, бір жағынан, бұзып жатыр. Сүйтсе де, осы оқыған балалар - ана оқымаған қазақ балаларынан үздік, озық. Не қылса да сөзді ұқтырса болады оларға. Жақсы атаның балалары да көп оқыған жоқ, қайта, кедейдің балаларын орысқа қорлап берді. Олар осыдан артық қайда барсын? Және де кейбір қазақтар ағайынымен араздасқанда: «Сенің осы қорлығыңа көнгенше, баламды солдатқа беріп, басыма шаш, аузыма мұрт қойып кетпесем бе!» деуші еді. Осындай жаман сөзді, құдайдан қорықпай, пендеден ұялмай айтқан қазақтардың баласы оқығанменен не бола қойсын? Сонда да өзге қазақ балаларынан артық үйренгені немене, қай көп үйреніпті? Кірді, шықты, ілді, қайтты, түбегейлеп оқыған бала да жоқ. Әкесі ел ақшасымен оқығанға әрең оқытады, өз малын не қылып шығарсын? Турасын ойлағанда, балаңа қатын әперме, енші берме, барыңды салсаң да, балаңа орыстың ғылымын үйрет! Мына мен айтқан жол - мал аяр жол емес. Құдайдан қорық, пендеден ұял, балаң бала болсын десең - оқыт, мал аяма! Әйтпесе, бір ит қазақ болып қалған соң, саған рахат көрсете ме, өзі рахат көре ме, я жұртқа рахат көрсете ме?

Абай

5. Мәтіндегі мақсатты аудиторияға арналған кірме сөздер мен ұғымдарды, фразеологиялық оралымдарды, білімге қатысты сөздерді теріп жазыңыз.

Кірме сөздер	Ұғымдар	Фразеологиялық оралымдар	Жаңа қолданыстағы сөздер

6. Бұл кірме сөздер мен ұғымдарды, фразеологиялық оралымдарды автор не үшін қолданды?

7. Тыңдалым мәтініндегі негізгі ақпаратты іріктеңіз.

8. Тәуелсіздік алғанмен көптеген қазақ баласы орысша білім алып жатыр. Өзінің ана тілін білмей өсіп келе жатқан балалардың тағдыры бәрімізді алаңдатады. Осы мәселелер шешімін табуы үшін мәтіндегі негізгі ойды арқау ете отырып, «Өзге тілдің бәрін біл, өз тіліңді құрметте» деген тақырыпта қысқаша конспект құрастырып жазыңыз.

Бағалау критерийі	№ тапсырма	Дескриптор	Балл
Арнайы мәтіндердегі (дәріс, интервью, пікірталас, мақала) мақсатты аудиторияға арналған кірме сөздер мен ұғымдарды, фразеологиялық оралымдарды, білімге қатысты сөздерді ажыратады.	1-3	Кірме сөздер мен ұғымдарды, фразеологиялық оралымдарды теріп жазады.	1
		Білімге қатысты сөздерді ажыратады.	1
		Автордың тілдік оралымдарды қолданудағы мақсатын айқындайды	1
Оқылым және тыңдалым материалдары бойынша негізгі ақпаратты іріктей отырып, түртіп жазу (конспектілеу)	4-7	Көтерілген мәселені ажыратады.	1
		Тыңдалым мәтіні бойынша негізгі ақпаратты іріктейді.	1
		Берілген ақпаратты жүйелейді.	1
		Тақырып бойынша конспекті құрастырады.	1
Барлығы			7

2-ТАПСЫРМА

«Қазіргі қоғам құндылықтары: мәдениет және өркениет. Сөз мәдениеті» бөлімі бойынша жиынтық бағалау

Оқу мақсаты	10.1.3.1 Мәтінде көтерілген мәселені (қоғамдық-саяси) талдай отырып, негізгі ойды анықтау және ғаламдық мәселелермен байланыстыру. 10.4.2.1 Сөйлеу ағымындағы интонацияның құрамдас бөліктері: әуен, әуез, тембр, қарқын, кідірісті сөйлеу мәнеріне сай қолдану.
Бағалау критерийі	<i>Білім алушы</i> Көтерілген мәселенің (қоғамдық-саяси) негізгі ойын анықтап, ғаламдық мәселелермен байланыстырады; Интонация: әуен, әуез, тембр, қарқын, кідірісті сөйлеу мәнеріне сай қолданады.
Ойлау дағдыларының деңгейі	Қолдану
Орындау уақыты	(сынып деңгейіне қарай)

Тапсырма

Мәтінді мұқият тыңдаңыз.

Елбасы: «Ұлттық мәдениет сақталмаса, ешқандай жаңғыру болмайды»

«Ұлттық мәдениет сақталмаса, ешқандай жаңғыру болмайды». Жергілікті ақын Нармахан Бегалыұлы ұлттық салт-дәстүріміз бен тілімізді жаңғырта дамытуға үндейтін, іргелі бағдарламалық құжаттың мән-маңызы жайлы өз ойымен бөлісті.

Ақынның айтуынша, Елбасы қаламынан шыққан жазба елдің рухани, мәдени өсуінің бағдары, бағдаршамы іспетті. Әр сөйлемде сұрыпталған сөз, іріктелген тіркес бар. «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» - ең алдымен, еліміздің Біртұтас ұлт болуын мақсат етіп, соған барар жолдағы ұлттың рухани болмысының мәні қалай болуы керек, нені негізге алып, қандай базалық құндылықтарды сақтауымыз қажет. Маңызды мақала осыны меңзейді. Елбасымыз таяу жылдардағы басты міндеттердің бірі және негізгісі ретінде қазақ жазуын латын әліпбиіне көшіру жұмыстарын біртіндеп бастау керектігін нақтылайды. Тәуелсіздік алған жылдардан бастап айтыла бастаған бұл мәселенің қазір шешілетін сәті келгендей. Әлеуметтік желілердегі кешелі-бүгінді жазылып жатқан пікірлер легін саралау да, көпшіліктің бұл реформаны қолдайтынын аңғартады. Қазақ жазуының өткен тарихы қиын. Қазақ еліне өз өктемдігі мен өкімдігін жүргізгісі келгендердің барлығы оның рухани болмысына жасайтын шабуылын, ең алдымен, жазуды өшіруден бастаған. Ақын осыны ерекше екшеді. Тіл мен ділдің сақталуын басты назарға алу қажеттігін айтты.

САТТАР Есімбеков

Тапсырма

1. Мәтінді мұқият тыңдаңыз. Мәтіннің мазмұнын түсініп, ұсынылған ақпараттан негізгі, астарлы ойды және көтерілген басты мәселені анықтаңыз. Ғаламдық мәселелерді жан-жақты тұжырымдап, мысалдар арқылы дамытып, дәлелденіңіз.

2. «Ұлттық код, ұлттық мәдениет сақталмаса, ешқандай жаңғыру болмайды» деген тақырыпта өз пікіріңізді білдіріңіз. Ойыңызды жазбаша 3-4 сөйлеммен білдіріңіз.

3. «Қазақ өркениеті» ұғымын қалай түсінесіз? деген сұраққа өз пікіріңізді білдіріңіз. Сөйлеу барысында интонацияның құрамдас бөліктері: әуен, әуез, тембр, қарқын, кідірісті сөйлеу мәнеріне сай қолданыңыз.

Бағалау критерийі	№ тапсырма	Дескриптор	Балл
		Білім алушы	
Көтерілген мәселенің (қоғамдық-саяси) негізгі	1	Көтерілген мәселедегі негізгі ойды көрсетеді	1

ойын анықтап, ғаламдық мәселелермен байланыстырады		Қоғамдық-саяси негізгі ойын көрсетеді	1
		Бұрынғы және қазіргі ғаламдық мәселені байланыстырады	1
		Мысалдар арқылы түсіндіреді	1
Пікірдегі негізгі ойды түсінеді.	2	Пікірге қатысты өз ойын 3-4 сөйлеммен білдіреді	1
Интонация: әуен, әуез, тембр, қарқын, кідірісті сөйлеу мәнеріне сай қолданады	3	сұраққа жауап береді	1
		әуен, әуез, тембр, қарқын, кідірісті сөйлеу мәнеріне сай қолданады.	1
Барлығы			8

3-ТАПСЫРМА

Оқу мақсаты	10.1.3.1 Мәтінде көтерілген мәселені (қоғамдық-саяси) талдай отырып, негізгі ойды анықтау және ғаламдық мәселелермен байланыстыру 10.4.2.1 Сөйлеу ағымындағы интонацияның құрамдас бөліктері: әуен, әуез, тембр, қарқын, кідірісті сөйлеу мәнеріне сай қолдану
Бағалау критерийі	<i>Білім алушы</i> Көтерілген мәселенің (қоғамдық-саяси) негізгі ойын анықтап, ғаламдық мәселелермен байланыстырады; Интонация: әуен, әуез, тембр, қарқын, кідірісті сөйлеу мәнеріне сай қолданады
Ойлау дағдыларының деңгейі	Қолдану
Орындау уақыты	15-20 минут

Тапсырма

Мәтінді мұқият тыңдаңыз.

Рухани жаңғыру болашаққа бағдар

Бұл жаңғыру – өрге бастау Ұлтымды,
Бұл жаңғыру – төрге бастау Ғұрпымды.
Ұлттық дәстүр – менің ұлттық құлпым,
Кім көрінген қолды етпесін кілтімді.
Бұл жаңғыру – ұлыларды ұлықтау,
Ұлы Абайдың даналығын ұмытпау.

Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» бағдарламалық мақаласы ел дамуының жарқын үлгісі мен нақты қадамдарын көрсететін келелі ой, саликалы пікір, батыл шешімдерге құрылған маңызды құжат. Бұл мақалада сананы жаңғырту, ұлттық болмыстан, ұлттық кодтан айырылып қалмай, оны әлемдік құндылықтармен үйлестіріп, Қазақстанның игілігіне жарату жолындағы мақсат-мүдделер туралы өзекті мәселе көтеріліп отыр. Онда ел Президенті Қазақстан үшін қайта түлеудің айырықша маңызды екі үдерісі – саяси реформа мен экономикалық жаңғыруды қолға ала отырып, Біртұтас Ұлт болу үшін болашаққа қалай қадам басатынын және бұқаралық сананы қалай өзгертетіні жөнінде алысты болжайтын көзқарастарымен бөліседі. Елбасының бұл мақаласында қазіргі Қазақстанның басты рухани құндылықтары айқын көрініс тапқан. Бұл – мақала ғана емес, мазмұны терең, ауқымы өте кең, ұлт руханиятын ХХІ ғасыр биігіне көтеретін рухани жаңғыру бағдарламасы деуге болады. Елбасы ғылым, білім, мәдениет пен тарихты тұтастай қамтитын ұлттық рухани жаңғыру бағдарламасын халық назарына ұсынып отыр. Мемлекет басшысы ХХІ ғасырдағы жаңа ұлттың, жаңа қазақтың феноменін анықтап беріп отыр. Әрі осы жаңа дәуірдегі ұлттың рухани жаңғыру жолының алты бағдарын ұсынған.

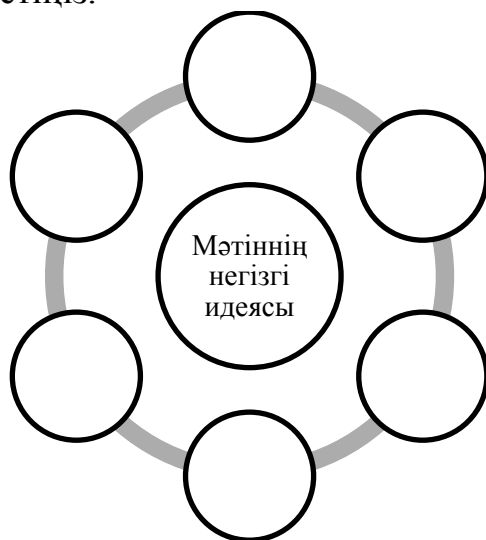
Елбасының мақсаты – ұлттың ұлы мұраты. Ол – Ұлы Дала елінің бойында белгілі тарихи себептермен қалғып кеткен прагматизмді ояту арқылы ұлттық, қоғамдық ойға, іске сілкініс әкелу, тәуелсіз елдің санасы мен ағзасын отаршылдық, кембағалдық, бойкүйездік комплекстерінен тұтастай арылту. Мемлекет басшысы қазақтың ежелгі «дәстүрдің озығы бар, тозығы бар» қағидасын мықтап ұстануға шақырады: «Мен қазақстандықтардың ешқашан бұлжымайтын екі ережені түсініп, байыбына барғанын қалаймын. Біріншісі – ұлттық код, ұлттық мәдениет сақталмаса, ешқандай жаңғыру болмайды. Екіншісі – алға басу үшін ұлттың дамуына кедергі болатын өткеннің кертартпа тұстарынан бас тарту керек». Мемлекет басшысы нұсқап отырған ұлттық бірегейлікті сақтай отырып, заман ағымына қарай оның сипаттарын өзгерту, «білім культін» қалыптастыру, мемлекет пен қоғамды революциялық емес, эволюциялық жолмен дамыту, ең бастысы, сананың ашықтығын, яғни әлемдік озық жаңалықтарға, ғылым-білімге құшақты айқара ашу идеялары ұлттың

рухани-мәдени қалыбы болмақ. Әрі жаңа дәуір сынақтарын бәсекелік қабілеті ерекше ел ғана еңсере алады. Осы тұрғыда Елбасының мемлекет пен қоғам алдына қойып отырған нақты міндеттері рухани саладағы түбегейлі реформалардың бастауына айналарына күмән жоқ.

1. Елбасының мемлекет пен қоғам алдына қойып отырған нақты міндеттері қандай? деген сұраққа «ЭСӘТ талдау» әдісі арқылы жауап беріңіз.

Э (экономикалық)	С (саяси)
Ә (әлеуметтік)	Т (технологиялық)

2. Мәтіннің негізгі идеясын білдіретін тірек сөздерді сызба түрінде құрылымдап көрсетіңіз.

3. Мақалада елбасы Қазақстан үшін қайта түлеудің айырықша маңызды екі үдерісі – саяси реформа мен экономикалық жаңғыруды қолға ала отырып, Біртұтас Ұлт болу үшін болашаққа қалай қадам басатынын және бұқаралық сананы қалай өзгертетіні жөнінде алысты болжайтын көзқарастарымен бөліседі. Елбасының бұл мақаласында қазіргі Қазақстанның басты рухани құндылықтары айқын көрініс тапқан деген пікірмен келісесіз бе? Ойыңызды жазбаша 3-4 сөйлеммен білдіріңіз.

4. Қазақтың ежелгі «дәстүрдің озығы бар, тозығы бар» деген қағидасына өз пікіріңізді білдіріңіз. Сөйлеу барысында интонацияның құрамдас бөліктері: әуен, әуез, тембр, қарқын, кідірісті сөйлеу мәнеріне сай қолданыңыз.

Бағалау критерийі	№ тапсырма	Дескриптор	Балл
		Білім алушы	
Көтерілген мәселенің (қоғамдық-саяси) негізгі ойын анықтап, ғаламдық мәселелермен байланыстырады	1	экономикалық мәселені анықтайды;	1
		саяси мәселені анықтайды;	1
		әлеуметтік мәселені анықтайды;	1
		технологиялық мәселені анықтайды;	1
	2	қажетті тірек сөздерді анықтайды;	1
		негізгі ойды көрсетеді;	1
3	пікірге қатысты өз ойын білдіреді;	1	
Интонация: әуен, әуез, тембр, қарқын, кідірісті сөйлеу мәнеріне сай қолданады	4	сұраққа жауап береді;	1
		әуен, әуез, тембр, қарқын, кідірісті сөйлеу мәнеріне сай қолданады.	1
Барлығы			9

4-ТАПСЫРМА.

Оқу мақсаты	10.2.2.1 Ғылыми-көпшілік стильді тілдік құралдар арқылы тану (терминдер, тілдік оралымдар, өзге стиль элементтері) 10.3.3.1 Қажетті клишелер мен лексикалық құрылымдарды қолданып, көтерілген мәселе бойынша өз ойын дәлелдеп эссе жазу («келісу, келіспеу» эссесі)
Бағалау критерийі	<i>Білім алушы</i> • Ғылыми-көпшілік стильдің тілдік құралдарын анықтайды Клишелер мен тілдік құралдарды қолданып, эссе жазады («келісу, келіспеу» эссесі)
Ойлау дағдыларының деңгейі	Жоғары деңгей дағдылары
Орындау уақыты	15-20 минут

Тапсырма

Мәтінді мұқият оқыңыз.

Мәдениет дегеніміз...

Мәдениет — адам өмірінің іргетасы. Ол адаммен бірге пайда болады және дамиды. Ны зерттеу мен ұғынуға деген қызығушылық бертін пайда болды.

«Мәдениет» сөзі ежелгі Римде пайда болды, онда ол ең алдымен агрокультураны білдіреді, яғни, жерді өңдеу, өсіру. Бұл бастапқы мағынасы одан әрі адамның жеке қасиеттері мен кемелділігіне байланысты басқа орынға жол береді. XVIII ғ. тарихқа ағарту дәуірі ретінде енген мәдениет ұғымы бір ғана рухани мәдениетпен шектеледі. Дәл осы мағынада «мәдениет» термині алғаш рет кеңінен таралған. Онда ең бастысы-адамның білім алуы, білімі мен тәрбиелілігі. Бұл ретте шешуші рөл білім алады, дегенмен осы кезеңде білім беру Мәдени болу үшін қажетті, бірақ жеткіліксіз шарт болып табылатыны анық болды. Сонымен қатар, мәдениет әлі жан-жақты зерттеу объектісі болған жоқ.

Тек XX ғ. ғана мәдениетті зерттеуге қызығушылық күрт өседі, бұл туралы Мәдениет анықтамалары санының өсуі куәландырады. Зерттеушілердің есептеуінше, XX ғ. басында мұндай анықтамалар шамамен 10 болды. Ғасырдың ортасына қарай, американдық ғалымдар А. Кребер мен К. Клакхон көрсеткеніндей, олардың саны 150-ден асты. Бүгінгі күні мәдениет анықтамаларының саны 500-ден асып кетті.

Ең кең мағынада мәдениет дегеніміз адамның жасаған барлық жетістіктері, адамзаттың барлық жетістіктері. Мәдениет адамның өзі құрған және жабайы табиғатқа қарағанда адам әлемін құрайтын «екінші табиғат» ретінде көрінеді. Бұл жағдайда мәдениет әдетте материалдық және рухани болып бөлінеді. Мұндай бөлу Цицеронға айналады, ол бірінші болып жерді өсіруді білдіретін мәдениетпен қатар, сондай-ақ «жан өсіру» дегенді білдіретін Мәдениет бар екенін атап өтті.

Рухани мәдениет рухани өндіріс саласы мен оның нәтижелерін: дін, философия, мораль, өнер, ғылым және т.б. қамтиды. Ғылым, өз кезегінде, зияткерлік, ғылыми-техникалық мәдениеттің негізі ретінде қарастырылады.

Материалдық және рухани мәдениет арасында терең бірлік бар. Олардың екеуі де адамзат қызметінің нәтижесі болып табылады, оның бастауында рухани басы — адамның материалдық формада жүзеге асыратын идеялары, жобалары мен ойлары бар.

1. Мәтін кітаби тілдің қай стилінде жазылған? Дәлелденіз.

2. Мәтінде ғылыми стильге тән қандай сөздер, сөз тіркестері, сөйлемдер бар? Стильге тән тілдік құралдарын топтастырыңыз.

3. Берілген кестені толтырыңыз

Негізгі мағынада жұмсалған сөздер	термин сөздер	ғылыми ұғымдар	дәл, нақты мәліметтер

4. Сіздің замандасыңыздың сөйлеу тілі бұрмаланып, шетелдің жаргондарымен лайланып, өз ойларын әдемі жеткізе алмайтын дәрежеге жеткен. Қалай ойлайсыз, бүгінгі жастардың тіл жұтаңдығының себептері неде? Сіздің пікіріңізді растайтын аргументтер мен дәлелдер келтіре отырып, эссе жазыңыз. Эссе жазу барысында төмендегі клишелер мен лексикалық құрылымдарды қолданыңыз.

1 абзац

Кіріспе сөз тіркестері / фразалар/.

- Бұл халық арасында саналады...
- Адамдар жиі бекітеді, ..
- Көп адамдар ойлайды, ..
- Кейбір адамдар қарсы...

2 абзац

Өз көзқарасынды білдіретін фразалар

- Бұл жағдайда мен өз көзқарасымды түсіндірсем деп едім

- Бұл мәселе бойынша мен өз ойымды білдірсем деп едім
Талқыланған мәселенің артықшылығын білдіретін фразалар

- Айтылғандай, мен соның пайдасына ... бірнеше себептерге
- Соның пайдасына айтылатын көптеген заттар бар...
- Ең жақсы. Ол..туралы..табылады...

Көзқарасты санамалап шығу фразалары

- Біріншіден, ең әуелі
- Бірінші кезекте
- Содан бастайық
- Екіншіден, үшіншіден, ақырында
- Соңғы кезекте емес

Жаңа аргументтер қосатын фразалар

- Бұдан басқа
- Сондай ақ
- Бұдан басқа,..сондай ақ
- Тек қана емес
- Бұдан өзгеше
- Ол туралы сөйлемей ақ, ...

3 абзац

- Кейбір адамдар ойлайды, ...
- Алайда олар түсінбейді, ...
- Олар есепке алмайды,..
- Олар ұмытады,...
- Кейбір адамдар сендіреді,...
- Мен онымен келісе алмаймын, өйткені...
- Мен бұл пікірмен келісе алмаймын,өйткені...

4 абзац

Қорытынды фразалар

- Толықтай алғанда
- Қорытындысында
- Қорытындылай келе
- Барлық жағдайларды ескере отыра
- Соңында
- Барлығын ескере отыра

Бағалау критерийі	№ тапсырма	Дескриптор	Балл
		Білім алушы	
Ғылыми-көпшілік стильдің тілдік құралдарын анықтайды	1	ғылыми стильдің ерекшелігін біледі;	1
		нақты мысалдар келтіре отырып дәлелдейді;	1
	2	стильге тән сөздерді, сөз	1

		тіркестері мен сөйлемдерді ажыратады;	
		тілдік құралдарды топтастырады;	1
	3	ғылыми ұғымдарды анықтайды;	1
		негізгі мағынада жұмсалған сөздерді табады;	1
		термин сөздерді ажыратады;	1
		дәл, нақты мәліметтерді атайды;	1
Клишелер мен тілдік құралдарды қолданып, эссе жазады («келісу, келіспеу» эссесі)	4	эссенің құрылымын сақтайды;	1
		қажетті клишелер мен лексикалық құрылымдарды қолданады;	1
		көтерілген мәселе бойынша өз ойын дәлелдеп эссе жазады.	1
Барлығы			11

Учебный предмет «Русский язык» Обзор суммативного оценивания

Продолжительность: 40 минут
Говорение проверяется отдельно
Количество баллов: 30

Структура суммативного оценивания

Данный вариант состоит из 10 заданий, включающих 4 вида речевой деятельности как слушание, чтение, письмо и говорение, включающих вопросы с множественным выбором ответов, вопросы, требующие краткого и развернутого ответов.

В вопросах с множественным выбором ответов обучающийся выбирает правильный ответ из предложенных вариантов ответов. В вопросах, требующих краткого ответа, обучающийся записывает ответ в виде слова, словосочетания или короткого предложения.

В вопросах, требующих развернутого ответа, обучающийся должен дать подробный ответ, используя аргументы.

Характеристика заданий суммативного оценивания

Тема	Вид речевой деятельности	Проверяемая цель	Кол-во заданий	№ задания	Тип задания	Описание задания	Время на выполнение, мин	Балл за вид речевой деятельности	Общий балл
Туризм. Экотуризм	Слушание	10.1.3 определять основную мысль текста, выявляя детали, подтверждающие её;	4	1	МВО	Обучающийся понимает информацию сообщения.	10	2	5
		10.1.4 прогнозировать содержание всего текста, опираясь на заключительные фразы, выводы текста		3				3	
Человек и Родина	Говорение	10.2.3 соблюдать речевые нормы, избегая нарушений лексической сочетаемости, использования слов в несвойственном значении; 10.2.4 создавать высказывание (побуждение, убеждение,	1	1	РО	Обучающийся участвует в обсуждении темы, высказывает свою точку зрения, учитывая целевую аудиторию.	Проверяется отдельно	5	5

		информационную речь), используя приемы привлечения внимания и учитывая целевую аудиторию							
Чтение	10.3.2 определять структурные, лексические и грамматические особенности текстов публицистического стиля (статья);	3	1-2	МВО КО РО	Обучающийся анализирует фрагмент текста, определяет особенности публицистического стиля, формулирует вопросы высокого порядка	10	5 1	10	
			3				4		
	10.3.3 формулировать практические вопросы по прочитанному тексту и отвечать на них, используя внетекстовую информацию для подтверждения своей точки зрения								
Письмо	10.4.2 излагать сжато информацию прослушанного, прочитанного и/или аудиовизуального текста,	1	1	РО	Обучающийся излагает прослушанный текст, сохраняя основную мысль и выражая личную	20	10	10	

		сохраняя основную мысль и выражая личную оценку; 10.4.6 соблюдать орфографические нормы (правописание Ъ и Ь)				оценку; соблюдая орфографические нормы (правописание Ъ и Ь). Использует предложения с обособленными второстепенными членами, различные грамматические формы отглагольных существительных, прилагательных в краткой форме, глаголов в страдательном залоге;			
	Использование языковых единиц	10.5.1 использовать отглагольные существительные, прилагательные в краткой форме, глаголы в страдательном залоге; 10.5.2 использовать предложения с обособленными второстепенными членами					-		-
ИТОГО:							40 мин		30 б
<i>Примечание: * - разделы, в которые можно вносить изменения</i>									

Образец заданий и схема выставления баллов

Слушание

Задание

Прослушайте аудиотекст **В. Высоцкого** «Здесь вам не равнина» и выполните задания.

<https://www.google.kz/search?q=%D0%B2%D1%8B%D1%81%D0%BE%D1>

Ответьте на вопросы по тексту

	Вопрос	Баллы	Ответ
	«...Здесь вам не равнина, здесь климат иной» о чем пойдет речь в тексте?	1	
	Определите тему и основную мысль текста.	2	
	В горах ненадежны Ни камень, ни лёд, ни скала... На кого или на что предлагает надеяться автор в стихотворении?	1	
	Какие художественно-изобразительные тропы и фигуры использует автор?	1	

Чтение

Прочитайте текст и выполните задания.

Текст

С чего начинается малая родина?

«Патриотизм начинается с любви к своей земле, к своему аулу, городу, региону, с любви к малой родине... Почему малая родина? Человек - существо не только рациональное, но и эмоциональное. Малая родина - это место, где ты родился и вырос, а порой и прожил всю жизнь. Там горы, реки, рассказы и легенды об их возникновении, имена людей, оставшихся в памяти народа. Можно продолжить перечисление. Все это важно... От малой родины начинается любовь к большой Родине - своей родной стране (к Казахстану)», - цитаты из программной статьи Президента Республики Казахстан, прозвучавшие в выступлении заместителя акима города Гульназ Абиловой, чередовались конкретными предложениями о том, как жителям Степногорского региона лучше обустроить свою малую родину.

Любовь к малой родине - это и поднятый Государственный Флаг Казахстана в предгорье Альп в честь победы пяти юных лыжников из Степногорска, с чествования которых начал форум аким города Ануар Кумпекеев.

Эмоционального пика чувства людей, связанные с важными для каждого событиями, достигают в дни всенародных праздников. И в этом тоже проявление любви к малой родине. В своей статье Президент пишет: «Новая модернизация не должна, как прежде, высокомерно смотреть на исторический опыт и традиции. Наоборот, она должна сделать лучшие традиции предпосылкой, важным условием успеха модернизации».

Особенностью нынешнего года станет установка в Степногорске памятника человеку, внесшему значительный вклад в развитие нашей родины, ставшему символом эпохи. По мнению участников форума, это будет отличный подарок для Степногорска - города с развитой горно-металлургической отраслью (ГМК «Казахалтын»), переработкой и обогащением урана (ТОО «СГХК»), научно-производственным центром (ТОО «Центр биотехнологии»), крупнейшим промышленным предприятием (АО «ЕПК Степногорск»). Презентовал памятник на общественном форуме скульптор, член Союза художников Казахстана Азат Баярлин, который берется воплотить идею в жизнь.

Как сказал Президент, «мы должны найти разные формы поддержки и социального уважения, которые помогут малой родине, включая механизм спонсорской помощи. Здесь огромное поле для работы. Мы можем быстро озеленить наши города, значительно помочь компьютеризации школ, поддержать региональные вузы, художественные фонды местных музеев и галерей и т.д.». И на общественном форуме поддержали предложение сделать родной город краше, благоустроить площади и улицы, открыть новые места отдыха горожан, посадить деревья.

Руководитель отдела ЖКХ горакимата Олжас Баймаков ознакомил участников форума с планом месячника по благоустройству, озеленению и санитарной очистке города. В этом году в лесопарковой зоне города за счет спонсорских средств завершится строительство многофункциональной спортивной площадки с хоккейным полем, с детским игровым комплексом, с площадками для мини-футбола, волейбола, баскетбола, воркаута, для людей с ограниченными физическими возможностями.

И все это тоже реальные проявления любви к малой родине. А еще они в том, - убеждена общественница, почетный гражданин города Нэля Рукавцова, - чтобы не ломать деревья, скамейки и остановки, чтобы ко всему, что создается в родном городе, бережно относиться.

В своей статье «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания» Глава государства обращает внимание казахстанцев на большой смысл слов «Туған жерін сүйе алмаған сүйе алар ма туған елін?» или «С чего начинается Родина?» и рассказывает, как этот смысл наполнить конкретными добрыми делами. По отзывам участников прошедшего в Степногорске общественного форума, высказанные Президентом страны идеи созвучны инициативам

горожан: путь к лучшему будущему начинается с простого - с любви к малой родине.

Виктор МОЛОДОВСКИЙ, собкор «АП».
г. Степногорск

Вопросы:

1. Докажите принадлежность текста к публицистическому стилю и определите его жанр.

2. К кому обращена эта статья?

3. Составьте 4 вопроса высокого порядка

Письмо

Изложите сжато информацию прочитанного текста, сохраняя основную мысль и выражая личную оценку, соблюдая в своей работе орфографические нормы (правописание Ъ и Ь), используя отглагольные существительные, прилагательные в краткой форме, глаголы в страдательном залоге; предложения с обособленными второстепенными членам

[10]

Говорение

Создайте аргументированное высказывание – побуждение, убеждение, информационную речь на предложенную тему, используйте приемы привлечения внимания, учитывая целевую аудиторию. У вас есть 1 минута для

подготовки и 2 минуты для устного ответа. Во время подготовки можно делать записи. Соблюдайте речевые нормы и логику изложения материала.

[5]

1. Виды туризма в Казахстане.
2. Экологический туризм в Казахстане: за и против.
3. Важность экологического воспитания молодёжи.

Схема выставления баллов Слушание

№ вопроса	Ответ	Балл	Дополнительная информация
1	Об атмосфере в горах и альпинизме	1	Возможны другие варианты ответа.
2	Тема стихотворения – вершина. Основная мысль – настоящая дружба людей.	2	
3	Надеемся только на крепость рук, На руки друга и вбитый крюк.	1	
4	Эпитеты: трудный путь, счастливую жизнь, алых роз и траурных лент, непомерный труд, отвесные стены Метафоры: и сердце готово к вершине бежать из груди Сравнение: как военная тропа Гипербола: звезды хватал с небес	1	

Говорение

Баллы	Содержание и точность языка (5 баллов)
5	Эффективно раскрывает и объясняет сложные идеи и понятия. Выражает свое мнение с убедительным обоснованием. Говорит связанно речь, грамотно поставлена. Соблюдает орфоэпические нормы. Уверенно и соответствующим образом использует широкий спектр языковых структур, разнообразную лексику.
4	Точно раскрывает и объясняет идеи по теме. Выражает свое мнение с хорошо сформулированным обоснованием. Говорит связанно, речь поставлена. В основном соответствующее произношение и интонация для передачи смысла, но допускает случайные ошибки при использовании сложного языка. Ошибки не затрудняют понимания
3	Раскрывает и объясняет простые идеи. Выражает мнение с некоторым обоснованием. Не всегда соответствующее произношение и интонация для передачи смысла. Допускает ошибки при использовании сложного

	языка. В целом, ошибки не затрудняют понимания.
2	Объясняет простые идеи. Выражает мнение с небольшим количеством обоснования или без него. Пытается анализировать и оценивать соответствующую информацию, но не всегда удачно. Иногда речи не хватает связности и организованности. Иногда произношение и интонация затрудняют понимание.
1	Выражает очень мало идей, идеи не раскрыты. Передает только основную информацию. Чаще всего информация неуместна. Речи не хватает связности и организованности. Использует очень ограниченную лексику.

Чтение

№ вопроса	Ключи ответов	Балл	Дополнительная информация
1	Текст относится к публицистическому стилю, функция которого – сообщение и воздействие. Задача этого стиля – сообщить о фактах и дать им оценку, сформировать общественное мнение. Сфера его употребления – средства массовой информации (газета, радио, телевидение). Главной особенностью публицистического стиля является прямое выражение авторского «Я». Слово в публицистическом стиле – главное, чтобы зазвучало авторское Я. И это «Я» проходит через весь текст. Предложения не объёмные, они скорее напоминают живописные мазки, из которых складывается общая картина.	5	Возможны другие аргументы.
2	Автор обращается к широкому кругу читателей.	1	
3	Обучающиеся составляют 4 вопроса высокого порядка по содержанию текста.	4	На каждый правильно составленный вопрос присуждается 1 балл
Итого		10	

Письмо

Баллы	Содержание и оформление	Грамотность
5	<p>Подробный, ясно обоснованный и очень хорошо проиллюстрированный ответ; эффективно раскрывает как простые, так и сложные идеи.</p> <p>Организация и структура эссе на очень высоком уровне с четко описанным введением и заключением; раскрыты и связанные аргументы.</p>	<p>Уверенное и соответствующее использование в своей работе отглагольные существительные, прилагательные в краткой форме, глаголы в страдательном залоге; предложения с обособленными второстепенными членами; обширного словарного запаса, ярко выраженный стиль письма.</p> <p>Последовательный и ясный ответ с незначительными ошибками.</p>
4	<p>Обоснованный ответ с большим разнообразием примеров и ссылок; хорошо раскрыты простые и некоторые сложные идеи.</p> <p>В целом, изложение хорошо организовано с логическим развитием идей; демонстрирует умение аргументировать и делать заключения.</p>	<p>Хорошее, соответствующее использование ряда грамматических форм; видна попытка использовать разнообразную лексику, стиль хорошо выражен.</p> <p>В целом, ответ точен; ошибки не препятствуют передаче информации.</p>
3	<p>Ответ содержит некоторые примеры, но не всегда обоснованные; раскрывает простые идеи, но иногда недостаточно иллюстрирует примерами.</p> <p>Изложение организовано достаточно хорошо, но аргументы не всегда логически развиты.</p>	<p>Использует соответствующий ряд простых грамматических форм и повседневную лексику; проявляет не всегда уместное некоторое выражение стиля.</p> <p>Достаточно ясный ответ; ошибки заметны, но, в целом, не препятствуют передаче информации.</p>
2	<p>Пытается обосновать затронутые пункты, но допускает много упущений и несоответствий; раскрывает только простые идеи.</p> <p>Изложение имеет ограниченную структуру и слабые аргументы.</p>	<p>Использует простые предложения и слабый словарный запас; имеются повторы, стиль недостаточно выражен.</p> <p>Неправильное использование основных грамматических форм и ошибки в орфографии, затрудняющие понимание.</p>
1	<p>Неясный ответ, ограниченные примеры и ссылки в соответствии с темой; недостаточно попыток ответить на вопрос.</p> <p>Структура изложения и раскрытие аргументов на низком уровне; идеи представлены беспорядочно.</p>	<p>Использует только простые предложения и очень ограниченный словарный запас; большинство структур составлено неправильно и не имеет завершённости.</p> <p>Частые ошибки затрудняют понимание.</p>

Учебный предмет «История Казахстана»

При подготовке заданий для суммативного оценивания рекомендуется привлекать дополнительный материал из хрестоматии по истории Казахстана для 10 класса, программные статьи «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания» («Рухани жаңғыру»), «Семь граней Великой степи», Послание Президента Республики Казахстан - Лидера нации Нурсултана Назарбаева народу Казахстана «Стратегия «Казахстан-2050»: новый политический курс состоявшегося государства», Послание Президента Республики Казахстан Н. Назарбаева народу Казахстана. 10 января 2018 г. «Новые возможности развития в условиях четвертой промышленной революции».

Раздел: Цивилизация: особенности развития

Темы:

История изучения традиционных цивилизаций Центральной Азии

Истоки и особенности возникновения цивилизации Великой Степи (энеолит, эпоха бронзы)

Вклад народов Центральной Азии в развитие мировой культуры

Цели:

10.1.1.2 исследовать взгляды ученых о роли Центральной Азии в мировой цивилизации

10.1.2.5 анализировать преемственность и взаимовлияние древних культур Великой Степи

10.1.3.2 анализировать достижения народов Центральной Азии в области науки, духовной культуры, обобщая их вклад в общечеловеческий прогресс

Критерий оценивания *Обучающийся*

- Анализирует взгляды ученых о роли Центральной Азии в мировой цивилизации

- Анализирует и оценивает преемственность и взаимовлияние древних культур Великой Степи

- Определяет вклад народов Центральной Азии в развитие мировой культуры

Уровень мыслительных навыков:

Навыки высокого порядка

Применение

Время выполнения: 20 минут

Задание 1.

1. «Хунны обыкновенно питаются мясом скота, пьют его молоко, одеваются его кожами, скот питается травой, пьет воду; смотря по временам переходят с места на место; и посему в скудное время упражняются в конном стрелянии из лука, а во время приволья веселятся и ни о чем не заботятся. Законы их легки и удобоисполнимы. Государь с чинами просто обращается, и управляет целым государством как одним человеком. По смерти отца и братьев берут за себя жен их из опасности, чтоб не пресекался род» (Сыма Цянь «Об усилении Гуннской державы при Лаошан-шаньюе»).

2. «Они питаются кореньями диких трав и полусырым мясом всякого скота, которое они кладут на спины коней под свои бедра и дают ему немного погреть. Они кочуют по горам и лесам, с колыбели приучаются переносить холод, голод и жажду. Они не знают над собой строгой царской власти, но довольствуясь случайным предводительством кого-нибудь из своих старейшин, сокрушают все, что ни попадется на пути. Никто у них не пашет и никогда не коснулся сохи. Без определенного места жительства, без дома, без закона или устойчивого образа жизни кочуют они, словно вечные беглецы, с кибитками, в которых проводят жизнь»(Аммиан Марцеллин «Римская история»).

Вопрос 1. Как соотносятся между собой тексты Сыма Цяня и Аммиана Марцеллина?

А. В них используются разные аргументы, для того, чтобы прийти к одинаковому заключению.

В. Они написаны в одном стиле, но посвящены совершенно разным темам.

С. Они приводят схожие аргументы, но приходят к одному выводу.

Д. Они выражают противоположные взгляды на одну и ту же тему.

Вопрос 2. Как Сыма Цянь и Аммиан Марцеллин относятся к гуннам?

Приведите примеры, обоснуйте свой ответ. Сделайте вывод.

Задание 2.

Казахстанские ученые-археологи, исследовавшие Центральную Азию в XX веке		
1. Кто изображен на	А.	В.

фотографии?		
2. Какой вклад внесли в изучение истории Центральной Азии?	А.	В.

Задание 3.

Наша земля, без преувеличения, стала местом, откуда происходят многие предметы материальной культуры. Всем известно, что Великая степь подарила миру коневодство и всадническую культуру. Впервые одомашнивание лошади человеком произошло на территории современного Казахстана, о чем свидетельствуют раскопки поселения «*Ботай*» на севере страны. Вместе с тем одомашнивание лошади положило начало культуре всадничества. Всадник на коне, вооруженный луком, пикой либо саблей, стал своеобразным символом эпохи, когда на авансцену истории выходят могущественные империи, созданные кочевыми народами. Изображение конного знаменосца наиболее узнаваемая эмблема героической эпохи и особый «*культурный код*» кочевого мира, формирование которого связано с зарождением всадничества.

Изобретение способов получения металлов открыло новую историческую эпоху и навсегда изменило ход развития человечества. Казахская земля, богатая многообразными металлическими рудами, также стала одним из первых центров появления металлургии. Еще в глубокой древности на землях Центрального, Северного и Восточного Казахстана возникли очаги горнорудного производства и выплавки бронзы, меди, свинца, железа, серебра и золота, изготовления листового железа.

Наши предки жили в полной гармонии с окружающим миром и считали себя неотделимой частью природы. Наиболее ярким элементом их наследия, отражением художественного своеобразия и богатства духовного содержания является «*искусство звериного стиля*». Использование образов животных в быту было символом взаимосвязи человека и природы, указывало на духовные ориентиры степняков. При этом звериный стиль отражает и высочайшие производственные навыки наших предков - художественная резьба, техника работы с металлами: плавки и литья меди и бронзы, методы сложного изготовления листового золота.

В целом феномен «*звериного стиля*» является одной из высочайших вершин в мировом искусстве.

Н.А.Назарбаев «Семь граней Великой степи»

Преимственность и взаимовлияние древних культур Великой Степи

Выделите особенности цивилизации Великой Степи (не менее 3-х особенностей)

- 1.
- 2.

Какие факты (не менее 2-х) свидетельствуют о преемственности древних культур Великой Степи?

- 1.
- 2.

Как отражена древняя культура Великой Степи в облике (архитектура, скульптура) современных государств Центральной Азии?

- 1.
- 2.

Критерии оценивания	№ задания	Дескрипторы		Баллы
		Обучающийся		
Анализирует взгляды ученых о роли Центральной Азии в мировой цивилизации	1	Соотносит между собой тексты Сыма Цяня и Аммиана Марцеллина	1	
		Определяет отношение Сыма Цянь к гуннам. Обосновывает свой ответ.	1	
		Определяет отношение Аммиана Марцеллина к гуннам. Обосновывает свой ответ.	1	
		Делает вывод.	1	
	2	Определяет первого ученого – археолога	1	
		Определяет второго ученого – археолога	1	
		Характеризует вклад первого ученого - археолога	1	
		Характеризует вклад второго ученого - археолога	1	
Анализирует и оценивает преемственность и взаимовлияние древних культур Великой Степи. Определяет вклад народов Центральной Азии в развитие мировой культуры	3	определяет первую особенность цивилизации Великой Степи;	1	
		определяет вторую особенность цивилизации Великой Степи;	1	
		определяет третью особенность цивилизации Великой Степи;	1	
		определяет первый факт доказывающий преемственность древних культур Великой Степи;	1	
		определяет второй факт доказывающий преемственность древних культур Великой Степи;	1	
		приводит и поясняет первый пример преемственности древних культур Великой Степи в облике современных государств Центральной Азии;	1	
		приводит и поясняет второй пример преемственности древних культур Великой Степи в облике современных государств Центральной Азии;	1	
Всего баллов			15	

Учебный предмет «Химия»

Творческие задания, вклиниваясь в процесс обучения химии, обогащают его новыми методическими приёмами и формами работы, побуждают осуществлять поиск новых знаний, путей и способов их решения в новых непривычных, нестандартных условиях, вызывают интерес и опираются на прежний опыт. Таким образом, можно сделать вывод, что для успешного обучения школьников необходимо вызвать у учащихся интерес к овладению знаниями.

Неорганическая химия.

Тема «Металлы»

Задание. Преступник, чтобы скрыть следы преступления, сжег окровавленную одежду. Однако судебно-медицинская экспертиза на основании анализа пепла установила наличие крови на одежде. Каким образом?

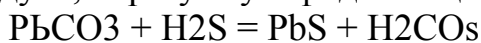
Ответ. После сгорания в пепле остаются химические элементы, входившие в состав сгоревшего объекта. Кровь отличается от любой ткани более высоким содержанием железа, входящего в состав гемоглобина. Если в пепле обнаружится повышенное содержание железа, значит, на одежде была кровь.

Задание. На западе Франции, в Бретани, улитки стали обгрызать краску с наружных стен домов, заползая на высоту до четырех метров. Попробуйте объяснить этот факт и предложить варианты решения проблемы.

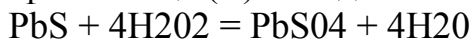
Ответ. Улиткам требуется кальций, идущий на построение раковины. Если заменить меловую краску краской на масляной основе, то проблема, по видимому, будет решена.

Задание. Художники-реставраторы отмечают, что картины, написанные масляными красками, очень быстро тускнеют. Особенно белая краска со временем приобретает серый оттенок, что, естественно, влияет на качество картины. Что же происходит с белыми красками на воздухе и как это можно предотвратить?

Ответ. Белый пигмент — это свинцовые белила. Это вещество представляет собой карбонат свинца (II). Он реагирует с сероводородом, содержащимся в воздухе, образуя сульфид свинца (II) соединение черного цвета:

Если же обработать накопившийся PbS пероксидом водорода, то образуется сульфат свинца (II) - соединение белого цвета

Таким способом можно реставрировать почерневшие картины, написанные маслом.

Тема «Минеральные удобрения»

Задание. Чем можно объяснить, что в конце лета на огуречных грядках, когда урожай почти весь собран, встречаются огурчики - «уродцы»? Одни из них похожи на скрюченный перец (хвостики огурчиков тонкие и загибаются), другие — на непривлекательную грушу.

Ответ. Огурцы, похожие на скрюченные перцы, вырастают на грядках, когда растениям не хватает азота, а плоды напоминающие грушу, — если недостает калия растениям в больших количествах.

Тема «Неметаллы»

Задание. В педагогических классах старых гимназий, готовящих гувернанток, преподавался обязательный курс гигиены. Курс был основательный и подробный, затрагивающий различные области естествознания. Попытайтесь предложить эксперимент, который бы позволил ответить на следующие вопросы, содержащиеся в учебнике Д.И. Атропова и В.И.Завьялова " Начальный курс гигиены для средних учебных заведений" (1915 г).

Чтобы не заметно было, что молоко прокисло, в него добавляли соду. Как это можно выявить?

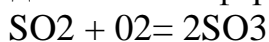
Ответ. Капнуть уксусной кислоты. Выделение CO₂ указывало на присутствие гидрокарбоната натрия.

Молоко разбавляли водой, а чтобы прозрачность его не увеличивалась, добавляли крахмал. Как распознать фальсификацию?

Ответ. Капнуть спиртовой раствор йода. Синее окрашивание изобличало нечестных торговцев.

Задание. Античные сооружения Акрополя в Афинах за период времени с 1960 по 1980 г. пострадали от загрязнения воздуха больше, чем за два с половиной предыдущих тысячелетия. Чем это объясняется?

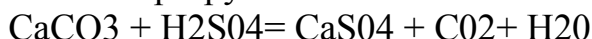
Ответ. Причина такого положения в том, что атмосфера Афин оказалась чрезвычайно загрязненной выбросами промышленных предприятий и транспорта. Специалисты выяснили, что предприятия и транспорт выделяют в атмосферу так много SO₂, что этот оксид выпадает на землю в виде кислотных дождей. В атмосфере оксид серы (IV) окисляется до оксида серы (VI):

Образующийся оксид серы (VI) реагирует с влагой воздуха, и поэтому появляются облака, которые несут кислотные дожди

$$SO_3 + H_2O = H_2SO_4$$

Кислотные осадки воздействуют на мрамор древних статуй и колонн, усиленно их разрушая:

(мрамор)

По этой же причине несколько лет назад из Летнего сада в Санкт-Петербурге все подлинные статуи, являющиеся произведениями искусства, были убраны и заменены копиями.

Органическая химия

Тема «Белки»

Задание. Почему нельзя сушить обувь из натуральной кожи на батарее отопления?

Ответ. Из чего обувь? Натуральная кожа образована из белков - коллаген, кератин, эластин. Как влияет температура? Происходит денатурация - нарушение естественной структуры белка, разрыв связей, поддерживающих II и III структуры и деструкция - разрушение макромолекул белка, с выделением

газообразных веществ - NH_3 , H_2S , CO_2 и т.д. (Эти процессы изменяют прочность кожи и размер обуви).

Тема «Жиры и мыла»

Задание. Почему женщины, изображённые на картине французского художника Жана Франсуа Милле "Прачки" имеют красные опухшие руки?

Ответ. В горячей воде происходит гидролиз мыла с образованием щелочи, которая разъедает руки.

Задание. Почему самое жирное молоко у дельфинов (40%)?

Ответ. Жиры молока - источник энергии для детёнышей. Нерегулярное кормление, быстрый рост детёнышей, высокая активность животных и большая отдача тепла во внешнюю среду - причины высокой жирности молока самок дельфинов.

Задание. У какой рыбы, обитающей в озере Байкал, жир играет роль плавательного пузыря?

Ответ. Тело голомянки из-за высокого содержания жира (35-40%) прозрачно. Жир позволяет ей обитать на большой глубине (до 1000м) и жить при круглогодичной температуре 3-50 С.

Тема «Углеводороды»

Задание. Как образуются "блуждающие огоньки" на болоте?

Ответ. При гниении растительных остатков на дне болот под влиянием микроорганизмов образуется болотный газ - метан, который способен самовоспламеняться на воздухе, порождая "блуждающие огоньки".

Тема «Углеводы»

Задание. Почему недостаток глюкозы в организме вызывает потерю сознания?

Ответ. Глюкоза служит главным субстратом тканевого дыхания и должна поступать в клетки непрерывно. Особенно чувствительны клетки головного мозга, которые не могут использовать другие метаболиты в качестве источника энергии. Недостаток глюкозы вызывает потерю сознания.

Тема «Высокомолекулярные соединения»

Задание. Почему нельзя делать птичьи домики из пластмассы?

Ответ. Пластмассовые домики крайне опасны для птиц, т. как пластмассы в отличие то дерева не способны впитывать влагу и через мельчайшие поры выпускать её наружу. Поэтому водяные пары, выделяемые при дыхании, поглощаются подстилкой и не покидают домик. В домике образуется повышенная влажность, которая губительна для птиц.

СПИСОК ИСПОЛЬЗУЕМОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

1. Закон Республики Казахстан «Об образовании» с изменениями и дополнениями по состоянию на 24.10.2012 г.
2. Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 годы
3. Национальный отчет по итогам международного исследования TIMSS 2011 – Астана НЦОКО 2013.
4. Национальный сборник «Статистика системы образования Республики Казахстан», 2016г.
5. Национальный сборник «Статистика системы образования Республики Казахстан», 2017г.
6. Национальный сборник «Статистика системы образования Республики Казахстан», 2018г.
7. Сайт Министерства образования и науки Республики Казахстан <http://www.edu.gov.kz>.
8. Сайт Национального центра образовательной статистики и оценки МОН РК <http://www.bilimstat.edu.kz>.
9. Официальный сайт TIMSS и PIRLS <http://timssandpirls.bc.edu>.
10. Официальный сайт IEA <http://www.iea.nl>.
11. <http://shkolabuduschego.ru/shkola/logicheskie-zadachi.html#hcq=fkvmTCp>
12. http://lyuceum7-1a.ucoz.ru/index/zanimatel'naja_matematika/0-82
13. <http://infourok.ru/didakticheskiy-material-po-matematike-odaryonok-395922.html>
14. <http://znaniya.com/task/13946523>
15. <http://www.klass39.ru/olimpiada-po-matematike-3-klass/>
16. <http://ruolimpiada.ru/olimpiada-po-matematike-3-klass-zadani/>
17. <http://nsportal.ru/nachalnaya-shkola/matematika/2012/01/05/olimpiada-po-matematike-4-klass>
18. http://studopedia.ru/3_171470_vidi-samostoyatelnoy-raboti-uchashchihsya.html
19. <http://sc0010.burabay.akmoedu.kz/documents/view/36876A20B8603931/>
20. Запорожец А.В. Психология личности и деятельности школьника. Издательство: Просвещение, 1965 г.
21. Гальперин П.Я. К проблеме внимания-Книга в HTML
22. Давыдов В.В. Проблемы развивающего обучения. М.: Педагогика, 1986.
23. Эльконин Д.Б. Детская психология. Издательство: Академия Год: 2007
24. Талызина Н.Ф. Управление процессом усвоения знаний. – М., 1997.
25. Леонтьев А.Н. О формировании способностей // Вопросы психологии, 1960, № 1, с. 7—17.

26. Рысс В.Л. Качество знаний учащихся и пути его совершенствования, М., 1977
27. Лернер И.Я. Контроль знаний учащихся, М., 1982
40. Зорина Л. Я. Качество знаний учащихся. Какими они должны быть? М., 1978;
41. Лернер И.Я. Системность — качество знаний, М., 1976.
42. businessman.ru/new-celepolaganie
43. pedagogicheskaya.academic.ru
44. Амонашвили Ш.А. Основы гуманной педагогики. Книга 5. Учитель в еруб, fb2, онлайн
45. Беспалько В. Слагаемые педагогической технологии М., Педагогика 1989.
46. Липкина А.И. Самооценка школьника. М.: Знание, 1976
47. Майоров А.Н. Теория и практика создания тестов для системы образования. М., Интеллект-Центр, 2001
48. Полонский В.М. Методы педагогических исследований. Сборник научных статей, материалы Всероссийского семинара по методологии / Под ред. В.М. Полонского.
49. Реан А.А. Психология изучения личности. — СПб., 1999.
50. Ушинский К.Д. Человек как предмет воспитания: В 2 т. СПб., 1868-1869; Собр. соч.: В 11 т. М., 1948-1952.
51. http://go.mail.ru/redirect?src=349b52&via_page=1&type=sr&redirect

СОДЕРЖАНИЕ

	Введение	126
1	Опыт внешней оценки качества знаний обучающихся.....	128
2	Результаты анализа базы данных по оценке качества знаний обучающихся в условиях обновленного содержания образования.....	151
3	Методические рекомендации по оценке учебных достижений обучающихся 10-11 классов общеобразовательных школ РК по программам обновленного содержания образования	205
	Заключение.....	209
	Приложение.....	210
	Список используемой литературы.....	239

**Жаңартылған білім мазмұны жағдайында
ҚР жалпы білім беретін мектептердегі 10-11 сынып білім алушыларының
білім сапасын бағалау бойынша
Әдістемелік ұсынымдар**

**Методические рекомендации
по оценке учебных достижений обучающихся 10-11 классов
общеобразовательных школ РК по программам
обновленного содержания образования**

Басуға .20.06.2019 ж. қол қойылды. Пішімі 60×84 1/16.
Қағазы офсеттік. Офсеттік басылыс.
Қаріп түрі «Times New Roman». Шартты баспа табағы 15 б.т

Подписано в печать 20.06.2019 г. Формат 60×84 1/16.
Бумага офсетная. Печать офсетная.
Шрифт Times New Roman. Усл. п.л. 15 б.т

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі
«Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы» РМҚК
010000, Нұр-Сұлтан қ., Мәңгілік Ел 8, «Алтын Орда» БО, 15-қабат

Министерство образования и науки Республики Казахстан
Национальная академия образования им. И. Алтынсарина
010000, г. Нур-Султан, ул. Мәңгілік Ел 8, БЦ «Алтын Орда», 15 этаж